

51428

**TC. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**



**SİGORTA İŞLETMELERİNDE MALİ TABLOLARIN HAZIRLANMASI VE
AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM**

NECDET SAĞLAM

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

DOKTORA TEZİ

ESKİŞEHİR 1996

ÖZGEÇMİŞ

1965 yılında Emirdağ'da doğdum. 1982 yılında Emirdağ Lisesi'nde mezun oldum ve Erciyes Üniversitesi İşletme Fakültesi işletme bölümüne kaydoldum. Bu üniversitede 1 yıl İngilizce hazırlık sınıfı ve birinci sınıfı okuduktan sonra Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümüne geçtim. Öğrenciliğimin son yılında Rektörlükte burslu öğrenci olarak çalıştım. 1988 yılında adı geçen fakülteden mezun olarak aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe Finansman bölümünde yüksek lisansa başladım. Aralık 1988'de araştırma görevlisi olarak işe başladım. 1989 yılında yüksek lisans derslerini tamamlayarak 3 aylık bir süre için Belçika'da Fransızca kursuna katıldım ve araştırmada bulundum. 1990'da "Avrupa Topluluğu'nda Bankacılık ve Yıllık Hesapların Uyumlaştırması" konulu tez ile bilim uzmanı oldum. Aynı yıl Sosyal Bilimler Enstitüsü muhasebe bölümünde doktora başladım. 1991'de doktora derslerini tamamlayarak, Avrupa Birliği'nden kazandığım burs ile Belçika'da AB Komisyonunda Finansal Kuruluşlar ve Şirketler Hukuku konusunda 6 ay staj yaptım. Yurda dönüşte doktora yeterlilik sınavını verdim. 1995 yılında AB MED URBS projesi çerçevesinde yurtdışında yapılan çeşitli toplantılara katıldım. Evliyim ve halen Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktayım.

ÖZET

Sigorta işletmelerinin mali tablolarıyla sigortalılar, alacaklılar, yöneticiler, yatırımcılar, devlet ve diğer ilgililer yakından ilgilenilirler. Bu tabloların doğru muhasebe verilerinden tarafsızca hazırlanması ve bu tabloların doğru ve tam bilgi sunması gerekir.

Türkiye 14 Nisan 1987 tarihinde Avrupa Birliği'ne (AB) tam üyelik başvurusunda bulunmuş ve 1 Ocak 1996'da AB ile gümrük birliği sağlanmıştır. Bu nedenle Türkiye'deki sigortacılık sektörünün AB'ne uyum zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

19 Aralık 1991'de AB Konseyince Sigorta İşletmelerinin Mali Tabloları ve Düzenleme Kurallarına ait bir direktif (yönerge) kabul edilmiştir. Böylece Avrupa Birliği'nde mali tablolar 15 üye ülkede uyumlaştırılmıştır.

Bu direktifte, AB üyesi ülkelerde karşılaştırabilirliği sağlamak için, mali tablolar ve kapsamı konsolide mali tablolarıda içerecek şekilde düzenlenmiş, bilanço ve gelir tablosu şekilleri verilmiştir. Bunlara ilaveten direktifte mali tablo kalemlerini değerlendirme kuralları ve bu tabloların dipnotlarını içerikleri belirtilmiştir.

Türkiye'deki sigorta işletmelerinin mali tablolarının AB'ndeki bu düzenlemelere uyma zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

ABSTRACT

The annual accounts of insurance undertakings are made to the insured, the claimant, the management, the investor, regulator and the general public. All such reports must be based on accurate and meaningful accounting data, obtained from valid sources and processed without distortion. The accounts give a "true and fair" view of financial position and profit or loss of insurance undertaking for a period.

At 14 April 1987, Turkey applied to the European Union (EU) for a full membership and at the beginning of 1996 Custom Union has started between Turkey and EU. That's why Turkey has to harmonize insurance sector for a full membership.

19 December 1991 The Council of EU has adopted a directive on the annual accounts and consolidated accounts of insurance undertakings. The directive's purpose is to harmonize the layout and contents of the accounts, including consolidated accounts of insurance undertakings so as to improve their comparability throughout the EU. It sets out formats for the balance sheet and the profit and loss accounts; it lays down basic accounting rules; it lays down rules for the valuation of assets and liabilities; it describes the information that must be included in the accounts and the notes on the accounts. It covers the individual accounts of an insurance undertaking as well as its consolidated accounts.

Turkish insurance undertakings have to harmonize annual accounts with EU.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZGEÇMİŞ.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
TABLolar VE ŞEKİLLER.....	X
KISALTMALAR.....	XI
SUNUŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTACILIK VE SİGORTA İŞLEMLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I. SİGORTACILIK VE İŞLEVLERİ	4
A- RİSK VE SİGORTA KAVRAMLARI	4
1. RİSK KAVRAMI VE RİSK TÜRLEİ	4
a- İktisadi Sonucu Olmayan Riskler	6
b- İktisadi Sonucu Olan Riskler	6
2. RİSKİN KAYNAKLARI	7
a- Doğal Riskler	7
b- Sosyal Riskler	7
c- Teknolojinin Gelişiminden Kaynaklanan Riskler	8
d- Diğer Riskler	8
3. SİGORTA KAVRAMI VE AMACI	8
B. SİGORTACILIK İŞLEVLERİ	10
1. SİGORTACILIĞIN MAKRO İŞLEVLERİ	10
2. SİGORTACILIĞIN MİKRO İŞLEVLER	13
C. SOSYAL SİGORTA - ÖZEL SİGORTA AYIRIMI	13
D. ÖZEL SİGORTA İŞLETMELERİNDE SİGORTA BRANŞLARI	15
1. HAYAT SİGORTASI	17
a- Ölüm Hali Sigortası	19
b- Grup Hayat Sigortası	19
c- Maluliyet Sigortası	19
d- Ferdi Kaza ve Sağlık Sigortası	20
e- Özel Durum Sigortası	20
2. HAYAT DIŞI SİGORTALAR	20
a- Yangın Sigortası	21
b- Kaza Sigortası	22
c- Nakliye Sigortası	22
d- Makina-Montaj Sigortası	23
e- Tarım Sigortası	23
f- Diğer Sigortalar	24
II. RESÜRANS, KOASÜRANS, RESTROSESİYON İŞLEMLERİ	24
A. REASÜRANS	25
1. İSTEĞEBAĞLI (İHTİYARİ) REASÜRANS	27
2. ZORUNLU ANLAŞMALI (TRETE) REASÜRANS	27

B. KOASÜRANS	28
C. RESTROSESİYON İŞLEMLERİ	29

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SİGORTA İŞLETMELERİNİN MALİ TABLOLARININ DÜZENLENMESİ VE SUNULMASI

I. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SİGORTACILIK DÜZENLEMELERİNİN GEREKLİLİĞİ ...	31
II. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE MALİ TABLOLARA İLİŞKİN DÜZENLEMELER	35
A..MALİ TABLOLARA AİT DÜZENLEMELERİN TARİHİ GELİŞİMİ	35
1. İTALYA	36
2. İNGİLTERE	36
3. A.B.D.....	37
4. AVRUPA BİRLİĞİ	39
B. AB'NDE MALİ TABLOLARIN DÜZENLENME AMACI.....	41
1. SİGORTACILIKTA MALİ TABLOLARA AİT DÜZENLEME YAPMA GEREĞİ	
2. SİGORTA İŞLETMELERİNİN MALİ TABLOLARINI DÜZENLEYEN DİREKTİFİN DİĞER MUHASEBE DİREKTİFLERİ İLE İLİŞKİSİ	43
3. SİGORTA İŞLETMELERİNİN MALİ TABLOLARINI DÜZENLEYEN DİREKTİFİN KAPSAMI	44
4. MALİ TABLOLARIN SUNULUŞ AMACI	45
C. MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİNDE GÖZÖNÜNDE TUTULAN MUHASEBE TEMEL KAVRAM, İLKE VE YÖNTEMLERİ	46
1. MUHASEBE TEMEL KAVRAMLARI	47
a) Doğru ve Tam (güvenilir) Bilgi Verme Kavramı	47
b) Süreklilik Kavramı	47
c) Tutarlılık Kavramı	48
d) İhtiyatlılık Kavramı	48
e) Ayrı Değerlendirme Kavramı	48
f) Özdeşlik Kavramı	48
g) değişmezlik Kavramı	48
ı) Dönemsellik Kavramı	49
j) Önemlilik (materiality) Kavramı	49
2. DİREKTİFTE YER ALAN MALİ TABLO İLKELERİ.....	49
3. SİGORTA MUHASEBESİ YÖNTEMLERİ	50
a). Yıllık Muhasebe Yöntemi	53
b) Gelecek Dönemlere Devreden Muhasebe Yöntemi	55
c). Fon Muhasebesi Yöntemi	58
D MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİNDE DEĞERLEME KURALLARI	63
1. DEĞERLEME YAPILIRKEN GÖZÖNÜNDE BULUNDURULAN İLKE VE	

KAVRAMLAR	63
2. DEĞERLEME YÖNTEMLERİ	65
a) Maliyet Bedeli	65
b) Cari Değer	66
c) Alternatif Değerleme Yöntemleri	66
d) Bağlı Ortaklıklardaki İştiraklerin Değerlenmesi	67
e) Sabit Değerle Değerleme	68
f) Diğer Kalemlerle İlgili Açıklamalar	68
E BİLANÇO ŞEKLİ VE KALEMLERİN AÇIKLANMASI	69
1. BİLANÇONUN YAPISI	69
a) Bilançoda Hayat ve Hayat Dışı Ayırımı	69
b) Birden Fazla Kaleme İlgilendiren Aktif ve Pasifler	69
c) Dönen Varlık Duran Varlık Ayırımı	70
d) Sabit Varlık Kalemlerinde Meydana Gelen Değişmeler ..	70
e) Bağlı Ortaklık ve İştiraklerle İlişkiler	71
f) Aktüerya İlkesi	71
2. BİLANÇO ŞEKLİ	71
3. BİLANÇO DİPNOTLARI	74
a) Muhasebe Politikaları	75
b) Önemli Ortaklık ve İştirakler	75
c) Çıkarılan Hisse Senetlerine Ait Bilgiler	76
d) Mali Yatırımlar ve Gelirleri	76
e) Borçlar	77
f) Şarta Bağlı Borçlar	77
4. BİLANÇO KALEMLERİNİN AÇIKLANMASI	77
a) Aktif Kalemlerin Açıklanması	77
b) Pasif Kalemlerin Açıklanması	81
F GELİR TABLOSU VE KALEMLERİN AÇIKLANMASI	86
1. GELİR TABLOSUNUN YAPISI	86
a) Gelir Tablosunun Bölümlere Ayrılması.....	86
b) Kazanılan ve Kazanılmayan Gelir ve Kârlar	87
c) Kalemlerin Gösterimi	87
d) Yatırım Gelirlerinin Paylaşılması	87
2. GELİR TABLOSU ŞEKLİ	87
3. GELİR TABLOSU DİPNOTLARI	90
a) Alınan Primlerin Bölgelere Göre Bölümlenmesi	91
b) Brüt Prim Analizi	91
c) İşletmede Çalışan Personel Sayısı ve Giderleri	93
d) Cari ve Önceki Döneme Ait vergilendirmeler ve Farkları	93
4. GELİR TABLOSU KALEMLERİNİN AÇIKLANMASI	94
F. SİGORTA İŞLETMELİNDE MALİ TABLOLARIN KONSOLİDASYONU	102
I. SİGORTA İŞLETMELERİNİN MALİ TABLOLARININ DENETİMİ	
VE YAYINLANMASI	104

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDEKİ DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE ÖZELLİK ARZEDEN SİGORTACILIK İŞLEMLERİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

I. SİGORTA MUHASEBESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	106
II. ÖZELLİK GÖSTEREN İŞLEMLER	107
A. PRİMLER VE MUHASEBESİ	108
a). Kazanılmış Primler	109
b). Kazanılmamış Primler	111
B HASARLAR VE TAZMİNATLAR	120
a) Ödenecek Hasarlar Karşılığı	123
b). Olmuş Fakat İhbar Edilmemiş Hasar Karşılıkları (IBNR)125	
c). Hasar Gideri Karşılığı	126
d) Hayat Matematik Karşılığı	126
C. İSTİHSAL GİDERLERİ VE MUHASEBESİ	127
a) İstihsal Giderleri	127
b).Tahakkuk Eden (Peşin Ödenmiş) İstihsal Giderler	128
c).Tahakkuk Eden (Peşin Ödenmiş) İstihsal Giderlerinin Dönem Giderlerine Dönüştürülmesinde Kullanılan Metotlar	130
D REASÜRANS VE RESTROSESYON İŞLEMLERİ	135
1. REASÜRANS VERİLMESİ İŞLEMLERİ	137
a) Portföy Devri.....	137
b) Verilen Komisyonlar	138
c) Verilen Reasüransta Hasar ve Tazminatlar	139
2. REASÜRANS ALINMASI	139
a) Portföy Kabulü	140
b) Alınan Reasüransta Hasar ve Tazminatlar	140
3. Restrosesyon İşlemleri	141

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SİGORTA İŞLETMELERİNDE MALİ TABLOLARIN HAZIRLANMASI VE AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM

I. TÜRKİYE'DE SİGORTA İŞLETMELERİNDE MALİ TABLOLULARIN HAZIRLANMASI	
A. TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMA İLE İLGİLİ OLARAK YAPILAN ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	142
B. TÜRKİYE'DE SİGORTACILIKLA İLGİLİ DÜZENLEMELER	142
1) TÜRK TİCARET KANUNU	143

2) SİGORTA MURAKEBE KANUNU	143
3) SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİNİN KURULUŞ VE ÇALIŞMA ESASLARINA DAİR YÖNETMELİK VE DEĞİŞİKLERİ	146
C. TÜRKİYE'DE SİGORTA İŞLETMELERİNDE MALİ TABLOLAR VE DÜZENLEME KURALLARI	146
1) SİGORTA MURAKEBE KANUNU ÇERÇEVESİNDEKİ DÜZENLEMELERİ	147
a) Sigorta Murakebe Kanunu (SMK)	147
b) 21 Haziran 1988 Tarihli Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmelik	148
c) Bilanço	149
d) Kâr Zarar Tablosu	152
2) SERMAYE PİYASASI KANUNU	153
a) Bilanço	153
b) Gelir Tablosu	155
3) MALİYE BAKANLIĞI MUHASEBE SİSTEMİ TEBLİĞİ	155
a) Muhasebenin Temel Kavramları	156
b) Muhasebe Politikalarının Açıklanması	156
c) Mali Tablolar İlkeleri	157
4) KULLANILAN DİĞER MALİ TABLOLAR	158
5) KULLANILAN HESAP PLANI	158
D. MALİ TABLOLARIN YAYINLANMASI VE DENETİM	159
E. MALİ TABLOLARIN KONSOLİDASYONU	161
II. AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM GEREKSİNİMLERİ	165
1. YAPISAL DEĞİŞİKLER	165
2. MALİ TABLOLAR VE DÜZENLEME KURALLARINDA UYUM	167
a) Bilanço	170
b) Gelir Tablosu.....	174
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	178
KAYNAKLAR - - - - -	I
EKLER - - - - -	I
EK 1 ARAŞTIRMAYA KATILAN SİGORTA İŞLETMELERİ - - - - -	XIII
EK 2 ARAŞTIRMA SONUÇLARI - - - - -	XIV
EK 3 SİGORTA MURAKEBE KANUNU'NA TABİ İŞLETMELERİN DÜZENLEDİKLERİ KAR ZARAR CETVELİ - - - - -	XX

TABLolar

Tablolar	Sayfa No:
1 Bazı Ülkelerde Prim/GSMH % Prim Hacimleri (1990)	12
2 Sosyal Sigorta Özel Sigorta Ayırımı	14
3 Fon Muhasebesine Göre Fonlar	61
4 Kazanılmamış Primler Karşılığının Hesaplanması	117
5 Sekizli Sisteme Göre Kazanılmamış Primler Karşılığı	118
6 Kaza Branşına Ait 31 Aralık 1995 tarihli Kazanılmamış Primler Karşılığının Hesaplanması	119
7 4 Yıllık Primler ve İstihsal Giderleri	131
8 Metod 1	131
9 Metod 2	132
10 Metod3	133
11 Metod 4	134
12 4 Metodun karşılaştırılması	135
13 Türkiye'deki Yerli Sigorta İşletmeleri ve Hissedarları(%)	163
14 Türkiye'deki Yabancı Sigorta İşletmeleri ve Hissedarları(%)	164
15 Türkiye'deki Reasürans Sigorta İşletmeleri ve Hissedarları(%)	165
16 Karşılaştırmalı Bilanço (Aktif)	172
17 Karşılaştırmalı Bilanço (Pasif)	173
18 Karşılaştırmalı Gelir Tablosu	176

ŞEKİLLER

1 Özel Sigorta İşletmelerinde Sigorta Branşları	16
2 Reasürans işlemleri	26

KISALTMALAR

SPK	:SERMAYE PİYASASI KURULU
SMK	:SİGORTA MURAKEBE KURULU
AB	:AVRUPA BİRLİĞİ
OJ	:AVRUPA BİRLİĞİ RESMİ GAZETESİ (OFFICIAL JOURNAL)
CEC	:AVRUPA BİRLİĞİ KOMİSYONU
EC	:AVRUPA BİRLİĞİ
OCE	:AVRUPA BİRLİĞİ KOMİSYONU
S.	:SAYI
s.	:SAYFA
DPT	:DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI
FASB	:AMERİKAN MUHASEBE STANDARTLARI KOMİTESİ
NAIC	:ULUSAL SİGORTA KOMİSERLERİ BİRLİĞİ
vb.	:VE BENZERİ
Bkz.	:BAKINIZ
İİBF	:İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
İTİA	:İKTİSADİ VE TİCARİ İLİMLER AKADEMİSİ
IBNR :	OLMUŞ ANCAK BİLDİRİLMEMİŞ KARŞILIKLAR
ECU	:AVRUPA PARA BİRİMİ
KHK	:KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME
HDTM	:HAZİNE VE DIŞ TİCARET MÜŞTEŞARLIĞI
ISO	:ULUSLARARASI STANDARTLAR BİRLİĞİ
SSK	:SOSYAL SİGORTALAR KURUMU
RG	:RESMİ GAZETE
TTK	:TÜRK TİCARET KANUNU

SUNUŞ

İnsanlar ve işletmeler, hayatları boyunca, çeşitli nedenlerle ortaya çıkan bir takım risklerle karşı karşıya kalırlar. İnsanları ve işletmeleri bu risklerden korumak amacıyla, sigortacılık mesleği ortaya çıkmıştır. Bu meslek zamanla gelişerek çok ortaklı sigorta işletmeleri haline gelmiştir. Günümüzde sigorta işletmelerinin sundukları hizmetler, insanlar ve işletmeler için vazgeçilmesi zor bir duruma gelmiştir.

Sigorta işletmeleri, bugün ülkelerin mali sektörleri içinde önemli bir paya sahiptir. Ülkelerin ekonomilerine ve devletlerin sosyal işlevlerine katkıda bulunurlar. Sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı durumundadırlar.

Gelişmiş ülkelerde sigortacılık mali sektör içinde oldukça önemli bir paya sahiptir, hatta bu pay, bazı ülkelerde bankacılığın payını geçmiştir.

Sigortacılık insanlara ve işletmelere sosyal ve ekonomik güvence sağlar. Ekonominin gelişmesine fon yaratarak katkıda bulunur. Yaratılan fonların, mali sektörde etkin kullanılması ile ülkelerin kalkınmaları sağlanır.

Belirtilen önemli işlevleri nedeniyle sigortacılık sektöründe yeralan sigorta işletmelerinin mali bilgileriyle; işletmeler, sigortalılar, ortaklar, yatırımcılar, analistler , kamu ve diğer bilgi kullanıcıları ve araştırmacılar yakından ilgilenirler.

.Bu ilginin yanında;

- Türkiye’de sigortacılığın giderek daha hızlı gelişimi ve önemli bir sektör olma yolunda sağlıklı adımlar atması,

- Sigortacılığın, sermaye piyasasının gelişmesine ve ekonomik kalkınmaya fon yaratarak, katkıda bulunması,

- Türkiye’deki sosyal güvenlik sistemindeki yetersizlikler nedeniyle bir alternatif haline gelmesi,

- 1980 sonrası ülkede dışa açılma ve globalleşme çabaları başlatılmıştır. Bu noktada sigortacılık uluslararası entegrasyonunun sağlanmasına yardımcı olması,

- Ülkedeki gelir seviyesinin yükselmesiyle, özel sigortalara olan talebin artması bizi, sigortacılığı inceleme ve bu konuda araştırma yapmaya yöneltmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, daha sonraki bölümlerin alt yapısını oluşturmak ve sigortacılık işlemlerinin hangi konuları kapsadığını belirtmek amacıyla, sigortacılık hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Türkiye 14 Ocak 1987 tarihinde AB’ne tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Diğer taraftan AB ile Türkiye arasında 1963 tarihinde yapılan Ankara Antlaşması ve mart 1995 tarih 1995/2 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile 1.1 1996 tarihinde gümrük birliği sağlanmıştır ve Türkiye AB’ne tam üyelik yolunda bir masefe almıştır. Bu gelişmelerle Türkiye’nin AB’ne sigortacılıkta uyum zorunluğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle ikinci bölümde, Avrupa Birliği’ndeki sigortacılıkta mali tabloların düzenleme kuralları üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde sigortacılıkta özellik gösteren muhasebe işlemleri AB'ndeki düzenlemeler çerçevesinde ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise Türkiye'deki sigortacılığa ve mali tabloların düzenlenmesine ait yasal çerçeve ortaya konduktan sonra Avrupa Birliği'ne uyum gereksinimleri incelenmiştir. Ayrıca, çalışmamıza yardımcı olması amacıyla Türkiye'deki sigorta işletmelerinde uygulanan muhasebe sistemlerine ait yaptığımız araştırma sonuçlarına bu bölümde yer verilmiştir. Bu nedenle ülkemiz sigortacılığının AB'ne uyum için gerekli şartları incelenmiştir.

Çalışmanın sonunda, tüm çalışmanın bir değerlendirmesi yapılmış ve ortaya çıkan sonuçlara göre öneriler sunulmuştur. Araştırmaya katılan sigorta işletmelerinin listesi ve anketin toplu sonuçları eklerde verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTACILIK VE SİGORTA İŞLEMLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I.SİGORTACILIK VE İŞLEVLERİ

İnsanlar ve işletmeler doğdukları andan itibaren bir takım risklere maruz kalırlar. Bu risklerin ne zaman ortaya çıkacağı ve ne zaman gerçekleşeceği belirsizdir.

İnsanlar ve işletmeler bu riskleri ortadan kaldırmak veya hafifletmek için bazı tedbirler alma gereğini duymuşlardır. Alınan tedbirler içinde en akılcı çözümün de sigorta olacağını kabul etmişlerdir. "Risk" ve "Sigorta" kavramları çoğu kez birbirleriyle içiçedir. Aşağıda bu iki kavram ayrı ayrı ele alınarak incelenmiştir.

A- RİSK VE SİGORTA KAVRAMLARI

1. RİSK KAVRAMI VE RİSK TÜRLERİ

Risk veya riziko, zarara uğrama ihtimali veya arzu edilmeyen bir olayın meydana gelme ihtimali olarak belirtilebilir¹. İşletmelerin mal varlıkları, insanların ise hem mal varlığı hem de can varlığı çeşitli risklerin etkisi altında olabilir. İnsanlar ve işletmeler risk taşıyıcı durumundadırlar, hiç beklenmedik bir anda çeşitli risklerle karşılaşabilirler.

1 Kamuran Pekiner, Sigorta İşletmeciliği Prensipler- Hesap Bünyesi, İstanbul Üni. Yayınları No: 1904, İşletme Fakültesi Yayın No: 24, Sermet Matbaası, İstanbul 1974, s.3

İnsanların ve işletmelerin riskten kurtulma çabaları veya tedbirleri sonucu “riskin paylaşılması ve dağıtılması” amacıyla küçük toplulukların oluşturulması, riske karşı bir fon oluşturulması veya risklerin devredilmesi düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bir risk yönetim biçimi olan sigortacılığa gerek duyulmuştur. Günümüze kadar sigorta işletmelerince risk yönetimi yöntemleri geliştirilmiş ve bu nedenle sigorta işletmeleri ekonomik hayatta vazgeçilmez bir yapı haline gelmişlerdir.

Risk evrenseldir ve insan hayatında her an ortaya çıkabilir. Milyarlarca liralık mal varlığı yangın, deprem gibi doğal afetlerle bir anda yok olabilir. Bu noktada risk yönetimi, önem arzeder. Risk yönetimini, işletmenin hedefleri doğrultusundaki riskin planlanması, örgütlenmesi, denetlenmesiyle mutlak risklerin istenmeyen etkilerini en az maliyetle, en az düzeye indirilmesi işlemi şeklinde tanımlanabilir. Belli başlı risk yönetim metodlarından arasında hedging² ve sigortacılık yer alır.

Sigorta, özellikleri ve prensipleri bakımından benzer risk yönetim türlerine göre insanlara, işletmelere ve ekonomiye en çok katkı sağlayan en ekonomik risk yönetim türüdür.

Bir riskin sigorta kapsamına alınabilmesi için aşağıdaki koşulların mevcut olması gerekir:

- Risk tesadüfi olarak gerçekleşmelidir,
- Ani riske maruz kalabilecek çok sayıda ve benzer ünitelerin biraraya getirilmesi; yani büyük sayılar kanunun³

² “Hedging” yada “hedge” belirli bir riske karşı koruyucu önlemler alma anlamındadır ve bu risk yönetim şekli daha çok mali risklerin yönetiminde kullanılır. Hedging risk yönetimi metodları arasında forward (vadeli) işlemler, döviz swapları, mali future işlemleri, opsiyon piyasaları yer alır. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Niyazi Erdoğan, *Uluslararası İşletmelerde Mali Risk ve Yönetimi-Çağdaş Finansman Teknikleri*, Mü-Ka Matbaacılık Ltd., İstanbul, 1994, s. 27-83

³ Sigortalana grubun belirli bir büyüklüğe ulaşması ile sigorta işletmesi riskleri dağıtmakta; sigortalılar kendi risklerini oluşturulan grup içinde dağıtarak

uygulanabileceği bir grup oluşturulması gerekir.

- Sigorta kapsamına girecek riskin ölçülebilir ve para ile ifade edilebilir olması gerekir.

Riskler iktisadi açıdan ikiye ayrılır.⁴ Bunlar; iktisadi sonucu olmayan riskler ve iktisadi sonucu olan risklerdir.

a- İktisadi Sonucu Olmayan Riskler

"Para ile ölçülebilir" bir sonucu olmayan risklerdir. Örneğin kişilerin şahıslarına yapılan manevi hakaretler bu tür bir risktir. Manevi varlığı tehdit eden riskler sigorta kapsamına alınamaz. Alınsa bile, zararı ölçmek oldukça güçtür.

Ancak mahkeme kararı ile insanlara ödenecek tazminat tutarı belirlenirse; para ile ölçülebilen bir zarar gerçekleştiğinden bu risk sigorta kapsamına alınabilir.

b- İktisadi Sonucu Olan Riskler

Sigortacılığın temel konusunu, iktisadi sonucu olan riskler oluşturur. Sigorta, bu risklere karşı güven sağlar. İktisadi sonucu olan riskler, spekülative riskler ve tesadüfi riskler olarak ikiye ayrılır:⁵

i- Spekülative Riskler

Spekülative riskler kazanma ve kaybetme ihtimalinin birlikte bulunduğu bir risk çeşididir. Bu riskte, ilgili, kâr ya da zarar

paşlaşmaktadırlar.

⁴ Curtis M. Elliott, *Property and Casualty Insurance*, Mc Grow Hill Book Comp. Inc. London 1960, s.11, Yaşar Karayalcın, *Risk -Sigorta - Risk Yönetimi Özel Sigorta Hukukuna Giriş*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 156, Olgaç Matbaası, Ankara 1984, s.1.

⁵ Yaşar Karayalcın , s.2

edecektir. kâr veya zarar ihtimali farklı oranlarda gerçekleşebilir. Ancak sonucta kâr veya zarardan birisi mutlaka gerçekleşecektir. Bu riskler daha çok iktisadi faaliyetlerle ilgilidir.

ii- Tesadüfi (aleatoire) Riskler

Saf risk adı verilen bu çeşit risklerin gerçekleşmesi halinde sadece kayıp ihtimali söz konusudur. Bu riskler muhatabına göre; kişi riski, mal riski , ticari risk, işletme riski, para riski, kanuni sorumluluk riski gibi ayrımlara tabi tutulabilir.⁶

2. RİSKİN KAYNAKLARI

Risk, çeşitli olayların sonucu olarak ortaya çıkabilir. Genel anlamda risk kaynakları bakımından dörde ayrılır.⁷

a- Doğal Riskler

Doğal olaylar insanların hayatlarını ve mal varlıklarını tarih boyunca tehdit etmiştir. Bu olaylar zaman içinde ortaya çıkabilir, fakat ne zaman ortaya çıkacağı veya olacağı tahmin edilemeyen olaylardır. Bu risklere deprem, kuraklık, sel, dolu gibi doğal olaylar örnek olarak gösterilebilir.

b- Sosyal Riskler

İnsanların can ve mal varlıkları, başka insanlar tarafından tehlikeye sokulabilir. İnsanlar tarih boyunca birbirleriyle uğraşmışlar ve bugün de uğraşmaktadırlar. Bu da, çıkar çatışmasından ileri gelmektedir. Sosyal riskler, toplumsal, siyasi, kişisel tehlikeler olarak ayrıma tabi tutulabilir.

⁶ Kamuran Pekiner, s. 9.,Yaşar Karayalcın , s.2-3

⁷ Yaşar Karayalcın , s.1.

c- Teknolojinin Gelişiminden Kaynaklanan Riskler

Günümüzde teknoloji çok ilerlemiştir, ancak bu ilerleme beraberinde bir takım tehlikeleri de getirmiştir. Teknolojinin ilerlemesinden kaynaklanan tehlikeler, teknik ve bilimin ilerlemesi sonucu ortaya çıkarlar ve insanların can ve mal varlıklarını tehdit ederler. Elektrik kazası, uçak, otomobil v.b. araçların yol açtığı tehlikeler bu risklere örnek olarak gösterilebilir.

d- Diğer Riskler

Yukarıda sayılan risk kaynaklarına girmeyen riskler diğer riskler olarak gruplandırılır. İşletmelerin zarar etme riskinin bulunması bu risklere örnek olarak gösterilebilir.

3. SİGORTA KAVRAMI VE AMACI

Sigorta, bir zararı doğuran veya meydana getiren bir olayın, risk sonuçlarının sigorta işletmelerince üstlenilmesi⁸ anlamındadır.

.Diğer bir ifadeyle sigorta, kanun ve sözleşme dahilinde tesadüfi olarak meydana gelen ve para ile ölçülebilen bir riskin, aynı derecede tehditi altında bulunan çok sayıda benzer ünitelerin, hasar olayını, birlikte karşılamak amacıyla oluşturulan organizasyondur⁹. Buradan anlaşılabileceği gibi sigortanın ilk amacı; belirli bir prim karşılığında insanlara ve işletmelere, benzer risklere maruz kalmalarında, sigorta poliçesinde (sigorta sözleşmesinde) belirtilen koşullarda ve sürede mali koruma sağlamaktır.¹⁰

Sigorta, gerçekleşme ihtimali olan aynı tür risklere karşı

⁸ Haydar ARSEVEN, Sigorta Hukuku, Ana Prensipler, Genel Hükümler, Beta Basım Yayın A.Ş., İstanbul 1991, s.3.

⁹ Kamuran Pekiner, s.28

¹⁰ Association of British Insurers, Statement of Recommended Practice On Accounting For Insurance Business, UK, 1986, s.3

koruma sağlamayı amaçlar. Sigorta sisteminde insanlar ve işletmeler üzerinde taşıdıkları riskleri sigorta işletmesine devrederler¹¹.

Daha açık ifade etmek gerekirse, sigorta sistemi içinde, aynı risklere maruz kalan insanlar ve işletmeler biraraya gelirler. Bu insanlar ve işletmelerden alınan primler bir havuzda toplanır ve zarara uğrayanların kayıpları bu havuzdan karşılanır. Günümüzde, benzer risklere karşı korunmak isteyenleri, devlet veya özel sigorta işletmeleri biraraya getirir.

Sigorta, karşılaşılabilecek risklerin önceden güvence altına alınmasını ve risklere karşı kişilerin ve işletmelerin güven duymalarını sağlar. Buradan sigortanın amacı, insanların ve işletmelerin ekonomik menfaatlerini korumak¹² olarak belirtilir.

Riskleri sigorta eden kuruluşa (sigorta işletmesine) "sigortacı", sigorta edilene ise, "sigortalı" adı verilir.

Sigorta işletmesi, sigortalıdan ileride gerçekleşmesi riskleri ve diğer giderleri karşılamak amacıyla "sigorta primi" (sigorta ücreti) adı verilen bir tutarı taksitler¹³ halinde veya peşin¹⁴

¹¹ E. Baturalp Pamukçu, "Sigorta Kavramı ve Sigortacılık Eğitiminin Önemi", *Sigorta Dünyası*, Nisan 1995, s. 25.

¹² Huriye Kubilay, *Yeni Değer Sigortası*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No: 51, Adalet Matbaacılık, Ankara 1994, s.2

¹³ .Primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı zaman taksit tutar ve vadeleri poliçe ile birlikte sigorta ettirene bildirilir veya bu şartlar poliçe üzerine yazılır. Bkz. 22 Haziran 1994 tarihinde 21968 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Sigorta Murakebe Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname" KHK no: 539 madde 26

¹⁴ Türkiye'de sigorta acentelerinin tahsil ettikleri primleri en geç bir hafta içinde sigorta işletmesine göndermesi gerekir. Bu konuda geniş bilgi için bkz. 539 nolu KHK madde 27 ve Rayegan Kenter "15.9.1993 tarih ve 510 sayılı KHK ile değişik 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'nun prim tahsilatı ve sözleşmelerine ilişkin hükümlerine dair düşünceler" Reasürör, Nisan 1994, sayı:12, s. 5,7

olarak tahsil eder. Riskin gerçekleşmesi halinde sigortalıya sözleşmede belirtilen sigorta tazminatını (veya bedelini) ödenir.

B. SİGORTACILIK İŞLEVLERİ

Sigortacılık işlevleri, makro ve mikro işlevler olmak üzere iki ana gruba ayrılarak incelenebilir.¹⁵

1. SİGORTACILIĞIN MAKRO İŞLEVLERİ

Sigortacılığın ekonomiye katkıları açısından değerlendirilen işlevlerine “makro işlevler” veya “ekonomik işlevler” adı verilmektedir.

Sigorta ile risk topluma yayılır ve bu yolla sosyo-ekonomik çöküntü ve kayıplar önlenir.¹⁶ İşletmeler iflas edebilir, işyerleri yanabilir, çeşitli doğal afetlerle karşılaşabilir ve böylece toplumda ekonomik çöküntüler kaçınılmaz olabilir. İnsanlar açısından ise, iflaslar, ölümler, sakat kalmalar, doğal afetler ve hırsızlık gibi risklerin neden olduğu değer kayıpları ekonomik çöküntüleri doğurur. Sigorta bu risklerin dağıtılması ile sosyal ve ekonomik çöküntüleri önler.

Hayat sigortalarında emeklilik fonları oluşturularak, ülkedeki sosyal güvenlik sisteminin gelişmesine yardımcı olunur. Ayrıca sağlık sigortaları ile ülkedeki sosyal güvence daha da gelişir.

Özellikle hayat sigortasından toplanan primlerin oluşturdukları kaynaklar, ülke ve şahıslar için bir tasarruf oluşturur. Bu tasarruflar, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde önemli bir yer tutar.

¹⁵ Şebnem Duman, s. 17

¹⁶ Sam Aarassonitah ve Peter Samson, The Insurance Industry In The Countries of The EC Sturacture, Conduct and Sturacture, Luxembourg 1985, s. 3

Sigorta işletmeleri topladıkları kaynakları sermaye piyasasına sunarak, sermaye piyasasına ve ülke gelişmesine katkıda bulunurlar. Sermaye piyasasında bu kaynaklar fon kullanıcılarının çıkardıkları hisse senedi ve tahviller gibi değerlerine yatırarak ¹⁷ değerlendirmektedirler. Bu fonların kârlı şekilde kullanılması sonucu sigortacıya da kazanç sağlanır. Bu şekilde refah düzeyi yükselerek, toplumda güven artar.

Sigortacılık uluslararası ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunmakta, Avrupa Birliği'nde olduğu gibi mal ve hizmetlerin ülkeler arasında dolaşımının hızlanmasını sağlamaktadır.

Ayrıca sigorta işletmeleri, ödedikleri vergilerle¹⁸ de devlete önemli bir gelir kaynağı oluşturur.

Sigortacılık, dünya ülkeleri ekonomilerinde büyük bir tasarruf kaynağı olarak görülmekte, bir çok sektörün finansman ihtiyacının büyük bir kısmını karşılamakta, devletin desteği ve kontrolü ile büyük yatırımların gerçekleşmesine katkıda bulunmakta, sermaye piyasasının en önemli unsuru ve destekçisi olmaktadır.¹⁹ Bu noktada sigortacılık sadece fon yaratmakla kalmamakta; fonları yönlendirmektedir. Sermaye piyasada fon yaratmanın anlamı, uzun vadeli menkul kıymetlere yapılan yatırımlardır.

Sigorta sektöründe gelişme, o ülkedeki yıllık Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içinde yıllık toplam sigorta primlerin aldığı pay ile ölçülür ve oransal olarak Prim/GSMH şeklinde ifade edilir. Bu ölçü,

¹⁷ Davut Aydın, Finansal Aracılar Açısından Finans Piyasası Üzerine Bir Araştırma-1963-1975 Dönemindeki Türkiye'deki Mevcut Durum, Eskişehir, 1980, s.30,31

¹⁸ Sigorta işletmeleri kurumlar vergisi, gider vergisi, yangın söndürme vergisi, vb. vergiler öder

¹⁹ Sigortacılık ekonomi içinde para yaratmayan kurumlar arasında yer alır ancak hayat sigortasındaki uzun vadeli fonlar düşünülürse sigortacılık bu şekliyle yarı mali kurum sınıfına sokulabilir.

sigorta sektörünün ülke ekonomisi içindeki öneminin en iyi göstergesi olarak kabul edilir. Aşağıda tablo 1’de bazı ülkelere ait Prim/GSMH göstergeleri verilmiştir. Fas, Yunanistan, Pakistan ve Türkiye’de Prim/GSMH oranı %2’nin altında, Portekiz, İzlanda, İspanya %2-4 arasında, Almanya, Fransa ve İsrail %4-6 arasında, G. Kore, G. Afrika, İngiltere, İrlanda, Amerika %6’dan fazladır.

Tablo 1

Bazı ülkelerde Prim/GSMH % prim hacimleri (1990)

Prim/GSMH<%2		Prim/GSMH %2-%4 arası		Prim/GSMH %4-%6 arası		Prim/GSMH>%6	
Fas	1.92	Portekiz	3.40	Almanya	5.75	G. Kore	11.57
Yunanistan	1.56	İzlanda	3.19	Fransa	5.88	G. Afrika	10.21
Brezilya	1.38	İspanya	3.25	İsrail	5.72	İngiltere	9.67
Polonya	1.16	Singapur	3.20	Kanada	5.50	İrlanda	9.45
Meksika	1.15	Malezya	3.09	İsveç	4.83	ABD	8.89
Romanya	0.91	Rusya	2.94	Norveç	4.88	Japonya	8.78
Arjantin	0.81	Şili	2.97	Avusturya	4.97	Holanda	8.08
Pakistan	0.89	İtalya	2.61	Danimarka	4.47	İsviçre	8.03
Türkiye	0.78	Kenya	2.55	Belcika	4.09	Avusturalya	7.57
Libya	0.59	Filipinler	2.00	Tayvan	4.39	Finlandiya	6.54

Kaynak: "World Insurance in 1990: Stagnation-Growth in Real Terms Drops Below Percent", Sigma, 1992/4 s.30

Kısaca, sigortacılığın makro işlevlerini şöyle özetlenebilir:

- Sigorta, ekonomide bir tasarruf kaynağı yaratır.
- Sigorta, sosyal ve ekonomik çöküntü ve kayıpların önlenmesine yardımcı olur,
- Sigorta, uluslararası ekonomik ilişkiler ile ticaretin gelişmesine katkı yapar,
- Sigorta işletmeleri devlete bir vergi kaynağı oluştururlur,

- Sigortacılık, sektör olarak ekonomi içinde önemli bir yer tutar

2. SİGORTACILIĞIN MİKRO İŞLEVLERİ

Sigortacılığın insanlar ve işletmeler düzeyindeki işlevleri mikro işlevlerdir. İnsanlar ve işletmeler hayatın her aşamasında riski göğüslemek zorunda kalabilirler. Bu nedenle sigortaya ihtiyaç duyarlar. Sigortacılığın mikro açıdan işlevleri şunlardır.²⁰

- i- Sigorta bir dayanışma organizasyonu oluşturur,
- ii-Girişimcilerin kararlarını olumlu yönde etkiler,
- iii-Girişimcilerin daha ucuz fiyattan yatırım sermayesi²¹ bulmalarını sağlar,
- iv- Sigorta güvencesi girişimciye kredi imkanları sağlar,
- v- Sigorta fiyatların daha gerçekçi bir düzeyde saptanmasını sağlar,
- vi- Girişimciler sigorta sayesinde riskler için elinde fon tutmayarak bu fonları yatırıma dönüştürebilirler.

Günümüzde yukarıdaki işlevleri sigorta işletmeleri sağlar. Sigorta işletmeleri özel kişi ve kuruluşlarca veya devlet tarafından kurulabilir. Bu nedenle sigortacılık sosyal sigorta ve özel sigorta biçiminde ikiye ayrılarak incelenebilir.

C. SOSYAL SİGORTA- ÖZEL SİGORTA AYIRIMI

Organizasyon ve menfaat grupları itibariyle farklılık gösteren sosyal sigortalar ile özel sigortalar arasında bir ayırım yapmak zordur.²² Ancak dünyada sigortacılık uygulamaları sosyal

²⁰ Şebnem Duman, s. 23

²¹ Sigorta işletmelerince ikraz veya menkul kıymet alma yoluyla piyasaya paza arzı artırılırken, yatırıma aktarılan kaynakların fazlalığı faiz oranlarının düşmesini sağlar ve dolayısıyla girişimciler ucuz yatırım sermayesi bulabilirler.

²² Ali Bozer, Sigorta Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü yayın no: 137, Olgaç Matbaası, Ankara 1981, s.12

sigorta²³ ve özel olarak iki temel yapı üzerine dayanmaktadır.

Sosyal sigorta toplumun tümüne veya bir kesimini tehdit eden risklere karşı devlet tarafından (genellikle) ve tekel olarak işletilen sigorta çeşididir.²⁴ Özel sigorta ise, gerçek ve tüzel kişilerin karşılaştıkları riskleri karşılamak için kurulmuş ve isteğe bağlı sigorta sözleşmesi esasına göre çalışan sigorta çeşitidir.

Sosyal sigorta ve özel sigortalar arasında şu farklar söylenebilir²⁵:

-Sosyal sigorta, toplumun tümünü veya bir kesimini tehdit eden riskleri karşılamak için kurulmuş zorunlu bir sigorta uygulamasıdır. Özel sigorta ise, kişilerin ve işletmelerin kendi isteğine bağlı gönüllü sigortadır.

-Sosyal sigorta, genelde toplumun gelir ve mesleklerine göre, iktisaden zayıf²⁶ olan kesimleri kapsar. Özel sigortalar ise toplumun her kesimine açıktır.

-Sosyal sigortalar genellikle devletin öncülüğünde ve kanunların çizdiği sınırlarda faaliyetlerini sürdürürler ve sigortacıların ödediği primler gelirinin seviyesine göre değişir. Özel sigortalar ise, sözleşme esasına göre, ödenen prim karşılığı olarak sigortalılara hizmet sunarlar.

Sosyal sigorta ve özel sigortalar arasındaki farklılıklar tablo 2'de özet halinde gösterilmiştir.

²³ Türkiye'de bu kapsamda, BAĞKUR, SSK, TC. EMEKLİ SANDIĞI, Banka ve Sigorta Vakıfları Sandıkları, ile üyelerine ek hizmet sağlayan OYAK faaliyet göstermektedir.

²⁴ Yaşar Karayalçın s. 29-30.

²⁵ Kamuran Pekiner, s. 21-22, Yaşar Karayalçın, s.30-31, Aykut Çelebi s. 22-23

²⁶ Varlıklı kişilerinde sosyal sigortalar kapsamına alınmaları mümkündür; örneğin ülkemizde SSK'ca isteğe bağlı sigortalılık uygulanmaktadır.

Tablo 2
Sosyal Sigorta ve Özel Sigorta Ayırımı

Sosyal Sigorta	Özel Sigorta
Genel Menfaatlar	Özel menfaatlar
Zorunlu	İsteğe Bağlı
Sadece Belirli Bir Gruba Açık	Herkese Açık
Kanun Esası	Sözleşme Esası
Prim Oranı Sigortalının Gelirine ve Mesleğine Göre Belirlenir	Prim Oranı Ünitinin Tehlike Derecesine Göre Belirlenir.

Günümüzde devletin fonksiyonlarının çoğunun özelleştirilmesi ile; özellikle gelişmiş ülkelerde özel sigortacılık öne çıkmakta ve ekonomi içinde önemli bir yere sahip olmaktadır. Örneğin İngiltere’de özel sigortacılık sektörünün GSMH içindeki payı bankacılık sektörünün payından daha fazladır.

Gelişmekte olan ülkelerde en önemli sorunların başında sermaye yetersizliği (tasarruf yetersizliği) gelir ve bu da kalkınmaya bir engel teşkil eder.²⁷ Dolayısıyla ülkemizde ve gelişmekte olan ülkelerde özel sigortacılığın ekonominin ve sermaye piyasasının gelişmesine büyük katkı sağlaması olasıdır.

Bu araştırmada özel sigorta hizmeti veren sigorta işletmeleri ele alınmıştır. Sosyal sigortalar bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

D. ÖZEL SİGORTA İŞLETMELERİNDE SİGORTA BRANŞLARI

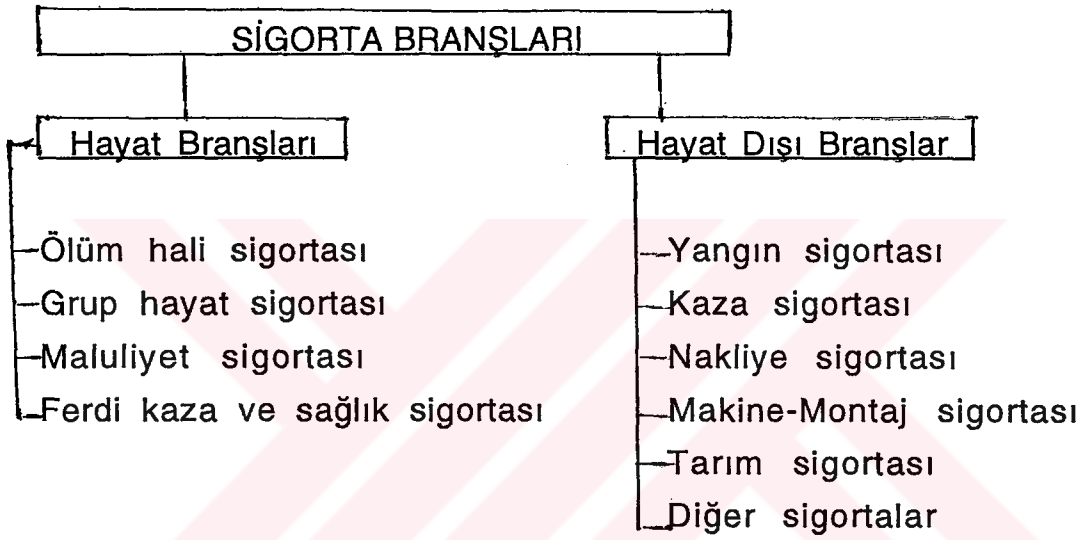
Özel sigorta işletmelerinin faaliyet kapsamı, sigorta

²⁷ Targan Ünal, *Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi*, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 1994-04, Temel Matbaacılık, İstanbul, s.39

işletmesinin amacı, fonksiyonu ve yapılan işlerin vadelerine göre hayat sigortası ve hayat dışı sigorta olarak ayrıma tabi tutulmuştur²⁸.

Aşağıda şekil 1'de de görüldüğü gibi hayat ve hayat dışı sigortalarında alt branşları mevcuttur. Hayat sigortasının alt branşları

Şekil 1: Özel Sigorta İşletmelerinde Sigorta Branşları



Sigorta işlemleri sigortalanan riskin süresi bakımından, iki temel yapı üzerine kurulmuştur. Bunlar kısa vadeli ve uzun vadeli (uzun dönem) sigortacılıktır.

Hayat sigortası uzun vadelidir ve genelde uzun süreli riskleri kapsar. Bu işleri yapan sigorta işletmelerine de hayat sigortası işletmesi adı verilir. Hayat poliçesinde sigortalıya ödenecek tazminat miktarı ve zamanı başlangıçta belirlidir. Bu hesaplamalar aktüerya tekniklerine²⁹ göre yapılır. Bu tür sigortacılık genellikle

²⁸ Pool Bill, The Creation of The Internal Market In Insurance , CEC, Brussels 1990, s.13, Şebnem Duman, 40

²⁹ Sigortalıdan tahsil edilecek primlerin ve matematik karşılıkların saptanmasına aktüerya tekniği, bu işlemlerin yapıldığı servise aktüerya servisi ve bu serviste çalışanlara aktüer adı verilir. Aktüerya servisi genelde hayat branşı ile uğraşan sigorta işletmelerinde yer alır ve aktüerya işlemleri şunlardır:

uzun vadeli bir tasarruf olarak düşünülür. Toplanan primler çeşitli yerlerde kârlı şekilde işletilir ve poliçe dönemi sonunda yapılan ödemeye katkıda bulunulur. Oluşan kâr, kâr payı olarak poliçe sahiplerine dağıtılabilir. İşletmede uzun dönem fonların değerlendirilmesi yönetim, mali işler ve yatırım bölümü ile aktüerlerin sorumluluğundadır.

Hayat dışı sigortacılık kısa vadelidir ve genelde kısa süreli³⁰ riskleri kapsar. Bu işlerle uğraşan sigorta işletmelerine de mal ve sorumluluk sigortası işletmeleri (hayat dışı) adı verilir.³¹ Başlangıçta bir hasarın olma ihtimali işletme bünyesinde bulunan aktüerler tarafından, uygun teknikler ve istatistiki yöntemlerle (tahmini olarak) belirlenir ve buna göre alınacak prim tutarı hesaplanır.

Hayat ve hayat dışı branşlarda sigorta işletmesi ayrı ayrı faaliyet gösterebileceği gibi, bu iki branşı tek sigorta işletmesi şeklinde de yürütebilir³².

1. HAYAT SİGORTASI

Hayat sigortası, konusu insan olan ve insanın hayatı boyunca karşı karşıya gelebileceği risklerden doğacak kayıp ve zararlara karşı, önceden önlem almayı sağlayan bir sigorta branşıdır³³.

Hayat sigortası, sigorta branşları içinde en önemlilerinden

- Sigorta prim oranlarının hesaplanması,
- Sigorta bölümleri için ayrılacak karşılıkların (ihtiyatların) tesbiti,
- Hayat sigortasında police sahiplerine dağıtılacak karların belirlenmesi,
- Acenta ve prodüktörlere verilecek komisyonların hesaplanması ve
- Diğer hesaplamalar.

³⁰ Bu süreler genelde 3 yıla kadar olan sürelerdir

³¹ Ayrıca özellikle Amerika'da uygulanan "title" sadece bir gayri menkulün ipoteğini veya gayri menkul sahibinin sigortalandığı bir sigorta işletmesi türü mevcuttur.

³² Ancak yasalarla bu işletmelerin kuruluş tip ve şekillerine kısıtlama getirilebilir.

³³ Özellikle endüstri devrimden sonra, insanların ekonomik bağımsızlıklarına kavuşmalarıyla hayat sigortacılığına ihtiyaç artmıştır.

birisidir. Hayat sigortası toplumda ek güvence ihtiyacının karşılanması ve refah seviyesinin yükseltilmesinde önemli bir rol oynar. Bu sigorta küçük tasarrufların uzun süreli birikimine olanak sağlamak suretiyle artan bir hızla fon oluşturur³⁴.

Hayat sigortası, kişilerin ve ailelerinin hayatlarını güvence altına almak, çocukların yetişmeleri ve ekonomik bağımsızlıklarına kavuşmalarına yardımcı olmak amacıyla yapılmaktadır³⁵.

Hayat sigortaları insanlara iki tür güvence sağlamaktadır ve bu güvencelere göre bu sigortalara; Risk Sigortası ve Birikim Sigortası şeklinde isimler verilir.

Risk sigortası, sigortalıların sakatlık, sürekli malûlüyet, hastalık, yaşamın sona ermesi (bu durumda sigorta varisleri kapsama alır) gibi hallere karşı maddi teminat sağlamak için yapılan sigortaya denir.³⁶

Birikim sigortası ise, sigortacının küçük tasarruflarının değerlendirilmesi ve güvene alınması yoluyla hizmet sunulmasıdır. Örneğin emeklilik sigortası bu sigortaya örnek olarak gösterilebilir.

Ülkemizde yukarıda şekil 1'de de görüldüğü gibi hayat sigortası çeşitlerinden ölüm hali, grup hayat sigortası, maluliyet sigortası, ferdi kaza ve sağlık sigortası uygulanmaktadır ve bunlar aşağıda incelenmiştir.³⁷

³⁴ Erhan Dumanlı, "Hayat Sigortaları", Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, Sigortacılık Özel Sayısı, 1988, s.11

³⁵ Özdemir Akmut, Hayat Sigortası Teori ve Türkiye Uygulaması, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi yayın no: 447, Sevinç Matbaası, Ankara 1980, s. 11

³⁶ Ali Neyzi, "Gelişmekte olan ülkelerde hayat sigortacılığı", 22-23 Mayıs 1991 Hayat Sigortası Semineri Tebliği, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul 1991, s. 21

³⁷ Yurdakul Çaldağ, Sigorta İşlemleri ve Muhasebesinin İncelenmesi, Ankara İTİA yayın no: 125, Ankara 1979, s. 33- 37, Kamuran Pekiner s. 46, Özdemir Akmut s. 13- 17.

a- Ölüm Hali Sigortası

Ölüm hali sigortası, sigortalının ölümü halinde, geride kalan varislerine ödeme yapılmasını sağlar. İstatistiklere ve olasılıklara göre, ölüm oranları belirlenir ve bu oranlar ışığında sigortalının ödeyeceği prim tutarı bulunur. Ayrıca prim hesaplamasında sigortalının mesleği, yaşı, yaşadığı bölge gibi kriterler de gözönünde bulundurulur. Ölüm halinde, sigorta sözleşmesinde gösterilen varislere ödeme toptan veya taksitler halinde yapılabilir.

b-Grup Hayat Sigortası

Grup olarak risklere karşı korunmak amacıyla, sigorta yaptırılmasına grup sigortası denir. Sigorta edilenler, belirli bir endüstride çalışanlar, bir sendikanın üyeleri gibi gruplardır. Bu sigorta işveren, sendika veya meslek kuruluşu ile sigortacı arasında yapılan bir sözleşme ile yapılır. Grup sigortaları emekli sandıklarının görevini üstlenirler.

Grup hayat sigortası, kısmen genel kısmende özel amaçları içerdiğinden sosyal sigorta ile özel sigorta arasında yer alır ve genellikle bir yıllık süre için yapılır. Süre bitiminde yenilenebilir.

c-Maluliyet Sigortası

Maluliyet, insanın sürekli ya da kısmi iş kaybıdır. Maluliyetin ne zaman ortaya çıkacağı belirsizdir. Maluliyet sigortasında sigortalı, meslek ve yaş gibi kriterlere göre prim öder. Maluliyet durumunun ortaya çıkmasıyla sigortalıya, işgücü kaybıyla orantılı olarak ödeme yapılır. Maluliyet sonrası sigortalı ölürse, sigortalının yakınları (varisleri) sigortadan yararlanır.

d-Ferdi Kaza ve Sağlık Sigortası

Sigortalının vücudunda, kaza ve hastalık nedeniyle meydana gelen rahatsızlıkların giderilmesi için, tedavi ve bakım giderlerinin sigortacı tarafından karşılanmasını sağlayan sigorta çeşididir. Sigortalının ödeyeceği prim, sigortalının yaşı ve sağlığı ile orantılı olarak tesbit edilir.

Sigortalının bilinçli olarak neden olduğu hasarlar, doğal afetler, isyan, savaş gibi durumlarda meydana gelen hastalık ve kazalar sigorta kapsamına alınmayabilir³⁸.

e- Özel Durum Sigortası

Sigortalının kâra katılması, intihar ve yaşama hali sigortası (emeklilik) gibi özel durumlar için yapılan sigortalardır.

Bunlardan yaşama hali hayat sigortasında amaç, belirli bir yaştan veya belirli bir süreden sonra sermaye birikimi veya gelir elde ederek hayat güvencesi sağlamaktır. Bu çeşit sigortalara "tasarrufa bağlı hayat sigortası" denilmektedir.

2 HAYAT DIŞI SİGORTALAR

Hayat dışı sigortalar, işletme ve şahısların maddi varlıklarını tehdit eden para ile ölçülebilen risklere karşı bu varlıkların sigorta güvencesi altına alınmasını sağlar. Belirli bir prim karşılığı bu varlıklar sigorta kapsamına alınırlar. Hasarın gerçekleşmesi halinde sigorta bedeli sigortacıya ödenir.

Hayat dışı sigortalar yukarıda şekil 1'de görüldüğü gibi kendi aralarında; yangın, nakliye (taşıma), kaza, tarım (ziraat) ve makine - montaj gibi gruplara ayrılır. Bunlar aşağıda kısaca açıklanmıştır.

³⁸ Özdemir Akmut, s. 17-18

a- Yangın Sigortası

Yangın sigortası, maddi varlıkları yangın ve yangının yol açtığı hasarlara karşı korumak amacıyla doğmuştur. Yangın sigortası ev, depo, fabrika, mağaza gibi gayrimenkuller ile ev eşyası, makine, teçhizat, demirbaş, ticari mal ve menkul varlıkları yangın ve yangının verdiği hasarlara karşı teminat altına alır. Sigorta bedeli üzerinden yangın riskinin derecesine göre, sigorta işletmesine prim ödenir. Risk derecelendirmesi, geçmişdeki zarar (hasar) istatistiklerinden faydalanılarak yapılır.³⁹

Yangının meydana gelmesinden sonra, sigorta eksperleri ve konunun uzmanları hasar tesbiti yapar ve belirlenen hasarla orantılı olarak sigorta poliçesinde belirtilen bedel sigortalıya ödenir.

Bir takım kötü niyetli kişiler kasıtlı olarak yangın çıkararak, sigorta işletmesinden sigorta bedeli kadar para almak isteyebilirler. Bu durumda kasıt tesbit edilirse, bu sigorta sözleşmesi geçersiz sayılır⁴⁰.

Savaş, istila, deprem, isyan gibi durumlar sonucu ortaya çıkan bütün hasarlar sigorta kapsamı dışında tutulur.⁴¹ Ayrıca sigorta sözleşmesinde belirtmek şartıyla;⁴²

-Fırtına, seylâp (su baskını), yer kayması, toprak kayması, kar ağırlığı gibi tabi afetlerden meydana gelen yangınlar,

-Grev, lokavt, kargaşalık ve halk halk hareketleri sonucu ortaya çıkan yangınlar,

- Deprem, uçak düşmesi, araç çarpması,

³⁹ H. A. L. Cokkerel, The Teach Yourself Books, Insurance, The English Universities Press Ltd., London 1957, s.88

⁴⁰ TTK madde 1304

⁴¹ Geniş bilgi için bakınız TC. Başbakanlık Sigorta Murakbe Kurulu, Sigorta Genel Şartları, Yayın No:31, 1991. Yangın Poliçesi Genel Şartnamesi.

⁴² TC. Başbakanlık Sigorta Murakbe Kurulu, Yangın Sigortalı Genel Şartnamesi madde 2.

gibi durumlarda ortaya çıkacak yangın hasarları sigorta kapsamına alınabilir.

b- Kaza Sigortası

Kaza riski, işletmeler ve insanları korkutan en önemli riskler arasında yer alır. "Kaza" sigortalının beklemediği ve tasarlanmayan hasarlı bir olaydır⁴³. Diğer bir ifade ile kaza; dışarıdan ve aniden meydana gelen bilinçsiz bir olayın, sigortalının mal veya can varlığı üzerinde hasar bırakmasıdır.

Kaza sigortasının amacı, sigortalının bir kaza sonucunda uğrayacağı ekonomik ve işgücü kayıplarının sigortacı tarafından karşılanmasıdır.

Kaza sigortasına genellikle, Oto Kasko, Mecburi mali Mesuliyet, İsteğe Bağlı Mesuliyet, İşveren Mali Mesuliyet, Diğer Mali Mesuliyet, Hırsızlık, Cam Kırılması , Uçak Tekne Kazası, Muhtelif benzer konular girer.

c- Nakliye Sigortası

Nakliye (Taşımacılık) sigortası; belli bir prim karşılığında, insanların ve mallarının belirli bir yerden hareket edip belli bir yere varıncaya kadar kara, deniz ve demiryolu ile yapılan yük ve yolcu taşıması sırasında ortaya çıkacak zararların sigorta işletmesince üstlenilmesidir⁴⁴. Ayrıca bu sigorta, yolcu ve mal taşıyan araçları da sigorta kapsamına alır.

Genellikle nakliye sigortasını, sanayi işletmeleri, ihracatçılar, ithalatçılar, nakliye işletmeleri, bankalar ve seyahat işletmeleri yaptırırlar. Nakliye sigortalarına genellikle, Mal, Tekne, Navlun,

⁴³ H.A.L. Cockerel, s.99

⁴⁴ Mehmet Ali Aktuğlu, Sigorta.... s.50

CMR (Convention Relative au Contral de Transport International de Marchandises par Route)⁴⁵, İhracat, İthalat, Akredetif Sigortası ve Diğer benzeri konular girer

d- Makine - Montaj Sigortası

Makine sigortası, makinenin kullanımı sırasında ani olarak meydana gelen mali kayıpların sigorta kapsamına alınmasıdır. Makine terimi geniş anlamda kullanılmıştır ve bu terim her türlü makinaları, makinalı tesisleri, alet ve aygıtları kapsar.⁴⁶

Makine sigortaları ani olarak gerçekleşen beklenmedik bir hasarın sonuçundaki kayıpları kapsadığı için, kaza sigortalarına benzerlik gösterir.

Montaj sigortası ise; makinelerin montaj ve denenmeleri sırasına uğradıkları hasarları teminat altına alan bir sigorta çeşitidir. Bu sigorta kapsamına makineler, demir ve çelik yapılar, vinç, boşaltma tesisi, iskele, yardımcı makineler, alet ve aygıtlar girer.⁴⁷ Makine montaj sigortaları her ülkenin kendi şartları içinde gelişmekte; çok farklı olmamakla beraber poliçe şartları ve uygulaması ülkeden ülkeye değişebilmektedir.⁴⁸

e- Tarım Sigortası

Tarım (Ziraat) sigortası, dolu ve hayvan hayat sigortası olarak ikiye ayrılır.

i- Dolu Sigortası

Dolu sigortası, dolu tanelerinin vürması ile tarım ürünlerinde

⁴⁵ Kara yolu ile uluslararası eşya taşıması.

⁴⁶ Kamuran Pekiner, s. 43.

⁴⁷ Kamuran Pekiner, s. 44.

⁴⁸ Yaşar Karayalcın, "Makina ve Montaj Sigortaları", Sigorta Hukuku Dergisi, C.II, sayı 1-2, 1984, s.86

meydana gelecek hasarların, sigorta teminatı altına alınmasını sağlar. Bu sigorta, bütün tarım ürünlerini içine alacağı gibi, sadece belli bir ürün çeşidi için de yapılabilir. Bu sigortanın diğer sigortalardan farkı; verim kayıplarının da sigorta kapsamına alınmasıdır.

Dolu sigortasında, ürünün yetiştiği sahanın verim derecesi, ürünün randımanı ve fiyatı birleriyle çarpılarak sigorta tutarı hesaplanır. Bu sigortada, sigorta işletmeleri yer, zaman ve ürün çeşidi riskini dağıtarak, zarardan daha az etkilenmeyi hedefler.

ii- Hayvan Sigortası

Hayvan sigortaları genellikle taşıma işlerinde kullanılan hayvanları, meslek hayvanlarını (sirk hayvanları gibi), ev hayvanları ve spor hayvanlarını kapsar. Hayvanın yaşı ve bulunduğu risk derecesine göre prim ödenir. Hayvanın ölmesi, çalınması, kazaya uğraması veya sakatlanması vb. sonucunda sigorta poliçesinde belirtilen bedel sigortalıya ödenir.

f- Diğer Sigortalar

Yukarıda açıklanan gruplar içinde yer almayan sigortaları diğer sigortalar olarak sınıflamak mümkündür. İnşaat sigortası, meslek sigortası, işletme faaliyetlerinin kesilmesine karşı sigorta, aşınma sigortası, hukuki himaye sigortası⁴⁹ ihracaat ve ithalat sigortası, kredi sigortası vb bu sigorta grubunda yer alabilir.

II. REASÜRANS, KOASÜRANS VE RESTROSESİYON İŞLEMLERİ

Özel sigorta işletmeleri hayat ve hayat dışı branşlara ait kabul

⁴⁹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Kemal Şenocak, **Hukuki Himaye Sigortası**, Adalet Matbaacılık, Ankara, 1993.

ettikleri bütün riskleri tek başlarına karşılamaları mümkün değildir. İşletmeler aldıkları riskleri başka işletmelerle paylaşmak zorunda kalmaktadırlar. Bu noktada reasürans, koasürans ve restrosesyon işlemlerin ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle reasürans, koasürans ve restrosesyon kavram ve işlemlerinin, ilerki bölümlerin daha iyi anlaşılması için, açıklanmasında yarar görülmektedir.

A. REASÜRANS

Reasürans "tekrar sigorta" anlamına gelir. Sigortacı, reasürans işletmesi ile yaptığı sözleşmeyle kendi yapmış olduğu sigorta sözleşmelerinin sonuçlarına karşı reasürans işlemi aracılığı ile korunur. Daha açıkca belirtmek gerekirse, sigortacı üzerine aldığı risklerin bir kısmını veya tamamını belirli bir prim karşılığı, başka bir sigorta işletmesine devreder.⁵⁰

Sigorta işletmesi üzerine aldığı riskin bir kısmını devretmez ve kendinde tutar ve önceden belirlenen bu kısma (saklama payına), "**konservasyon**"; denir. Riski devreden işletmeye de "**sedan**" işletme adı verilir.

Ülkemizde konservasyon haddi⁵¹, her sigorta işletmesinin sermaye ve yedek akçelerine göre, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca belirlenir.

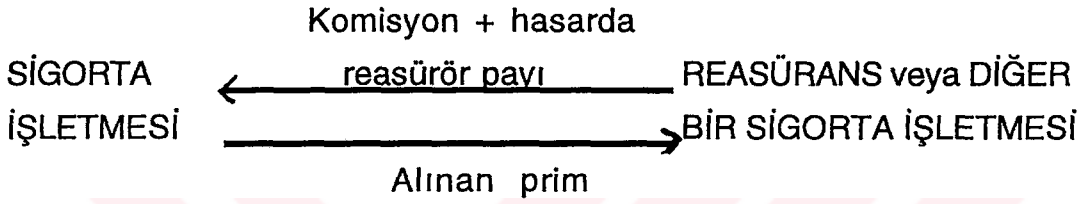
Günümüzde bir sigorta işletmesinin risklerin bütününü teminatı altına alması zordur. Bu nedenle, risklerin bir kısmının reasüransa devredilmesi gerekir. Böylece risk dağıtılmış olur ve hasarın

⁵⁰ İlker Akat, Türkiye'de Teknik ve Ekonomik Veçhelerle İle Reasürans, İzmir Ticaret Odası Yayını no: 86, İzmir 1965, s. 11

⁵¹ Türkiye'de 1929 yılından itibaren 1992 yılı başına kadar reasürans tekeli uygulaması olmuştur. 16 Ekim 1991 tarih ve 21023 sayılı resmi gazetede yayınlanan "Sigortacılıkta Yurtiçi Saklama Payı ve Reasürans Kapasitesini Artırma Sistemine İlişkin Karar" isimli düzenleme ile sistemi işletme ve yönetme görevi 10 yıl süre ile Milli Reasürans AŞ'ye verilmiştir.

gerçekleşmesi halinde sigorta işletmesi hasarı kolayca ödeyebilir. Aşağıda basit olarak reasürans işlemi şekil 2'de verilmiştir. sigorta işletmesi üzerine aldığı risklere ait primleri bir kısmını reasürans işletmesine devretmekte ve bu işlemde komisyon almaktadır. Hasarın gerçekleşmesi halinde de sigorta işletmesi sigortalıya ödeyeceği hasarın reasüröre isabet eden kısmını geri almaktadır.

Şekil 2: Reasürans işlemi



Reasürans işlemleri sigorta işletmelerince veya reasürans aracılarınca yapılır.

Reasürans aracıları "reasürans konularında uzman olan ve bir sigorta ve reasürans şirketine bağlı olmayarak reasürans işlemlerinde ve sözleşmelerinde aracılık yapan, riziko ile bilgiler sağlayan ve verdiği hizmetler karşılığında komisyon alan gerçek veya tüzel kişilerdir." ⁵²

Reasürans işlemi üç şekilde yapılabilir.⁵³

- Riskleri üzerine alan bir sigorta işletmesi üzerine aldığı riskleri diğer bir sigorta işletmesine devredebilir (yani sigorta işletmeleri arasında karşılıklı iş verme şeklinde yapılabilir)

- Sigorta işletmeleri riskleri ortaklaşa olarak paylaşmak amacıyla bir topluluk (pools) oluşturabilirler ve işletmelerin

⁵² Resmi Gazete, 24 Ekim 1991, sayı 21031, s. 19

⁵³ Vedat Baydar, Türkiye'de Reasürans İnhisarı, İstanbul Matbaası, İstanbul 1965, s.15-31

üzerlerine aldıkları riskler bu topluluğa tekrar sigorta ettirilir.

-Sigorta işletmeleri üzerine aldıkları riskleri sadece reasürans işiyle uğraşan reasürans işletmelerine devredebilirler.

Reasürans, isteğe bağlı (ihtiyari) ve zorunlu (mecburi) anlaşmalı reasürans olarak ikiye ayrılarak incelenir.

1. İSTEĞE BAĞLI (İHTİYARİ) REASÜRANS

İsteğe bağlı reasürans uygulamada kullanılan en eski yöntemdir. Bu yöntemin esas prensibi, tarafların her birinin tamamen serbest bir seçim hakkına sahip olmasıdır. Sigorta işletmesi (Sedan) riski seçeceği her hangi bir reasüröre (reasürans işletmesi) devredebilir. Ancak reasürör riski kabul edip etmemekte serbesttir. Reasürans teklifi reasürans işletmesinden de gelebilir.⁵⁴

Sedan işletme brüt prim üzerinden komisyonunu aldıktan sonra kalan net değeri belirli devreler sonunda reasürans işletmesine öder.

2. ZORUNLU (MECBURİ) ANLAŞMALI REASÜRANS

Zorunlu reasürans sözleşmesinde, sedan işletme yapmış olduğu sigorta sözleşmelerinde her sigorta sözleşmesine ait sigorta tutarının kendi brüt konservasyonunu aşan kısmını, reasürans işletmesine bildirmeyi, reasürans işletmesi de , belirli bir prim karşılığı, bu işlemi kabul etmeyi taahhüt eder.

Zorunlu anlaşma, özellikle sedan işletme bakımından rahatlık sağlar. Sedan işletme, üzerine aldığı riskin bir kısmını reasüransa devredeceğinden emin olduğundan, gelen sigorta taleplerini, hiç bir geçikme göstermeden cevaplandırabilir.

⁵⁴ H. Cemal Ererdi, Reasürans, Erkent Ofset, İstanbul 1983, s.10-11.

Zorunlu reasüransın belli başlı tipleri aşağıda gösterilmiştir.

a- Eksedan Treteleri (Artan Pay Reasüransı)

Fazlalık (Surplus) tretesi de denilen bu anlaşmalarda, sedan işletme üzerine aldığı riskin belli bir kısmını (konservasyonunu aşan kısmını) reasürans işletmesine devreder. Reasürans işletmesi bu işlemden, reasürans komisyonu alır.

b- Kot-par Tretesi (Nisbi iştirak Reasüransı)

Sedan işletme üzerine aldığı riskin, belli kısmını (belli bir oranını) reasürans işletmesine devretmek ve reasürans işletmesi de bunu kabul etmek zorundadır. Anlaşma maddesinde riskin ne oranda devredileceği belirtilmiştir. Genellikle sedan işletme belirli bir oranı (%40-% 50) kendisinde alıkoymuktan sonra, geriye kalan kısmını çok sayıda reasürans işletmesine paylaştırabilir⁵⁵.

c-Excess of loss Reasüransı (Aşkın Hasar Reasuransı)

Eksedan trete (artan pay reasüransı) kapsamına girmeyen ve bu treteye uymayan kötü ihtimallerin olmasını önlemek amacıyla sedan işletmenin risklerini özel bir teminat altına alan reasürans şeklidir. Reasürans işletmesinin sorumluluğu yapılan anlaşmada saptanmış tutardan itibaren başlar ve sorumluk sınırı yapılan anlaşmada belirtilir.

B. KOASÜRANS

Birden fazla sigorta işletmesinin tek bir riski üzerlerine almalarına koasürans (müşterek sigorta) adı verilir. Koasüransta genel olarak büyük bir risk çeşitli sigorta işletmeleri tarafından

⁵⁵ H. Cemal Ererdi, s. 21-22.

aynı şartlarla paylaşılmaktadır. Fakat reasüransın aksine, koasüransa giren bir sigorta işletmesi koasüransa dahil olan diğer sigorta işletmeleriyle ayrı ayrı muhatap olmaktadır.

Koasürans işlemleri bir işletmenin öncülüğü ile yapılır ve öncülük yapan işletmeye “**jeran işletme**” adı verilir. Jeran işletme koasüransa iştirak eden işletmeler arasında sigorta policesinin düzenlenmesini sağlar ve belirli bir komisyon karşılığında diğer işletmeler adına tahsilat yapar, vergi ve harçları öder. Ayrıca jeran işletme çok defa hasar anında gerekli işlemleri de yapar. Bu nedenle koasürans, sigortacı için oldukça karışık ve masraflı bir işlemdir.⁵⁶

C. RESTROSESYON İŞLEMLERİ

Reasürans işletmesi kendi üzerine aldığı riskleri, başka bir reasüröre devreder. Yapılan bu işleme “**restrosesyon**” adı verilir. Restrosesyon işlemi raesusörler arasında gerçekleşir ve reasürörler arasındaki anlaşmalar çok defa kot-par (nisbi iştirak reasüransı) şeklinde olur. Restrosesyona “ikinci derecede reasürans” da denilmektedir⁵⁷.

⁵⁶ İlker Akat, s. 12.

⁵⁷ Mehmet Ali Aktuğlu, İhtisas Muhasebeleri, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF. yayın no: 6, İzmir 1984, s. 57.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SİGORTA İŞLETMELERİNİN MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİ VE SUNULMASI

1951 yılında Paris Antlaşması ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kurulmuştur. 1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Roma Antlaşması¹ ile kurulmuştur. Son yıllarda Avrupa Topluluğu (AT) olarak bilinen bu kuruluş 1992 Maastricht Antlaşmasından sonra Avrupa Birliği (AB) olarak da anılmaktadır². 1996'da 15 üyesi bulunan AB, EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Birliği) ülkelerinin üyeliğinden sonra 18 ve daha fazla üye ve tek para (ECU, EURO), tek Merkez Bankası ile 21. yüzyıla hazırlanmaktadır. Avrupa'da kişilerin ve sermayenin serbest dolaştığı oldukça büyük bir iç pazar oluşturulmaktadır. Bu pazarın kurulması için mali sektörlerle ilgili, oldukça önemli düzenlemeler yapılmıştır.

AB sigortacılık sektörü, bugün oldukça gelişmiş düzeyde bir pazar niteliğindedir. 1992 yılında toplam 186 milyar 563 milyon dolarlık sigorta üretimi olmuştur ve AB genelinde sigorta sektörünün toplam prim artışı ve GSMH'ya katkısı yıllar içinde giderek artmaktadır. AB üyesi her ülke için, sigorta sektörü mali sektör içinde vazgeçilmez bir unsurdur³.

Özellikle iç pazardaki rekabetin artması nedeniyle, sigorta işletmeleri birleşme yolunu seçmektedirler. Böylece, işletme sayısı artmadan, portföyün reel olarak artması ve yaygınlaştırılması sağlanmaktadır. Örneğin, Almanya'da Deutschebank sigortacılık sektörüne girmiş ve sigortacılık hizmetlerini grubundaki işletmelere yansıtmıştır. Diğer büyük bankalar da bunu örnek alarak, yeni, cazip buluşlarla bazı banka ve sigorta işletmeleriyle yeni gruplar oluşturmuşlardır.⁴

¹ Geniş Bilgi için Bkz, Necdet Sağlam, AT ve Kurumları, Eskişehir Barosu Dergisi 1993/2, s.19-24.

² CCE, Les Institutions De La Communauté Européenne, L'Europe en Mouvement, Bruxelles, 1993, s.1

³ Barometre 20 Aralık 1993, Sigortacılık Eki s.30-31

⁴ Resasürör, Avrupa'da 2000 yılında Sigortacılık, Ocak 1992, s.21

Banka ve sigorta işletmeleri arasındaki yaklaşımlar her iki taraf içinde avantajlı olabilmektedir. Büyük sigorta işletmeleri banka şubeleri aracılığı ile yeni bir satış yolu kazanmakta ve bu şekilde çalışanlarını eğitmeye özen göstererek tek merkezden yönetilen kaliteli bir işgücüne sahip olarak "in-house banking= dahili bankacılık" denilen bilgisayar ağından yararlanmaktadırlar. Buna karşılık bankalarda büyük bir finans kaynağı elde etmekte ve sonuçta gerek sigorta işletmeleri gerek bankalar güçlü ve sağlam iş ortakları olarak birbirlerine destek vermektedirler.

Bu iki sektörün birbirlerine umulmadık boyutlarda yakınlaşmasında mali yakınlık konusunda, bazı terettütlere yer verilmektedir. Ancak AB ülkelerinin tümündeki sigorta işletmeleri için, Avrupalı boyutlara ulaşmak son derece cazip olmaktadır. AB'nde rekabetin artmasıyla ürünlerin ve hizmetin kalitesi artmakta ve sigortalılar için fiyatın yanında hizmetin kalitesi de önemli bir tercih nedeni olmaktadır.

I AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SİGORTACILIK DÜZENLEMELERİNİN GEREKLİLİĞİ

Avrupa Birliği'nin (AB) kurulmasında amaç, farklı ulusal pazarlardan hareket ederek tek bir entegre Avrupa İç Pazarının gerçekleştirilmesidir. Bu amaçla ulaşılabilmesi için, yerine getirilmesi gereken çalışmalar AB'ni kuran Roma Antlaşması'nın 3. maddesinde sayılmıştır. Bunlar içinde, üye ülkeler arasında kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımını sınırlayan engellerin kaldırılmasına ait kurallar da yer alır.⁵

Bu kurallar çerçevesinde AB'nin sigortacılık sektörü için üç hedefi mevcuttur. Bunlar⁶:

- Sermayenin Serbest Dolaşımı,
- Kuruluş Serbestisi (serbest şube açma),
- Hizmet Serbestisidir.

AB'nde yukarıdaki söz konusu amaçlara ulaşmak üzere sigortacılığında içinde yer aldığı mali sektörde yasal düzenlemeler

⁵ DPT, AT İç Pazarının Uyum Çalışmaları, İç Pazar Çerçevesinde Topluluk ve Mukabil Türk Mevzuatının Karşılaştırılması, Mali Hizmetler ve Sermaye Hareketleri, Eylül 1991 s. 105

⁶ G. E. Fitchew, The Achievement of the Communities Insurance Market, Extrait des Annales de Droit de Louvain, Tome L1-2/1990 s. 40-41

yapılmaktadır ve bu düzenlemelerin amacı şunlardır:

1. Müşterilerin (tüketicilerin) korunması ve mali sektörün istikrara kavuşması ve

2. Farklı ülkelerden oluşan iç pazarda rekabet serbestisinin sağlanmasıdır

1985 yılında kabul edilen iç pazarın oluşturulmasına ilişkin Beyaz Rapor (White Paper) ile;⁷

- Mali kuruluşların denetimi ve yatırımcıların, tasarruf sahiplerinin ve müşterilerin korunması için temel standartların uyumlaştırılması,

- Bu standartları uygulayan üye ülkelerdeki mali kuruluşların denetim organlarının karşılıklı tanınması (mutual recognition),

- Yukardaki iki konuya bağlı olarak "Ev Sahibi Ülke Kontrolü ve Denetimi" (işletmenin merkezinin bulunduğu -Home Country Control and Supervision) öngörülmektedir.

AB'nde sigorta denetim organlarına, kendi bölgelerinde yerleşmiş sigorta işletmelerinin faaliyetlerini (kendi ülkelerinin dışındaki faaliyetleri de kapsayacak şekilde) ilgili AB mevzuatı kapsamında, denetlemelerini sağlayacak yetki ve araçları veren hukuki düzenlemeler yapmakta ve üye ülkeler bunları ulusal mevzuatlarına geçirmektedirler. Ayrıca denetim organlarına;

-İşletmenin ve faaliyetlerin bütünü hakkında ayrıntılı bilgi edinebilme,

-İşletmenin işlemlerinin uymak zorunda olduğu hukuki ve idari düzenlemelerde, faaliyet programlarıyla uyum halinde olmasını teminat altına alacak bütün tedbirleri alma,

⁷ CEC, COM (85) 310 Final, 14 Haziran 1985, Brussels, s.17-38, Bu rapor üç kısımdan oluşmaktadır; 1- Fiziki engellerin kaldırılması, 2-Teknik engellerin kaldırılması, 3-Mali engellerin kaldırılması. Raporda iç pazarın oluşturulması için yukarıdaki engellerin 1992 yılına kadar kaldırılması belirtilmiş ve raporun ekinde ilgili düzenlemelerin hangi tarihlere kadar yapılacağı ortaya konmuştur. Bu raporun teknik engellerin kaldırılması bölümünün alt başlığı olan hizmet sektöründe sigortacılık ele alınmış ve iç pazarın oluşturulması için gerekli düzenlemelerin tarihi verilmiştir.

-Sigortalıların menfaatlerini tehlikeye düşüren şartlardan kaçınılmasına veya bunların ortadan kalkmasına yönelik tedbirleri alma ve

- Denetim organı yetki alanı içerisindeki tedbirleri gerçekleştirme, gerekirse bu konuda yargı organlarına başvurma yetkisi verilmiştir.

Ayrıca AB'nde, Roma ve Maastricht anlaşmaları ve diğer düzenlemeler çerçevesinde sigortacılığın hedefleri olarak temelde şu noktalar benimsenmiştir⁸:

i- Bir üye ülkede yerleşik bulunan sigorta işletmeleri engelleme olmaksızın herhangi bir üye ülkede şube açabilmeli,

ii- Sigorta işletmeleri şube açmak zorunda olmadan tüm sigorta hizmetlerini AB çapında satabilmeli,

iii- Sigorta işletmeleri fiyat, hizmetin yapısı ve sunulan hizmet konularında adil ve eşit şartlarda rekabet edebilmeli,

iv- Farklı ulusal organlar tarafından kensa bile sigorta işletmeleri, aynı temel denetim kurallarına tabi olmalıdır. Bu kuralların amacı da, sigortacılığın mali yükümlülüklerini her zaman karşılayabilmelerini temin etmek olmalı,

v- Özel ve tüzel sigorta müşterileri, sigortalarını AB içinde istediği her yerde sigorta hizmeti satın alabilmeli ve AB içinde mevcut bütün sigorta hizmetlerine ulaşabilmeli,

vi- Toplumun yanlış bilgilendirilmesini önlemek için, satış yöntemleri ve hizmetlerinin yapısı üzerinde yeterli kontrol sağlanmalı,

vii- Bununla beraber kontrol yeniliklere engel olacak nitelikte olmamalı,

viii- Sigorta teminatı satın alanlar ve onların brokerlarının sağlıklı tercihler yapabilmeleri için piyasa açık olmalı,

⁸ Bill POOL, The Creation of The Internal Market In Insurance , CEC, Brussels,1990 s.7-8, Selamet Yazıcı, Avrupa Topluluğu'nda Sigortacılık Alanında Gerçekleştirilen Uyum Çalışmaları ve Ortak Pazar Hedefleri, Hazine ve Dış Ticaret Dergisi, 1993/1 s.70-71

ix- Broker ve diğer sigorta aracıları, AB çapında eşit şartlarda çalışabilmeli,

x- Piyasada yerleşik bütün sigorta işletmeleri hakkında yeterli ve karşılaştırılmalı mali bilgiler mevcut olmalı,

xi- Bir sigorta işletmesinin çalışma ruhsatının iptal edilmesi durumunda, bulunduğu yer dikkate alınmaksızın poliçe sahiplerine eşit muamele yapılmalı,

xii- Sözleşme hukukunun AB çapında tekdüze olmasına gerek olmamakla beraber, kamuyu koruyacak kurallar mevcut bulunmalı ve önemli sonuçlar doğuracak farklılıklar olmamalı,

xiii- Farklı sigorta vergisi oranları ve vergi toplamada farklı idari düzenlemeler, sigorta işletmesi tercihinde etken bir faktör olmamalı,

xiv- Poliçe sahiplerine ve sigortalılara uygulanan vergi düzenlemeleri, üye ülkelerin sigortalıları arasındaki rekabeti bozucu etki yapmamalı,

xv- Sözleşmeye taraf olanların nakit hareketleri üzerinde hiç bir sınırlama olmamalıdır.

AB'nde, yukarıdaki hedeflere ulaşmak için gerekli çalışmalar sürdürülmektedir. AB'nin sigortacılık sektörü ile ilgili olarak bugüne kadar yapılan çalışmalar doğrultusunda yayınlanan direktiflerin (yönergelerin) başlıcaları aşağıda belirtilmiştir.

<u>Direktifler</u>	<u>Kapsamı</u>	<u>Sayısı</u>
Hayat dışı 1	Kuruluş ve çalışma esasları	73/239/EEC
Hayat 1	Kuruluş ve çalışma esasları	79/246/EEC
Hayat dışı 2	Hizmet sunma serbestisi	88/357/EEC
Hayat 2	Hizmet sunma serbestisi	90/619/EEC
Kredi sigortası	Kredi sigortası kuralları	87/343/EEC
Hukuki himaye	Hukuki himaye sigortası	87/344/EEC
Hayat dışı 3	Denetim uyumlaştırması	92/ 49/EEC
Hayat 3	Denetim uyumlaştırması	92/ 96/EEC

II AVRUPA BİRLİĞİ'NDE MALİ TABLOLARA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

A. MALİ TABLOLARA AİT DÜZENLEMELERİN TARİHİ GELİŞİMİ

Mali tablolar muhasebe kayıt sürecinin sonucudur. Bu nedenle sigortacılıkta mali mali tablolara ait düzenlemelerin gelişimine bakmak için sigorta muhasebesinin tarihini incelemek gerekir.

Sigorta muhasebesinin tarihi, sigortacılığın tarihiyle paralellik gösterir. Sigortacılığın tarihi gelişimini incelemekle, sigorta muhasebesinin gelişimi hakkında bilgi sahibi olmak mümkün olmaktadır. Ayrıca sigortacılık sektörünün geçmişteki rekabeti incelendiğinde sigorta muhasebesinin gelişimi konusunda da bilgi elde edilebilir. Sektördeki rekabet sonucu çeşitli ülkeler sigorta muhasebesi hakkında tarih boyunca özel düzenlemeler yapmışlardır. Sigortacılar bu düzenlemelerin yapılmasında önemli bir rol oynamışlardır.

Geçmişte sigorta işletmeleri, sigortalıları risklere⁹ karşı yöresel olarak¹⁰ korumuşlardır. Ancak, son yıllarda yaşanan küreselleşme sonucunda, sektördeki rekabet çok artmış ve uluslararası bir hale gelmiştir. Bu nedenle, ülkeler sigorta işletmelerinin mali yapılarını daha sıkı denetlemek amacıyla yeni düzenlemeler yapma gereğini duymuşlardır. Yapılan bu düzenlemelerden amaç, kamu menfaatinin korunması olmuştur. Böylece sigorta işletmelerinin mali yapılarının güçlenmesi ile sigortalılar (poliçe sahipleri) da korunmuş olmaktadır.

Sigorta muhasebesinin gelişimine önemli katkı sağlayan ülke ve topluluklar olmuştur. İtalya, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa Birliği'nde sigorta muhasebesinin gelişimi aşağıda incelenmiştir.

⁹ Bu riskler genelde mal varlıklarını tehdit eden risklerdir.

¹⁰ Bu dönemde işletmeler genellikle yöresel olarak faaliyette bulunmaktadırlar.

1. İTALYA

İtalya'da 14. yüzyılda deniz taşımacılığının gelişmesiyle birlikte, gemilerin çeşitli risklere karşı korunması amacıyla sigorta yaptırılmaya başlanmıştır. Bu ülkede deniz yolu ticaretinin kara yolu ticaretine göre daha ucuz ve hızlı oluşu deniz yolu sigortalarını geliştirmiştir.¹¹ İlk resmi sigorta poliçesi 1343 yılında İtalya'nın Pissa şehrinde yapılmıştır.

Daha sonra bu ülkede 1494'te günlük defter, büyük defter ve yıllık dengenin gösterildiği çift taraflı kayıt sistemi başlatılmıştır. Bu gelişme sigorta işletmelerinin muhasebesini de etkilemiştir.

Diğer taraftan ticaretin hızla gelişmesi sonucu bir takım ticari sorunlar ortaya çıkmış ve bunların çözümü için " ticaret yasası" olarak bilinen bir düzenleme yapılmıştır.

İtalya'da sigortacılığın gelişimi bankacılık ve diğer hizmetler sektörlerinin gelişimini etkilemiştir. Sigortacılıkta uygulanan organizasyon ve ortaklık yapılarından bankalar ve diğer hizmet sektörleri etkilenmişlerdir.

2. İNGİLTERE

İngiltere'de deniz sigortaları 15. yüzyılda gelişmiştir. Bu yüzyılda deniz taşımacılığında risklerin bir kısmının, belirli bir ücret karşılığı üstlenildiği informel bir topluluk oluşmuştur. Bu topluluk Llody adı verilen kahvehanede bir araya gelmişler ve daha sonra bu topluluktan Londra Llody'ları olarak sözedilmeye başlamışlardır.

1779 yılında ilk standart deniz taşımacılığı sözleşmesi yapılmış, ve bu sözleşme İngiliz Parlementosunca 1795 yılında yeniden düzenlenmiştir.

18. yüzyılın ortalarında endüstriyel devrimle büyük sermayeler ve makine ve ekipmanlar işletmelerde toplanmaya başlanmış ve

¹¹ Harry J. Waligore, Evolution of Insurans Accounting and Regulation, 1986 USA, s.5-6.

işletmeler yöneticilerce yönetilmeye başlanmıştır. Bu yüzyılda amortisman ve gider dağıtımı teknikleri uygulanmaya başlanmış ve bu da sigorta muhasebesini etkilemiştir..

1844 yılında, sigorta işletmelerinin hissedarlarını korumak amacıyla, muhasebe ve periyodik denetim kuralları getirilmiştir¹². Bu tarihlerde zaten muhasebeciler işletme sahiplerine periyodik olarak raporlar sunmaktaydılar. Diğer taraftan 1871 yılında İngiliz Parlamento Yasası'nda sigortacılığa ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Son yıllarda İngiliz Sigortacılar Birliğince sigorta muhasebesinin gelişimine paralel olarak sigorta muhasebesinde ortaya çıkan sorunların çözümü için uygulama standartları önerilmiştir. Bu standartlar muhasebe örgütlerince¹³ tarafından Muhasebe Uygulama Standartları¹⁴ olarak yayınlanmaktadır.¹⁵ Bu standartlar Avrupa'da sigorta muhasebesinin gelişimine ışık tutmuşlar ve hatta Avrupa Birliği'nin sigorta muhasebesi düzenlemelerine temel teşkil etmişlerdir.

Ayrıca bu ülkede sigorta muhasebesini, 1982 tarihli Sigorta Şirketleri Kanunu, 1985 tarihli Şirketler Kanunu, Muhasebe Standartları, İngiliz Borsası Düzenlemeleri¹⁶ ve sigorta sektöründeki uygulamalar yönlendirmektedir.

3. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Amerika'da, GAAP (Generally Accepted Accounting Principles-Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri), SEC (Securities and Exchange

¹² Harry J. Waligore, s.5-6.

¹³ Sertifikali Muhasebeciler Enstitüsü ve Statements of Recommended Practice (SORPs)

¹⁴ Statements of Standard Accounting Practice

¹⁵ Association of British Insurers, Statement of Recommended Practice on Accounting for Insurance Business, Aralık 1986 s. 5

¹⁶ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Arthur Anderson CO, Insurance- Interpretation of Account In the International Insurance Market, Hartford, 1987, s.99-105

Commission-Menkul Kıymetler Borsası Komisyonu), AICPA (American Institute of Certified Public Accountants-Amerikan Sertifikalı Muhasebeciler Enstitüsü), FASB (Financial Accounting Standart Board-Finansal Muhasebe Standartları Komisyonu), NAIC (National Association of Insurance Commissioners - Ulusal Sigorta Komisyonları Birliği), HUD (Department of Housing and Urban Development-Kırsal ve Kentler Bölgeleri Kalkındırma Bölümü) ve SAP (Statutory Accounting Principles- Yasal Muhasebe İlkeleri) sigorta muhasebesinin gelişimine ışık tutmuşlardır¹⁷.

Bu ülkede, diğer işletmeler gibi sigorta işletmeleri de, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerini takip ederler. Buna ilaveten sigorta işletmelerinden GAAP'ın uygulanmasının yanı sıra, bir takım ek yükümlülükler de istenir. Örneğin SEC'e rapor veren sigorta işletmelerinin GAAP'a uygunluğunun bağımsız denetçiler tarafından onaylanması gerekir.¹⁸

Amerika'da ilk olarak 1794 yılında Kuzey Amerika Sigorta Şirketi 1 Ocak ve 1 Haziran'da olmak üzere yılda iki defa mali tablo hazırlamaya başlamıştır.

Amerika'da 1871 yılında kurulan NCIC (National Convention of Insurance Commissioners - Sigorta Komisyonları Ulusal Kongresi) daha sonra 1936 yılında NAIC (Ulusal Sigorta Komisyonları Birliği) haline dönüştürülmüştür. 1936 yılına kadar NCIC sigorta muhasebesi konusunda çeşitli düzenlemeler yapmış ve daha sonra NAIC bu düzenlemelere devam etmiştir.

1946 yılında, NAIC bünyesinde Tekdüzen Muhasebe Komitesini oluşturmuştur. 1949 yılında, bütün sigorta işletmelerine Tekdüzen Mali Tabloları kullanma zorunluluğu getirilmiştir.

1968'de teminatlar için, FAIR (Fair Access to Insurance Requirements - Sigorta Yönetmeliklerine Eşit Katılım Planı) oluşturulmuş ve ödeme gücü içinde olan işletmelere yönelik bir

¹⁷ Arthur Anderson CO, Insurance- Interpretation of Account In the International Insurance Market, Hartford, 1987, s 109-110, Hanrry J. Waligore s. 5-6

¹⁸ NAIC, Anual Statement Reporting, 1986 USA, s. 23.

garanti fonu kurulmuştur.¹⁹

AICPA, 1972 yılında hayat sigortası işletmeleri için, GAAP'ta kullanılan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleriyle paralel bir düzenleme yapmıştır. Bunu, 1978 ve 1980 yılında yapılan düzenlemeler takip etmiştir. Bu düzenlemeler ile, mal ve sorumluluk sigortası işletmeleri için (FASB ile işbirliği ile), fonların yönetimi, likidite ve finansal yapı konularında muhasebe standartları kabul edilmiştir. Diğer taraftan AICPA, 1982 yılında mal ve sorumluluk reasüranslarının denetimine ilişkin bir rapor kabul etmiş ve bu raporu 1983'de kapsamı genişletilerek (hayat reasüranslarında kapsayacak şekilde yaygınlaştırılarak) yayınlanmıştır.

FASB, Haziran 1982'de 60 nolu standartı kabul etmiştir. Bu standartta sigorta işletmelerinde muhasebe ve raporlamaya ilişkin muhasebe kuralları yer almıştır ve bu standart ABD'de 1983 yılı başından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Standart'ta, sigorta sözleşmeleri, kısa vadeli (genellikle mal ve sorumluluk sigortaları) ve uzun vadeli (genellikle hayat sigortası) olarak ayrılmıştır. Standartta bütün sigorta işletmelerinin muhasebelerini uyumlaştıracak muhasebe ilkeleri belirlenmiştir.²⁰

Günümüzde ABD'de, sigorta sektöründe tekdüzen muhasebe sistemi uygulanmaktadır.²¹

4. AVRUPA BİRLİĞİ

1977 yılında Sigorta İşletmelerinin Mali Tabloları ve Konsolidasyonu konusunda bir çalışma grubu oluşturularak çalışmalara başlanmıştır. Bu grubun raporu 1979 yılında AB Komisyonu'na ulaşmış ve Komisyon 1981'de bu raporu kendi bünyesindeki Sigortacılık Müdürlüğü'ne havale ederek yasal prosedürü başlatmıştır. Komisyon bünyesinde üye ülke hükümet temsilcileri ve çalışma grubunun temsilcileri ile defalarca toplanmıştır. Diğer taraftan Avrupa Sigorta Şirketleri Birliği(CEA), Avrupa Aktüerler

¹⁹ Arthur Anderson CO, s. 108, Hanrry J. Waligore s. 4.

²⁰ FASB, Statement of Standart, s. 565-580 .

²¹ Ran Bar Nru, "Accounting Procedure, Market Data, Cash Flow Figures, and and Insolvency Classification: The Case of the Insurance Industry", The Accounting Rewiew, Vo. 65, No. 3, July 1990, s.580-581

Birliği (GCA) gibi kurum ve kuruluşlarla da yakın ilişki kurulmuş ve bunların önerileri değerlendirilmiştir.

1985 yılında Komisyon Avrupa Birliği'nin iç pazar hedeflerini belirleyen "Beyaz Raporu" kabul etmiştir. Bu rapor gereği sigortacılık direktifi (yöneresi) ile ilgili çalışmalara hız verilmiştir. 23 Aralık 1986 tarihinde bu düzenleme direktif önerisi haline getirilerek AB dillerinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Öneri Ekomomik ve Sosyal Komitenin incelemesinden sonra Avrupa Parlementosuna gönderilmiş ve Bakanlar Konseyince 1991 yılında kabul edilerek 31 Aralık 1991 tarihli resmi tarihli Resmi Gazetede,²² "Sigorta İşletmelerinin Yıllık Mali Tabloları ve Konsolide Mali Tabloları" direktifi²³ yayınlanmış ve 1993 başında yürürlüğe girmiştir. Çalışmamızda bundan sonra bu direktiften siortacılık direktifi olarak bahsedilecektir.

Bu direktifin tasarı halinden, kabul edilmesine kadar oldukça uzun zaman geçmiştir. 10 yılı aşan bu sürede, bu direktif, FEE'nin²⁴ de katkıları alınmıştır. Direktifin hazırlanmasında, uluslararası sigortacılığa ait standartlar ve özellikle sigortacılığın çok geliştiği İngiltere örneği göz önünde bulundurulmuştur. Sigortacılık direktifi ile Avrupa'da sigorta işletmelerinin mali tablolarının düzenlenmesi ve konsolidasyonu konusunda bir konsensus oluşturmıştır. Bu mali tablolar, AB'ne üye olacak ve olmak isteyen ülkeler ile diğer Avrupa ülkeleri için, bir model haline gelmiştir. Özellikle EFTA²⁵ ülkelerinin AB'ne üye olmasıyla, bu tablolar 18 ülkede kullanılıyor olacaktır. Bu ülkelerin yanı sıra, Doğu Avrupa ülkeleri içinde, bir model oluşturmaktadır.

AB ülkelerinde bu düzenlemeden önce, sigorta işletmelerinin mali tablolarına ait bilgiler, bir ülkeden diğerine değışmekteydi. Bu düzenleme ile, üye ülkelerde mali tabloların karşılaştırılabilirliği sağlanacak ve mali bilgi kullanıcıları tercumana gerek kalmadan, bu tabloları karşılaştırabileceklerdir. Dolayısıyla AB genelinde muhasebeciler aynı işlemleri, mali tablolarda aynı şekilde göstereceklerdir. Ayrıca bu düzenlemeler, muhasebecilerin AB'nde

²² Official Journal L 374, 31-12-1991 91/674/EEC,

²³ Diğer bir ismide yönerge: üye ülkelerin kendi yasalarına geçirmekle yükümlü tutulanan uygulama tarihleri belirtilen yasal enstürman.

²⁴ Avrupa Muhasebeciler Federasyonu

²⁵ İşviçre, İsveç, İzlanda, Norveç, Liheştayn ve Finlandiya arasında kurulmuş serbest ticaret bölgesi.

serbest dolaşımına da katkı sağlayacaktır.

B. AB'NDE MALİ TABLOLARIN DÜZENLENME AMACI

1 SİGORTACILIKTA MALİ TABLOLARA AİT DÜZENLEME YAPMA GEREĞİ

1970 yılında Avrupa Birliği Bakanlar Konseyince alınan ve Komisyona iletilen AB'nin ortak endüstri politikasına ait bir istekte "Tek bir iş çerçevesi ve ortak bir sermaye piyasası oluşturmak amacıyla şirketler hukuku ve vergi yasalarının AB genelinde uyumlaştırılması" belirtilmiştir. Roma Antlaşmasının 54(3)(g) bendinde ise;

"üye ülkelerinin şirketleri ve firmalarında ortakları ve diğerlerinin menfaatlerinin korunması amacıyla Topluluk gerekli tedbirleri alır...." denmektedir.

Bu isteğin üzerine AB Komisyonu şirketler hukuku uyumlaştırması çalışmalarına başlamıştır. Genelde AB'nde muhasebe uyumlaştırması şirketler direktifleri²⁶ ile yapılmaktadır.

Şirketler hukukunda günümüze kadar aşağıdaki düzenlemeler yapılmıştır,

<u>Direktifler</u>	<u>Kapsamı</u>	<u>Sayısı</u>
Birinci Direktif	Şirketlerin kuruluşu	68/151/EEC
İkinci Direktif	Sermayelerin oluşturulması	77/ 91/EEC
Üçüncü Direktif	Birleşme Kuralları	78/855/EEC
Dördüncü Direktif	Mali tablolar ve Düzenlenmesi	78/660/EEC
Beşinci Direktif	Şirketlerin Yönetimi ve yapısı	
Altıncı Direktif	Ayrılma Direktifi	82/891/EEC
Yedinci Direktif	Konsolidasyon Direktifi	83/349/EEC
Sekizinci Direktif	Denetçi Olma Şartları	84/253/EEC
Dokuzuncu Direktif	Ana ve Bağlı Şirket ilişkisi	
Onuncu Direktif	Birleşme Direktifi	
Onbirinci Direktif	Şube Direktifi	89/666/EEC
-	Banka Mali Tabloları	86/635/EEC
-	Sigortacılıkta Mali Tablolar	91/647/EEC

4. Direktifte (Belirli tipdeki işletmelerin mali tablolarının

²⁶ Direktifler (yönergeler) AB'ne üye ülkelerin kendi yasalarına gecirilmesi ile yürürlük kazanırlar

düzenlenmesine ait) "Yeni uyum düzenlemeleri yapılınca kadar, üye ülkeler, bu direktif hükümlerini bankalara ve diğer finansal kurumlara veya sigorta şirketlerine uygulamayabilirler" denmektedir ve bu da üye ülkelere özel durum arzeden sigorta işletmelerine bu direktifin uygulanıp uygulanmaması konusunda seçim hakkı getirmiştir. Diğer taraftan 7. Direktifte (konsolide mali tablo düzenlenmesine ait) banka, finansal kurum ve sigorta işletmelerinin mali tablolarını harmonize edip, 7. direktifle uyum sağlayacak süreye kadar; Konsolide mali tabloların sınıflandırılması ve mali tablolara alınacak kalemlerin değerlendirme kuralları ve dipnot ve eklerde verilecek bilgiler, 7. direktifin hükümlerinden sapma gösterebileceği belirtilmiştir.²⁷ Ancak üye ülkeler 1991 yılı sonuna kadar banka ve sigorta işletmelerine konsolide mali tablo hazırlamalarını ait yasal ve idari düzenlemeleri yapmakla zorunlu tutulmuşlardır.²⁸ Yukarıda belirtilen nedenlerle 8 Aralık 1986 tarihinde Banka ve Diğer Kredi Kurumlarının Yıllık Mali Tablolarının Düzenlenmesi ve Konsolidasyonu'na ait bir direktif kabul edilmiştir.²⁹ Daha sonra kabul edilen sigortacı işletmelerinin mali tablolarını düzenleyen direktif³⁰ de Bankacılık direktifi gibi sektörel bir direktiftir ve aynı şekilde düzenlenmiştir.

Sigorta işletmelerinin mali tabloları ait direktifin hazırlanmasını etkileyen diğer faktörler şunlardır:

* Sigorta işletmelerinin faaliyetleri AB Ülkelerine yayılmış olması,

* Ortakları, kredi verenlerin, police sahiplerinin ve genel kamunun ihtiyacı olan bilgileri üreten mali tabloların karşılaştırılabilirliğini geliştirmek (kamuyu aydınlatmak),

* Sigorta işletmelerinin bütün AB ülkelerine yayılması,

* Üye ülkelerde faaliyet gösteren sigorta işletmelerinin mali tablolarının yapılarında ve kapsamlarında, eklerinde ve ekte yer alan bilgilerde farklılıkların olması,

* Üye ülkelerde faaliyet gösteren sigorta işletmelerinin aktif ve

²⁷ OJ NO L 193, 18-7-1983, 7. Direktif, madde 40(1)

²⁸ OJ NO L 193, 18-7-1983, 7. Direktif, Mad. 40(2) ve 49(2)

²⁹ OJ NO L 372, 31-12-1986

³⁰ O J NO L 374, 31-12-1991 91/674/EEC

pasifi değerieme yöntemlerinde farklılıklar bulunması.

2 SİGORTA İŞLETMELERİNİN MALİ TABLOLARINI DÜZENLEYEN DİREKTİFİNİN DİĞER MUHASEBE DİREKTİFLERİYLE İLİŞKİSİ

AB'nde muhasebe alanında yapılan düzenlemeler sigortacı işletmelerin mali tablolarını düzenleyen direktifinin hazırlanmasında etkili olmuştur. En çok etki yapan düzenlemeler belirli tipdeki şirketlerin mali tablolarını düzenleyen 4.³¹, konsolide mali tabloları düzenleyen 7.³² ve Denetim ve denetim elamanların düzenleyen 8.³³ direktiflerdir. Diğer etkiler ise Banka ve Kredi Kurumlarının Yıllık Mali Tabloları ve Konsolidasyonu direktiflerinden olmuştur. Çalışmamızda bundan sonra, sigorta işletmelerin mali tablolarını düzenleyen direktiften sigortacılık direktifi olarak ve diğer direktifler de sayıları ile anılacaktır.

1978 yılında kabul edilen 4. Şirketler Direktifi³⁴ ile belirli büyüklükteki şirketlerin mali tabloları ve konsolide mali tabloların hazırlanmasına ait kurallar yayınlarak yürürlüğe girmiştir.

1983 yılında kabul edilen 7. şirketler direktifi³⁵ ile 4. direktifin konsolidasyon kısmı tamamlanmış ve bu direktifi tek başına sigorta işletmelerine uygulanması sigortacılık direktifinin yayınlanmasına kadar mümkün olmamıştır. Daha sonra kabul edilen 8. Şirketler direktifi³⁶ ile mali tabloların denetimi ile denetçiler hakkında düzenlemeler yapılmıştır.

Şirketler direktiflerinin bankacılığa uygulanması mümkün olmamıştır. 1986 yılında, 86/635/EEC sayılı direktif³⁷ ile banka ve diğer kredi kurumlarının mali tablolarının düzenlenmesi ve konsolidasyonuna ait bir düzenleme yapılmıştır.

AB'nde sektörel direktiflerde, sektöre has konular uyumlaştırılmıştır. Şirketler ve bankaların mali tablolarının

³¹ OJ NO L 222 14-8-1978,

³² OJ NO L 193, 18-7-1983,7. Direktif

³³ OJ NO L 126, 12-5-1984

³⁴ OJ NO L 222, 14-8-1978, s.11-31

³⁵ OJ NO L 193, 18-7-1983,7. Direktif

³⁶ OJ NO L 126, 12-5-1984, s.20-26

³⁷ OJ NO L 372, 31-12-1986, s. 1-17

hazırlanması ve konsolidasyonuna ait düzenlemeleri sigorta işletmelerine tamamiyla uygulamak mümkün olmamıştır ve bu nedenle Sigortacılık Direktifinin hazırlanması için açık ve teknik nedenler mevcut olmuştur.

Sigortacılığa ait bir direktifin de hazırlanması ile AB'de muhasebe uyumlaştırılmasında önemli mesafe alınmıştır.

Sigortacılık direktifinin en önemli etkisi üye ülkelerde farklı şekilde uygulanan muhasebe standartlarının uyumlaştırılması ve sigortacılıkta bir uyum sağlanmasıdır.

Bütün muhasebe direktiflerinin amacı AB iç pazarında mali bilgilerin kullanıcılara aynı şekil ve anlamda iletilmesini sağlamaktır. Böylece üye ülkelerde sermayenin serbest dolaşımında mali denetim daha kolay hale gelmektedir. Denetim birimleri bütün ülkelerde tek tip ve anlamda bilgilere ulaşarak denetimim daha etkin olması sağlanmaktadır. Diğer taraftan öteki bilgi kullanıcıları da aynı şekilde bu bilgilerden yararlanacaklardır. Örneğin bir üye ülkeden diğer bir ülkeye yatırım yapan yatırımcıların mali bilgileri anlamaları ve ulaşmaları daha kolay olmaktadır.

3. SİGORTA İŞLETMELERİNİN MALİ TABLOLARINI DÜZENLEYEN DİREKTİFİNİN KAPSAMI

Sigortacılık direktifi 4. direktiften farklı olarak ticaret ve medeni kanunlar çerçevesinde , kooperatif olarak faaliyet gösteren ve özel ve kamuya ait yasal sigorta ortaklıkları uygulanmaktadır. Kar amacı gütmeyen işletmeler bu kapsama alınmaktadır. Üye ülkelerdeki yasal yapılarına bakılmaksızın bütün sigorta ve reasürans işletmeleri bu düzenleme kapsamına dahil edilmişlerdir. Direktif karşılıklı sigorta birliklerini (mütüel sigorta) de kapsamına almıştır.³⁸ Bunun nedeni üye ülkelerde sigorta işletmelerinin yasal yapılarının birbirinden farklı olmasıdır. Benzer bir uygulamada bankacılık sektörü için yapılmıştır³⁹. Aşağıda direktifin uygulanacağı işletme türleri çıkarılmıştır

Hayat Dışı ve Hayat Sigorta İşletmeleri,
Karşılıklı sigorta birlikleri
Reasürans faaliyetinde bulunan sigorta işletmeleri
Emeklilik Fonuları

³⁸ O J NO L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, madde 2.

³⁹ Bkz OJ NO L 126, 12-5-1984 , madde. 2

Sağlık Sigorta İşletmeleri ve İngiltere'de faaliyet gösteren Lloyd's İşletmelerine uygulanır.

Direktif şubelere ait mali tablolara kapsamamaktadır, ancak AB Komisyonu'nda bu konuda çalışmalar devam etmektedir. Oysa 11. şirketler direktifi şubelerin mali tabloları ile ilgili düzenlemeleri içermektedir. Diğer taraftan bu direktifte 4. ve 7. Direktiflerde olduğu gibi küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için bir muafiyet söz konusu değildir.

Sigorta işletmelerinin mali tablolarının hazırlanması ve konsolidasyonu direktifi, banka ve diğer kredi kurumlarına ait direktifte olduğu gibi tek başına yeterli değildir. Bu direktifte bulunmayan konularda 4. ve 7. direktifdeki düzenlemeler geçerli olmaktadır. Özellikle mali tablolara ait temel noktalarda 4. direktifdeki hükümler geçerli olacaktır. Bu şekilde bütün direktifler arasında, muhasebenin temel konuları, mali tablolara ait temel ilkeler ve değerlendirme kurallarında bir uyum sağlanmış olmaktadır.

4. MALİ TABLOLARIN SUNULUŞ AMACI

AB şirketler direktiflerinde mali tablolara ilgi olarak ilk belirtilen ilk konu, yıllık mali tablolar sigorta işletmelerinin varlık, kaynak, mali durum ve kar zarar durumu hakkında ilgililere doğru ve tam bilgiler sunmasıdır. Doğru ve tam bilgi gereklerini gerçekleştirmeye yeterli imkan olmadığı durumlarda, ilave bilgilerin de verilmesi zorunlu tutulmuştur. Sigorta işletmelerinin varlık, kaynak ve mali durumuyla ilgili olarak direktifte istisnai bir durumun bulunması halinde, kurala aykırı uygulama dipnotlarda gerekçeleri ile gösterilir ve bu durumun işletmenin varlıkları, kaynakları, mali durumu ve kar zararına etkisi açıklanacağı belirtilmiştir.

Kısaca belirtmek gerekirse mali tablolar doğru ve tam olmalıdır. Bu zorunlu olan bir istektir. Bu sigorta işletmelerinin mali tablolarının format ve kapsamını belirlemektedir.

Doğru ve tam bilgi verme kavramı bilginin hem niteliği hemde niceliği ile ilgilidir. Bu bilginin gösterilmesi ve kalemlerin doğru değerinde mali tablolara yansıtılmasıdır. Direktif bu kavramdan hareketle bilanço ve gelir tablosunu içermekte, istenilen ilave bilgileri dipnotlarda göstermekte ve aktif ve pasif kalemlerin değerlendirme yöntemlerini sunmaktadır.

Bunlara ilaveten sigorta işletmelerinin mali tabloları sunulurken şu noktaların göz önünde bulundurulması gerekir. 40 :

- * Hangi bilgiler gösterilecektir?
- * Bilgiler nasıl gösterilecektir?.
- * Bilgiler nerede gösterilecektir?
- * Bilgilerin gösterileceği tutarlar ne olacaktır?

Yukarıda sayılan soruların cevabı ile mali bilgilerin "sigorta işletmelerinin aktif, pasif, mali durumu ve kâr veya zararı hakkında doğru ve güvenilir bilgi vermelidir" savı desteklenmektedir. Doğru ve tam (güvenilir) bilgi ise:

- * Kalitatif (Niteliksel)
- * Kantitatif (Niceliksel) bilgileri içerir. Bu ise;
- * Bilgilerin gösterilmesi,
- * Kalemlerin değerlendirilmesiyle sağlanır.

C. MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİNDE GÖZÖNÜNDE TUTULAN MUHASEBE TEMEL KAVRAM, İLKE VE YÖNTEMLERİ

4. Direktifte yıllık mali tablolar, bilanço, gelir tablosu ve bunların dipnotlarından oluşur denmektedir. 41 Bu tablolar bir bütünü oluşturur ve bu nedenle üye ülkelerce zorunlu olarak istenebilirler. AB üyesi ülkeler sigortacılık direktifine ilave olarak işletmelerden yıllık mali tablolarda zorunlu olarak gösterilecek bilgilere ve uyulacak ilkelere ilave olarak ek yükümlülükler istemeyebilir ve bu konuda zorunluluk getirebilirler. Nitekim 4. direktifte bu konuda üye ülkelere bir seçenek sunulmuştur.

* Ulusal ve uluslararası muhasebe uygulama standartları istenebilir,

* Sigorta Muhasebesi uygulama standartlarınca istenebilir,

* Sermaye Piyasası Kurulunca istenebilir,

* Veya sigorta işletmesi ilave bilgi sunma gereksiniminde

40 Jeremy DICKSON, "Life Profit Measurement-Will It Be Altered By European Account Directives?" "Hotel Intercontinental 14-15 Haziran 1988, Basılmamış Konferans Tebliği,s.3

41 OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif madde..2(1)

olabilir.

1. MUHASEBE TEMEL KAVRAMLARI

Mali tablolara ait kavramlar, mali tabloların düzenlenmesinde sigorta işletmelerince uyulacak kuralları ifade etmektedir. AB'nde sigorta işletmeleri mali tabloları hazırlarken aşağıdaki kavramlara uyarlar.

a) Doğru ve Tam (güvenilir) Bilgi Verme Kavramı:

Bu kavrama göre, mali tablolar işletmenin varlık, kaynak, finansal durumu ve kar-zarar durumunu doğru ve tam (true and fair view) olarak göstermelidir. ⁴² Bu kavram AB'de muhasebe uyumlaştırmasında üzerinde en çok durulan kavramlardandır. Bu kavram mali tabloların düzenlenmesinde temel dayanağı oluşturmakta ve bu, direktiflerin üzerinde adeta bir hukuk kuralı niteliğindedir.

Bu kavram gereği, mali tabloların muhasebenin genel kabul görmüş kavram ve ilkelerine göre hazırlanması, kalemlerin gerçeği yansıtacak şekilde gösterilmesi, işletmenin mali tablolarının işletmenin mali durumu hakkında en iyi bilgi verecek şekilde bölümlendirilmesi, tabloların hazırlanmasında keyfi karar ve tasarruflara yer verilmemesi anlamına geldiği söylenebilir. ⁴³

Bu kavram ilk defa 1948 İngiliz Şirketler Kanunu'nda yer almıştır. Bu kanunda mali tabloların doğru ve tam bilgi vermesi gerektiği ifade edilmiştir. Daha sonra Avrupa'da bu kavram üzerinde oldukça çok çalışmalar yapılmıştır.

Direktifte yeralan değerlendirme kurallarında bu kavramdan etkilenilerek hazırlanmıştır. Varlıkların değerlendirilmesinde, kalemlerin doğru ve tam olarak gösterilmesi istenmektedir.

b) Süreklilik Kavramı

İşletmeler faaliyetlerini bir süreye bağlı olmaksızın sürdüreceğini ifade eder.⁴⁴ İşletmenin ömrünün sahiplerinin veya

⁴² OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif mad.2.(3)

⁴³ Ahmet Ulu, Avrupa Topluluğunda Muhasebe Uyumlaştırılması,:Barış Basın Dağıtım Hizmetleri, İzmir, 1989

⁴⁴ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde.31.(1).a

hissedarların yaşamları ile bağılı olmadığı varsayılır.

c) Tutarlılık Kavramı:

Bu kavram, muhasebe uygulamalarında seçilen politikaların birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gereğini ifade eder. İşletmenin mali durumunun, faaliyet sonuçlarının ve bunlara ilişkin yorumların karşılaştırılabilir olması bu kavramın amacını oluşturur. Bu kavrama göre benzer olaylar ve işlemlerde, kayıt düzenleri ile değerlendirme kurallarının değişmezliği ve mali tablolarda biçim ve içerik yönünden tek düzeni öngörür. ⁴⁵

d) İhtiyatlılık Kavramı:

Bu kavram, muhasebe olaylarında temkinli davranılmasını ve işletmenin karşılaşacağı riskleri gözönüne almasını ifade eder. Bu kavram sonucu olarak, işletmeler, muhtemel giderleri ve zararları için karşılık ayırırlar, muhtemel gelir ve karları için gerçekleşme dönemine göre herhangi bir işlem yapmazlar. Ancak bu kavram gizli yedekler veya gereğinden fazla karşılık ayrılmasına gerekçe oluşturmaz.

Bu kavram direktifte değerlendirme kuralları nedeniyle düzenlenmiştir ve kalemlerin değerlendirilmesinde maliyet bedelinin esas alınacağını belirtmiştir.⁴⁶

e) Ayrı Değerlendirme Kavramı:

Aktif ve pasifi oluşturan kalemler ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulur.⁴⁷

f) Özdeşlik Kavramı:

Bir dönemin açılış bilançosunun bir önceki dönemin kapanış bilançosu ile aynı olması gerekir. ⁴⁸

g) Değişmezlik Kavramı

Bilanço ve gelir tablosunun içeriği ve özellikle biçimsel yapısı

⁴⁵ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde.31.(1)b

⁴⁶ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde.31.(1).c

⁴⁷ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde 31.(1).e

⁴⁸ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde 31.(1).f

bir hesap döneminden diğerine değiştirilemez. İstisnai özel durumlarda bu ilkedan ayrılabilir ve bu durumun dipnotlarda nedenleri ile birlikte gösterilesi zorunludur.⁴⁹

ı) Dönemsellik Kavramı:

Bu kavram işletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması anlaşılır.

Gelir ve giderler tahakkuk ilkesine göre muhasebeleştirilir, gelir ve karların aynı döneme ait gider ve zararlarla karşılaştırılması bu kavram gereğidir. Dönemin gelir ve giderleri, tahsilat ve ödeme tarihlerine bakılmaksızın o döneme mal edilir.⁵⁰

j) Önemlilik (materiality) Kavramı

Önemli hesap kalemleri, mali olaylar ve diğer konuların mali tablolarda yer alması gerekir⁵¹. Bir kalem veya olayın mali tablolara dahil edilmesi veya ele alınması, ilgili kişilerin (ortaklar, yatırımcılar vb.) yargısını veya yaptığı işi etkileyebilecek nitelikte ise bu işlem ve olaylar önemlidir. Mali tablolarda birleştirilen kalemler önemsiz ve ihmal edilebilir tutarda olmalıdır.

2. DİREKTİFTE YER ALAN MALİ TABLO İLKELERİ

Direktifte yukarıdaki kavramlara ilaveten aşağıdaki mali tablo ilkeleri yer alır.

-Bilanço ve gelir tablosunda kalemler öngörülen sıraya göre ayrı ayrı gösterilmesi zorunludur. Biçimsel yapıya uygunluk bulunması şartıyla, kalemlerin daha detaylı alt başlıklara ayrılarak gösterilesine izin verilebilir. İçerikleri tabloda yer alan kalemlerden hiçbirine girmeyen unsurlar için yeni kalemler açılabilir.⁵² Bu tür alt bölümler ve yeni kalemlerin açılması üye ülkelerce AB'nden istenebilmektedir.

⁴⁹ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde. 3

⁵⁰ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde. 31.(1).d

⁵¹ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde. 4 (3)a

⁵² OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde. 4.(1)

-Cari yılda tutarları bulunmayan kalemler bilanço ve gelir tablosunda gösterilmezler. ⁵³

- Aktif ve pasif kalemler arasında veya gelir ve gider kalemleri arasında herhangi bir mahsup işlemi yapılmaz;⁵⁴ tablolarda değerler brüt tutarlar üzerinden yeralır. Bu ilke özellikle peşin ödenmiş istihsal giderleri, teknik karşılıklar, alınan brüt primler, ödenen hasarlar, alacak ve borç kalemleri, indirim ve iskontolar kalemleri için geçerlidir. Diğer taraftan bilanço tarihinde, varlıkların değerlerinde belirlenen kesin veya kesin olmayan tüm değer azalışları ayrıca gösterilir.⁵⁵

- Bilanço ve gelir tablosu karın dağıtımını veya zararın tutarını içerecek biçimde düzenlenmelidir ⁵⁶

-Mali tabloların hazırlanmasında uzun vadeli işlerde aktüerya ilkelerine uyulur⁵⁷ ve bütün gelirler ve giderler tahakkuk ettirilir.

3. SİGORTA MUHASEBESİ YÖNTEMLERİ

Sigortacılıkta yıl içinde yapılan mali karakterli işlemler dönem sonunda son bulmamakta ve gelecek dönemlere sarmakta ve hatta uzun yıllar alabilmektedir. Bu nedenle sigortacılıkta özel muhasebe yöntemlerine ihtiyaç duyulmuştur.

Sigortacılıkta kullanılan muhasebe yöntemlerinin temelinde tahakkuk ilkesi vardır. Bilindiği gibi tahakkuk ilkesinde⁵⁸, tahsilatların ve ödemelerin yapılmasına bakılmaksızın hasılatın kazanıldığı, giderin de katlanıldığı muhasebe döneminde meydana geldiği kabul edilir. Dönemsellik kavramının bir uygulaması olan bu ilkeye göre hasarlar, tazminatlar ve diğer yükümlülükler ödenmese bile bunların gider olarak ilgili dönemin hasılatı ile karşılaştırılması gerekir.

⁵³ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde 4.(5)

⁵⁴ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde 7

⁵⁵ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde 19

⁵⁶ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. direktif, madde 6

⁵⁷ ABI, s. 7

⁵⁸ Fevzi Sürmeli, Kıdem Tazminatının Finansmanı .., s.75-76

Tahakkuk ilkesi, ileride ödenecek olan hasar, tazminat ve diğer yükümlülüklerin şimdiden dikkate alınmasını ifade eder ve döneme ait giderlerinin ödenmesinin gecikmesi nedeniyle oluşan borcun hesaplara geçirilmesi olanağını yaratır. Bu şekilde ileride işletmenin karşılaştacağı yükümlülükler için bir kaynak ayrılmış olmaktadır ve bu da sigortalılar için bir güvence oluşturmaktadır.

Sigortacılıkta gider kaydedilerek ayrılan karşılık, işletmenin sigortalılara ödeyeceği tahmini ve/veya kesin borcunu simgeleyecektir. Bu noktada çalışmamızın daha iyi anlaşılabilmesi için “karşılık” kavramının açıklanmasında yarar görmekteyiz. Muhasebe literatüründe genelde üç tür karşılıktan bahsedilmektedir⁵⁹. Bunları sırasıyla konumuz kapsamında aşağıda ele alınmıştır.

i) Değerleme Karşılıkları

Dönem sonlarında işletmelerin gerçek durumunun tesbiti için yapılan envanter sırasında bazı aktiflerin değerlerinde değişik nedenlerle düşme olabilir. Bu değer düşmelerinin dönem hasılatına yansıtılması ve dönem kârının tesbitinde dikkate alınması gerekir. Muhasebeleştirilmesi bir tarafta gider kaydı, diğer tarafta o kıymetten düşme şeklinde olur. Ancak kalemin ilk değerinin bilançoda gösterilmesi için, değer düşmesinin kalemi düzenleyici bir hesapta gösterilmesi daha açık bilgi verir. Bu nedenle bu tür karşılıklara düzenleyici karşılıklar da denilmektedir.

Burada kullanılan karşılık terimi özkaynağı temsil etmez ve indirim anlamındadır⁶⁰. Örnek olarak şüpheli alacaklar karşılığı, hisse senedi değer düşüş karşılığı vb gösterilebilir.

ii) Gider ve Zarar Karşılıkları

İşletmelerin dönem sonlarında, o döneme ait mevcutları kesin olan, ancak miktarları bilinmeyen gider ve zararlarını dikkate almaları gerekir. Bu gider ve zararların tutarları kesin olarak

⁵⁹ Özgül Cemalcılar, Genel Muhasebe Teori ve Uygulama, Eskişehir İTİA Yayın No:102, Kale Matbaası, Ankara 1976,..s.238,239

⁶⁰ Özgül Cemalcılar, Genel Muhasebe Teori s. 238-239

bilinmediği için ayrılacak karşılık tahmini bir borcu ifade eder. Dönemsellik kavramı gereği bu gider ve zararlar dönem hasılatı ile ilişkilendirilmelidir. Karşılık kaydı ile bir borcun mevcudiyeti mali tablolara yansıtılmış olmaktadır.

Bu bağlamda sigortacılıkta yer alan teknik karşılıkların bir kısmı bu karşılık tanımına uymaktadır. Bilindiği gibi sigortacılıkta mevcut riskleri karşılamak amacıyla, ödenecek hasar (veya tazminat) karşılığı, hasar giderleri karşılığı, olmuş ancak ihbar edilmemiş hasar karşılığı, hayat matematik karşılığı gibi karşılıklar ayrılmaktadır. Bu karşılıklar ilerleyen konularda geniş olarak ele alınacaktır.

iii) Yedek Niteliğinde Karşılıklar

Dağıtılmamış kârlardan belirli bir amacın yerine getirilmesi için ayrılan karşılıklardır. Bu karşılıklar, işletmenin ileride karşılaşacağı muhtemel zarar ve yükümlülükleri karşılamak, işletmenin devamını sağlamak, işletmeyi geliştirmek ve işletme sermayesini belirli bir düzeyde tutabilmek için ayrılırlar. Hayat sigortalarında poliçe sahiplerine verilecek olan kâr payı karşılıkları örnek olarak gösterilebilir.

Sigorta işletmelerinde mali tabloların hazırlanması için cari döneme ait prim gelirlerinin, hasarların, tazminatların ve giderlerin tesbit edilmesi gerekir. Diğer taraftan mali tablolar hazırlanırken çeşitli tahmin yöntemleri kullanılarak teknik karşılıklar⁶¹ hesaplanır. Dönemsellik kavramı gereği cari muhasebe dönemine ait gelir ve gider kalemlerinin değerleri tesbit edilir, gelecek döneme ait tutarlar dönem hasılatından çıkarılır.

AB'nde Sigortacılık Direktifinin hükümlerinden üç tip sigorta muhasebesi yönteminin kullanılabileceği anlaşılmaktadır⁶². Bunlar;

⁶¹ Bu karşılıklar; kazanılmamış primler karşılığı, hayat matematik karşılığı, ödenecek hasarlar karşılığı, olmuş ancak ihbar edilmemesi hasarlar karşılığı ve diğer teknik karşılıklardır

⁶² O J NO L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, Madde 61

- Yıllık muhasebe yöntemi,
- Gelecek dönemlere devreden muhasebe yöntemi⁶³ ve
- Fon muhasebesi yöntemidir.

Bu yöntemler sigorta işlemlerinin sürelerine göre kullanılabilir. Kısa vadeli (1 yıl süreli) işler için yıllık muhasebe yöntemi, gelecek dönemlere sarkan 1 yıldan uzun süreli işler için gelecek dönemlere devreden muhasebe yöntemi ve 3 yıl ve daha uzun vadeli işler için de fon muhasebesi yöntemi kullanılır.

Sigortacılıkta bütün işler 1 ocakta başlayıp 31 aralıkta sonbulmaz; gelecek döneme sarkar. Bu nedenle dönem sonunda buna göre bir değerlendirme yapılır.

Tutarlılık kavramına göre kullanılan yöntemlerin yıldan yıla değiştirilmemesi gerekir. Ayrıca bilanço ve gelir tablosundaki dip notlarda kullanılan yöntemlerin kullanılma nedeni gösterilmelidir.

Farklı yöntemlerin kullanımı ile, mali tablolarda yeralan faaliyet sonuçları farklı olabilmektedir. Ancak uygulamada bu yöntemlerin uygulamasına yasal sınırlamalar getirilebilmektedir. Bu sınırlamalar, özellikle vergi yasalarında yeralabilmektedir.

Aşağıda sigorta muhasebesi yöntemleri sırasıyla ele alınmıştır.

a) Yıllık Muhasebe Yöntemi

Yıllık muhasebe yöntemi, genellikle, kısa vadeli sigortacılık işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan bir yöntemdir. Süre olarak genellikle bir yıla kadar olan dönemleri kapsar ve bu nedenle bu yönteme bir yıllık muhasebe yöntemi de denilmektedir. Yöntem, 1 ocak - 31 aralık dönemini kapsar.

>1-01-____yıllık muhasebe dönemi____31-12 - _____>

Bu yöntemde sigortacılığa ait bütün işler bir yıl olarak değerlendirilir. Ancak sigortacılıkta bütün poliçeler 1 ocakta kabul

⁶³ Bu yöntem "deferred accounting base" ertelenmiş muhasebe yöntemi anlamındadır.

edilmezler; yılın değişik günlerinde kabul edilirler. Alınan primler bir yıl ve daha az dönemlerdeki riskler için kullanılmaktadır. Bu nedenle dönem sonlarında risklerin (yükümlülüklerin) süresi gözönünde bulundurularak faaliyet sonuçları belirlenir. Yöntemde faaliyet sonucu kısa süreli işleri içereceğinden, gelecek döneme ait gelirler ve giderler dönem sonucundan çıkarılması gerekir.

Bu yöntemde, dönemsellik kavramı gereği, gelecek döneme ait gelir ve giderlerin belirlenmesi gerekir. Belirleme işlemi tahmin yöntemlerine göre yapılır. Gelecek dönemi ilgilendiren prim gelirleri, hasar ve tazminatlar her muhasebe dönemi sonunda “karşılık ayrılması yoluyla” gelecek döneme aktarılarak muhasebeleştirilir ve böylece dönemin teknik faaliyet sonuçları tesbit edilir. Yöntemde, cari dönem sonunda dönemin faaliyet sonuçlarını belirlemek amacıyla, gelecek döneme ait gelir ve giderleri tesbit ederek bunlara ilişkin teknik karşılıkların ayrılması sağlanır.

İşletmenin mali tabloları, önceki dönemde tahmin edilerek cari döneme devreden teknik karşılıklar düzeltildiği için içinde bulunan yılın teknik sonuçlarını gösterir.⁶⁴ Düzeltilen bu karşılıklar tahmini olarak bulunmuştur ve bu dönemde önceki tahminlerin doğrulanması yapılır. Bilindiği gibi özellikle enflasyonist ortamlarda geçmiş dönemde ayrılan karşılıkların cari riskleri karşılamada yetersiz kalabilir ve bu durumda dönem içinde ilave karşılık ayrılması gerekebilir.

Bu yönteme göre kısa vadeli sigorta işlemleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.⁶⁵

i- Primler poliçe tanzim edildiklerinde tahakkuk ettirilerek muhasebe kayıtlarına geçirilir. Yıl sonunda gelecek döneme ait primler tahmin edilerek, kazanılmamış primler karşılığı olarak gelecek dönemin primleriyle ilişkilendirilir. Tahsil edilemeyecek primler dönemin faaliyet sonucundan indirilir.

⁶⁴ Association of British Insurers, s. 5

⁶⁵ Jeremy DICKSON,: Account of Insurance Undertakings The Proposed EEC Directives, Deloitte Haskins and Sells, Mart 1987 Chapter. 4

ii- Reasüransa ait işlerden alınan primlerden gelecek dönemleri ilgilendiren primler çıkarılarak ilgili dönemleriyle ilişkilendirilir.

iii- İstihsal giderleri⁶⁶ oluştukları dönemde tahakkuk ettirilerek hesaplara intikal ettirilir ve dönem sonunda gelecek dönemleri ilgilendiren tutarlar ilgili oldukları muhasebe dönemine aktarılırlar.

iv-Cari dönemin sonunda bildirilen ya da bildirilmeyen hasarlara ait karşılıklar, hasarlara ait diğer gider ve yükümlülükleri de içerecek şekilde ayrılır.

b). Gelecek Dönemlere Devreden Muhasebe Yöntemi

Gelecek dönemlere devir (deferal), elde edilen hasılatlar veya giderler üzerinden gelecekte bir etkisi olacak nakit tahsilatları veya ödemelerinin (veya bir borçun) bir aktif veya borç olarak kayda alınma sürecidir. Devretme, ertelenen işlem ve olayın, sonraki bir dönemde hasılat veya gider olarak kayda alınmasıdır.⁶⁷ Diğer bir ifade ile gelecek dönemleri ilgilendiren işlemlerin ileriki dönemlere aktarılmasıdır. Aktarılma işlemi, cari dönemin hasılatından çıkarılarak gelecek dönemin hasılatı ile ilişkilendirme şeklinde olur.

Yöntemde devdedilen dönem en az bir yılı içerir. Geçmiş dönemle ilişkilendirilen işlerin süreleri ise 12 ayı geçmez.

...>1-01 Gelecek dönemlere 31-12-...>devreden muh. dönemi 31-12->

Bu yöntemde, cari dönemde, teknik faaliyetlere ait tutarların yer aldığı bilanço kalemlerinin bazıları veya tümü ile önceki dönemin bilanço kalemleri arasında⁶⁸ tamamıyla veya kısmen ilişkisi olabilir

⁶⁶ İstihsal giderleri, direkt ve reasürans sözleşmeleriyle ilgili yeni poliçe hazırlanması veya poliçelerin yenilenmesi sırasında yapılan (hayat ve hayat dışı branşlarla ait) giderlerdir. Bu konu ileride geniş olarak ele alınacaktır.

⁶⁷ Nalan Akdoğan, Hamdi Aydın, *Muhasebe Teorileri*, Gazi Üniversitesi Yayın No:98, İİBF. Yayın No:44, Ankara 1987, s.304-305

⁶⁸ Jeremy DICKSON,; *Account of Insurance.....*, chapter3.

Bu gibi durumlarda gelecek dönemlere devreden muhasebe yöntemi ve fon muhasebesi yöntemi birlikte karışık olarak kullanılabilir. Bu şekilde bir kullanımda cari muhasebe döneminden gelecek döneme aktarılan tutarlar için bir fondur denilebilir. Burada fon, devreden bakiyeler kazanılmamış primler karşılığı, ödenecek hasar ve tazminat karşılıklarına aittir.

Diğer taraftan bazı direkt sigortacılık ve reasürans işlerinde cari muhasebe döneminin sonunda cari faaliyet sonuçlarının tahmini için yeterli veriler mevcut olmayabilir. Fakat daha doğru bilgi, gelecek dönemlerde ortaya çıkabilir, işte bu gibi durumlarda da gelecek dönemlere devreden (ertelenmiş) muhasebe yöntemi uygulanır⁶⁹.

Yıl içinde yeni poliçelerin alınması ve eski poliçelerin yenilenmesi yapılır. Dönem sonunda bu poliçelerin kapsamındaki risklerin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmemektedir ve bu gerçekleşme takip eden dönemde olasıdır. Bu nedenle ihkiyatlılık kavramına göre cari döneme ve gelecek döneme ait yükümlülükler tahmin edilir ve bu yükümlülükler için karşılık ayrılır. Ayrılacak karşılıklar yukarıdaki yükümlülükleri karşılayacak yeterlilikte olması gerekir. Hesaplarda yer alan teknik karşılıklar gelecekteki yükümlülükleri karşılamaya yetmiyorsa, karşılık tutarlarına ilave yapılır.

Bu yöntemde, muhasebe dönemi sonunda mali tablolardaki teknik faaliyet sonuçları⁷⁰; önceki dönemden devredilen karşılıkların dönem içinde kullanılmasından ve açılan yeni yılla ilgili zararları karşılamak amacıyla yeni karşılıkların ayrılmasından sonra, elde edilen faaliyet sonuçlarını gösterir.

Gelecek yıla ait bir risk izleyen muhasebe döneminde muhasebeleştirildiğinde zarar doğma olasılığının yüksek olduğunu gösteren bilgiler mevcutsa, belirlenen açığı kapatmak için ilave bir karşılık ayrılır. Yıllık muhasebe yönteminden farklı olarak ayrılan

⁶⁹ Association of British Insurers, s. 5

⁷⁰ Sigortacılıktan elde edilen dönem kâr veya zararlarıdır ve gelir tablosuyla ilgili konuda ele alınmıştır.

fon niteliğindeki bu karşılıklar kapatılmaz. Eğer önceki dönemden devredilen karşılıklar yeni yılda yetersiz kalırsa, ilave karşılıklar ayrılır.⁷¹ Fazlalık varsa dönem teknik kârı veya zararına aktarılır. Bu şekliyle yöntem fon muhasebesi yöntemine benzemektedir.

Bu karşılıklara örnek olarak kazanılmamış primler karşılığı, ödenecek hasarlar karşılığı, hayet matematik karşılıklar gibi karşılıklar gösterilebilir.

Aşağıda bu yöntem, bir örnek yardımıyla açıklanmıştır. Alınan primlerden döneme isabet eden kazanılmamış primler karşılığı tutarları bilançoda ve bu karşılıklarla ilgili işlemlerde gelir tablosunda gösterilmiştir. 1995 yılında 100 milyarlık brüt prim alınmış ve bu primlerin 40 milyarının gelecek dönemin primi olduğu tesbit edilmiş ve bu tutar karşılık olarak gelecek döneme aktarılmıştır. 1996 yılında 80 milyar liralık karşılığa ihtiyaç duyulmuştur. Daha önceki dönemden ayrılan 40 milyarlık karşılık mevcuttur ve ilave olarak 40 milyar liralık karşılık ayrılmıştır. 1997 yılı dönem sonunda ihtiyaç duyulan karşılık tutarı 120 milyar liradır ve bu durumda 40 milyarlık yeni ilave karşılık ayrılması gereği ortaya çıkmıştır.

1998 yılı dönem sonunda ihtiyaç duyulan karşılık tutarı 40 milyar liradır. Daha önceki yıldan bu döneme devreden karşılık tutarı 120 milyar liradır. Dolayısıyla karşılık tutarı fazladır ve bu tutardan 80 milyar liralık kısım dönem teknik kâr zararına aktarılmıştır.

ÖRNEK

YILLAR:	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1997</u>	<u>1998</u>
ALINAN BRÜT PRİMLER:	100	200	300	100
<u>BİLANÇO (Pasif)</u>				
Kazanılmamış Primler Karşılığı	40	80	120	40

⁷¹ Bu yöntem, TTK'nun 466. maddesinde hükümlerine göre ayrılan yedek niteliğindeki karşılıklara benzemektedir. TTK'ne göre her yılın karının yirmide biri ödenmiş sermayenin beşte birini buluncaya kadar yedek akçe olarak ayrılması benimsenmiştir. Sigortacılıkta ayrılan fon niteliğindeki bu karşılıklarda sigortalılara karşı ilerdeki yükümlülüklerle karşılamak amacıyla ayrılmaktadır. Ancak bu karşılıklar dönem net karından ayrılmamakta; dönem giderleriyle ve gelirleriyle dirikt ilişkilendirilmektedir.

GELİR TABLOSU**YILLAR:**

	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1997</u>	<u>1998</u>
<u>Kazanılmış Primler:</u>				
Alınan Primler	100	200	300	100
Karşılık Gideri	(40)			
(-)İlave Ayrılan Karşılık (Gider)	80-40=(40)	120-40=(40)		-
(+)Fazla Ayrılan Karşılık (Gelir)			(40-120)=80	
Döneme Alt Kazanılmış Primler	60	160	260	180

c) Fon Muhasebesi Yöntemi

Fon muhasebesi yöntemini açıklamadan önce “fon” tanımları üzerinde durmakta yarar vardır. Fon kavramı konusunda çeşitli tanımlar mevcuttur. Ancak bu tanımların ortak yanı, fonları “işletmenin tasarrufu altında bulunan ve para ile ölçülebilen ekonomik kıymetler” olarak benimsemektedir. Mevcut tanımlamalar çerçevesinde fon, aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır⁷²:

- 1- Belirli bir amaç için diğer aktiflerden ayrılan bir aktif ya da aktif grubunu ifade eder. Yenileme fonu, kıdem tazminatı fonu, kaza fonu gibi.
- 2- Sadece nakit mevcudunu ifade eder.
- 3- Net çalışma sermayesi anlamındadır.⁷³
- 4- Aktif, pasif, gelir ve giderlerin belirli bir amaca tahsis edilmeli ve hesaplarda bu şekilde izlenmeleridir.
- 5- Kasa, menkul kıymetler vb aktiflerin belirli bir amaç için elde tutulmasını ifade eder.

Yukarıdaki tanımlamalar çerçevesinde çalışmamızda fon sigortacılıkta ilerdeki yükümlülükleri karşılamak amacıyla ayrılan karşılıklar olarak ele alınmıştır. Bu karşılıklar bir çeşit tahmini borçtur ve zamanı geldiğinde ödenecektir. Fon, ilerdeki

⁷² Eric I. Kohner, **A Dictionary For Accountants**, Prentice Hall of India Private Limited, New Delhi, 1979, s.227-228, Özgül Cemalcılar , Fonların Kaynakları ve Uygulamaları Tablosu İle Para Akışı Analizleri, Eskişehir İTİA Yayın No:66/33, Başnur Matbaası, s.9-12,

⁷³ Net Çalışma Sermayesi= Dönen Varlıklar - Kısa Vadeli Yabancı kaynaklar şeklinde bulunur.

yükümlülükler için gider yazılması suretiyle karşılık ayrılmasıdır. Ayrılan karşılıklar daha önce de belirtildiği gibi gider ve zarar karşılıklarıdır. Burada oluşturulacak fonlar, teknik karşılıkların oluşturulmasıyla ilgilidir. Özellikle hayat sigortalarında aktüerya tekniğine göre ileride sigortalılara yapılacak ödemelerin yapılabilmesi için gerekli bir fonun oluşturulması sağlanmakta ve buna göre de sigortalılardan tahsil edilecek primler belirlenir.

Yukarıdaki tanımlamalar çerçevesinde⁷⁴ faaliyet dönemindeki sözleşmelere (Poliçelere) ait hasar ve giderler ödendikten sonra elde kalan primler, teknik karşılıkları oluşturur ve bu karşılıklar bir fondur.⁷⁵ Fon muhasebesi yöntemi, gelecekteki yükümlülükler için bir fon oluşturan bir yöntemdir⁷⁶. Daha çok vadesi dolmamış risklere (kazanılmamış primlere) ilişkin karşılıkların belirlenmesinde kullanılır.

Fon muhasebesi yönteminde temel olan uzun vadeli sigortacılık işlemlerinin muhasebeleştirilmesidir. Daha önce de belirtildiği gibi sigortacılık dönemi bazen çok uzun dönemleri kapsamaktadır. Ancak dönemsellik kavramı gereği bu sürelerin belirli muhasebe dönemleri halinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, fon muhasebesi yönteminin uygulanması ancak uzun süreli sigortacılık işleri için mümkün olmaktadır. Gelecek dönemlere devreden muhasebe yönteminde, dönemsellik kavramı gereğince her yılın gelir ve giderleri karşılaştırılmakta ve gelecek yıllara sarkan işler ileri yıllara devredilmektedir. Fon muhasebesinde ise, alınan uzun süreli riskin süresi gözönünde bulundurulmakta ve bu riske ait yükümlülükler için bir fon oluşturulmaktadır. Oluşturulan bu fon risk sona erinceye kadar devam ettiği varsayılmaktadır. Yani uzun vadeli riskin süresi doluncaya kadar yükümlülüklerin sürdüğü kabul edilmektedir. Gerçekten de poliçe süresi dolmadığı sürece, sigorta işletmesinin yükümlülükleri son bulmamaktadır.

⁷⁴ Jeremy DICKSON,: Account of Insurance Undertakings The Proposed EEC Directives, Deloitte Haskins and Sells, Mart 1987 Chapter. 4

⁷⁵ İngiltere'de denizcilik, havacılık, taşımacılık ve bölüşmesiz reasürans işlemlerinde kullanılır.

⁷⁶ Lloyd orijinli ve İngiliz sistemi olarak bilinen bu yöntem İngiltere, Hollanda gibi ülkelerde kullanılmaktadır.

Fon muhasebesi yöntemine 3 yıllık muhasebe yöntemi veya teknik yıl yöntemi⁷⁷ de denilmektedir. Bu yöntem genellikle uzun vadeli sigortacılık işlerini kapsar ve fonun en az üç yıllık bir süre için kullanıldığı varsayılır. Genellikle hayat sigortacılığında ve denizcilik sigortasında kullanılan bir yöntemdir. Aşağıda görüldüğü gibi fon döneminin en az üç muhasebe dönemi olduğu kabul edilir.

-->1-01- Fon 31-12 --> muhasebesi 31-12 ->dönemi 31-12 ->

Fon, bir muhasebe döneminde alınan bütün poliçe ve sözleşmelerle ilgili yükümlülüklerin oluşup oluşmadığına bakılmaksızın, dönemin gelir ve giderleri dikkate alınarak oluşturulur. Fon en az üç muhasebe dönemi açık kalır. Fon yeni dönem için kâr kaydedilmez, ancak dönemde oluşan gider ve zararlar kayda alınır.

Yöntemde, tahakkuk ilkesine göre prim alacaklarının, borçların ve yükümlülüklerin tahakkuk ettirilerek, her yılın ayrı ayrı değerlendirilmesi benimsenmiştir. Örneğin üçyıllık bir poliçe kabul edildiğinde primler ve alacaklar tahakkuk ettirilmekte, dönem sonunda kazanılmamış primler karşılığı bulunmaktadır. Genelde burada söz konusu olan tutarlar reasürans hissesi hariç net tutarlardır. Alınan primlerden ödenen hasar ve tazminatlar çıktıktan sonra kalan tutarlar fonu oluşturmaktadır.

Fon muhasebesi yöntemi sigorta işlerinin özelliklerine göre gelecek dönemlere devreden muhasebe yöntemi ile beraber de kullanılabilir.

Aşağıda fon muhasebesi yöntemine göre fonlar bir örnekte gösterilmiştir. Bu örnekte teknik karşılıklar fon olarak verilmiş ve değişik yılları ilgilendiren işlemler ayrı ayrı gösterilmiştir. Alınan primler ve ödenen hasarlar net olarak alınmıştır. Örnekte deniz taşımacılığına ait işlemlere ait 3 yıllık bir fon oluşturulmaktadır. 1989 yılı dönembaşı fonu 1.794 milyon TL iken, dönem içinde alınan primler ve ödenen hasar ve komisyonlardan sonra dönem sonu fonu 18.770 milyon TL olmuş ve bu fon 1990 yılına aktarılmıştır. 1990 yılında yapılan işler sonucunda dönemsonu fonu 10.770 milyon TL

⁷⁷ Alınan poliçenin süresini kapsayan dönemi ifade etmektedir.

olarak gerçekleşmiş ve bu fon 1991 yılına devretmiştir.

Diğer taraftan 1990 yılı işlemlerinde de dönem başı fonu yokken dönem sonunda fon 18.422 milyon TL olmuş ve bu fon 1991 yılına devretmiştir. 1991 yılı dönem sonu fonu ise 7.168 milyon TL olarak bulunmuştur.

1991 yılındaki işlemlere bakıldığında dönembası deniz taşımacılığı fonu mevcut değilken dönem sonu fonu 16475 milyon TL olmuştur. 1991 yılındaki toplam işlemlere baktığımızda, dönembası fonu 28.493 milyon TL'dir ve dönem içinde 35.688 milyon TL prim alınmıştır. Dönem içinde 30.067 milyon TL hasar, 704 milyon TL komisyon ödenmiş, 4.913 milyon TL gider yapılmış ve dönem zararına 1.333 milyon TL aktarılmıştır. Bu şekilde dönemsonu fonu 27.164 milyon TL olmuştur.

Örnekte de görüldüğü gibi üç yıllık bir fon oluşturulmak istenmiş ve her dönemin işlemleri ayrı ayrı değerlendirilerek fonlar bulunmuştur. Bulunan bu fonların yükümlülükleri karşılayacak nitelikte olması gerekmektedir.

TABLO 3 Fon Muhasebesinde Fonlar

	1989 ve Önceki yıllara Ait İşlemler			1990 Yılındaki İşlemler			1991 Yılındaki İşlemler		
	1989	1990	1991	TOPLAM	1990	1991	TOPLAM	1991	TOPLAM
	MİLYON TL	MİLYON TL			MİLYON TL				
Dönembası Fon	1794	18770	10071			18422			28493
Primler	26334	2169	970	28673	31633	2587	34220	32131	35688
Kar/zarara	007	06		893	373		373		
TOPLAM	28935	21025	11041		32006	21009		31131	64181
Hasarlar	6457	10919	6187	23563	8657	13793	22450	10097	30067
Komisyon	704	35		739	631	48	679	656	704
Gider	3004			3004	4296		4296	4913	4913
Kar/zarardan			1333	1333					1333
Gelecek Dönem									
Devreden Fon	18770	10071	3521		18422	7168		16475	27164
TOPLAM	28935	21025	11041		21009			32131	64181

Fon muhasebesi yönteminde ayrılan fonlar gider kaydedilerek işletmede alıkonmakta ve bu fonlar bloke edilmedikleri sürece işletmenin varlıkları arasında dağınık olarak yer almaktadır. Bu fonların amaçlarına göre takip edilmesi isteniyorsa, fonların birbirinden ayrı şekilde izlenmesi gerekir⁷⁸. Sigorta işletmelerinde

⁷⁸ Fon muhasebesi yöntemi fon teorisi üzerine kurulmuştur. Fon teorisi belirli

yasal ve idari kısıtlamalara uygun hareket edilip edilmediğini göstermek, kaynakların kullanımlarını izlemek ve kontrol etmek amacıyla fonun ayrı ayrı izlenmesi gerekir. Sigorta işletmelerinde fonlar, yukarıda yapılan tanımlar çerçevesinde hayat ve hayat dışı olarak ikiye ayrılır. Bu ayırma paralel olarak yıl sonunda bilanço kalemleri iki sütunda hayat ve hayat dışı olarak ayrı ayrı verilirler ve toplamlar ayrı bir sütunda gösterilir. Diğer taraftan bilançoda hayat ve hayat dışı ayırım sadece bazı kalemlerde yapılırken, detaylar dipnotlarda gösterilebilir. Nitekim AB'nde bu şekilde bir sunuş benimsenmiştir.

Gelir tablosunda fonların gelir ve giderlerinin ayrı ayrı izlenmesi amacıyla iki ayrı bölümde hayat ve hayat dışı teknik faaliyet sonuçları verilmektedir. Gelir tablonunda hayat sigortacılığına ait bütün işlemler ayrı bir bölümde, hayat dışı işlemler de ayrı bir bölümde gösterilir. Bu konu gelir tablosuyla ilgili bölümde daha detaylı olarak ele alınacaktır.

Bu yönetime paralel olarak hesap planında hesaplar alt hesaplarda hayat ve hayat dışı olarak ayırma tabi tutulabilirler. Böylece bütün fonlar kendi hesaplarında izlenir ve özellikle bilanço hesaplarında ana hesap düzeyinde toplu sonuçların ifadesi mümkün olabilir. Diğer taraftan hayat ve hayat dışı branşların alt branşlarına aitte böyle bir uygulamaya gidilmesi mümkün olabilir. Hayat dışı branşın alt branşı olan kaza ve nakliyat branşına ait fonların izlenmesi gibi.

faaliyet ve olayları muhasebe işlemlerinin esası olarak kabul eder. Bu yöntemde, fon belirli bir mali işlev veya faaliyete ayrılmış, belirli bir aktif toplamını ve yine aynı işlev ve faaliyetle ilgili yükümlülük ve kısıtlamaları kapsamaktadır

Fon, belirli bir amaca, fonksiyona veya faaliyete göre, işletmenin aktif, pasif, gelir ve giderlerinin bölünmesi yani aktiflerin belirli bir amaca tahsis edilmeleridir. Diğer bir ifade ile fon, belirli bir ekonomik işlev veya faaliyet için ayrılmış, belirli aktif toplamını ve yine aynı işler ve faaliyetlerle ilgili yükümlülük ve kısıtlamaları kapsar. Geniş bilgi için bkz. Davut.Aydın, "Kâr Amacı Güden ve Kâr Amacı Gütmeyen İşletmelerin Karşılaştırılması" Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi C:X S:1-2, s. 243, Nalan Akdoğan, Hamdi Aydın, s.371, Eric I. Kohner, **A Dictionary For Accountants**, s.225, Celal Kepekci, "Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlarda Muhasebe Sisteminin Özellikleri", Eskişehir İ.T.İ.A. Dergisi, Cilt:XVII, Sayı:1, Ocak 1982, s.60-61

Hayat dışı sigortalarda bu fonlar ileride çıkacak zarar ve yükümlülükleri karşılamak için oluşturulmaktadır.⁷⁹ Hayat sigortalarında ise genelde, başlangıçta, sigortalıdan tahsil edilecek⁸⁰ ve ileride sigortalıya ödenecek emeklilik tazminatı tutarı belirlidir. Ancak enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde tahsil edilecek ve ödenecek tutarlar enflasyon oranlarına göre yeniden belirlenmesi gerekebilir. İleride sigortalıya ödenecek tazminatı karşılamak için yıllar itibariyle bir fon oluşturulur. Fonlar risk ve poliçe dönemi boyunca kapatılmamakta, eğer fonda eksiklik varsa fona ilave yapılır. Dönem sonlarında fonlar üzerinde eğer bir vergi sözkonusu ise, fon vergi sonrası tutarlar olarak kabul edilir.

Yöntemde dönem içinde elde edilen kârlar da fonun amaçları için kullanılabilir. Böylece tüm özsermaye kalemleri, yasal olarak, sözleşmelerle, yönetmeliklerce ve mali nedenlerle konulan kısıtlamaları temsil eder.

D. MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİNDE DEĞERLEME KURALLARI

Mali tabloların daha iyi anlaşılması ve yorumlanabilmesi için bu tablolarda yeralan kalemlerin hangi değerlendirme yöntemi ile değerlendirildiği son derece önemlidir. Bu tablolarda yeralan kalemlerin niteliklerindeki farklılıklar değişik değerlendirme yöntemlerinin kullanılması sonucunu doğurur. Aşağıda AB'nde değerlendirme yapılırken gözönünde bulundurulacak ilkeler ve değerlendirme yöntemleri incelenmiştir.

1. DEĞERLEME YAPILIRKEN GÖZÖNÜNDE BULUNDURULAN İLKE VE KAVRAMLAR

AB'nde mali tablolarda yeralan kalemlerin değerlendirilmesinde aşağıdaki temel kavramlarına uyulması öngörülmektedir.⁸¹

⁷⁹ Andraw L. Mc. Crindel, F.C.I.F, A Gulde To Insurance Accounting, Buckley Press Ltd., Brentford, Middlesex,1981, s.119

⁸⁰ Primlerin tahakkuk ettirilmesiyle alınan (kazanılan) primlere gelir yazılır ve bu işleme ait bilançoda alacaklar içinde gösterilirler. Alınan primlerden kazanılmayan kısımlar dönem sonunda tesbit edilerek kazanılmamış primler karşılığı şeklinde bilançonun pasifinde yabancı kaynaklar içinde gösterilir.

⁸¹ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde. 31.(1).

a) Sigorta işletmesinin faaliyetlerinde "İşletmenin sürekliliği kavramı"nı esas alınır.

b) Değerleme yöntemlerinde birbirini izleyen dönemlerde "tutarlılık kavramı" uygulanır.

c) Değerlemede yapılırken "ihtiyatlılık kavramı" gözönünde bulundurulur.

d) Tahakkuk ilkesi gereği dönem gelir ve giderleri, tahsilat ve ödeme tarihlerine bakılmaksızın muhasebe kayıtlarına intikal ettirilir.

e) Aktif ve pasifi oluşturan kalemler ayrı ayrı değerlemeye tabi tutulur.

f) Bir dönemin açılış bilançosunun bir önceki dönemin kapanış bilançosu ile aynı olması gerekir.

Üye ülkeler istisnai durumlarda yukarıdaki ilke ve kavramların uygulanmamasına izin verebilmektedirler. Ancak bu durumun nedenleri ile farklı uygulamaların varlıklar, borçlar ve mali durum ve faaliyet sonuçları üzerindeki etkileri mali tabloların eklerinde açıklanması gerekmektedir.

Kalemlerin değerlendirilmesine ait genel ilkeleri ise, aşağıda sıralanmıştır⁸²:

- Üye ülke mevzuatları kuruluş giderlerinin aktifte gösterilmesine izin vermesi halinde, bu giderler en çok beş yıl içinde itfa edilmeleri gerekir.

- Kar dağıtımı için mevcut yedekler tutarı ile dağıtılmamış karlar tutarları, en az itfa edilmemiş kuruluş giderleri tutarı kadar olmadıkça kar dağıtımı yapılamaz. Kuruluş giderleri kapsamındaki tutarların eklerde gösterilmesi zorunludur.

- Sabit varlıklar satınalma, üretim veya maliyet bedelleri ile değerlendirilir (Maliyet bedeli).

- Mali yatırımlara uygulanan değerlendirme ölçütleri, bütün yatırımlara uygulanmalıdır ⁸³ Örneğin bütün hisse senetleri borsa

⁸² O J NO L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, madde.45

rayici ile değ erlenmelidir.

- Kullanım süreleri sınırlı olan sabit varlıklar satınalma veya üretim maliyet bedelleri, yıllık amortisman ayrılması yoluyla amorte edilir.

- Mali varlıklarla (yatırımlar) ilgili değ er düzeltmeleri bu varlıkların bilanço tarihindeki en düşük değ eri esas alınarak yapılır.

- Kullanım süreleri sınırlı olsun veya olmasın sabit varlıklarda bir değ er kaybı sözkonusu ise, değ er düzeltmeleri bu varlıkların bilanço tarihindeki en düşük değ er esas alınarak yapılır. Bu düzeltmeler gelir tablosunda ayrı bir kalemde gösterilmezse, dipnotlarda açıklanır.

- Üye ö lkelerin vergi mevzuatları gereğince, sabit varlıklar için istisnai olarak bir değ er düzeltmesine gidilmiş se, sözkonusu değ er düzeltmelerinin tutarları ve yapılı ş nedenleri dipnot ve eklerde açıklanır.

- Borç ve gider karş ılıkları, ilgili iş lem için gerekli olan tutardan fazla olamaz. Karş ılıklar ilgili yükümlölüklerden fazla ayrılmamalıdır. Fazla ayrılması durumunda bilgi kullanıcılarına iş letmenin mali durumu doğru olarak yansıtılmaz.

- Aktifleştirilen değ erler hiç bir zaman piyasa rayiç bedelinin üzerinde olamaz.⁸⁴ Buna göre yeniden değ erleme sonucu oluşacak sabit varlık değ eri cari piyasa fiyatından fazla bilançoda gösterilemez.

2. DEĞERLEME YÖNTEMLERİ

Direktifte esas olarak iki değ erleme yönteminden sözedilmektedir ve bu yöntemlerden biri veya ikisi ayrı ayrı veya beraber olarak kalemlerin değ erlendirilmesinde kullanılabilmektedir.

a) Maliyet Bedeli

Bu bedele tarihsel maliyet bedeli de denilmektedir. Kalemlerin

⁸³ O J NO L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, madde.46.(5)

⁸⁴ Osman Mısırlı, KPMG Deutsche Treuhand-Gesellschaft,1995, Konferans Tebliğ, s. 5-6

değerlendirilmesinde satınalma veya üretim maliyet bedeline göre değeri tesbit edilir. Satınalma bedeli alış giderleri dahil olmak üzere ödenen toplam tutardır. Üretim maliyeti ise, (sigortacılıkta sabit varlıkların yapılması) üretimde kullanılan ilk madde ve malzeme ile, bu maliyete direkt yüklenen giderler eklenerek bulunan tutarlardır.⁸⁵

Üye ülkeler aynı grupta yeralan stoklar ve menkul kıymetlere ait satınalma veya üretim maliyet bedellerinin saptanmasında aşağıdaki yöntemlerin kullanılmasına izin vermektedir:

- Ortalama maliyet yöntemi
- İlk giren-ilk çıkar (FIFO) yöntemi
- Son giren-ilk çıkar (LIFO) yöntemi ve
- Diğer yöntemler.

Maliyet bedeliyle değerlendirilecek varlıklar şunları içermektedir:

- Maddi olmayan sabit varlıklar
- Yatırımlar
- Maddi sabit varlıklar
- Alacaklar
- Kasa ve bankalar
- Stoklar
- Gider takakkukları ve Peşin tahsil edilmiş gelirler

b) Cari Değer

Bu değer ölçütü piyasa ve borsa rayiç bedellerini içermektedir. Piyasa değeri bir varlığın piyasalarda yeralan değeridir. Borsa rayiç bedeli ise bir varlığın bilanço gününde resmi olarak borsa aldığı değerdir. Bu değerlendirme ölçütü daha çok yatırımların değerlendirilmesinde kullanılır.

Bunlara ilaveten alternatif değerlendirme yöntemlerinin kullanılmasını üye ülkeler isteyebilirler veya izin verebilirler.

c) Alternatif Değerleme Yöntemleri

Üye ülkeler AB Komisyonuna bilgi vermek şartıyla aşağıdaki değerlendirme yöntemlerini kullanmalarına izin verme veya

⁸⁵ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde 35.(4)

işletmelerden bu değerlendirme yöntemlerini talep etme haklarına sahiptirler⁸⁶:

-Yenileme Maliyeti: Kullanım süreleri sınırlı olan sabit varlıklar ile stokların değerlendirilmesinde yenileme maliyetinin esas alınması⁸⁷

-Enflasyon muhasebesi: ⁸⁸ Sermaye ve yedekler dahil olmak üzere mali tablolarda yer alan tüm kalemler üzerinde enflasyonun etkisini gideren diğer değerlendirme yöntemlerinin (cari fiyat muhasebesi, endeksleme yöntemi gibi yöntemler) esas alınmasını,

-Yeniden değerlendirme⁸⁹ Sabit ve mali varlıkların yeniden değerlendirilmesinin yapılmasını,

Yukarıdaki çerçevede, değerlendirme sonucu oluşan farkların pasifte "yeniden değerlendirme değer artışları" kalemi olarak gösterilmesi ve bu artışların vergiyle ilgili işlemleri dipnotlarda açıklanmalıdır. (Yeniden değerlendirme artışlarının sermayeye ilavesi mümkündür.)

Yukarıdaki alternatif değerlendirme yöntemlerinin kullanılması durumunda aşağıdaki bilgilerin mali tabloların ek ve dipnotlarında açıklanması gerekmektedir:

- Bilanço tarihinde yapılan değerlendirme tutarı ile değer düzeltim farklarının kümülatif tutarları

- Maliyet bedeli ile bu yöntemler arasındaki değerlendirme farkların kümülatif tutarları.

d) Bağlı Ortaklıklardaki İştiraklerin Değerlenmesi:

Üye ülkeler bağlı ortaklıklardaki iştirak yatırımlarının öz sermaye yöntemi ile değerlendirilmesine izin verebilmektedirler.. Bu durumda:

- Bağlı ortaklık ilişkisi olan ortaklıkların özsermaye değerlendirme yöntemini kullandığının açıklanması,

⁸⁶ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde33

⁸⁷ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde.33.(1).a

⁸⁸ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde 33.(1).b

⁸⁹ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde.33.(1).c

- İştiraklerin satınalma maliyet bedeli ile bağı ortaklıkların yedekler, dönem net kar ve zararı ile önceki dönem kar ve zararlarında (özsermayesini de) temsil eden sermaye oranları arasındaki farklara ilişkin tutarlar iştirak yatırımlarına sahip olan ortaklıkların ayrı ayrı gösterilmesi,

- Holding ortaklıklar, bağı ortaklıkların satınalma bedelini bu ortaklıkların gerçekleştirdikleri karlar ve zararlardan sahip oldukları sermaye paylarına düşen tutarların artırımının veya azaltılmasının gelir tablosunda⁹⁰ ayrı bir kalemde gösterilmesi ve bu konuda mali tablo dipnotlarında bilgi verilmesi ve/veya gösterilmesi gerekir: ⁹¹

e) Sabit Değerle Değerleme

Maddi sabit varlıkların miktarlarının, değerlerinin ve bileşimlerinin yıldan yıla önemli farklılıklar göstermemeleri ve varlıklar içinde ikinci derecede bir öneme sahip olmaları durumunda bu varlıklar bilançoda sabit bir değerle gösterilirler⁹². Örneğin inşaat maliyetlerinde herhangi bir artış sözkonusu değilse sahip olunan binalar sabit değerle değeriştir.

f) Diğer Kalemlerle İlgili Açıklamalar

Direktifte teknik karşılıkların poliçe bazında tek tek yapılarak hesaplanması benimsenmiştir. Bununla beraber üye ülkeler istatistiksel, oransal ve sabit oranlı yöntemlerin kullanılmasına izin verebilmektedir. Ancak bu yöntemle bulunacak tutarların poliçe bazında bulunacak tutarlarla aynı olması istenmektedir.⁹³

Diğer taraftan hayat sigortacılığındaki teknik karşılıkların yetkili bir aktüer veya bu konuda uzman bir kişi tarafından yapılması şartıyla bu şekilde bir uygulamaya da izin verilebilir.

⁹⁰ Bağı ortaklık holding ortaklığa kar dağıttığı durumlarda, iştiraklerin muhasebe defter değerleri bu temettüler kadar azaltılırlar

⁹¹ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde 59

⁹² OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde. 38

⁹³ O J NO L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, madde. 57-60

E. BİLANÇO ŞEKLİ VE KALEMLERİN AÇIKLANMASI

1.BİLANÇONUN YAPISI

a) Bilançoda Hayat ve Hayat Dışı Ayırımı

Sigorta işletmelerinin bilançoları hayat ve hayat dışı sigortacılığına ait bilgileri içerir. Bu, sınıflandırmada işletmenin aktif ve pasif oluşturulmasında bir güçlüğü yol açmamaktadır. Aynı zamanda hayat ve hayat dışı işlemlerin bilançoda iki ayrı sütunda gösterilmesini de gerektirmez. Daha önceleri bu şekilde bir sınıflandırma İngiltere, Lüksemburg, İspanya, Belçika gibi ülkelerde yapılmaktaydı.

AB'nda bilançoda aktif ve pasiflerin hayat ve hayat dışı sigortacılık işlerine göre ayrılarak gösterilmesiyle yapılacak bir uyumlaştırmada güçlükler çıkmıştır. Bu nedenle direktifte hayat ve hayat dışı branşlara ait mali bilgiler benzer olarak gruplandırılır ve bilançonun aktif ve pasif ilgili oldukları yerde gösterilir.

Bu durumda; bilgi kullanıcıları bilançodan, bazı kalemler dışında hayat ve hayat dışı branşlara ait bilgileri alması oldukça zordur. Ancak direktifte bu bilgilerin mali tabloların dipnotlarında gösterilmesi benimsenmiştir. Böylece bilgi kullanıcıları sigorta işletmesinin branşları ile ilgili bilgileri mali tablolarda görmekte ve bu bilgiler için için dipnotlara bakılması gerekmektedir.

b) Birden Fazla Kalemi İlgilendiren Aktif veya Pasifler

Direktif hükümlerine göre düzenlenecek bilançoda, aktif veya pasif unsurlardan biri, bilançoda gösterilen kalemlerden birden fazla kalemi ilgilendirmesi durumunda, mali tabloların daha iyi anlaşılabilmesi için bu durum ya alınan kalemin altında yada dipnotlarda gösterilmesi gerekir.⁹⁴ Örneğin işletmenin kensinin kullandığı binalar Diğer Sabit Aktifler grubunda gösterilirken, yatırım amacıyla elde tutulan binalar yatırımlar grubunda yeralır. Bilançoda binalar gösterilirken bu konuda açıklama yapılır. Diğer taraftan bilançoda birleştirilerek gösterilen kalemler hakkında açıklık getirilir ve birleştirmeye ilişkin bilgiler ayrıntılı olarak dipnotlarda belirtilir.⁹⁵

⁹⁴ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde13

⁹⁵ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde.4.3.(b)

c) Dönen Varlık Duran Varlık Ayırımı

4. direktifte varlıklar dönen varlıklar ve duran varlıklar olarak ikiye ayrılmıştır.⁹⁶ ve yabancı kaynaklarda kısa vadeli yabancı kaynaklar ve uzun vadeli yabancı kaynaklar olarak ikiye ayrılmıştır. Ancak sigortacılık direktifinde bu şekilde bir ayırım yapılmamıştır. Bunun nedeni olarak sigorta işletmelerinin aktiflerinin çoğunluğunun dönen varlık duran varlık ayırımı uymayacağı görüşü öne sürülmektedir.⁹⁷

Ancak risklerin uzun ve kısa vadeli ayırımı tabi tutmak mümkün olduğuna göre, bu fonları da uzun ve kısa süreli yatırımlara kanallize etmek mümkün olabileceği düşünülmektedir.

d) Sabit Varlık Kalemlerinde Meydana Gelen Değişimler

Direktife göre sabit varlık kalemlerinde meydana gelecek hareketler bilançoda veya bilanço dipnot ve eklerinde gösterilirler. Bunun için varlığın maliyeti (satınalma veya inşası), dönem içinde alınanlar, kayıttan silinenler, devir edilenlerle bu kalemlere ait amortismanlar ve değer artışları ayrı ayrı gösterilirler.⁹⁸ Birikmiş amortismanlar ise, bilançoda ilgili kalemin altında indirim şeklinde gösterileceği gibi bilanço dipnotlarında da gösterilebilir. Buna göre sabit varlıklarla ait olarak:

- Dönem içinde alınanlar, kaydı silinenler ve devir edilenler tutarlar,
- Kümülatif amortisman tutarları veya yılsonu amortisman tutarları,
- Önceki yıl değerlerinin mali tablo dipnotlarında gösterilmesi gerekir.

Sabit varlıkların değerlemesi sonucu ortaya çıkacak değişikliklerin sabit varlığın ilk maliyetinde içerecek şekilde gösterilmesi gerekir.⁹⁹

Yukarıdaki açıklamalar kapsamına aşağıdaki varlıklar girmektedir:

⁹⁶ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde.15.(1)

⁹⁷ Bill POOL, s. 87, Dickson chapter, 5.11

⁹⁸ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde.15.(3).a

⁹⁹ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde13.(3).c

- Maddi olmayan sabit varlıklar
- Arsa ve binalar
- Bağlı ortaklıklar ve iştirakler
- Hayat sigortacıları için risk taşıyan yatırımlar
- Ortaklığın kendi hisseleri
- Sigorta ve reasürans şirketleri nezdindeki depolar
- Maddi sabit varlıklar

e) Bağlı Ortaklık ve İştiraklerle İlişkiler:

AB şirketler direktifleri genelde işletmelerin grup ve holding şirketleri kapsamaktadır. Bu nedenledir ki mali tablolarda grup şirketlerin ilişkilerini de gösterecek bilgiler istenmektedir ve sigortacılık direktifinde de bu tür bir ayırım benimsenmiştir. (İştirak, bir başka ortaklığa en az % 20'den fazla olmak üzere sermayeye katılmaktır.¹⁰⁰

f) Aktüerya İlkesi

Üçüncü Hayat Sigortası Direktifi ile özellikle teknik karşılıkların hesaplanması konusunda kapsamlı bir aktüerya ilkeleri dizisi kabul edilmiştir. Ana ilke, işletmelerin taahhütlerini her zaman yerine getirilebilmelerini sağlamak için sözleşmelerin başlangıç tarihinden itibaren yeterli karşılığın ayrılması zorunlu tutulmaktadır. Ayrıca üye ülkelerde aktüerya uygulaması doğrultusunda azami teknik faiz ilkesi getirilmiştir. Ama bu tutar, hizmetlerin pazarlamasını önleyecek yada yeniliği engelleyecek kadar katı bir şekilde olmamalıdır. Bilgi kullanıcılarına daha doğru ve tam bilgi sunmak ve sigortacılık branşları arası karşılaştırmayı kolaylaştırmak amacıyla sigortacılık işlemlerinin hesaplama temelleri ve yöntemleri kamuoyuna açıklanmalıdır.¹⁰¹

2. BİLANÇO ŞEKLİ

4. Şirketler Direktifinde bilanço hesap tipi ve rapor tipi şeklinde iki sunuşu benimsenmiştir. Ancak sigortacılık direktifinde sadece hesap tipi (yatay) sunuş esas alınmıştır.

AB'nde bilançoda üç sütunlu sunuş şekli benimsenmiştir. Brüt tutarlardan net tutarlara ulaşılmaktadır. Sigortacılık işlemlerine ait kalemler brüt olarak gösterilmekte, reasüransa isabet eden kısım

¹⁰⁰ OJ NO L 222, 14-8-1978, 4. Direktif, madde17

¹⁰¹ EC News, 18 Eylül 1993 s.5

indirim olarak gösterilir ve buradan net tutara ulaşılmaktadır. Bu gösteriliş şekli bilançoda zorunlu olarak yer almaktadır.

Diğer taraftan bazı kalemlerin bilanço grublarında gösterilmesinde çeşitli seçenekler verilmiştir. Bilanço şekli aşağıda verilmiştir¹⁰².

a) Aktif

A- ÖDENMEMİŞ SERMAYE

B- MADDİ OLMAYAN SABİT VARLIKLAR

C- YATIRIMLAR

I. Arsa ve binalar¹⁰³

II. Bağlı ortaklıklara mali yatırımlar

1. Bağlı ortaklıklar

2. Bağlı ortaklık tahvilleri ve bu ortaklıklardan alacaklar

3. İştirakler

4. İştirak tahvilleri ve iştiraklerden alacaklar(verilen borçlar)

III. Diğer Mali Yatırımlar

1. Hisse Senetleri, diğer değişken getirili menkuller ve yatırım fonu katılma belgeleri

2. Tahviller ve diğer sabit getirili menkul kıymetler

3. Yatırım Fonları Katılma Belgeleri

4. İpotek Karşılığı İkrarlar

5. Diğer İkrarlar

6. Kredi kurumlarındaki mevduat (alacaklar)

7. Diğer Yatırımlar

IV. Sigorta ve reasürans şirketleri nezdindeki depolar

D RİSKLİ YATIRIMLAR¹⁰⁴

Da. Teknik Karşılıklarda Reasürör Payı¹⁰⁵

1. Kazanılmamış Primler Karşılığında Reasürör Payı

2. Hayat Matematik Karşılığında Reasürör Payı

3. Ödenecek Hasarlar Karşılığında Reasürör Payı

4. Kar Payı ve İndirim (iskonto) Karşılığında Reasürör Payı

5. Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürör Payı

E. ALACAKLAR¹⁰⁶

¹⁰² Bkz. O J NO L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, madde 6

¹⁰³ İşletmenin kendisinin kullandıkları ayrı olarak gösterilecek

¹⁰⁴ Hayat sigortalıları yararına işletilen yatırımların izlendiği kalemdir.

¹⁰⁵ Bu kalemler pasifte teknik karşılıklar grubunda da (kalem C) gösterilebilmektedir.

¹⁰⁶ Direk işlerden, sigortalılardan ve aracılardan alacaklar kalemlerinde grup ve bağlı şirketlere ait kısımlar ayrı ayrı gösterilecektir.

- I. Direkt işlerden alacaklar
 - 1. Sigortalılardan alacaklar
 - 2. Aracılardan alacaklar
- II. Reasürans işlerinden alacaklar
- III. Diğer alacaklar
- IV. Çağrısı yapılmış sermaye¹⁰⁷

F- DİĞER AKTİFLER

- I. Sabit Varlıklar
- II. Kasa ve Bankalar
- III. Ortaklığın kendi hisse senetleri
- IV. Diğer varlıklar

G. PEŞİN ÖDENMİŞ GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI

- 1. Faiz ve kira taahhukları
- 2. Peşin ödenmiş istihsal giderleri
- 3. Diğer peşin ödenmiş giderler ve gelir taahhukları

H. DÖNEM ZARARI¹⁰⁸

b) Pasif

A- SERMAYE VE YEDEKLER (ÖZKAYNAKLAR)

- I. Esas sermaye veya fon dengesi (eşitliği)
- II. Hisse senedi ihraç farkları
- III. Yeniden Değerleme artışları
- IV. Yedekler
 - 1. Yasal yedekler
 - 2. Statü yedekleri
 - 3. Diğer yedekler
- V. Önceki dönem kar veya zararı
- VI. Dönem kâr veya zararı¹⁰⁹

B- TASFİYEDE ÖNCELİKSİZ BORÇLAR¹¹⁰

C- TEKNİK KARŞILIKLAR

- 1. a) Brüt kazanılmamış primler karşılığı (cari rizikolar karşılığı)¹¹¹

¹⁰⁷ Aktif birinci kalem olan, Ödenmemiş Sermaye de(kalem A) gösterilmesse burada gösterilecektir.

¹⁰⁸ Pasif Sermaye ve Yedekler altında yeralan dönem karı veya zararı kaleminde (A VI). gösterilmezse burada gösterilir.

¹⁰⁹ Zarar Aktifte en son kalem olan Dönem Zararı kaleminde (Aktif kalem H) gösterilmesse burada gösterilir.

¹¹⁰ Subordinated Liabilities

¹¹¹ Bu karşılıklar içinde hayat branşına ait olan karşılıklar gösterilmezler; Hayat Matematik Karşılıklarda (C2'de) gösterilir.

- b) Kazanılmamış primler karşılığı Reasürörler payı(-)
- c) Net kazanılmamış primler karşılığı
- 2. a) Brüt hayat matematik karşılıklar (riyazi ihtiyatlar)
- b) Hayat matematik karşılıklar reasürör payı(-)
- c) Net hayat matematik karşılıklar
- 3. a) Brüt ödenecek hasar karşılığı (muallak hasar karşılığı)
- b) Ödenecek hasar karşılığı reasürör payı(-)
- c) Net ödenecek hasar karşılığı
- 4. a) Brüt kâr payı karşılığı
- b) Kâr payı karşılığında reasürör payı(-)
- c) Net kâr payı karşılığı
- 5. Olağanüstü hasar karşılıkları
- 6. a) Brüt diğer teknik karşılıklar
- b) Diğer teknik karşılıklarda reasürör payı(-)
- c) Net diğer teknik karşılıklar

D-RİSKLİ YATIRIMLAR KARŞILIKLARI¹¹²

E- DİĞER RİSK VE GİDER KARŞILIKLARI

- 1. Kıdem tazminatı ve benzeri yükümlülükler
- 2. Vergi karşılıkları
- 3. Diğer karşılıklar.

F-SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİ DEPOLARI

G- BORÇLAR

- 1. Direkt işlerden borçlar
- 2. Reasürans işlerinden borçlar
- 3. Tahvilli borçlar¹¹³
- 4. Kredi kurumlarına borçlar
- 5. Diğer borçlar¹¹⁴

H- GİDER TAHAKKUKLARI VE PEŞİN TAHSİL EDİLMİŞ GELİRLER

I- DÖNEM KARI¹¹⁵

3. BİLANÇO DİPNOTLARI

AB'nde Mali tablo dipnotları bu tablolarla bir bütünlük oluşturmakta ve açıklanması gereken konulara bu dipnotlarda yer verilmektedir. Bilgi kullanıcılarına doğru ve tam bilgi sunmak ve branşlar arasında karşılaştırmayı kolaylaştırmak amacıyla teknik

¹¹² Aktifte D kalemi altında gösterilen Riski Yatırımların karşılıklarının izlendiği kalemdir.

¹¹³ Tahvilli borçlar içinde yer alan konvertibl borçlar ayrı bir alt kalem olarak gösterilir.

¹¹⁴ Vergi ve sosyal Güvenlik Kuruluşlarına Borçlar bu grupta gösterilir.

¹¹⁵ Dönem Karı Sermaye ve Yedekler grubunda gösterilmezse (Pasif kalem A VI) gösterilmesse bu kalemden gösterilir.

karşılıkların hesaplama temelleri ve yöntemleri kamuoyuna açıklamalıdır¹¹⁶. Bu bilgiler, mali tabloların bütünlüğü bozulmadan dip notlar vasıtasıyla bilgi kullanıcısına ulaşır.

AB normlarına göre mali tablo dipnotları oldukça önemlidir. Yukarıda kalemler ve değerlendirme yöntemleriyle ilgili açıklamalar yapılırken dipnotlarda gösterilecek bilgiler belirtilmişti. Bu bilgilere ilaveten mali tablolar hazırlanırken gözönünde bulundurulmuş muhasebe politikalarının açıklanması, önemli ortaklık ve iştiraklerin, mali yatırımlar ve gelirlerinin, borçların ve şarta bağlı borçların detaylarının dipnotlarda gösterilmesi gerekir.¹¹⁷.

a) Muhasebe Politikaları:

Mali tablolar hazırlanırken aşağıdaki muhasebe politikaları açıklanır:¹¹⁸

a) Mali tabloların hazırlanmasında kullanılan değerlendirme yöntemleri: İşletmenin tabi olduğu ülkenin ticaret ve vergi kanunları veya diğer kısıtlamaların belirtilmesi ve kullanılan değerlendirme yönteminin açıklanması gerekir. Örneğin maliyetle bedeli vb. gösterilmesi gibi.

b) Değer düzeltme hesaplanmasında kullanılan yöntemlerin ve ayrıca kullanılan sigorta muhasebesi yöntemlerinin açıklanması.

c) Mali tabloların hazırlanmasında kullanılan para biriminin ve yabancı paralı işlemlerin ulusal paraya çevrilmesinde kullanılan ilkelerin açıklanması.

b) Önemli Ortaklık ve iştirakler

Üye ülkelerce saptanan (%20'yi geçmek üzere) orana uyum olarak diğer ortaklıkların sermaye paylarına sahip olmaları durumunda bu ortaklığı ait aşağıdaki bilgilerin gösterilmesi gerekir.¹¹⁹

¹¹⁶ 29 Haziran 1993. 3. Hayat Sigortası Direktifi, EC NEWS ,18 Eylül 1993

¹¹⁷ Bkz. OJ NO L 222 14-8-1978, 4. Direktif. madde 43.1..1'den 7'ye kadarki fıkralar ve 9'dan 13'e kadarki fıkralar.

¹¹⁸ Jeremy DICKSON,: Account of Insurance Undertakings The Proposed EEC Directives, Deloitte Haskins and Sells, Mart 1987 Capter 8, 8.03 ve 4. direktif madde. 43..1

¹¹⁹ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. Direktif, madde.43.(2)

- Ortaklığın adı
- Kayıtlı olduğu ticaret sicili
- Sahip olunan sermaye payı
- Son mali tablolarındaki sermaye ve yedekleri
- Son mali yıl kârı veya zararı

c) Çıkarılan hisse senetlerine ait bilgiler

İşletmenin kayıtlı sermaye tavanına uygun olarak faaliyet dönemi içinde taahhüt edilen hisse senetleri adedi ve nominal değeri veya nominal değerlerin bulunmadığı durumlarda hisselerin muhasebe değerleri dipnotlarda gösterilirler.

Bununla birlikte hisse senetlerinin birden fazla tertiplerinin bulunması durumunda her tertipteki hisse senetlerinin sayısı ve nominal değerleri hakkında bilgi verilir.

d) Mali yatırımlar ve gelirleri

İştirak, bedelleri, hisse senedine dönüştürülebilen tahviller veya benzer nitelikteki menkul değerlerin işletmeye getirileri aşağıdaki gibi açıklanabilir.

	<u>1996</u>	<u>1997.</u>
<u>Hayat Branşı</u>	x	x
İştirak kazançları	x	x
Devlet ve hazine tahvil faizleri	x	x
Özel sektör tahvil faizleri	x	x
Hisse senedi satış kârları	x	x
Yatırım fonu gelirleri	x	x
Diğer gelirler	<u>x</u>	<u>x</u>
TOPLAM	xxxxx	xxxxx
<u>Hayat Dış Branşlar</u>		
İştirak kazançları	x	x
Devlet ve hazine tahvil faizleri	x	x
Özel sektör tahvil faizleri	x	x
Hisse senedi satış kârları	x	x
Yatırım fonu gelirleri	x	x
Diğer Gelirler	<u>x</u>	<u>x</u>
TOPLAM	xxxxx	xxxxx

e) Borçlar

Nitelikleri ve şekilleri belirtilmek kaydıyla, işletmenin beş yıldan daha uzun vadeli borçlarının tutarı, tahvilli borçlarının tutarı ve faizleri açıklanmalıdır. Bunlara ilaveten reasürörlerdeki depoların tutarları ve vadelerinin de açıklanması gerekir.

f) Şarta Bağlı Borçlar

Bilançoda yeralmayan ancak işletmenin mali durumunu etkileyen şarta bağlı borçların ayrı ayrı gösterilmesi gerekir. Kıdem tazminatları ile bağlı ortaklıkları ilgilendiren şarta bağlı borçlar ayrıca açıklanmalıdır.

4. BİLANÇO KALEMLERİNİN İNCELENMESİ:

Bilançonun kalemleri direktifte yeralış sırasına göre geniş olarak aşağıda incelenmiştir¹²⁰.

a) Aktif Kalemlerin İncelenmesi

A- ÖDENMEMİŞ SERMAYE

Ortaklara apel çağrısı yapılmış sermaye bu kalemde gösterilir. Üye ülke mevzuatı, taahhüt edilmiş sermaye ile birlikte bu kalemin pasifte Sermaye ve Yedekler grubunda sermayeden indirim şeklinde gösterilmesini isteyebilir. Bu durumda ortaklara apel çağrısı yapılan tutar Sermaye ve yedekler veya alacaklar içinde Apeli Yapılmış Sermaye kaleminde gösterilirler.

B- MADDİ OLMAYAN SABİT VARLIKLAR

Ulusal mevzuatların aktifleştirilmesine izin verdiği kuruluş giderleri ve maddi olmayan sabit varlıkların gösterildiği kalemdir. Bu iki kalem ayrı ayrı gösterilir. Üye ülkeler bu iki kaleme ait bilgilerin dipnotlarda gösterilmesini isteyebilirler.

Direktifler çerçevesinde maddi olmayan sabit varlıkları aşağıdaki şekilde bölümlendirilir¹²¹:

-araştırma geliştirme giderleri,

¹²⁰ .O J NO L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, madde 6-33

¹²¹ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. Direktif. madde.10

- ruhsatlar, patentler,lisanslar, ticari markalar ve benzeri haklar
- şerefiyeler
- ve verilen avanslar.

C- YATIRIMLAR

Yatırımlar aşağıdaki gibi bölümlendirilir.

I. Arsa ve binalar

İşletmenin kendisinin kullandığı arsa ve binalar ayrı olarak gösterilecektir. Bununla beraber bu bilgiyi dipnotlarda isteyebilirler.

4. direktife göre bu kalemde üye ülkelerin yasalarına göre gayrimenkul gibi tescili gerekli bir takım aynı haklar ve benzerleri de bu kalemde gösterilebilirler.¹²²

II. Bağlı ortaklıklara mali yatırımlar

1. Bağlı ortaklıklar
2. Bağlı ortaklık tahvilleri ve bu ortaklıklardan alacaklar
3. İştirakler
4. İştirak tahvilleri ve iştiraklerden alacaklar(verilen borçlar)

III. Diğer Mali Yatırımlar

Bu yatırımlar şunlardır:

1. Hisse Senetleri, diğer değişken getirili menkuller ve yatırım fonu katılma belgeleri
2. Tahviller ve diğer sabit getirili menkul kıymetler
3. Yatırım Fonları Katılma Belgeleri
4. İpotek Karşılığı İkrarlar

Bu kalem hem maddi varlıklar karşılığı ipoteği hemde sigorta poliçesi karşılığı ipoteği kapsar.

5. Diğer İkrarlar

Poliçe sahiplerine poliçeleri karşılığı verilen ikrarlar bu kapsamda yorumlanabilir ve bu tutarların dipnotlarda gösterilesi gerekir.

6. Kredi kurumlarıdaki mevduat (alacaklar)

¹²² OJ NO L 222 14-8-1978, 4. Direktif, madde16

Burada kredi kurumu denmesinden amaç, kredi kurumunun bankalardan daha geniş bir anlamı ifade etmesidir ve bu kurumlardaki mevduat vadeli mevduattır. Bu nedenle bu kalemin yatırımlar gurubuna dahil edilmiş olabilir.

7. Diğer Yatırımlar

Yukarıdaki sınıflandırmaya girmeyen diğer yatırımlar bu kalemde yer alır.

IV. Sigorta ve reasürans şirketleri nezdindeki depolar

Direktif bu kalemi alacaklar altında göstermeyerek burada göstermiştir. Bunun nedeni olarak ilgili şirketlerdeki depoları bir sertifika gibi düşünülmüş olamasından kaynaklanmaktadır.

D- RİSKLİ YATIRIMLAR

Bu kalemde hayat sigortalı adına işletilen fonlardan yapılan yatırımlar gösterilirler. Sigorta işletmesinin yapmış olduğu hayat branşına atı işlerle ilgili olarak ellerinde tuttuğu yatırımları ifade etmektedir. Bu yatırımlar hayat sigorta sözleşmesinde de yeralırlar ve bu yatırımların getirilerinden de hayat sigortalıları faydalanır.

E- ALACAKLAR

4. Direktifte vadeleri bir yıldan kısa ve uzun alacakların herbirini ayrı olarak gösterilmesi gerektiği vurgulanırken, sigortacılık için böyle bir ayırım yapılmamıştır. Diğer taraftan yine 4. direktifte alacakların bağlı ortaklıklardan ve iştiraklerden olan tutarları ayrı gösterilirken burada bu şekilde bir gösterim mevcut değildir. Bu tutarların aşağıdaki "III. Diğer alacaklar" kalemi altında ayrı ayrı gösterilmesi istenmektedir.

Bu kalemlerde gösterilen alacakların ticari alacak olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir. Ancak bu kalem içinde ticari olmayan alacakları da görmek mümkün olabilmektedir.

Alacaklar şu şekilde bölümlenmiştir.

I. Direkt işlerden alacaklar

1. Sigortalılardan alacaklar
2. Aracılardan alacaklar

- II. Reasürans işlerinden alacaklar
- III. Diğer alacaklar
- IV. Apel çağrısı yapılmış sermaye

F- DİĞER AKTİFLER

I. Sabit varlıklar

Bu kalem içinde aşağıdaki sabit varlıklar yer alır:

- Arsa ve binalar
- Tesis ve makineler (bilgisarlar vb.)
- Demirdaşı ve techizat
- Yapılmakta olan yatırımlar
- Maddi varlıklar için verilen avanslar
- Taşıtlar
- Stoklar

II. Kasa ve Bankalar

Bu kalemdede eldeki nakit mevcudu ve bankalardaki vadesiz mevduat gösterilir.

III. Ortaklığın kendi hisse senetleri

AB'de şirketler borsada işlem gören kendi hisse senetlerini belirli tutarlarda alabilmektedirler. Üye ülkelerin mevzuatlarının izin verdiği ölçüde, bu senetler bilançonun aktifinde nominal değerleri ile veya nominal değerleri belli olmadığında durumlarda muhasebe değerleri ile gösterilirler.

Bu kalem konusunda çeşitli tartışmalar mevcuttur. İşletmenin kendi hisse senetlerini alması durumunda bunun özsermayeden düşülmesi veya pasifte aynı tutarda bir karşılık oluşturulması gerektiğinin savunanlar mevcuttur.¹²³

IV. Diğer varlıklar

Yukarıdaki kalemler içinde yer almayan değerler bu kalem içine dahil edilirler. Bu kalemin detayları dipnotlarda gösterilir.

¹²³ Geniş bilgi için bkz. CEC, The Accounting Harmonisation in the EC, Problem of Applying Forth Directive, Lüksemburg, 1990, s. 12.

G- PEŞİN ÖDENMİŞ GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI

Cari yılda ortaya çıkan ancak gelecek dönemlere ait olan giderler ile, faaliyet dönemine ait olupta yıl sonuna kadar tahsil edilmeyen veya bu süre içinde tahsil edilemeyen ve bu süre içinde tahsili için vadesi dolmayan gelirler bu gurubta gösterilirler. Bölümlendirme aşağıdaki gibidir:

1. Faiz ve kira taahhukları

Bu kalemde bilanço tarihinde kazanılmış ancak tahsil edilmemiş kira ve faizler gösterilir. Bu değerlerin yukarıda diğer alacaklar kaleminde gösterilmemiş olması, değerlerin taahhakuk ettirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Taahhuk eden bu değerler daha sonra alacaklara devredilir.

2. Peşin ödenmiş istihsal giderleri

Sigorta poliçesinin oluşumu ile ilgili olarak yapılan giderlerdir ve hayat ve hayat dışı branşlara göre ayrı ayrı gösterilirler. Üye ülkelerce hayat dışı sigortalarda kazanılmamış primlerin hesaplanmasında ve hayat sigoralarında matematik karşılıkların hesaplanmasında indirim olarak yeralmasına izin verilebilir. Bu şekilde bir uygulamada dipnotlarda gerekli açıklamaların yapılması gerekir.

3. Diğer peşin ödenmiş giderler ve gelir taahhukları

Yukarıdaki kalemlerde gösterilmeyen diğer peşin ödemeler ve gelir taahhukları bu kalemde gösterilir.

H- DÖNEM ZARARI

Bu kalem, üye ülkelerce pasifte Sermaye ve Yedekler grubunda gösterilmesi istenebilir.

b) Pasif Kalemlerin İncelenmesi

A- SERMAYE VE YEDEKLER (ÖZKAYNAKLAR)

I. Esas sermaye veya fon dengesi (eşitliği)

Üye ülke mevzuatlarınca ödenmemiş sermayenin bu kalemde gösterilmesi öngörülmediği durumlarda bu kalem bu şekilde

gösterilir. Ödenmemiş sermayenin bu kalemde gösterilmesi durumunda ödenmemiş sermaye sermayeden indirim şeklinde her iki kalem ayrı ayrı gösterilir.

Bu kalemde sigorta işletmesinin hukuki yapısına uygun olarak, ortaklar veya diğer kişi ve kurumlarca taahhüt edilen ve adı ne olursa olsun üye ülke mevzuatları çerçevesinde sermaye olarak kabul edilen bütün tutarlar bu kalemde yer alır. Bu nedenledir ki özellikle hayat sigortası işiyle uğraşan karşılıklı sigorta birlikleri gibi sigorta işletmelerinde sermaye yerine fon dengesi kullanılır.

Bu grupta yer alan diğer kalemler şunlardır:

- II. Hisse senedi ihraç farkları
- III. Yeniden Değerleme artışları
- IV. Yedekler

Bu kaleme giren yedekleri şu şekilde sıralanabiliriz:

- 1. Yasal yedekler
- 2. Statü yedekleri
- 3. Diğer yedekler

Diğer taraftan üye ülkeler sigorta işletmelerinin yapılarına göre gerekli yedekleri ayrılmasını isteyebilirler.

- V. Önceki dönem kâr veya zararı
- VI. Dönem kâr veya zararı

Üye ülkelerce, dönem zararı aktifte H kaleminde (dönem zararı) gösterilmesi istenebilir.

B- TASFİYEDE ÖNCELİKSİZ BORÇLAR

Bu kalem bankacı ve kredi kurumlarının mali tabloların düzenleyen direktifinde de aynen yer almaktadır. Tasfiye ve iflas halinde belgeye bağlanmış olsun veya olmasın, borçların diğer tüm alacaklıların talep hakları karşılandıktan sonra ödenmesi sözleşme ile kararlaştırılmış olan borçlar bu kalemde gösterilir.

Üye ülkeler poliçe sahiplerine ve ortaklara ileriki yıllarda dağıtılacak veya ödenecek olan tutarların bilançoda gösterilmesini isteyebilirler. Bu tür tutarlar bu kalemin bir alt kalemi olarak ayrıca

gösterilir (gelecekte ödenecek fonlar). Kârlardan bu kalem kapsamında ayrılan fonlar burada gösterilir.

C- TEKNİK KARŞILIKLAR

Nitelikleri kesinlikle belli olan, bilanço gününde meydana gelmeleri olası yada kesin olan fakat tutarları ve meydana geliş zamanları kesin olarak belirlenemeyen teknik karşılıklar bu grupta yer alır.

Diğer taraftan cari yıla veya önceki dönemlere ait olan ve nitelikleri kesin olarak bilinen, bilanço gününde meydana gelmeleri olası yada kesin olan fakat tutarları ve meydana gelme zamanları kesin olarak bilinmeyen borç ve zararları karşılamak için ayrılan teknik karşılıklar da bu kaleme dahil edilirler.¹²⁴

Direktifte teknik karşılıkların, olağan üstü hasar karşılıkları hariç, brüt tutarlarının ve reasüransa isabet eden tutarların ayrı ayrı gösterilmesi benimsenmiştir. Brüt tutarlardan reasüransa isabet eden tutarlar indirilerek net tutarlara ulaşılmaktadır.

Hayat dışı peşin ödenen istihsal giderleri kazanılmamış primler karşılığının hesaplanmasında kullanılmaz ve aktifte gösterilirler.

Diğer taraftan beklenmedik risk karşılıkları ya bu karşılıklar içinde ayrı bir kalem olarak gösterilirler yada kazanılmamış primler karşılığı içinde yer alır.

Direktifte teknik karşılıklar aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

1. a) Brüt kazanılmamış primler karşılığı (cari rizikolar karşılığı)
- b) Kazanılmamış primler karşılığında reasürör payı(-)
- c) Net kazanılmamış primler karşılığı

Brüt (Safi) primin kazanılmamış kısmı bu karşılıklarda gösterilir ve bu karşılıklar hayat ve hayat dışı karşılıkları içine alırlar. Ancak AB üye ülkelerin istemeleri durumunda hayat karşılıkları hayat matematik karşılıkları içinde gösterilebilir. Bu karşılıkların, ileriki konularda ele alınacak gün yöntemi, oransal yöntemler gibi yöntemler yardımıyla hesaplanır.

2. a) Brüt hayat matematik karşılıklar (riyazi ihtiyatlar)

¹²⁴ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. Direktif, madde..20

- b) Hayat matematik karşılıklarda reasürör payı(-)
- c) Net hayat matematik karşılıklar

Bu kalemde hayat sigortacılığına ait direkt ve reasürans işlerine ait aktüerya yöntemlerine göre tahmin edilen net prim tutarlarının değerleri gösterilir.

- 3. a) Brüt ödenecek hasar karşılığı (muallak hasar karşılığı)
- b) Ödenecek hasar karşılığında reasürör payı(-)
- c) Net ödenecek hasar karşılığı

Bilanço tarihine kadar rapor edilip ödenmeyen veya rapor edilemeyen (gerçekleşmiş -olmuş- ancak ihbar edilmemiş-ihbarı geç yapılan hasarlar-IBNR),gerçekleşen bütün hasarları karşılamak için ayrılan karşılar bu kalemde gösterilir. Oluşacak veya oluşan hasar dosya masraflarında bu tatara dahil edilir. Hayat ve hayat dışı karşılıklar ayrı olarak gösterilirler.

Karşılık ileride ödenecek hasarların bilanço günündeki cari değerini gösterir. Bu karşılığın ayrılması, ilerleyen konularda anlatılacak olan yıllık, gelecek dönemlere devreden ve fon muhasebesi yöntemlere göre belirlenir.

- 4. a) Brüt kâr payı karşılığı
- b) Kâr payı karşılığında reasürör payı(-)
- c) Net kâr payı karşılığı

Bu kalemin içeriği üye ülkelerde farklı olarak uygulanan bir kapsamdadır. Bura yer alan kar payları sigortalılara yapılan indirim ve ikramiyeleri kapsamaktadır ve hayat dışı sigortacılıkta indirim, hayat sigortacılığında ise ikramiye olarak yeralırlar. Bu karşılıklar poliçe sahipleri ve diğer sigortalılar için ayrılan kâr paylarından oluşur.

5. Olağanüstü hasar karşılıkları

Sigorta işletmeleri önceki deneyimlerine dayanarak ileride olabilecek dalgalanmalara karşı korunmak amacıyla bir bir karşılık oluşturulabilir. Bu anlamda bakıldığında, bu tutarlar bir nevi yedektir. Ancak direktif bu tür karşılıkları yedekler grubunda değil, bu grupta yervermiştir. Bu bilgilerin bilanço dipnotlarında açıklanması gerekmektedir. Üye ülkeler bu karşılığın ayrılmasını vergi yasalarına göre izin verebilirler veya işletmeler isteğe bağlı

olarak bu karşılığı ayırabilirler¹²⁵.

6. a) Brüt diğer teknik karşılıklar
- b) Diğer teknik karşılıkta reasürör payı(-)
- c) Net diğer teknik karşılıklar

Yukarıdaki karşılık kalemleri içinde yeralmayan karşılıklar bu kalemde gösterilebilir.

D- RİSKLİ YATIRIMLAR KARŞILIKLARI

Bu kalemde poliçe sahipleri için işletilen yatırımlara ait risk karşılıkları yer alır. Hayat sigortasında kullanılan bir kalemdir ve sigortalılarla ilgili direkt riskler burada yeralmaz, matematik karşılıklarda gösterilirler.

E- DİĞER RİSK VE GİDER KARŞILIKLARI

Bu kaleme 4. direktifte borç ve gider karşılığı denirken, sigortacılığın yapısından dolayı risk karşılığı yer almaktadır. Bu karşılıklar aşağıdaki şekilde bölümlenmiştir:

1. Kıdem tazminatı ve benzeri yükümlülükler
2. Vergi karşılıkları
3. Diğer karşılıklar.

F-SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİ DEPOLARI

Direktifte diğer sigorta ve resürans şirketlerinden alınan depoların bu kalemde gösterilmesi istenmiştir. Bu konu ilerlede geniş olarak ele alınmaktadır.

G- BORÇLAR

4. direktifte borçlar uzun ve kısa vadeli olarak ayrılmasına rağmen bu direktif hükümlerinde bu şekilde bir ayırım mevcut değildir. Diğer taraftan borçlar işin yapısına göre bölümlendirilmiştir.

Bağlı ortaklıklara ve iştiraklere borçlar aşağıda bölümlenen kalemlerin altında ayrı olarak gösterilecektir.

¹²⁵ Bu konuda geniş bil için bkz. KPMG Deutsche Treunhand Guppe, The Equalisation Reserve In Germany, Cologne, Şubat 1995

1. Direkt işlerden borçlar
2. Reasürans işlerinden borçlar
3. Tahvilli borçlar¹²⁶
4. Kredi kurumlarına borçlar
5. Diğer borçlar

Diğer borçlar kalemi içinde vergi ve sosyal güvenlik kuruluşlarına olan borçlarda gösterilirler.

H- GİDER TAHAKKUKLARI VE PEŞİN TAHSİL EDİLMİŞ GELİRLER

Bu kalem cari yılla ilgi olarak tahakkuk ettirilen giderler ile tahsil edilen gelirleri gösterir.

I- DÖNEM KARI

Üye ülkeler dönem kârının bu kalemde gösterilesini isteyebilirler.

F. GELİR TABLOSU ŞEKLİ VE KALEMLERİN İNCELENMESİ

1. GELİR TABLOSUNUN YAPISI

a) Gelir Tablosunun Bölümlere Ayrılması

Gelir tablosu 4. direktifte ve Banka ve Kredi kurumlarının mali tablolarına ait direktifte rapor ve hesap tipi olarak iki tipte sunulmuştur. Sigortacılık direftifine göre sigorta işletmelerinin gelir tabloları tek tip olarak verilmiştir.

Sigortacılıkta bütün giderleri fonksiyon ve türlerine göre sınıflandırmak oldukça zordur. Bu nedenle üye ülkelerde iki seçenekli bir gelir tablosu sunmak ve bunu uyumlaştırmak oldukça zor bir iştir. Diğer taraftan verilen tek tip bilançoya uyum sağlamak bakımından da gelir tablosunun tek tipte rapor şeklinde sunulması benimsenmiştir.

4. direktifte gelir tablosu işletmenin işlemlerinin ayrılmasına ilişkin bir alt bölümlendirme yapılmazken, sigortacılıkta gelir tablosu;

- Hayat dışı teknik bölüm
- Hayat teknik bölüm

¹²⁶ Konvertibl borçlar ayrı olarak gösterilecektir

- Teknik olmayan bölüm şeklinde üç alt bölüme ayrılmıştır.

Bu şekilde bir bölümlendirmenin temelini fon muhasebesi yöntemi oluşturmaktadır. Hayat ve hayat dışı faaliyet sonuçları iki sütun halinde verileceğine iki ayrı bölüm halinde verilmiştir. Bu şekilde bir bölümlenme ile gelir tablosunun anlaşılması ve yorumu kolaylaşmaktadır.

b) Kazalılan ve Kazanılmayan Gelir ve Kârlar

4. Direktifte kazanılmayan (gerçekleşmemiş) gelir ve kârlara dikkate alınmamış ve sadece bilanço tarihindeki gelirlerin gösterilmesine izin verilmiştir.¹²⁷ Ancak sigorta işletmesinin portföyünde bulunan yatırımlara ait kazanılmış (gerçekleşmiş) veya kazanılmamış gelirler olabileceği ve bunlarında dikkate alınabileceği belirtilmiştir.

c) Kalemlerin Gösterimi

Gelir tablosu kalemleride bilançoda olduğu gibi önce brüt tutarlar gösterilmiş ve daha sonra reasüransa isabet eden tutarlar indilerek net tutara ulaşılmaktadır. Diğer taraftan sigorta muhasebesi yöntemleri kullanılması sonucu gelir tablosunda bazı kalemler hem artı hemde eksi şeklinde gösterilmektedir. Bu, kalemlerin yılsonunda yeterliliğinin araştırıldığı ve fazlalık varsa çıkarıldığını, eksiklik varsa ilave yapıldığını göstermektedir.

d) Yatırım Gelirlerinin Paylaştırılması

Gelir tablosunda hayat ve hayat dışı bölümlerde teknik olmayan bölümlerde yeralan yatırım gelirlerinin paylaştırılarak bu bölümlere yansıtılması sağlanmaktadır. Bu şekilde bölümlerin faaliyet sonuçları daha gerçekçi çıkmaktadır. Bu, özellikle hayat branşı için daha önemlidir. Çünkü hayat dışı sonuç sigortalıları direkt ilgilendirmekte, sigortalılar hayat faaliyet sonucundan kâr payı almaktadır. Bu şekilde bir sunuşla faaliyet sonuçları daha doğru olarak gösterilmektedir. Direktif yatırım gelirlerinin paylaşılma yöntem ve gerekçelerinin dipnotlarda gösterimesini istemektedir.

2. GELİR TABLOSU ŞEKLİ

4. Direktifte ve banka ve diğer kredi kurumlarına ait

¹²⁷ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. Direktif, madde.31.(1).(c).aa)

direktiflerde yatay ve dikey sunuş olarak iki tip gelir tablosu şekli mevcutken sigortacılık için tek tip; dikey sunuşlu gelir tablosu şekli verilmiştir. Gelir tablosu incelendiğinde, sigortacılıkta (diğer iki direktifte olduğu gibi) gelir tablosunun gider türlerine ve oluşumlarına göre sınıflandırılması oldukça güç olmasından, karışık bir model benimsendiği görülür. Gelir tablosu, fon muhasebesi yöntemine göre düzenlenmiştir.

4. Direktifte gelir tablosu net satışlardan başlar ve satışların maliyetinin düşülmesiyle ve diğer eklemeler ve çıkarmalardan sonra cari yıl sonuuna ulaşılır. Bu direktiftede benzer bir yol izlenmiştir. Alınan primlerden hasar ve tazminatlar ile teknik karşılıklar düşüldükten sonra brüt kâra ulaşılmaktadır.

Sigotacılık işlemlerinin farklılığından Direktifte gelir tablosu temel olarak ikiye ayrılmıştır. Aşağıda görüldüğü gibi bunlar, teknik ve teknik olmayan bölümlerdir. Teknik bölümde, teknik gelir ve giderler gösterilirken; bu bölüm, kendi içinde hayat teknik bölüm ve hayat dışı teknik bölüm olarak ikiye ayrılır. Ayrıca sigorta işletmelerinin performanslarını ölçmek için böyle bir ayırıma gerek vardır. Hayat dışı teknik bölümde 10 temel kalem ve hayat teknik bölümde 13 temel kalem yer almıştır. Hayat dışı ve hayat teknik bölümünde gelir ve gider kalemleri listelenmiş ve bölüm sonunda teknik sonuca ulaşılmıştır. İşletme, sadece hayat ve hayat dışı branşların birinde faaliyet gösteriyorsa, sadece ilgili bölümü kullanacaktır.

Faaliyet giderleri ve genel yönetim giderleri teknik bölüm içinde branşlara isabet eden tutarlarla gösterilmiştir.

Gelir tablosu şekli aşağıda verilmiştir¹²⁸.

GELİR TABLOSU

I. HAYAT DIŞI TEKNİK BÖLÜM

- 1.a) Brüt Kazanılan (hakedilen) primler
 - b) Reasürörlere verilen (devreden) primler (-)
 - c) Brüt kazanılmamış primler karşılığının değişimi (+/-)
 - d) Kazanılmamış primler karşılığında reasürans payının değişimi(+/-)
 - e) Net kazanılan primler

2. Teknik olmayan bölümden aktarılan yatırım gelirleri

¹²⁸ Bkz.O J NO L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, madde 34.

3. Diğer teknik gelirler (net)
4. Oluşan hasarlar
 - a) aa) Brüt ödenen hasarlar
 - bb) Ödenen hasarlarda reasürör payı (-)
 - cc) Net ödenen hasarlar
 - b) aa) Brüt ödenecek hasar karşılıklarının değişimi
 - bb) Ödenecek hasar karşılıklarının değişiminde reasürör payı (-)
 - cc) Net ödenecek hasar karşılıklarının değişimi
5. Diğer teknik karşılıkların değişimi (+/-) (net)
6. Kâr payları (net)
7. Net Faaliyet Giderleri
 - a) İstihsal giderleri
 - b) Tahakkuk eden (peşin ödenen) istihsal giderlerinin değişimi (+/-)
 - c) Genel yönetim giderleri
 - d) Reasürans komisyonları ve kâr payları(-)
8. Diğer teknik giderler
9. Olağanüstü hasar karşılıklarının değişimi (+/-)
10. Hayat dışı teknik sonuç

II. HAYAT TEKNİK BÖLÜM

1. a) Brüt Kazanılan (hakedilen) primler
- b) Reasürörlere verilen primler (-)
- c) Brüt kazanılmamış primler karşılığının değişimi (+/-)
- d) Kazanılmamış primler karş. reasürans payının değişimi(+/-)
- e) Net kazanılan primler
2. Mali yatırım gelirleri
 - a) İştirak gelirleri
 - b) Diğer mali yatırım gelirleri
 - aa) Gayrimenkul gelirleri
 - bb) Diğer mali yatırım gelirleri
3. Mali yatırımlar değer artışları
4. Diğer teknik gelirler (net)
5. a) Brüt ödenen hasarlar
- b) Ödenen hasarlarda reasürör payı (-)
- c) Net ödenen hasarlar
6. Diğer teknik karşılıkların değişimi (+/-)
 - a) aa) Brüt Hayat matematik karşılıklar değişimi
 - bb) Hayat matematik karşılıkların değişiminde reasürör payı (-)
 - cc) Net hayat matematik karşılıklar değişimi
 - b) Diğer teknik karşılıklar (net)
7. Kâr payları (net)
8. Net Faaliyet Giderleri
 - a) İstihsal giderleri
 - b) Tahakkuk eden (peşin ödenen) istihsal giderlerinin değişimi (+/-)
 - c) Genel yönetim giderleri

d) Reasürans komisyonları ve kâr payı (-)

9. Mali yatırım giderleri

- a) Mali yatırım yönetimi giderleri
- b) Yatırım değer düzeltmeleri
- c) Yatırım satış zararları

10. Yatırımlar değer düşüklüğü zararları

11. Diğer teknik giderler (net)

12. Teknik olmayan bölüme aktarılan yatırım gelirleri

13. Hayat dışı teknik sonuç

14. Hayat teknik sonuç

III. TEKNİK OLMAYAN BÖLÜM

1. Hayat dışı teknik faaliyet sonucu

2. Hayat teknik faaliyet sonucu

3. Mali yatırım gelirleri

- a) İştirak gelirleri
- b) Diğer mali yatırım gelirleri
 - aa) Gayrimenkul gelirleri
 - bb) Diğer mali yatırım gelirleri
- c) Değer artış gelirleri
- d) Satış kârları

4. Hayat teknik bölümden aktarılan yatırım gelirleri

5. Mali yatırım giderleri

- a) Mali yatırım yönetimi giderleri
- b) Yatırım değerlendirme zararları
- c) Yatırım satış zararları

6. Hayat dışı bölüme aktarılan yatırım gelirleri

7. Diğer Gelirler

8. Diğer giderler

9. Olağan sonuçtan doğan vergiler

10. Olağan dönem sonucu

11. Olağandışı gelir ve kârlar

12. Olağandışı gider ve zararlar

13. Olağandışı kâr veya zarar

14. Olağandışı sonuçtan doğan vergiler

15. Diğer vergiler

16. Dönem faaliyet kârı veya zararı

3.GELİR TABLOSU DİPNOTLARI

Gelir tablosunun daha iyi anlaşılabilmesi ve yorumlanabilmesi için aşağıdaki bilgilerin dipnotlarda açıklanması gerekir.

.a) Alınan Primlerin Bölgelere Göre Bölümlenmesi.

Primler, bölgesel analiz edilebilmektedir. Bölgesel analizde alınan primlerin bölgelere göre dağılımı gösterilmektedir. Bu daha çok uluslu sigorta işletmeleri için önem arz etmektedir.¹²⁹ Primlerin bölgelere göre dağılımı aşağıdaki şekilde grublandırılabilir..

- Merkezin bulunduğu AB ülkesindeki prim tutarları
- Diğer AB ülkelerindeki prim tutarları
- 3. ülkelerdeki tutarları prim gösterilir.

b) Brüt Prim Analizi

Brüt primlerin hayat ve hayat dışı branşlara göre ayrılarak aşağıdaki gibi gösterilebilir.¹³⁰.

aa). Hayat branşına ait bilgiler

Direkt primler reasüransa devredilen isabet eden tutarlarıda kapsayacak şekilde aşağıdaki gibi gösterilir:

- a) (i) Bireysel primler
- (ii) Grup poliçelerinden alınan primleri
- b) (i) Periyodik olarak toplanan primler
- (ii) Bir defaya mahsus primler
- c) (i) Kâr payı olmayan sözleşmelerden primler
- (ii) Kâr paylı primler
- (iii) Poliçe sahiplerine yatırım riski taşıyan primler

Bu branşa ait dipnotlarda bu tutarlar aşağıdaki şekilde gösterilebilir.

¹²⁹ Official Journal L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, madde 68

¹³⁰ Official Journal L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, madde 63.

<u>Alt Branşlar</u>	<u>Brüt Kazanılan Primler</u>		<u>Reasüransa Verilen</u>		<u>Net Kazanılan Prim</u>	
	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1995</u>	<u>1996</u>
Bireysel Primler	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Grup Pol. AL. Primler	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Periodik Primler	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Bir Defa Mah. Primler	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Kâr Pay. Olmayan Prim.	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Kâr Paylı Primler	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Poliçe Sah. Yat. Risk Prim.	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx

Brüt primler direkt ve reasürans yoluyla alınan hayat primlerini içine alır ve reasürans yoluyla alınan primler brüt primim %10'unu aşarsa ayrıca gösterilir.

bb). Hayat dışı branşa ait şu tutarlar gösterilir:

- Kazanılan brüt primler
- Brüt hasarlar
- Reasüransa devredilen primler

Direkt sigortalılardan alınan primler ise, aşağıdaki bölümlere göre gösterilirler.¹³¹

- Kaza ve hastalık
- Motorlu araç sorumluluğu ve genel sorumluluklar
- Motorlu araç sorumluluğu, diğer sınıflar
- Deniz, hava ve kara araçları sorumluluğu
- Yangın ve mala gelen diğer zararlar
- Genel sorumluluk
- Kredi ve kefalet
- Hukuki masraflar
- Seyahat yardım
- Muhtelif mali zararlar

Bu bilgiler çerçevesinde dipnot gösterimi aşağıdaki gibi olabilir.

¹³¹ Diğer taraftan 10 milyon ECU'yu geçmeyen branşların gösterilmesi gerekmeyebilir.

<u>Alt Branşlar</u>	<u>Brüt Kazanılan Primler</u>		<u>Reasüransa Verilen</u>		<u>Net Kazanılan Prim</u>	
	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1995</u>	<u>1996</u>
Kaza ve Hastalık	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Motorlu Arç. Gen.	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Deniz, hava ve Kara Sor.	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Yangın ve Mala Gel. Zar.	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Genel Sorumluluk	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Kredi ve Kefalet.	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Hukuki Masraflar	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Seyahat Yardım	xx	xx	(xx)	(xx)	xx	xx
Mutelif Mali Zarar	<u>xx</u>	<u>xx</u>	<u>(xx)</u>	<u>(xx)</u>	<u>xx</u>	<u>xx</u>
Toplam	xxx	xxx	(xxx)	(xxx)	xxx	xxx

Bu bilgilere ilaveten reasüransa ait endirekt işlerden alınan (kazılan) primler eğer brüt primin yüzde 10'unu aşıyorsa, bu tutarlar ayrı bir branş olarak gösterilirler.

c) İşlemede Çalışan Personel Sayısı ve Giderleri

Faaliyet dönemi içinde çalıştırılan personelin ortalama sayıları grublara ayrılarak aşağıdaki şekilde dipnotlarda gösterilmelidir.¹³²

- Ücret ve aylıklar
- Sosyal güvenlik giderleri
- Emeklilik giderleri.

Bu bilgilere ilaveten üst kademe yöneticilerine, yönetim ve denetim kurulu üyelerine faaliyet dönemi içinde ödenen ücretler ve bu kişilere verilen avans ve krediler (ikrazlar) ayrıca gösterilirler ve bu kredilerin koşullarının ayrı olarak gösterilmesi gerekir.¹³³

d) Cari ve Önceki Döneme Ait Vergilendirmeler ve Farkları,

Kâr ve zararın hesaplanmasında değerlendirme sonucunda ortaya çıkan değerlendirme farkları bir vergi tasarrufu sağlıyorsa, bu durumun dipnotlarda açıklanması gerekir.

Cari faaliyet dönemine ait veriler ile geçmiş faaliyet dönemlerinin vergileri arasındaki farklar bilançoda uygun bir

¹³² OJ NO L 222 14-8-1978, 4. Direktif, madde.43.(1).9.

¹³³ OJ NO L 222 14-8-1978,4. Direktif, madde 43.(1).12 ve 13.

başlıkla kümülatif olarak ayrıca gösterilir ¹³⁴

4. GELİR TABLOSU KALEMLERİNİN AÇIKLANMASI

Gelir tablosunun kalemleri aşağıda açıklanmaktadır¹³⁵:

I- HAYAT DIŞI TEKNİK BÖLÜM

Bu bölümde hayat dışı branşlara ait gelir ve giderler gösterilir. Reasüransa isabet eden tutarlar brüt tutarlardan indilerek net tutarlara ulaşılır.

1. Kazanılan (hakedilen) primler (net)
 - a) Kazanılan brüt primler

Bu kalemde sigorta poliçesinde belirtilen ve sigorta işletmesince tahsil edilen veya tahsil edilecek olan hayat dışı branşlara ait direkt ve reasürans primleri gösterilir. Bilindiği gibi bu primler içinde ödenecek vergi, resim, harçlar çeşitli unsurlar da yeralabilir ancak, direktif bu vergiler vb. düşüldükten sonraki tutarın gösterilmesini istemektedir. (üye ülkelerde sigortacılık kdv'den muaftır.)

İptal edilen primler bu kalemden indirim şeklinde düşülür.

- b) Reasürörlere verilen primler (-)

Direktifte bu kalemin reasüransa devredilen primlerin reasürans sözleşmeleri gereğince ödenen ve ödenecek tutarlarını kapsadığı belirtilmiştir. Devredilen ilave primler bu kaleme eklenirken iptaller düşülür.

- c) Brüt kazanılmamış primler karşılığının değişimi (+/-)

Direktifin özünden anlaşıldığı kadarıyla, bu kalem kazanılmamış primler karşılığının dönembaşı tutarı ile dönem sonu tutarı arasındaki farkı gösterir.

- d) Kazanılmamış primler karşılığında reasürans payının değişimi(+/-)

Bu kalem kazanılmamış primler karşılığında reasürör payının

¹³⁴ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. Direktif, mad. 43.(1).11

¹³⁵ Bkz. O J NO L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, madde 33-44

dönembaşı tutarı ile dönem sonu tutarı arasındaki farkı gösterir.

2. Teknik olmayan bölümden aktarılan yatırım gelirleri

Bu gelirler teknik olayan bölümde yeralan 6 kalemde bu branşa aktarılan yatırım gelirleri tutarlarını içerir.

3. Diğer teknik gelirler (net)

Bu kalemde diğer kalemlerde yeralmayan teknik gelirler gelirler gösterilir.

4. Oluşan hasarlar (net)

Bu kalemde cari yıl içinde gerçekleşen ve ödemesi yapılan veya yapılmayan hasarlar ve yükümlülükler gösterilir. Bu kalem ayrılacağı önceki yıllarla ilgili olan ve cari yılda devam eden hasarlarla ilgili düzeltmeleride ve ödenecek hasar karşılığında dönem başı ile dönem sonundaki farkı içerir. Dönem başı ödenecek hasar karşılıkları ve önceki yıl ayrılan bu karşılıklara ait olarak yapılan ödemeler dipnotlarda gösterilirler.

Hasarların tesbiti ve ödenmesi sırasında yapılan masraflarda bu kalemde yer alır. Buna karşın hasarlara ait halefiyet ve sovtaj gelirleri bu kalemde indirilir. Bu hükmün 4. direktifte yeralan "aktif ve pasif kalemler ile gelir ve gider kalemleri arasında herhangi bir mahsup yapılmaz"¹³⁶ ilkesine ters olduğunu söyleyebiliriz.

Yukarıdaki kapsamda oluşan hasarların hesaplanması aşağıdaki gibidir:

Ödenen brüt hasarlar	x
Ödenen hasarlarda reasürör payı	(x)
Ödenecek hasar karşılığının değişimi net	x
Diğer hasar masrafları	x
Halefiyet ve sovtaj	(x)
Oluşan net hasarlar	x

Direktifte yeralan bölümlendirme aşağıdaki gibidir:

a) aa) Brüt ödenen hasarlar

¹³⁶ OJ NO L 222 14-8-1978, 4. Direktif, madde 7

- bb) Ödenen hasarlarda reasürör payı (-)
- cc) Net ödenen hasarlar

- b) aa) Brüt ödenecek hasar karşıklarının değişimi
- bb) Ödenecek hasar karşıklarının değişiminde reasürör payı (-)
- cc) Net ödenecek hasar karşıklarının değişimi

5. Diğer teknik karşılıkların değişimi (+/-) (net)

Diğer kalemler içinde gösterilmeyen teknik karşılıkların dönembaşı ile dönemsonu farkı bu kalemde gösterilir.

6. Kâr payları karşılığı (net)

Bu karşılıklar poliçe sahipleri ve diğer sigortalılar için ayrılan kâr paylarından (indirim ve iskontolar) oluşur.

7. Net Faaliyet Giderleri

a) İstihsal giderleri

İstihsal giderleri sigorta poliçesinin hazırlanması sırasında yapılan giderlerdir. Bu giderler komisyon, poliçe masrafı gibi direkt maliyetleri ve reklam giderleri, poliçenin hazırlanması sırasında yapılan genel yönetim giderleri gibi endirekt maliyetleri kapsar.

b) Peşin ödenen (Tahakkuk eden) istihsal giderlerinin değişimi (+/-)

Bu kalemde önceki dönemde tahakkuk edilen ile bu dönem donunda tahakkuk eden istihsal giderlerinin farkı yeralır.

c) Genel yönetim giderleri

Yönetim giderleri primlerin toplanması, portföy yönetimi, reasürans işlemleri gibi işlerin yapılması için yapılan giderlerdir. Bunlar; personel ücretleri, demirbaş ve cihazlar amortismanı gibi giderleri içerir.

d) Reasürans komisyonları ve kâr payları(-)

Reasürörlere verilen komisyon ve kâr payları bu kalemde gösterilirler.

8. Diğer teknik giderler

Yukarıdaki kalemlerde yeralmayan diğer hayat dışı teknik giderler bu kalemde gösterilir.

9. Olağanüstü hasar karşılıklarının değişimi (+/-)

Sigorta işletmeleri önceki deneyimlerine dayanarak ileride olabilecek dalgalanmalara karşı korunmak amacıyla ayrılan karşılıkların dönem başı değeriyle dönem sonu değeri arasındaki fark bu kalemde yeralır.

10. Hayat dışı teknik sonuç

Hayat dışı teknik faaliyet sonucunun gösterildiği kalemdir.

II. HAYAT TEKNİK BÖLÜM

1. Kazanılan (hakedilen) primler (net)

a) Brüt kazanılan primler

Bu kalemde sigorta poliçesinde belirtilen ve sigorta işletmesince tahsil edilen veya tahsil edilecek olan hayat branşlara ait direkt ve reasürans primleri gösterilir.

b) Reasürörlere verilen primler (-)

Bu kalem reasüransa devredilen primlerin reasürans sözleşmeleri gereğince ödenen ve ödenecek tutarlarını kapsar.

c) Brüt kazanılmamış primler karşılığının değişimi (+/-)

Bu kalem kazanılmamış primler karşılığının dönembaşı tutarı ile dönem sonu tutarı arasındaki farkı gösterir.

2. Mali yatırım gelirleri

Bu kalemde mali yatırım gelirleri bağlı ortaklıklardan ve iştiraklerden olanların ayrı ayrı gösterilir ve bölümlenmesi aşağıdaki gibidir.

a) İştirak gelirleri

b) Diğer mali yatırım gelirleri

aa) Gayrimenkul gelirleri

bb) Diğer mali yatırım gelirleri

3. Mali yatırımlar değer artışları

Yatırımların cari değerle değerlenmesi sonucunda ortaya çıkacak artış farkları bu kalemde gösterilir. Buradan anlaşılacağı üzere bu farklar aktifte yatırımlar kaleminde gösterilirler.

4. Diğer teknik gelirler (net)

Yukarıdaki kalemler içinde yeralmayan hayat branşına ait diğer teknik gelirler bu kalemde gösterilir.

5. Oluşan hasarlar (net)

Bu kalemde cari yıl içinde gerçekleşen ve ödemesi yapılan veya yapılmayan hayat branşına ait hasarlar ve yükümlülükler gösterilir. Bu kalem ayrılacak önceki yıllarla ilgili olan ve cari yılda devam eden hasarlarla ilgili düzeltmeleri ve ödenecek hasarlar karşılığında dönem başı ile dönem sonundaki farkı içerir. Dönem başı ödenecek hasar karşılıkları ve önceki yıl ayrılan bu karşılıklara ait olarak yapılan ödemeler dipnotlarda gösterilirler.

Hasarların tesbiti ve ödenmesi sırasında yapılan masraflarda bu kalemde yer alır. Buna karşın hasarlara ait halefiyet ve sovtaj gelirleri bu kalemden indirilir.

6. Diğer teknik karşılıkların değişimi (+/-) (net)

a) aa) Brüt hayat matematik karşılıklar değişimi

bb) Hayat matematik karşılıkların değişiminde reasürör payı (-)

cc) Net hayat matematik karşılıklar değişimi

Hayat sigortalıları için ayrılan matematik karşılıkların dönembaşı tutarı ile dönem sonu tutarı arasındaki fark bu kalemde yer alır.

b) Diğer teknik karşılıklar (net)

Diğer kalemler içinde gösterilmeyen teknik karşılıkların dönembaşı ile dönemsonu farkı bu kalemde gösterilir.

7. Kâr payları (net)

Hayat poliçesi sahipleri ve diğer sigortalılar için ayrılan kâr payları (indirim ve iskonto) bu kalemde gösterilir.

8. Net Faaliyet Giderleri

Bu giderlerin kapsamı hayat dışı branşla aynıdır ve aşağıdaki gibi bölümlendirilir.

- a) İstihsal giderleri
- b) Tahakkuk eden (peşin ödenen) istihsal giderlerinin değişimi (+/-)
- c) Genel yönetim giderleri
- d) Reasürans komisyonları ve kâr payı (-)

9. Mali yatırım giderleri

Mali yatırım gelirlerinde aşağıdaki üç kalem yeralır.

- a) Mali yatırım yönetimi giderleri

Yatırımların yönetimiyle ilgili olan giderler bu kalemde gösterilirler.

- b) Yatırım değer düzeltmeleri

Bu kalemde yatırımların değerlendirme sonucu değer düzeltmeleri gösterilir.

- c) Yatırım satış zararları

Bu kalemde yatırımlara ait gerçekleşen zararlar gösterilir.

10. Yatırımlar değer düşüklüğü zararları

Üye ülkeler yatırımların alış fiyatı veya cari değerle değerlemelerini isteyebilirler. Bu durumda ortaya çıkacak olan olumsuz değer farkları bu kalemde gösterilir. Gelir ve gider kalemleri arasında mahsup yapılmaz ilkesine göre değer artış gelirleri yukarıda 3. kalemde yatırımlar değer artışlarında gösterilmektedir. Yatırımlar değer düşüklüğünün aktifte yatırımlardan düşüş olarak gösterilmesi gerektiği kanısındayız.

11. Diğer teknik giderler (net)

Yukarıdaki kalemlerde yeralmayan diğer hayat teknik giderler bu

kalemde gösterilir.

12. Teknik olmayan bölüme aktarılan yatırım gelirleri

Bu bölümden teknik olmayan bölüm 4. kaleme aktarılan yatırım gelirleri tutarları bu kalemde gösterilir.

13. Hayat dışı teknik sonuç

Bu kalemde önceki bölümün hayat dışı teknik faaliyet sonucu yeralır.

14. Hayat teknik sonuç

Bu bölümün faaliyet sonucu bu kalemde gösterilir.

III- TEKNİK OLMAYAN BÖLÜM

1. Hayat dışı teknik faaliyet sonucu

Daha önceki bölümde yeralan hayat dışı faaliyet sonucu bu kalemde gösterilir.

2. Hayat teknik faaliyet sonucu

Daha önceki bölümde yeralan hayat faaliyet sonucu bu bölümde gösterilir.

3. Mali yatırım gelirleri

Bu kalemde mali yatırım gelirleri bağlı ortaklıklardan ve iştiraklerden sağlanan ayrı ayrı gösterecek şekilde yeralır ve bölümlenmesi aşağıdaki gibidir.

- a) İştirak gelirleri
- b) Diğer mali yatırım gelirleri
 - aa) Gayrimenkul gelirleri
 - bb) Diğer mali yatırım gelirleri
- c) Değer artış gelirleri
- d) Satış kârları

4. Hayat teknik bölümden aktarılan yatırım gelirleri

Bu gelirler hayat bölümünden yeralan ve bu bölüme aktarılan tutarı gösterir.

5. Mali yatırım giderleri

Yatırım gelirlerinde aşağıdaki üç kalem yeralır.

a) Mali yatırım yönetimi giderleri

Yatırımların yönetimiyle ilgili olan giderler bu kaleme gösterilirler. Bu kaleme amortismanlar da dahil edilir.

b) Yatırım değerlendirme zararları

Bu kaleme yatırımların değerlendirme sonucu düzeltmeler gösterilir.

c) Yatırım satış zararları

Bu kaleme yatırımlara ait gerçekleşen zararlar gösterilir.

6. Hayat dışı bölümle aktarılan yatırım gelirleri

Bu kalem hayat dışı bölümde yeralan 2. kaleme aktarılan yatırım gelirleri tutarını gösterir.

7. Diğer Gelirler

Yukarıdaki kalemlerde yeralmayan gelirler bu kaleme gösterilir.

8. Diğer giderler

Yukarıdaki kalemlerde yeralmayan giderler bu kaleme gösterilir.

9. Olağan sonuçtan doğan vergiler

Olağan faaliyet kârından alınan vergiler bu kaleme gösterilir.

10. Olağan dönem sonucu

Vergi sonrası olağan dönem kâr veya zararı bu kaleme gösterilir.

11. Olağandışı gelir ve kârlar

Olağandışı gider ve zararların gösterildiği kalemdir.

12. Olağandışı gider ve zararlar

Olağandışı gider ve zararların gösterildiği kalemdir.

13. Olağandışı kâr veya zarar

Olağandışı kâr veya zararın gösterildiği kalemdir.

14. Olağandışı sonuçtan doğan vergiler

Olağandışı sonuçtan alınan vergiler bu kalemde gösterilir.

15. Diğer vergiler

Yukarıdaki kapsamı dışında alınan veya tahakkuk eden vergiler bu kalemde gösterilir.

16. Dönem faaliyet kârı veya zararı

Döneme ait haya, hayat dışı ve teknik olamayan bölümlerin sonucunun gösterildiği kalemdir.

F. SİGORTA İŞLETMELERİNİN MALİ TABLOLARININ KONSOLİDASYON

Avrupa'da özellikle son yıllarda sigorta işletmeleri, bünyelerine uygun olarak "birleşme" ya da "grublaşma" yollarından birini seçmektedirler. Bunların diğer bir şekli ise, "joint venture = ortak yatırım" olmaktadır. Böylece serbest rekabetle birlikte açıklığın da olması gerekmektedir. Bu şekilde birleşmeler ve gruplaşmalar konsolide mali tablo hazırlama gereğini ortaya çıkarmaktadır.

Konsolidasyon grup işletmelerinin mali tablolarının birleştirilmesi işlemidir. Sigorta işletmeleri de grup şirketi şeklinde faaliyet gösterebilmektedir ve genelde bu tür AB'nde oldukça yaygındır. Sigorta işletmelerinde konsolidasyon işlemi ayrı bir araştırma ve inceleme konusudur. Çalışmamızda AB'nde sigortacılıkta konsolide mali tablo hazırlanmasına ait genel bilgileri vermekle yetinilmiştir.

Grup ve bağlı işletmeler hakkında bilgi kullanıcılarına bilgiler,

ancak konsolide mali tablolar aracılığı ile olabilir.

AB üye ülkeleri kendi ülkelerindeki ulusal mevzuatlara tabi sigorta işletmelerine sigorta işletmesinin bir grup topluluğu içinde yer alması halinde konsolide mali tablolar hazırlanmasını öngörebilirler. AB'nde konsolide mali tablo düzenleme kuralları 7. direktifte¹³⁷ yer almaktadır ve bu kuralların büyük çoğunluğu sigorta işletmelerine de uygulanır. Yedinci direktifte yer alan muafiyetler sigorta işletmelerini kapsamamaktadır.

AB üye ülkeleri ulusal mevzuatlarına tabi bir kuruluşun aşağıdaki belirtilen koşullarda, ana ortaklık özelliği taşıması durumunda sigorta işletmelerinde içinde yer aldığı konsolide mali tablolar ve konsolide faaliyet raporu hazırlanmasını öngörürler¹³⁸:

a) Ana ortaklık; bağlı ortaklığın ortak veya hissedarlarının oy haklarının çoğunluğuna sahip olmalıdırlar veya

b) Ana ortaklık; bağlı ortaklığın ortak ve hissedarı olup, aynı zamanda üst kademe yönetimi, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin çoğunluğunu görevlendirmek veya görevden alma yetkisine sahip olmalıdır, veya,

c) Ortağı veya hissedarı olması nedeniyle veya bağlı ortaklığın tabi olduğu hukuk düzeni kabul ettiği sürece; bu ortaklık ile yapılan esas sözleşme veya ortaklığın tüzüğünde yer alan hükme dayanılarak; bir ana ortaklık, bağlı ortaklığın yönetiminde etkili olma hakkına sahip olmadır veya,

d) Mali tablo hazırlanan tarihine kadar üst kademe yöneticilerinin ana ortaklıkca görevlendirilmesi durumunda (en az %20 hisse ile) ve ana ortaklık diğer ortaklar ve hissedarlarla anlaşarak oy çoğunluğunu elinde bulundurduğu durumlarda.,

Konsolidasyona alınan ortaklıkların, varlık, kaynak, mali durumu ve kâr veya zararı, sanki tek bir ortaklıkmiş gibi konsolide mali tablolarda gösterilmelidir.¹³⁹ Bu ise aşağıdaki şekilde olur ve bu kuralardan polişe sahiplerinin menfaatlarını korumak amacıyla bir sapma olursa bu dipnotlarda açıklanır.

¹³⁷ Geniş bilgi için bkz. OJ NO L 193, 18-7-1983, s. 1-17

¹³⁸ OJ NO L 193, 18-7-1983, 7. direktif, madde1

¹³⁹ OJ NO L 193, 18-7-1983, 7. direktif, madde.26

Konsolide mali tablolarla özellikle, konsolidasyona alınan ortaklıklar arasındaki borç ve alacaklar karşılıklı olarak elimine edilir.

- Konsolidasyona alınan ortaklıklar arasındaki faaliyetlerden doğan gelir ve giderler karşılıklı olarak elimine edilmelidirler.

- Bu ortaklıklar arasındaki faaliyetlerden doğan, aktiflerin değeri içinde kâr veya zarar elimine edilir.

Konsolide mali tablolar ana ortaklığın mali tablolarının düzenlendiği tarihe göre düzenlenir ve düzenlenecek mali tablo tarinden altı aydan fazla sürede konsolidasyon işlemi olmaz ¹⁴⁰

Üye ülkeler konsolide mali tablolarla teknik olmayan bölümde gösterilen bütün yatırım gelir ve giderlerini hayat teknik bölümde gösterilmesini ve bu tutarların paylaşılmasına izin verebilir veya isteyebilirler.

I. SİGORTA İŞLETMELERİNİN MALİ TABLOLARININ DENETİMİ ve YAYINLANMASI

AB'nde bütün sigorta işletmeleri mali tablolarını üye ülke yasalarına göre mali tabloları denetleme yetkisi verilmiş kişilere denetletmek zorundadırlar. Bu kişiler mali tabloların aynı dönemin faaliyet raporu ile tutarlı olduğunu da onaylamalıdır.

Sigorta işletmelerinin mali tablolarının ve denetim raporlarının 1. şirketler¹⁴¹ direktifine uygun olarak yayınlanması gerekir. Üye ülkeler bu tabloların yayınlanmasını istemeyebilirler veya izin verebilirler. Bu durumda bu tabloların işletme merkezinde üçüncü kişilerin kullanımına açık olması gerekmektedir. Üçüncü kişiler bu tabloların birer kopyasını olma haklarına sahiptirler. ¹⁴²

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerden denetim ve yayınlama yükümlülüğü üye ülkelerce istenmeyebilir. AB'nde sigorta işletmelerin kurulması için en az sermaye limiti belirtildiği için burada kastedilen kooperatif şeklinde örgütlenen sigorta işletmeleridir.

¹⁴⁰ OJ NO L 193, 18-7-1983, 7. direktif, madde 61.(5)

¹⁴¹ OJ No L 65, 68/151/EEC, 14-3-1968, s.8

¹⁴² O J NO L 374, 31-12-1991 91/674/EEC, madde 68

Yukarıdaki kapsamda konsolide mali tablolarında yayınlanması veya işletme merkezinde kullanıcılara açık olması gerekmektedir.

4. Direktifte "ortakların ve üçüncü kişilerin korunması amacıyla, belirli tipdeki ortaklıkların yıllık mali tabloları ile yıllık faaliyet raporlarının sunumu, kapsamı ile bu tablolarda yeralan kalemlere uygulanacak değerlendirme yöntemlerini ve bu tablo ve raporların yayınlanmasına üye ülkeler mevzuatlarında yeralan hükümlerini uyumlaştırılması gerekir" denmektedir. Roma Antlaşmasının 54(3)(g) maddesi gereği olan bu istek sigorta Direktifinin girişinde de yer almaktadır.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNDEKİ DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE ÖZELLİK ARZEDEN SİGORTACILIK İŞLEMLERİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

I. SİGORTA MUHASEBESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Sigorta muhasebesi; genel muhasebe esas ve motodlarına göre sigorta işletmelerinin çalışma konusuna giren özel mali karakterli işlemlerin kaydını da kapsayan bir uzmanlık muhasebesidir.¹

Sigorta muhasebesi kapsamına aşağıdaki sigorta faaliyetleri girer:

- Primler İşlemleri,
- Hasar ve tazminat İşlemleri,
- Giderler,
- Reasürans İşlemleri.

Sigortacılıkta, toplanan primlerle² ilerde gerçekleşen hasar ve tazminat ödenir. Bütün bunlar yapılırken döneme ait gelir ve giderler tesbit edilir ve çeşitli aktüerya ve istatistiki tahmin yöntemleriyle gelecek dönemlere ait yükümlülükler “karşılık” şeklinde belirlenerek mali tablolara yansıtılır.

¹ Sedat Sağlam, *Sigorta Muhasebesi*, Yük Neşriyat, İstanbul 1987,s.3.

² Toplanan primler yatırımlar için bir kaynak oluşturur. Sigorta işletmeleri toplanan primleri uygun yatırımlara kanalize ederler ve bu yatırımlardan gelir sağlarlar. Yatırım gelirleri sigorta işletmelerinin faaliyetleri içinde önemli bir yer tutar ve Hayat sigortacılığında bu tutarlar genellikle poliçe sahiplerine kâr payı olarak dağıtılır..

Mali tabloların hazırlanmasında primler, hasarlar ve tazminatlar, giderler ve reasürans işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan yöntemler önem arzeder. Kullanılan yöntemlere göre faaliyet sonuçları farklı olabilmektedir.

Bütün sigorta branşlarında sigortacı üzerine aldığı riskleri başka sigorta şirketlerine devretmek, diğer bir deyişle reasürans yaptırmak zorundadır. Reasürans yada sesyon işlemi yapan sigorta işletmelerinin poliçe sahiplerine ve sedanlara karşı sorumlulukları sigorta sözleşmesi sonuna kadar devam eder. Primler, hasarlar ve süreler reasürans antlaşmalarında belirtilir. Bu noktada reasürans işlemlerine ait sigorta muhasebesi teknikleri uygulanır. Mali tablolarda reasüransa isabet eden tutarların gösterimi farklı olabilmektedir. Bu konu ilerleyen bölümlerde geniş olarak ele alınmıştır.

Sigorta işletmelerince hazırlanan mali tablolardan poliçe sahipleri, ortaklar, yöneticiler, yatırımcılar, devlet, diğer işletme ve bilgi kullanıcıları yararlanır. Sigortacılık bir güven mesleğidir. Hazırlanan mali tabloların doğru ve güvenilir olması gerekir³. Sigortacılıkta mali tablolar hazırlanmasında ve dönem sonuçlarının tesbitinde, çeşitli tahmin yöntemleri kullanılır. Dolayısıyla yapılan tahminlerin gerçeğe yakın olması işletmenin mali durumunu daha doğru olarak ortaya koyar. Bu nedenle mali tabloların hazırlanmasında kullanılan teknik ve yöntemlerin dipnotlarda gösterilmesi gerekir.

Gelişmiş ülkelerde özellikle son yıllarda tek düzen mali raporlamada önemli gelişmeler olmuştur.

II. ÖZELLİK GÖSTEREN İŞLEMLER

Bu başlık altında özellik gösteren sigortacılık işlemlerinin neler olduğu ve bu işlemlerin muhasebesi ile kullanılan teknikler AB'de sigorta işletmelerinin mali tablolarını düzenleyen direktif⁴ çerçevesinde ele alınmıştır.

³ Harry j. Waligore, s.2

⁴ Bkz. OJ NO L 374, 31-12-1991

A. PRİMLER VE MUHASEBESİ

Prim, sigortalının sigorta poliçesindeki teminata göre sağladığı menfaat için peşin ve/veya taksitler halinde ödediği tutardır. Toplanan primler ile, sigortalılara ait hasarlar (veya hayat branşında tazminatlar) ve işletme giderleri karşılanır. Primlerin hesaplanması bir bakıma sigorta teminatına ait fiyatın tesbiti anlamına gelir. ⁵

Hasar tazminatını karşılamak için toplanan primlerin tesbit edilmesi tamamen teknik bir konu olup, aktüer ve sigorta matematikçilerince çeşitli istatistiki teknikler kullanılarak ve prim tesbiti ile ilgili ilkelere uyularak tesbit edilir. Prim tutarları uygulamada serbestce veya yetkili makamlarca belirlenmektedir.

Primler, net prim ve brüt prim olarak incelenebilir. Net prime, sigorta üretimi (istihsal)giderleri, idare giderleri, ilgili vergiler⁶ ve emniyet priminin eklenmesiyle brüt prim bulunur⁷. Brüt prim hesaplanırken sigorta işletmesinin bu işlerden sağlayacağı kâr oranı da bu prime ilave edilir. Brüt primin hesaplanması aşağıdaki örnekte verilmiştir. Risk primi 68.000 lira, komisyon 10.000 lira , direkt giderler 8.000 lira, sabit giderler 12.000 lira ve kâr ise 2.000 lira ve toplam brüt prim 100.000 lira olarak bulunduğunu varsayalım.

⁵ Kamuran Pekiner, s.141

⁶ Türkiye'de yangın sigortalarında 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu (madde 40'a) göre belediye sınırları içinde sigorta ettirilen menkul ve gayri menkullerin net primin %10'u vergi olarak kesilerek belediyeye yatırılmak zorundadır. 2918 Sayılı Kara Yolları Kanunu'nun 108. maddesine göre mali sorumluluk sigortalarında safi primin % 1 sigortalı % 2'de sigortacı tarafından garanti fonuna ödenmesi gerekir. Sigortalının ödeyeceği fon brüt primin içinde yeralır ve sigorta şirketince fon hesabına yatırılır. Sigortacının ödeyeceği %2'lik kısım ise , her yılın şubat ayı sonuna kadar bu fon hesabına yatırılır. Diğer bir kesinti ise, 6802 Sayılı Gider Vergisi Kanunu gergince (madde 28) banka ve sigorta muameleleri vergisi net prim üzerinden %3 oranında sigortacıdan tahsil edilerek maliyeye yatırılır

⁷ Kamuran Pekiner, s. 146

Net Risk Primi	68.000
Komisyon (Brüt primin %10'u)	10.000
Direkt giderler (istihsal giderleri ve vergiler dahil)	8.000
Sabit Gider Payı	12.000
Kâr	<u>2.000</u>
BRÜT PRİM	100.000 TL

Primler toplandıkları kaynaklara göre, direkt ve endirekt prim olarak ikiye ayrılır. Doğrudan sigortalılardan toplanan primlere direkt prim (yazılan prim), reasürans yoluyla sağlanan primlere de endirekt prim denir. Ayrıca primler yurt içinden ve dışından toplanış şekline göre de bir ayırıma tabi tutulabilir.

Primlerin tahsil edilmesi, sigorta işletmelerinin sürekliliği bakımından önemlidir. Prim ödeme zamanları düzenli olarak yıl içine yayılmasıyla, işletme nakit girdilerinin düzenli bir hale gelmesini sağlar.

a) Kazanılan Primler

Sigortalılar primleri peşin ve/veya taksitler halinde ödeyebilirler. Genellikle poliçe tanzim edildiğinde bir miktar peşinat alınır ve geri kalan tutarlar taksitler halinde ödenir.

_____ / _____		
KASA HS	XX	
SİGORTALILARDAN ALACAKLAR HS	XX	
KAZANILAN PRİMLER HS		XX
DİĞER BORÇLAR HS		XX
Ödenecek vergiler		
.....Nolu Poliçe Prim Tah. ve ilk taksidi		
_____ / _____		

Sigorta işletmesince poliçe tanzim edildiğinde alınan primler bir gelir hesabı olan "Brüt Kazanılan Primler Hesabı"na alacak kaydedilirken, "Kasa" ve/veya Sigortalılardan Alacaklar Hesabına" borç kaydedilir. Sigortalının borçunu ödemesi halinde Kasa, Bankalar gibi hesaplar borçlandırılarak Sigortalılardan Alacaklar Hesabı

alacaklandırılır.

Police tanziminde primin belirli bir kısmı veya tamamı alınabilir. Şayet taksitle ödeme yapılıyorsa, taksitlerin ödenmesinde kasa, bankalar gibi hesaplar borçlandırılırken, Sigortalılardan Alacaklar Hesabı alacaklandırılır.

Sigorta işletmeleri doğrudan sigortalılardan prim toplayacağı gibi acente ve prodüktörler aracılığıyla da police kabul edebilirler. Bu durumda;

_____ / _____		
ARACILARDAN ALACAKLAR HS	XX	
Acentelerden alacaklar		
İSTİHSAL GİDERLERİ HS	XX	
Hayat dışı		
Verilen Komisyonlar		
Vergiler		
KAZANILAN PRİMLER HS		XX
Motorlu taşıtlar genel sorumluluk		
DİĞER BORÇLAR HS		XX
Ödenecek vergiler		
.....Nolu Police Prim Tah. ve ilk taksidi		
_____ / _____		

Aracılardan (Acentelerden Alacaklar veya Prodüktörlerden Alacaklar) Hesabı ve İstihsal Giderleri Hesabı borçlandırılırken, Brüt Kazanılan Primler Hesabı alacaklandırılır.

Sigortalının belirli bir süre prim ödediği halde, policesini sigorta işletmesine geri vermesi halinde sigortalının bütün haklarının kendisine geri ödenmesi işlemine iştirâ (satın alma) denir. Sigortalıya policede kayıtlı bulunan iştirâ değeri ödenir. Bu değerler aktüerler tarafından hesaplanır. Primlerin iptal edilmesinde;

_____ / _____	
BRÜT KAZANILAN PRİMLER HS	XX
İptal edilen primler	
DİĞER BORÇLAR HS.	XX
veya ilgili hesap	
.....Poliçe iptali	
_____ / _____	

Brüt Kazanılan Primler Hesabı borçlandırılırken ilgili aktif pasif hesaplar alacaklandırılır. Bu hesap kalemi gelir tablosunda brüt primlerden indirim olarak gösterilir.

Brüt Kazanılan Primler ve İstihsal Giderleri dönem sonunda hayat ve hayat dışı oluşlarına göre teknik faaliyet sonucu hesaplarına aktararak kapatılır.

b) Kazanılmamış Primler

Cari dönemin sonunda, bütün sigorta poliçelerinin süreleri son bulmamakta, büyük bir çoğunluğu gelecek dönemler de devam etmektedir.

Sigorta poliçeleri yılın 365 günü değişik süreleri kapsayacak şekilde tanzim edilebilir. Çoğu poliçelerin sürelerinin kısa vadeli olduğunu kabul edersek, bu süre maksimum bir yıl olur. Ancak poliçelerin tanzim tarihi genellikle 1 Ocakta başlamaz, yılın 365 günü poliçe tanzim edilebilir. Örneğin 1 Temmuz 1995 saat 12'de kabul edilen bir yıl süreli poliçe, 1 Temmuz 1996 saat 12'de son bulur. Tahakkuk ilkesine göre bu poliçeye ait gelirler ve yapılan giderler tahakkuk ettirilmesi ve dönemsellik kavramına göre de döneme ait gelir ve giderlerin dönem kâr veya zararıyla ilişkilendirilmesi gerekir. Buradan da anlaşılacağı gibi, prim gelirleri cari yılla ilgili olabileceği gibi, bir kısmı da gelecek dönemlerle ilgili olabilir.

Prensip olarak bir yıldan fazla süreli bütün sözleşmelerde, bütün sigortalar için, her dönem sonunda, ayarlamalar yapmak gerekir.⁸ Dönemsellik kavramı gereği, sigorta işletmesinin

sorumluluğu sona ermeyen poliçelere isabet eden prim tutarının cari yıl gelirlerinden çıkartılarak, gelecek yıla devredilmesi gerekir. Bu devredilme işlemi karşılık adını verdiğimiz bir indirim hesabı aracılığı ile olmaktadır. Bu işlem aslında bir çeşit reeskont işlemidir. Kazanılmamış prim karşılığı adı verilen bu karşılık hesabına gider yazılarak karşılık ayrılır.⁹

Kazanılmamış primler karşılığının ayrılması, sigorta işletmelerinde likiditeyi, diğer bir ifade ile bu işletmelerin hasar ödeme gücünü artırarak, sigortalılar için bir emniyet oluşturur.¹⁰

Dönem sonlarında, gelecek dönemlerle ilgi primler tesbit edilerek, cari dönem gelirinden indirilmesi ve bir sonraki dönemin gelirlerine devredilmesi gerekir. Tesbit edilen kazanılmamış primler kazanılmamış primler karşılığını (Cari Riskler Karşılığı) oluşturur. Kazanılmamış primler karşılığı ayrılırken;

_____ / _____		
BRÜT KAZANILMAMIŞ PRİMLER KARŞ. DEĞİŞİMİ. HS	XX	
KAZANILMAMIŞ PRİMLER KARŞILIĞI HS		XX
_____ / _____		

Brüt Kazanılmamış Primler Karşılığı Değişimi¹¹ borçlandırılırken, Kazanılmamış Primler Karşılığı hesabı alacaklandırılır.

Kazanılmamış Primler Karşılığı Değişimi gelir tablosunda Brüt Primlerden düşülür veya eklenerek Kazanılan Primler bulunur.

Primlerin dönem hasılatıyla ilişkilendirilmesinde daha önce anlatılan muhasebe yöntemleri kullanılabilir. Primlerin alınışı ve sürelerine göre bu yöntemlerin biri ve/veya ikisi kullanılabilir.

Yıllık muhasebe yönteminde primler sigorta policesi tanzim

⁸ Paul Braess, s. 19

⁹ Sedat Sağlam, s.11

¹⁰ Kamuran Pekiner, s.129

¹¹ Changes: Bu değişim kalemin dönem başı tutarı ile dönemsonundaki tutarı arasındaki farkı ifade eder.

edildiğinde muhasebeleştirilir ve dönem sonunda tahsil edilemeyecek primler tahmin edilerek dönem hasılatından indirilir. Kazanılmamış primler normal olarak poliçe veya sözleşme günü dolmamış risk dönemi esas alınarak hesaplanır. Riskin sözleşme dönemi içinde ortaya çıkacağı beklendiğinde (örneğin mevsimlik dolu ve buz riski) kazanılmamış primlerin tesbiti önem arzeder. Örneğin tarım ürünleri için 1 yıllık dolu riskine teminet altına alındığında, dolunun vereceği hasarlar genelde yaz aylarında ortaya çıkar ve risk bu aylarda daha fazladır. Bu nedenle burada yıllık muhasebe yöntemine göre kazanılmamış primler belirlenir.

Gelecek dönemlere devreden (ertelenmiş) ve fon muhasebesi yöntemine göre bütün teknik karşılıkların yıl sonunda test edilmesi ve döneme isabet eden karşılık tutarının belirlenmesi gerekir. Dönem sonunda önceki dönemlerden devreden karşılık tutarları ile cari döneme ait karşılıkların karşılaştırılması sonucu ortaya çıkan farkın kaydedilmesi gerekir. Bu aşağıda bir örnek yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

Örnek : Dönem sonunda hesapların durumu aşağıdaki gibidir.

	(Milyar TL)
YIL İÇİNDE KAZANILAN PRİM	200
ÖNCEKİ DÖNEMDEN DEVREDEN KAZANILMAMIŞ PRİM KARŞILIĞI	+ 80
DÖNEM SONUNDA HESAPLANAN KAZANILMAMIŞ PRİM KARŞILIĞI	<u>-120</u>
KAZANILAN PRİM	160

Önceki dönemden Devreden Kazanılmamış Primler Karşılığı 80 Milyar TL iken dönem sonunda ihtiyaç duyulan karşılık tutarı 120 Milyar TL'dir. İhtiyaç duyulan karşılık ile dönem sonunda hesaplanan Kazanılmamış Primler Karşılığı arasında 40 Milyar TL fark, dönem sonunda bu kadar daha karşılık ayırmaya ihtiyaç vardır. Bunu ise şu şekilde muhasebeleştirebiliriz;

BRÜT KAZANILMAMIŞ PRİMLER KARŞ. DEĞİŞİMİ. HS	40	
KAZANILMAMIŞ PRİMLER KARŞILIĞI HS		40

Önceki dönemden devreden Kazanılmamış Primler dönemin gelirlerine dahil edilmiş olmaktadır. Gelir tablosundaki durum şu şekilde olacaktır.

.....Sigorta İşletmesi Tarihli Gelir Tablosu

BRÜT KAZANILAN PRİMLER	200
KAZANILMAMIŞ PRİM	
KARŞILIĞI DEĞİŞİMİ	(40)
NET KAZANILAN PRİMLER	160

Bilanço da ise Kazanılmamış Primler Karşılığı 120 Milyar olarak görünecektir.

. Aktif	.Sigorta İşletmesi ... Tarihli Bilançosu	Pasif
	TEKNİK KARŞILIKLAR	
	Brüt Kazanılmamış Prim Karşılığı	120.000.000.000

Geleneksel muhasebe yönteminde dönem sonunda ayrılan karşılıklar yeni dönemin başında iptal edilmekte ve gelir kaydedilmektedir. Yukarıda yaptığımız örnek ile geleneksel yöntemde faaliyet sonucu değişmemekte sadece işlemler ve mali tablolarda gösterimler farklı olmaktadır.

Kazanılmamış primler karşılığı ve diğer teknik karşılıklar brüt tutarlar üzerinden ayrılır. Bu durumda reasüransa isabet eden tutarların gösterilmesi gerekir. Kazanılmamış prim karşılıklarında reasüransa ait tutarlar şöyle kaydedilir.

BRÜT KAZANILMAMIŞ PRİMLER KARŞ. DEĞİŞİMİ HS	XX	
KAZANILMAMIŞ PRİMLER KARŞILIĞINDA		
REASÜRANS PAYI HS	XX	
BRÜT KAZANILMAMIŞ PRİMLER KARŞILIĞI HS		XX
KAZANILMAMIŞ PRİMLER KARŞILIĞI.		
REASÜRANS PAYI DEĞİŞİMİ HS		XX

Kazanılmamış Primler Karşılığında Reasürans Payı bilançoda Brüt Kazanılmamış Primler Karşılığından indirim şeklinde gösterilir. Brüt Kazanılmamış Primler Karşılığı Değişiminde Reasürans Payı ise, gelir tablosunda Kazanılmamış Primler Karşılığı Değişimi indirim veya eklenti olarak gösterilir.

AB'nde gelecek döneme ait prim tutarlarının poliçe bazında gün yöntemine göre belirlenmesi istenmiştir. ancak üye ülkeler oransal yöntemlerinde bu yöntemle yaklaşık aynı sonucu vermesi durumunda oransal yöntemlerin kullanılmasına izin verebilirler veya isteyebilirler.¹². Bu yöntemler aşağıda sırasıyla incelenmiştir.

aa. Gün Yöntemi

Gün yönteminde, cari dönemi aşan primler (alındığı tarihten bitiş tarihine kadar olan) tesbit edilir. Bu yöntemde kazanılmamış primler karşılığı aşağıdaki formül yardımıyla bulunur:

$$\text{Kazanılmamış Primler Karş.} = \frac{\text{Gelecek Döneme Ait Poliçe Günü}}{365} \times \text{Alınan Primler}$$

Bu yöntemi bir örnek yardımıyla açıklayalım, 14 Temmuz 1995 tarihinde 10.000.-milyon TL motorlu araçlar genel sorumluluk branşına ait prim alınmıştır. 31 Aralık 1995 tarihli bu poliçeye

¹² Bkz. OJ NO L 374, 31-12-1991, madde 57, Türkiye'de SMK ve KVK'na göre alınan primler üzerinden nakliye sigortalarında %25, diğer branşlarda %33'den az olmamak üzere kazanılmamış primler karşılığı ayrılır.

isabet eden kazanılmamış primin hesaplanması aşağıdaki gibidir.

Kazanılan Süre = 14 Temmuz - 31 Aralık 1995 = 167 gün

Kazanılmamış süre = 1 Ocak - 13 Temmuz 1996 = 198 gün

198

$$31 \text{ Aralıkta Kazanılmamış Prims Karş.} = \frac{198}{365} \times 10.000 = 5.425\text{-milyon TL .}$$

olarak bulunur.

Bu yöntemle alınan primlerin ay sonlarında ne kadarının kazanıldığını tesbit etmek mümkün olabilir. Dönem içinde mali tablo hazırlamak gerekirse bu yöntemle kazanılmamış primler tesbit edilebilir.

Bunu bir örnekle açıklayalım. 15 Ocak tarihinde 4 ay süreli (120 gün) 160.000. milyon TL değerli bir poliçe tanzim edilmiş ve bu poliçeye ait 15 mart tarinde ilave bir risk için 32.000. milyon TL prim alınmıştır. Bu örnekle ay sonlarındaki kazanılmamış prim karşılığının hesaplanması aşağıda verilmiştir.

TABLO 4 Kazanılmamış Primler Karşılığının Hesaplanması

Esas gün	İlave gün	Alınan Prim	Kazanılmamış Prim Karşılığı (000)	Kazanılan Prim
			(160000x103 gün)	
31 Ocak 17 (120-17=103)	-	160.000	$-(\frac{160000 \times 103}{120 \text{ gün}} = 137000)$	= 23.000
			(160000x75 gün)	
28 Şubat 28 (103-28=75)	-	-	$(\frac{160000 \times 75}{120 \text{ gün}} = 100000)$	= 60.000
			(160000x44 gün)	
31 Mart 31 (75-31=44)	-	-	$(\frac{160000 \times 44}{120 \text{ gün}} = 59000)$	+
			(32000x44 gün)	
31 Mart -	17	32.000	$(\frac{32000 \times 44}{61 \text{ gün}} = 23000)$	
			59000+23000=	82000
			(160000x14 gün)	
30 Nisan 30 (44-30=14)	-	-	$(\frac{160000 \times 14}{120 \text{ gün}} = 19000)$	
			(32000x14 gün)	
30 Nisan	30	-	$(\frac{32000 \times 14}{61 \text{ gün}} = 7000)$	
			(19000+7000=26000) ,	192000-260000=
31 Mayıs 14	-	-	-	-
31 Mayıs -	14	-	-	-
	<u>120</u>	<u>61</u>	<u>192.000.</u>	

Yukarıdaki örnekte alınan primlerden kazanılan primler çıkarılarak kazanılmamış primler karşılığı ay sonları itibariyle bulunmuştur. Ocak ayında kazanılmamış prim karşılığı 160.000 - 23.000 = 137.000 TL olarak bulunmuştur. 31 Mayıs'ta bütün primler kazanılmıştır ve kazanılmamış primler karşılığı yoktur.

Basit ve hesaplaması kolay olan bu yöntemin bütün poliçeler

için tek tek hesaplanması oldukça güçtür. Bu nedenle, her bir risk için hesaplama yapılamadığı durumlarda diğer yöntemler kullanılır. Fakat en doğru sonucu veren yöntemdir ve günümüzde gelişmiş bilgisayar programları yardımıyla bu esasın kullanılması mümkün olabilmektedir.

bb. Oransal Yöntemler

Sigortacılıkta kullanılan oransal yöntemler sekizli sistem ve yirmidörtlü sistemlerdir.

I. Sekizli Sistem

Bu yöntemde, bütün işler bir yıl üzerinden üçer aylık (çeyrekler) dönemlere ayrılarak kazanılmamış primler karşılığı hesaplanır. Poliçelerin, üç aylık sürenin ortasında başladığı varsayılır. Her çeyreğin toplam riski, her çeyreğin yarısında başlamış olduğu varsayılır. Örneğin birinci çeyrek (ocak-mart) 15 şubatta başlar. Birinci çeyrekten başlayan ve 4.çeyrek sonuna kadar yeni alınan primler dahil olmak üzere bütün primler, faktör oranıyla çarpılarak karşılık toplam olarak bulunur. Bu yöntemi bir örnek yardımıyla açıklayalım. 31 Aralık 1995 Tarihli Kazanılmamış Prim Karşılığının tesbiti aşağıdaki gibidir.

TABLO 5 Sekizli Sisteme Göre Karşılıklar

Dönem	8'de Oranı	Faktör Oranı	Alınan Primler (Milyon TL)	Kaz. P.Karşılığı (Milyon TL)
1.Çeyrek	1 / 8	0.125	785	98.1
2.Çeyrek	3 / 8	0.375	810	303.8
3.Çeyrek	5/8	0.625	850	531.8
4.Çeyrek	7 / 8	0.875	<u>820</u>	<u>717.5</u>
TOPLAM:			3.265	1.650.7

Örnekte de görüldüğü gibi 1,2,3 ve 4. çeyrekte alınan toplam

3.265 milyon TL primden 31 Aralık 1995'te kazanılmamış prim karşılığı 1.650.7 milyon TL olarak hesaplanmıştır.

ii.Yirmidörtlü Sistem

Her aya ait riskler, ayın ortasında başlamış gibi düşünülerek kazanılmamış prim karşılıkları yarım ay yada yirmidörtlü sistem yöntemine göre belirlenir. Risklerin bir yıllık olduğu varsayılır ve başlangıç veya yenileme tarihleri itibariyle grublandırabilir.

Bir yıl içinde elde edilen poliçelerden 31 Aralık'ta (dönem sonunda) ocak ayına ait primlerin 1/24 'nün , takip eden ayda ait primlerin 3/24'nün ve aralık ayına ait 23/24'nün kazanılmadığı varsayılır. Bu yöntemde, her aya ait alınan primler, o aya ait faktör oranı ile çarpılarak kazanılmamış prim karşılığı bulunur.

TABLO 6 Kaza branşına ait 31 Aralık 1995 Tarihli Kazanılmamış Prim Karş. Tesbiti

Aylar	24'te oranı	Faktör oranı	Alınan Prim (milyon TL)	Kazanılmamış Prim Karş. (Milyon TL)
Ocak	1/24	0.04160	520	21.6
Şubat	3/24	0.12500	538	61.2
Mart	5/24	0.20833	530	110.4
Nisan	7/24	0.29167	532	155.1
Mayıs	9/24	0.37500	524	196.5
Haziran	11/24	0.45833	518	237.4
Temmuz	13/24	0.54167	516	279.5
Ağustos	15/24	0.62500	520	325.0
Eylül	17/24	0.70830	534	378.2
Ekim	19/24	0.79167	540	427.5
Kasım	21/24	0.87500	550	481.2
Aralık	23/24	0.95834	520	507.9
Kazanılmamış Prim Karş. Toplamı:				3.189.5

Tabloda görüldüğü gibi kaza branşına ait Ocak ayından itibaren

her aya ait alınan primlerin ne kadarının kazanılmadığı ayın faktör oranı ile çarpılarak bulunmuş ve toplam 3.189.5 milyon lira primin kazanılmadığı tesbit edilmiştir. Buna göre 31 Aralık tarihinde karşılık aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir.

_____/_____
 BRÜT KAZANILMAMIŞ PRİM KARŞ. DEĞİŞİMİ HS 3.189.500.000.-
 Kaza Branşı Hs.
 BRÜT KAZANILMAMIŞ PRİMLER KARŞILIĞI HS. 3.189.500.000.-
 _____/_____

2. HASARLAR VE TAZMİNATLAR

Hasar, sigortalının karşılaştacağı riskin, sigortalının arzusu dışında tamamen veya kısmen gerçekleşmesi olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle hasar, sigortalının fiziki, mali ve beşeri (kendine ait) varlıkları, menfaatleri ve sorumluluklarına ilişkin doğal dengesindeki bir bozulma halidir.¹³ Hayat sigortasında hasar yerine tazminat ifadesi kullanılmaktadır. Hasar ve tazminat işlemlerin muhasebeleştirilmesi benzerdir. Hayat sigortasında tazminatlar daha çok poliçenin vadesi sonunda sigortalıya ödenen emeklilik tazminatı, vefat tazminatı, hastalık ve iş görememe tazminatı gibi tazminatları içerir.

Hasarın sigorta poliçesinde belirtilen risklerden dolayı meydana gelmiş olması esastır. Poliçe hükümleri dışında bir ödeme usulsüzlüktür¹⁴.

Hasar tesbiti tümüyle teknik ve titizlikle yapılması gereken bir olaydır. Hasar tesbitinde her sigorta branşında, farklı özellikler gözönünde bulundurulur ve tesbit özellikle konusunda uzmanlaşmış eksperlerce yapılır.¹⁵

Hasar talebinin görüşülmesi ve gelen bu taleplerin değerlendirilerek ödenmesi konusunda sigorta branşları arasında işlemlerin yapılışı bakımından benzerlikler mevcuttur. ¹⁶

¹³ Muhittin Karabulut, Sigorta Pazarlaması, s.85

¹⁴ Ali Bozer, Sigorta Hukuku, s.105

¹⁵ Kamuran Pekiner, s.116-117

¹⁶ Cahit Nomer, s.103

Hasarlar hesabına, yıl içinde olmuş tüm hasarlar ile hasarlara ilişkin tüm ekspertiz ücretleri ve diğer giderler kaydedilir.¹⁷ Ayrıca hasarlar için genel giderlerden bir payda verilebilir.

Hasar tesbitinden sonra sigortalıya merkezce direkt ve/veya acente aracılığıyla ödeme yapılabilir. Bu sırada hasara ait çeşitli giderler oluşur ve bunlara hasar dosya giderleri denir.¹⁸ Örneğin hasarın tesbitinde eksperlere ücret verilir , ulaşım giderleri, raporlama giderleri gibi giderler yapılır. Bu işlemler aşağıdaki gibi kayda alınır.

_____ / _____	
BRÜT ÖDENEN HASARLAR HS.	XX
Kaza Hasar Giderleri Hs	x
Ekspertiz Ücretleri Hs.	x
KASA HS	XX
DİREKT İŞLERDEN BORÇLAR HS	XX
Sigortalılara borçlar	
....nolu poliçeye ait hasar ödemesi	

Ödenen tazminatlar ise yine aynı şekilde muhasebeleştirilir.

_____ / _____	
BRÜT ÖDENEN TAZMİNATLAR HS.	XX
Vefat Tazminatı	
KASA HS	XX
DİREKT İŞLERDEN BORÇLAR HS	XX
Sigortalılara borçlar	
....nolu poliçeye ait tazminat ödemesi	

Poliçenin reasüransa isabet eden hasar tutarı reasürans işletmesinden talep edilir. Bu konu, reasüransa ait kısım da detaylıca incelenecektir.

Sigortalanan maddi varlıklara ait sovtaj adı verilen kalıntı değerler ve bu kalıntıların satışından elde edilen gelirler ile sigorta işletmesinin üçüncü şahıslardan talep edeceği halefiyet adı verilen bedellerin muhasebeleştirilmesi gerekir.

¹⁷ Comercial Union ,1991 Yılı Faaliyet Raporu s.28

¹⁸ Diğer taraftan genel giderlerden de yıl sonunda bu giderlere pay verilebilir

_____/_____
 KASA HS. X
 DİĞER TEKNİK GELİR VE KARLAR HS. X
 Kaza hasarları sovtaj geliri hs.
 nolu.....dosya nolu makina enkazı sovtajı
 _____/_____

Ancak direktifte halefiyet ve sovtajların ilili olduğu branşın ödenen hasarlarından indirilmesini istemektedir.¹⁹ Bu durumda yapılması gereken kayıt aşağıdaki gibi olur.

_____/_____
 KASA HS. X
 BRÜT ÖDENEN HASARLAR HS. X
 Kaza hasarları sovtaj geliri hs.
 nolu.....dosya nolu makina enkazı sovtajı
 _____/_____

Dönem sonunda hasar giderlerinin ilgili döneme ait olan kısmı yıllık, gelecek dönemlere devreden ve fon muhasebesi yöntemlerine göre tesbit edilebilir.

Yıllık muhasebe yönteminde tahakkuk ilkesine göre, bir dönemin sonunda rapor edilen ve edilmeyen tüm hasarı ve hasarlarla ilgili diğer giderler gözönünde bulundurularak sonuçların teknik kâr veya zarar hesabına devredilmesi gerekir. Daha öncede belirtildiği gibi yöntem bir yıldan daha riskleri için uygulanmaktadır. Bu yöntemde hasarlar cari dönemde ödenen hasarları, ödenecek hasarlara ait karşılıkları ve hasarlara ait dosya giderleri ile önceki dönemden devreden hasarların düzeltilmesi işlemlerini içerir.

Gelecek dönemlere devreden ve fon muhasebesi yöntemlerinde ise, bir muhasebe döneminde oluşan hasar giderleri, dönem içinde yapılan hasar ödemelerini, dönem sonunda henüz ödenmemiş hasarlara ilişkin karşılıkları, dönem içinde hasarlara ait olup yapılan ödemeleri ve önceki dönemden devreden karşılıkların düzeltilmesi işlemlerini içerir. Cari dönem sonunda önceki dönemden devreden bakiyelerin mevcut yükümlülükleri karşılayıp karşılamadığına bakılır. Kazanılmamış primler karşılığında olduğu gibi önceki dönemden devreden karşılık ile dönem sonunda hesaplanan karşılık arasındaki fark muhasebeleştirilir. Genelde cari dönemin karşılıkları özellikle yüksek enflasyon yaşayan ülkelerde,

¹⁹ Bkz. OJ NO L 374, 31-12-1991, madde 38

devreden karşılıklardan fazla çıkar ve bu durumda ilave karşılık ayırmak gerekir. Bazen de bunun tersi, devreden karşılıklar fazla çıkar bu durumda karşılıkların, fazlalık tutarı kadar azaltılması gerekir. Şayet yukarıda değinildiği gibi karşılıklar kapatılmadan takip ediliyorsa bu karşılıktan düşüş iptali şeklinde yapılır . Bu aşağıdaki gibi kaydedilir.

_____/_____
 KARŞILIĞI HS XX
 KARŞILIĞI DEĞİŞİMİ HS. XX
 (veya KARŞILIK İPTAL KARI HS)
 _____/_____

Hasar karşılıkları özellikle sorumluluk ve yangın sigortalarında sigorta işletmeleri için çok önemlidir. Çünkü bu tür işletmelerin yükümlülüklerini değerlendirmek ve işletmenin mali yapısının bozuk olup olmadığını anlamak oldukça zordur²⁰.

Hasar karşılıkları, rapor edilen ve henüz ödenmeyen ödenecek hasar karşılıklarını, olmuş (gerçekleşmiş) ancak rapor edilmemiş (IBNR) hasar karşılıklarını ve hasar giderlerine ait karşılıkları içerir²¹.

a). Ödenecek Hasar Karşılığı

Ödenecek hasar karşılığı²² (hayat sigortasında ödenecek tazminatlar karşılığı), dönem sonu itibariyle olduğu halde, henüz sonuca bağlanmamış hasarlara ait karşılıklardır. Hasar ödemeleri, hasarın meydana gelmiş olmasına rağmen, sigortalının sigorta işletmesinden hasarının karşılanmasını isteyip istemeyeceğinin bilinmemesi, hasarın muhakkak ödeneceğinin bilinmesine rağmen, hasar tutarının faaliyet dönemi sonunda henüz kesin olarak bilinmemesi gibi nedenlerle gecikebilir.

İhtiyatlılık kavramı gereği dönem sonuna kadar gerçekleşen

²⁰ Stener KIMBAL, Herbert S L.:DENENBERG, Insurance Government and Social Policy, Studies In Insurance Regulation , The S.S. Huebner foundation for Insurance Education University of Pennsylvania, Richard D. Irwin Inc., 1969, s.172

²¹ Bkz. OJ NO L 374, 31-12-1991, madde 28, Stener KIMBAL, Herbert S L.:DENENBERG, s.172

²² Bu karşılığa asıda kalmış hasarlar karşılığı da denilmektedir.

hasarlara ait giderlerin, ödeme yapılmamış olsa bile, dönem hasarları ile ilişkilendirilmesi gerekir. Bu işlem dönem teknik kâr veya zararı hesabına gider kaydedilerek gerçekleşir. Bu çeşit hasar giderlerine ait geçmiş ödemeleri karşılamak üzere ayrılan tutarlar ödenecek hasar karşılıkları hesabında gösterilir. Bu hesap sigortalılara ödenecek tahmini borçları ifade etmektedir. Ayrılan karşılık aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir.

_____ / _____	
ÖDENECEK HASAR KARŞILIKLARININ DEĞİŞİMİ HS	XX
Ödenecek hasar gideri hs.	
ÖDENECEK HASAR KARŞILIĞI HS	XX
_____ / _____	

Sigorta işletmeleri genellikle reasüransa devredilen primlere isabet eden hasar tutarlarını hesaplarında gösterirler. Bu durumda aşağıdaki kayıtlara yer verirler.

_____ / _____	
ÖDENECEK HASAR KARŞILIKLARININ DEĞİŞİMİ HS	XX
ÖDENECEK HASAR KARŞILIĞINDA	
REASÜRANS PAYI HS	XX
ÖDENECEK HASAR KARŞILIĞI HS	XX
ÖDENECEK HASAR KARŞILIĞI	
REASÜRANS PAYI DEĞİŞİMİ HS	XX
_____ / _____	

Ödenecek Hasar Karşılığı tutarı, tahakkuk etmiş ve hesaben tesbit edilmiş fiili tazminat bedellerinden veya hesaplanmamışsa tahmini değerlerden oluşur.²³

Bu karşılıkların tesbitinde de yıllık, gelecek dönemlere devreden ve fon muhasebesi yöntemine ait yöntemler kullanılır. Bu yöntemler çerçevesinde tahmini olarak, istatistiki yöntemlere göre karşılık tutarları bulunur.²⁴

Tahmini olarak karşılıkların tesbit edilmesinde, o ana kadar bildirilen hasarlar ve hasar bölümünce tahmin edilen oluşabilecek hasarların toplamı karşılığı oluşturur. İstatistiki tahmin yönteminde, çeşitli istatistiki yöntemler uygulanarak ödenecek hasar karşılığı bulunur. İşletmeler bu hesaplama yöntemlerinden

²³ SMK. Sigorta Şirketleri Tekdüzen Hesap Planı Açıklaması s.131

²⁴ Bkz. Stener KIMBAL, Herbert S L.:DENENBERG,s.172

tahmin yöntemini yada istatistiki yöntemi kullanabileceği gibi ikisinin birleşimini de kullanabilir²⁵.

Gelecek yıllara devreden ve fon muhasebesi yöntemini göre karşılıkların tesbitinde, içinde bulunulan yılın sonunda önceden devreden karşılıklar, gelecekteki prim gelirleri gözönünde bulundurularak ilerki yükümlülükleri belirlenir. Şayet gerekliyse beklenmedik zararları karşılamak üzere zarar karşılıkları ayrılabilir gibi eksik yükümlülükler için ilave karşılık ayrılır.

b) Olmuş Ancak İhbar Edilmemiş Hasar Karşılıkları

Olmuş (Gerçekleşmiş) ancak ihbar edilmemiş hasar karşılıkları (IBNR) ihbarı geç yapılan hasarlar için ayrılır. Bu karşılık tutarı sigortacılık direktfine göre toplayıcı bir hesap olan ödenecek hasar karşılıkları içinde yer alır. Bu hasarlar, önceki yılların tecrübelerinden yararlanılarak, çeşitli istatistiki yöntemlerle belirlenir. Tahmin edileceği gibi, bu hasar bildirimleri branşlara ve işlerin çeşitlerine göre farklılık gösterebilir. Örneğin, yangın hasar bildirimi otomobil hasar bildirimlerinden daha önce yapılır. Dönem sonunda tahmin edilen olmuş ancak ihbar edilmemiş hasar karşılıkları aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilir.

_____ / _____	
OLMUŞ ANCAK İHBAR EDİLMEMİŞ HASAR KARŞILIĞI DEĞİŞİMİ HS	XX
Ödenecek hasar gideri hs.	
OLMUŞ ANCAK İHBAR EDİLMEMİŞ HASAR KARŞILIĞI HS	XX
_____ / _____	

Mali tabloların yayınlanması genellikle mart-nisan aylarında yapılmaktadır. Bu da, sigorta işletmelerine olmuş ancak ihbar edilmemiş hasarların tahminine imkan verebilir ancak bazı durumlarda bu hasarlar mart ayına kadar bildirilmemiş olabilmektedir. Bununla beraber kanunlarla veya sigorta sözleşmeleri ile bazı sigorta branşları için bildirim süresi içinde bildirilmeyen hasarlarda sigorta işletmesinin sorumluluğu ortadan kalkabilir.

²⁵Bkz. Stener KIMBAL, Herbert S L.:DENENBERG, s.172

c) Hasar Giderleri Karşılığı

Hasar giderleri karşılığı (hayat sigortalarında tazminat giderleri karşılığı) genellikle hasarlara bağlı olarak ortaya çıkan ilave yükümlülükleri karşılamak için ayrılır. İşletmenin önceki deneyimlerinden faydalanarak ödenen hasarlara ilişkin yapılan giderlere göre ödenecek ve ihbar edilmemiş hasarlara ait hasar giderleri belirlenir ve buna göre karşılık ayrılır. Sigortacılık direktifine göre bu karşılıkların dönem başı tutarı ile dönem sonunda gerekli karşılık tutarı karşılaştırılarak eksiklik varsa ilave karşılık ayrılması, fazlalık varsa bu karşılıkta düşülmesi gerekmektedir.

İşletmece hasar ihbarları üzerine bir dosya açılmakta, hasarın tesbiti için eksper seçilmekte, ilgili vergiler ödenmekte, çeşitli yazışma ve haberleşme yapılmaktadır. Bütün bu işlemler oldukça masraflı işlerdir ve bu masrafları karşılamak için bir karşılık ayırmak gerekir.

d) Hayat Matematik Karşılığı

Hayat branşında faaliyet gösteren sigorta işletmelerinin sigortalılarına karşı gelecekteki yükümlülüklerinin bilanço tarihindeki değerlerini ifade eden (poliçe bazında) bir karşılık ayrılır ve bu karşılığa Hayat Matematik Karşılığı denir. Sigortacılık direktifinde bu karşılıklar gelir tablosunun hayat teknik bölümünde diğer teknik karşılıklar grubunda gösterilmektedir. Bu karşılıklar genelde aktüerlerce hesaplanır. Bu karşılıklar aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilir.

_____ / _____		
HAYAT MATEMATİK KARŞILIĞI DEĞİŞİMİ HS	XX	
HAYAT MATEMATİK KARŞILIĞI HS		XX
_____ / _____		

Karşılıklarda reasüransa isabet eden tutarlar ise aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir.

_____ / _____		
HAYAT MATEMATİK KARŞILIĞI DEĞİŞİMİ HS	XX	
HAYAT MATEMATİK KARŞILIĞI		
REASÜRANS PAYI HS	XX	
HAYAT MATEMATİK KARŞILIĞI HS		XX
HAYAT MATEMATİK KARŞILIĞI		
REASÜRANS PAYI DEĞİŞİMİ HS		XX
_____ / _____		

3. İSTİHSAL GİDERLERİ VE MUHASEBESİ

a) İstihsal Giderleri

İstihsal giderleri, direkt ve reasürans sözleşmeleriyle ilgili yeni poliçe hazırlanması veya poliçelerin yenilenmesi sırasında yapılan (hayat ve hayat dışı branşlarla ait) giderlerdir. Primlerin alınmasında yapılan bütün giderleri içerir. Bu giderler; verilen komisyonlar, prim vergileri, poliçenin oluşmasıyla ilgili yapılan ödeme ve ödeme vaatleridir.

Sigortacılık direktifinde istihsal giderlerinin hayat ve hayat dışı branşlarda ayrı ayrı gösterilmesi istenmektedir.

Yapılan istihsal giderleri aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir.

_____ / _____		
İSTİHSAL GİDERLERİ HS	XX	
Hayat branşı		
Komisyonlar		
Vergiler		
KASA HS		XX
veya İLGİLİ AKTİF PASİF HESAPLAR		
_____ / _____		

İstihsal giderleri bir görüşe göre kuruluş giderleri gibi düşünülebilir²⁶, ancak kuruluş giderleri işletmenin teknik olarak

²⁶ CCE, "The Treatment of Acquisition Cost", Basılmamış Konferans Tebliği, Working Paper, 4 EN 1986, s.1

kuruluşuna ait yapılan giderlerdir. Bunlunla beraber bu giderler kuruluş giderleri gibi aktifleştirilerek ilgili olduğu yıllarda gidere dönüştürülebilir.

b). Tahakkuk Eden (Peşin Ödenmiş) İstihsal Giderleri

Tahakkuk ilkesine göre sigorta işletmesinin bütün gelir ve giderleri tahakkuk ettirilir. Dönemsellik kavramına göre de, tahakkuk ettirilen bu gelir ve giderler ilgili oldukları yılların gelir ve giderleriyle ilişkilendirilirler. Gelecek dönemle ilgili olan kısımların tesbit edilmesi ve ilgili olduğu yıla gider veya gelir yazılması gerekir. Bu temel muhasebe kavramları kabul edilen poliçeler için de geçerlidir. Poliçelerin gelecek dönemle ilgili kısmının tesbit edilmesi ve gelecek yılın gelirlerine devredilmesi gerekir. Bu konu kazanılmamış primler bölümünde incelenmiştir. Burada benzer bir konu olan peşin ödenmiş istihsal giderleri üzerinde durulmuştur.

İstihsal giderleri, direkt veya endirekt poliçe alınması, yeni poliçe tanzim edilmesi veya poliçenin yenilenmesine ait yapılan gider ve komisyonları içerir. İşte bu noktada istihsal giderleri faaliyetle ilgili diğer giderlerden (yönetim gideri, amortismanlar) ayrılırlar. Bilindiği gibi, istihsal giderlerinden farklı olarak faaliyet giderleri oluştukları yılda gidere dönüştürülür.

Sigortacılık direktifinde istihsal giderlerinin gelecek dönemle ilişkisi olması durumunda bunların kayıtlarda gösterilmesi istenmektedir. Bu giderlerinden gelecek döneme devreden kısmının tesbit edilmesinde basit ve hesaplaması kolay bir yöntemden yararlanılır.

Peşin ödenen istihsal giderleri reasüransa devredilen kısım çıktıktan sonra gösterilir. 12 aylık primlere isabet eden istihsal giderleri branşlara ve bölgelere göre hesaplanacağı gibi toplam olarak ta hesaplanabilir. Branşlara ve bölgelere göre hesaplanırsa bilançoda toplam olarak görünür²⁷. Bu giderler aşağıdaki gibi

²⁷ Comecial Union AŞ., Çalışma Manueli, 31 Temmuz 1993, s.4.5

hesaplanır:

- Alınan ve verilen primler ayrı ayrı gösterilmek üzere branşın istihsal giderleri oranının tesbiti,
- Branşa ait kazanılmamış prim karşılıklarına ilavesi.

Peşin ödenmiş giderlerin tesbiti aşağıda bir örnekle açıklanmıştır.

31 Mart 1996 tarihine kadar olan kaza branşına ait bir poliçenin istihsal giderlerinin tesbit edilmesi (31-12-1995 tarihindeki durum);

Brüt Prim	TUTAR(Milyon TL)
Safi prim 12 aylık 31 Mart 1996'e kadar	140.000.
İstihsal giderleri (Komisyon+diğer giderler 12 aylık 31 Mart 1996'e kadar)	44.308.-
Peşin ödenmim istihsal gideri oranı=	
İstihsal giderleri	44.308.-
Brüt prim	140.000.-
$\times 100 = \frac{44.308.-}{140.000.-} \times 100 =$	%31.6
31 Marta kadar kazanılmamış prim karşılığı	67.000.-
31 Mart 1996 ait primle ilgili istihsal gideri =	
Peşin ödenmiş istihsal gideri oranı x kazanılmamış prim karşılığı	
$\frac{31.6}{100} \times 64.000.- =$	<u>20.244.-</u>

Reasüransa İsabet eden

Reasüransa devredilen primler	45.000.-
İstihsal gideri	8.125.-
Peşin ödenmiş istihsal gideri oranı=	
İstihsal giderleri	8.125.-
Reasaransa dev. prim	45.000.-
$\times 100 = \frac{8.125.-}{45.000.-} \times 100 =$	%18.1

31 Marta taşınan reasürans primi 16.000.-

Verilen reasüransa ait peşin ödenen istihsal
giderleri = peşin ödenmiş istihsal gideri x

gelecek döneme ait reasürans primi

$$\frac{18.1}{100} \times 16.000.- = \underline{2.896.-}$$

Kaza branşına ait toplam peşin ödenmiş

istihsal giderleri = safi prime ait peşin

ödenmiş istihsal gideri - reasüransa ait

$$\text{peşin öden. istihsal gideri} = 20.244 - 2.896 = \underline{\underline{17.328.-}}$$

Örnekte, hayat dışı branşlardan kaza branşına ait peşin ödenmiş istihsal gideri reasüransa isabet eden tutar düşüldükten sonra 17,328 Milyon TL olarak bulunmuştur. Peşin ödenen istihsal giderleri istihsal giderlerinden çıkarılarak peşin ödenmiş istihsal giderleri hesabına kaydedilir ve bu hesap dönem sonu bilançosunda görülür. Yukarıdaki örnek aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir.

PEŞİN ÖDENMİŞ İSTİHSAL GİDERLERİ HS	17.328.000.000.-
İSTİHSAL GİDERLERİ HS	17.328.000.000.-

Yukarıda yaptığımız hesaplamaların her branş ve her poliçe için ayrı ayrı yapılması sonunda toplam peşin ödenmiş giderler bulunur. Ancak bu şekilde bir hesaplama oldukça zaman alır. Bununla beraber bilgisayar programları yardımıyla hesaplama kolaylaşır.

c) Tahakkuk Eden (Peşin Ödenmiş) İstihsal Giderlerinin Dönem Giderine Dönüştürülmesinde Kullanılan Metotlar

Yapılan istihsal giderlerinin poliçenin süresine göre mi? Yoksa poliçenin alındığı yılda mı? dönem giderine aktarılacağına dair çeşitli metodlar vardır²⁸. İstihsal giderleri oluştukları dönemde dönem kâr zararına aktarılabilceği gibi, bu giderler önce peşin ödenmiş istihsal giderleri hesabına kaydedilir ve dönem sonunda ilgili kısım dönem kâr zararına aktarılır. Kullanılan bu metodlara göre dönem kâr veya zararı değişik çıkabilir. Ancak bu metodların kullanılması yasalarla sınırlandırılabilir.

²⁸ CCE, "The Treatment of Acquisition Cost", s.2

Aşağıda örnekte yıllar itibariyle alınan primler ve yapılan istihsal giderleri verilmiştir. Bütün işlemler 1 Temmuz'da alınmıştır ve istihsal giderleri brüt primin %20'sidir.

TABLO.7 4 yıllık primler ve istihsal giderleri

YILLAR:	(31 ARALIK) 1995	1996	1997	1998
BRÜT PRİM:	100	200	300	100
İSTİHSAL GİDERLERİ:	20	40	60	20
NET PRİM:	80	160	240	80

Metod 1:

İstihsal giderleri oluştukları yılda dönem kâr zararına aktarılırken, kazanılmamış primler karşılığı brüt primden istihsal giderleri indirilmeksizin hesaplanır. Tablo 8'de görüldüğü gibi istihsal giderleri 1996 yılında 40 TL, 1997'de 60 TL, 1998'de 20 TL olmuştur. Faaliyet sonucu olarak 1996'da 110, 1997'da 190 ve 1998'de 180 TL kâr elde edilmiştir.

TABLO 8 Metod 1

YILLAR:	1995	1996	1997	1998
BİLANÇO (Pasif)				
Kazanılmamış Primler Karş.	50	100	150	50
GELİR TABLOSU				
Kazanılan Primler:				
Alınan Primler		200	300	100
Önceki Dönemden Devir(Gelir)		50	100	150
		250	400	250
Sonraki Döneme Devir(Gider)		100	150	50
		+150	+250	+200
Yıl İçinde İstihsal giderleri		-40	-60	-20
Net kâr veya zarara Etkisi		+110	+190	+180

Metod 2:

İstihsal giderleri oldukları yılda dönem kâr zararına aktarılır ve gelecek dönemlere devredilmez. Kazanılmamış prim karşılıkları brüt primle ilgili olan istihsal giderleri indirildikten sonra net primler üzerinden hesaplanır. Tablo 9'da görüldüğü gibi istihsal giderleri 1996 yılında 40 TL, 1997'de 100 TL, 1998'de 20 TL olmuştur. Faaliyet sonucu olarak 1996'da 120, 1997'da 200 ve 1998'de 160 TL kâr elde edilmiştir.

TABLO 9 Metod 2

YILLAR:	1995	1996	1997	1998
<u>BİLANÇO(Pasif)</u>				
Kazanılmamış Primler Karş.	40	80	120	40
<u>GELİRTABLOSU</u>				
<u>Kazanılan Primler:</u>				
Alınan Primler		200	300	100
Önceki Dönemden Devir(Gelir)		40	80	120
		240	380	220
Sonraki Döneme Devir(Gider)		80	120	40
		+160	+260	+180
Yıl İçinde İstihsal giderleri		-40	-100	-20
		+120	+200	+160
Net Kâr veya Zarara Etkisi				

Metod 3:

Bu metotta, istihsal giderleri gelecek dönemlere devredilerek bilançoda kazanılmamış prim karşılığı ve peşin ödenen (gelecek dönemlere devredilen) istihsal giderleri ayrı ayrı gösterilir. Bilançoda peşin ödenmiş istihsal giderleri aktif kalemler arasında yer alacaktır. Kazanılmamış prim karşılıkları brüt primler üzerinden hesaplanır. Tablo 10'da görüldüğü gibi istihsal giderleri 1996 yılında 40, önceki dönemden devir 10 TL, 1997'de 60, önceki

dönemden devir 20 TL ve 1998'de 20, önceki dönemden devir 30 TL olmuştur. Faaliyet sonucu olarak 1996'da 120, 1997'da 200 ve 1998'de 160 TL kâr elde edilmiştir.

TABLO 10 Metod 3

YILLAR:	1995	1996	1997	1998
<u>BİLANÇO</u>				
Kazanılmamış Primler Karş(Pasif)50		100	150	50
Peşin Ödenen				
İstihsal giderleri (Aktif)	10	20	30	10
<u>GELİRTABLOSU</u>				
<u>Kazanılan Primler:</u>				
Alınan Primler		200	300	100
Önceki Dönemden Devir(Gelir)		50	100	150
		250	400	250
Sonraki Döneme Devir(Gider)		100	150	50
		+150	+250	+200
<u>İstihsal giderleri</u>				
Yıl İçinde		40	60	20
Önceki Dönemden Devir		10	20	30
		50	80	50
Gelecek Dönemlere Devir		20	30	10
		30	50	40
<u>Özet</u>				
Yıl İçinde Kazanılan Primler		+150	+250	+200
Yıl İçinde İstihsal giderleri		-30	-50	-40
Net kâr veya zarara Etkisi		+120	+200	+160

Metod 4:

İstihsal giderleri, peşin ödenmiş istihsal giderleri şeklinde kayda alınır ve ait olduğu dönemlere aktarılır. Kazanılmamış primler karşılığı brüt prim üzerinden hesaplanır. Peşin ödenen istihsal giderleri kazanılmamış prim karşılıklarından indirilerek net kazanılmamış prim karşılıkları hesaplanır. Öncekiler sonrakilerden indirilir ve kazanılmamış primler karşılığı bilançoda gösterilir. Tablo 11'de görüldüğü gibi istihsal giderleri 1996 yılında 30 TL, 1997'de 50 TL, 1998'de 40 TL olmuştur. Faaliyet sonucu olarak 1996'da 130, 1997'da 210 ve 1998'de 140 TL kâr elde edilmiştir.

TABLO 11 Metod 4

YILLAR:	1995	1996	1997	1998
<u>BİLANÇO(Pasif)</u>				
Kazanılmamış Primler Karş	50	100	150	50
<u>GELİRTABLOSU</u>				
<u>Kazanılan Primler:</u>				
Alınan Primler		200	300	100
Önceki Dönemden Devir(Gelir)		40	80	120
		240	380	220
Sonraki Döneme Devir(Gider)		80	120	40
		+160	+260	+180
<u>İstihsal giderleri</u>				
Yıl İçinde		40	60	20
Önceki Dönemden Devir		10	20	30
		50	80	50
Gelecek Dönemlere Devir		20	30	10
Yıl İçinde İstihsal giderleri		30	50	40
<u>Özet</u>				
Yıl İçinde Kazanılan Primler		+160	+260	+180
Yıl İçinde İstihsal giderleri		-30	-50	-40
Net kâr veya zarara Etkisi		+130	+210	+140

TABLO 12 Dört metodun karşılaştırılması:

<u>Bilanço:(Pasif)</u> (31 Aralık)	Toplam	1996	1997	1998
Kazanılmamış Primler Karşılığı.				
Metod 1	300	100	150	50
Metod 2	240	80	120	40
Metod 3	260	80	120	40
Metod 4	240	80	120	40
<u>Gelir Tablosu :</u>				
<u>Yıl İçinde Kazanılan Primler</u>				
Metod 1		150	250	200
Metod 2		160	260	200
Metod 3		150	250	200
Metod 4		160	260	180
<u>Net kâr veya zarara etkisi:</u>	<u>TOPLAM</u>			
Metod 1	480	+110	+190	+180
Metod 2	480	+120	+200	+160
Metod 3	480	+120	+200	+160
Metod 4	480	+130	+210	+140

Dört metodun karşılaştırılmasını tablo 12’de verilmiştir. Yıl içinde kazanılan primler birinci ve üçüncü metotta aynı tutarda çıkarken diğer iki metotta farklı tutarda çıkmaktadır. Net kâr veya zarara etki, ikinci ve üçüncü metotta aynı tutarda iken, diğer iki metotta farklı tutardadır. En az kâr ilk yılda birinci metotta çıkarken en fazla kar yine bu metotta son yılda çıkmaktadır. Sonuç olarak dört yıllık kâr toplamı aynı tutarda olmaktadır. Özellikle enflasyonist ortamlarda, ilk metodun seçilmesi, ilk yıllarda işletme için yararlı olabilir.

E. REASÜRANS VE RESTROSESİYON İŞLEMLERİ

Daha önceki bölümler de belirtildiği gibi, reasürans tekrar sigorta işlemidir. Sigorta işletmesi üzerine aldığı risklerin özelliğine göre, saptadıkları kendi saklama payınından (konservasyon) arta kalan kısmını diğer bir veya daha fazla sigorta işletmesine ve reasürans işletmesine devrederek kendini sigorta

ettirir²⁹.

Reasürans yoluyla riskin dağıtılması, sigortacılığın en önemli konularından birini oluşturur. Buna göre reasürans risk dağıtma sanatıdır da denebilir.³⁰ Sigorta işletmelerinin reasüransa zorlayan nedenlerin başında şunlar gelir:³¹

- Sigorta işletmesinin varlıklarını ve mali yapısını tehdit eden sert ve sık dalgalanmalara karşı korumak,
- Fazla dalgalanmalardan kaçınmak, faaliyet sonuçlarını iyileştirmek, yatırımcıların ve kamunun güvenini sarsmamak için, iş kapasitesindeki etkilenmelerden kaçınmak,
- Ödenecek giderleri paylaşmak,
- Riski paylaşmak, yeni bir işe girildiğinde reasürans işletmesinin tecrübelerinden yararlanmak,
- Riski yaymak, reasürans sigortacılara büyük kapsamlı poliçelerin kabul edilmesini sağlar.

Reasürans anlaşmaları, reasürans işletmesi ile reasüransı veren sedan işletme arasında yapılır. Reasürans, isteğe bağlı ve zorunlu (trete) olarak yapılır. Zorunlu reasürans ise, bölüşmeli ve bölüşmesiz olarak ikiye ayrılır.³²

Sigortacılık direktifinde mali tablolarda reasüransa isabet eden tutarlarının österilmesi benimsenmiştir. Bu nedenle reasürans işlemlerinin muhasebeleştirilmesi aşağıda geniş olarak ele alınmıştır.

Daha öncede belirtildiği gibi direktifte mali tablolarda yeralan kalemlerin işlem türüne göre sunuşu benimsenmiştir, bu nedenle aşağı bu tür bir sınıflandırma çerçevesinde konu ele

²⁹ Sedat Sağlam, s.51

³⁰ Yalçın Saraçoğlu, "Reasürans(Tekrar Sigorta)", Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, 1988, Sigortacılık Özel Sayısı, s.33

³¹ Stener KIMBAL, Herbert S L.:DENENBERG, s. 18

³² Geniş bilgi için bakınız Ahmet Anibal Rua, Sigorta Muhasebesi ve Reasürans, Bozkurt Matbaası, Eskişehir 1962, s. 5

alınmıştır.

1. Reasürans Verilmesi İşlemleri

a) Portföy Devri

Reasürans ilk sigortacıdan diğer bir sigortacıya, havuz yoluyla (Pool, ortaklaşa) veya reasürans işletmesine yapılabilir. Reasürans işletmesi sedan işletmeyle yaptığı anlaşma ile sedan işletmenin üzerine aldığı riskin tümünü veya bir kısmını belirli bir prim karşılığı üzerine almayı kabul eder. Sedan işletme reasüransa devredilen riskler için, reasüröre bir prim öder ve bu prime reasürans primi denir.

Teknik servislerin ay içinde düzenledikleri poliçe kopyaları üzerinden reasürans servisinde gerekli çalışmalar yapılarak, işletmesinin üzerinde tutacağı konservasyon miktarı, zorunlu reasürans hisseleri ve varsa isteğe bağlı olarak sede edilecek kısımlar ayrılır ve muhasebe notu olarak muhasebe servisine gönderilir. Ayrıca reasürans servisinde, aynı şekilde iptal edilen poliçeler için reasürans iptal notu hazırlanarak muhasebe servisine gönderilir.

Reasürans verilmesi konusunu bir örnekle açıklayalım. Kaza branşına ait 100 milyar TL tutarındaki poliçeler üzerinden verilen reasüransa ait işlemler aşağıdaki gibidir.

	<u>Prim (milyar)</u>	<u>Alınan Kom.Oranı%</u>	<u>Komis.Tutarı(</u>
<u>milyar)</u>			
Konservasyon	30	35	-
Zorunlu Reas	60	40	24
İst. Bağ.Reas	<u>10</u>	<u>15</u>	<u>3.5</u>
Toplam	100		27.5
<u>Zorunlu Reasürörler:</u>			
Reasürör A %40	24	%40	9.6
Reasürör B %40	24	%40	9.6
Reasürör C %20	<u>12</u>	<u>%20</u>	<u>4.8</u>
Toplam 100	60	100	24
<u>İsteğe Bağlı Reasürörler:</u>			
Reasürör S	10	%35	3.5

Sigorta işletmesi yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi kendi konservasyonu olan 30 milyon TL'dan sonraki 70 milyon TL tutarlı primi 4 reasürans işletmesine devretmiş ve bu işleme ait 27.500.000 TL komisyon almıştır. Bu işlemler şu şekilde

muhasabeleştirilir:

REASÜRÖRLERE VERİLEN PRİMLER HS		70.000.000-	
Zorunlu Sesyon Primi	60		
İsteğe Bağ. Ses. Pri	<u>10</u>		
	70		
REASÜRANS İŞLERİNDEN BORÇLAR HS		70.000.000-	
<u>Zorunlu Reasürörler</u>			
Reasürör A	24		
Reasürör B	24		
Reasürör C	<u>12</u>		
	60		
<u>İsteğe Bağ. Reasürörler</u>			
Reasürör S	10		

Portföy devrinde kazanılmamış primler, ödenecek hasarlar ve bu portföye ait bütün nakdi ve diğer aktifler karşı tarafa devredilir. Dolayısıyla reasüransa isabet eden kısımlar tesbit edilerek indirilir.³³

Kazanılmamış primler karşılıkları hesaplanırken, reasüransa devredilen portföylere isabet eden tutarlar hesaplanır ve toplam kazanılmamış prim karşılıklarından indirim şeklinde gösterilir. Bu konu primler kısmında incelenmiştir.

b) Verilen Komisyonlar

Devredilen portföye ait yapılan reasürans anlaşmasına göre reasüröre bir komisyon verilir ve bu komisyona reasürans komisyonu denir. Reasüröre verilen bu komisyonlarla beraber işletmede bu komisyondan pay alır.

Yukarıdaki örnekdeki portföy devrine ait kaydı takiben alınan komisyonlar aşağıdaki gibi kaydedilir.

³³ Comercial Union AŞ., 31 Temmuz 1992, Çalışma Manueli, s.4.7

REASÜRÖRLERDEN ALACAKLAR HS		27.500.000.-
Reasürör A	9.600.000	
Reasürör B	9.600.000	
Reasürör C	4.800.000	
Reasürör S	3.500.000	
DİĞER TEKNİK ELİRLER HS		27.500.000.
Zorunlu sesyon komisyonu	24.000.000	
İsteğe Bağ. ses. komis	<u>3.500.000</u>	
Temmuz ayı sesyon komisyonları		

c) Verilen Reasüransta Hasar ve Tazminatlar

Reasürans anlaşmalarında, reasürörlerin hasarlara ne oranda katılacağı belirtilmiştir. İşte bu oranlar üzerinden reasüransı veren işletmeler aylık, üçer aylık veya hasar miktarı çok büyük olduğunda hemen, hasar gerçekleştiğinde tazminat ve hasarları ödemek üzere, kapanan dosyalar üzerinden muhasebe bodroları yardımı ile reasürans işletmelerinden alacaklar hesabı borçlandırılır. Ayrı bir bodro ile reasürans işletmesine borçu bildirilir ve reasürans anlaşmasına göre bu işletmeler borçlarını öderler. Hasar ve tazminatlarda reasürörlere isabet eden tutar, aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilir.

REASÜRANS İŞLERİNDEN ALACAKLAR HS		XX
Reasürör A hs		
ÖDENEN HASARLARDA REASÜRÖRLER PAYI HS		XX
Reasürör A		
Ödenen hasarlarda reasürör payı		

2. Reasürans Alınması

Daha öncede belirttiğimiz gibi, sigorta işletmeleri reasürans verebilecekleri gibi, başka sigorta işletmelerinden de reasürans kabul edebilirler. Bu işlemlere, alınan reasürans işlemleri denir. Reasürans kabulünde sigorta işletmesi diğer işletmelere göre reasürör olur. Verilen reasürans işlemleri aşağıda reasürörler açısından ele alınmıştır.

a). Portföy Kabulü

Sedan işletmelerce konservasyon hadlerinin fazlası yapılan reasürans anlaşmaları ile zorunlu ve isteğe bağlı olarak reasürörlere devredilir.

Bu işlemde, reasürör işletmeler teknik hesaplarında alınan risklere ait primler ve ödenen komisyonlar ayrı ayrı gösterilir. Bunların yanı sıra reasürans işletmesi üzerine aldığı riskleri konservasyon haddi üzerine başka bir reasürans işletmesine devreder, bu işlemler restrosesyon konusunda incelenecektir. Reasürans işletmesinin kazancı, konservasyon primi ile verilen ve alınan komisyon arasındaki fark olacaktır.

Bu işlemi bir örnekle açıklamakta yarar vardır. 1993 yılının ilk üç ayına ait (X) sigorta işletmesi (C) işletmesiyle arasındaki reasürans anlaşmasına göre % 35 komisyon karşılığı 50 milyon TL'lık nakliyat reasüransı almıştır. Bu işlemi aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir.

/	
REASÜRANS İŞLERİNDEN ALACAKLAR HS	50.000.000.-
(C) Sedan ..sigorta işletmesi hs.	
KAZANILAN PRİMLERİ HS	50.000.000.-
Sedanlardan alınan zorunlu reasürans istihsalı hs.	
/	

Bu işleme ait verilen komisyon ise, $50.000.000 \times \%35 = 17.500.000$ TL'dir ve aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir.

/	
VERİLEN REASÜRANS KOMİSYONLARI HS	17.500.000.-
Sedenlara verilen zorunlu kom. prim	
REASÜRANS İŞLERİNDEN BORÇLAR HS	17.500.000.
(C) Sedan Sigorta işl. hs.	
/	

b). Alınan Reasüransta Hasar ve Tazminatlar

Reasürans anlaşmalarına göre, reasürans işletmelerinin üzerine aldıkları risklerin gerçekleşmesi halinde ödenen tazminat ve hasarlara reasürans işletmesi payı oranında katılması

gerekir.³⁴

Sedan işletmelerden gelen bordrolar üzerinden gerekli karşılaştırma ve incelemeler yapıldıktan sonra, duruma göre sedanlara borçlar hesabına alacak kaydedileceği gibi, direkt ödemede yapılabilir.

_____ / _____		
ÖDENEN HASARLAR HS	XX	
REASÜRANS İŞLERİNDEN BORÇLAR HS		XX
veya ilgili aktif pasif hesaplar		
_____ / _____		

3. Restrosesyon işlemi

Sigorta işletmeleri isteğe bağlı veya zorunlu anlaşmalarıyla diğer sigorta işletmelerinden almış oldukları reasüransları, direkt istihallerde olduğu gibi, konservasyonlarından artan kısımları tekrar reasürörlere devredebilir. Restrosesyon verilmesinde aşağıdaki kayıt yapılır.

_____ / _____		
REASÜRÖRLERE VERİLEN PRİMLER HS.	X	
Restrosesyon primi hs.		
REASÜRANS İŞLERİNDEN BORÇLAR HS		X
_____ / _____		

Bu kayıdı takiben alınan komisyon kaydedilir.

_____ / _____		
REASÜRANS İŞLERİNDEN ALACAKLAR HS	X	
Alınan Restr. Komis. hs.		
DİĞER TEKNİK GELİRLER HS		X
Alınan komisyonlar		
_____ / _____		

³⁴ Sedat Sağlam, s.85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SİGORTA İŞLETMELERİNDE MALİ TABLOLARIN HAZIRLANMASI VE AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM

I. TÜRKİYE'DE SİGORTA İŞLETMELERİNDE MALİ TABLOLARIN HAZIRLANMASI

A. TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMA İLE İLGİLİ OLARAK YAPILAN ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Bu bölümde, Türkiye'de sigorta ile ilgili yasal düzenlemeler alınmış, ikinci olarak mali tabloların düzenlenmesine ait kural ve düzenlemeler ele alınarak AB ile uyum gereksinimleri incelenmiştir.

Çalışmamıza yardımcı olması amacıyla Türkiye'de faaliyet gösteren 53 adet yerli ve yabancı sigorta ve reasürans işletmesi muhasebe (bazı işletmelerde mali işler) müdürlerine Ek 2'de verilen ve 26 soruyu kapsayan bir anket formu gönderilmiştir.

Araştırma anketine 29 sigorta işletmesi (yarıdan fazla) cevap vermiş ve araştırma kapsamına alınmıştır. Anketten elde edilen bilgiler, yüzde metodu ile değerlendirilmiş ve Türkiye'deki mali tabloların düzenlenmesi ve diğer ilgili konular incelenirken, bu bilgilerden yararlanılmıştır.

B. TÜRKİYE'DE SİGORTACILIKLA İLGİLİ DÜZENLEMELER

Türkiye'de sigortacılıkla ilgili düzenlemeler Türk Ticaret Kanunu (TTK), Sigorta Murakabe Kanunu (SMK) ve Çeşitli yönetmelik ve SMK'nu değiştiren kanun hükmünde kararnamelerle yapılmıştır.

1) TÜRK TİCARET KANUNU

Türk Ticaret Kanunu'nun beşinci kitabı sigorta konusuna ayrılmıştır. Bu kitapta sigorta işlemleriyle ilgili gerekli tanımlar yapılarak, (sigorta sözleşmesi, sigorta poliçesi gibi) sigorta türleri açıklanmıştır. Bu kanunda, Genel hükümler (Sigorta Sözleşmesi, Sigorta Poliçesi, Zaman Aşımı), Mal Sigortası (Genel Hükümler, Yangın Sigortası, Karada ve iç sularda taşıma rizikosuna karşı sigorta, Zirai sigorta ve Hırsızlığa karşı sigorta), Can Sigortası (Hayat sigortası ve Kazaya karşı sigorta), Denizcilik Rizikolarına Karşı Sigortalar (Genel hükümler, Sözleşmenin yapıldığı andaki ihbar mükellefiyeti, Sigortalının sigorta sözleşmesinden doğan borçları, Riskin kapsamı Zararın kapsamı, Zararın önlenmesi ve Çeşitli hükümler) ve son hükümler yer almaktadır.¹

2) SİGORTA MURAKEBE KANUNU

21 Aralık 1959 tarihinde 7397 sayılı Sigorta Murakebe Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanun 11 Haziran 1987 tarihine kadar yürürlükte kalmış ve bu tarihte 3379 sayılı kanunla değiştirilmiştir. Daha sonra Kanun Hükmünde Kararnamelerle günün şartlarına uygun hale getirilmeye çalışılmıştır.

Türkiye'de sigortacılık sektörü, son yıllarda sağlanan reel büyüme ve dinamik gelişim grafiğine rağmen, gerek ülke ekonomisi gerekse mali piyasalar içinde yeri itibarıyla hakettiği konumunu kazanamamıştır. Sektörün daha sağlıklı ve rasyonel yapıya kavuşması, denetimin etkin yapılabilmesi, hizmet kalite ve standardının yükseltilmesi ve aynı zamanda Avrupa Birliği normlarına uyum sağlanması yönünde gerçekleştirilen kurumsal düzenlemelerin, sektörün hızlı bir yeniden yapılanmasına gereksinim duyulmuştur.

İşte bu konular da göz önünde bulundurularak sigortacılık sektörünün ihtiyaçlarını karşılamak için SMK'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ilişkin bir Kanun Hükmünde Kararname (KHK) hazırlanmıştır. 15 Eylül 1993 tarih ve 21699 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Sigorta Murakebe Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname" (KHK/510) ile SMK'nun büyük kısmı değiştirilerek günün şartlarına uyum sağlanmaya çalışılmıştır ancak bu kararname Anayasa Mahkemesine yapılan itiraz üzerine çıkış şekline dolaylı iptal edilmiştir. Yasal

¹ Geniş bilgi için bakınız, TTK'nun 1263-1475 maddeleri.

prosedüre göre bu kararname kanun şekline dönüştürülmesi için 6 ay yürürlükte kalmıştır. Daha sonra 22 Haziran 1994, 21968 sayılı Resmi Gazetede 539 sayılı "7397 Sayılı Sigorta Murakebe Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname" ile bu düzenleme tekrar yayınlanmıştır.

Bu kararnamelerin amacı "ülke sigortacılığının geliştirilmesi, güven içinde yürütülmesi, sigorta sektöründe yeralan kişi ve kuruluşların mesleki kurallar içerisinde faaliyet göstermesi, bu sektörde yaratılacak fonların ekonomik kalkınmaya katkısını sağlamak ve sigorta sözleşmelerinden doğan hak ve alacakları teminat altına almak üzere sigorta ve reasürans şirketlerinin kuruluşu, yönetimi, çalışma esaslarını, faaliyetlerini ve murakebeleri ile sigortacılıkla ilgili ihtisas komite ve kuruluşların teşkilini, eksperlik, aktüerlik, acentelik, brokerlık ve prodüktörlük faaliyetleri ve sigortacılıkla ilgili diğer hususları düzenlemektir" olarak tanımlanmıştır.² şeklinde belirtilmiştir.

Bu KHK'lerde, tahsilat sorununa çözümü için acentalarla ilgili yeni düzenlemelerle, sigorta işletmelerinin ekonomik gelişmeye kurumsal yatırımcı olarak katkılarının artırılması, sigorta ve reasürans işletmelerinin asgari ödenmiş sermaye miktarının 350 milyar TL'ye çıkarılarak işletmelerin özkaynaklarının güçlendirilmesi, mali denetimin etkin hale getirilmesi ve sigortalıların korunmasıyla ilgili düzenlemelere yer verilmiştir.

Ayrıca işletmelerin hayat işlemlerini ayrı bir şirket olarak yürütebilecekleri belirtilmiştir.³

SMK'nunda sigorta işlemleri yapacak şirketler, sigorta ve reasürans Şirketlerine ruhsat verilmesinde aranan şartlar, yabancı şirketler için mütekabiliyet esasları, teminatlar, blokaj, karşılıklar, tasviye, denetim gibi konuları düzenlemiştir.

KHK'ler ile Sigorta Murakebe Kanunu'nda özetle aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır.⁴

* Ödenmiş sermaye en az 350 milyar liraya çıkarılmıştır

² 15 Eylül 1993, 21699 sayılı R G, s.3, 22 Haziran 1994 , 21968 sayılı RG., s.20

³ Selçuk DEMİRALP, 23 Ağustos 1993, Dünya Sigortacılık Eki

⁴ Geniş bilgi için bkz. 15 Eylül 1993 tarih ve 21699 RG, ve 22 Haziran 1994 , 21968 sayılı RG.,

(Faaliyette bulunan sigorta işletmeleri 31-12-1997'ye kadar en az bu tutara çıkaracaklardır.)

- * Yabancı sigorta işletmeleri de Türkiye'de şube açabileceklerdir.
- * Sigorta ve reasürans şirketlerinin ana sözleşmelerinde değişiklik yapılması Hazine Müsteşarlığı'nın iznine bağlıdır.
- * İşletmeler hayat ve hayat dışı şirket şeklinde kurulabileceklerdir.
- * Poliçe düzenleme, prim tahsili ve hasar ödeme yetkileri araçlara devredilemeyeceği belirtilmiştir.
- * Sigorta Murakebe Kuruluna yeni bir kimlik kazandırılmıştır.
- * Sigortacılığın geliştirilmesi için Hazine Müsteşarlığı'na ihtisas komiteleri kurma yetkisi verilmiştir.
- * Tanımlar arasına broker de girmiştir.
- * Şirketlerde genel müdürler yönetim kurulunun doğal üyesi haline gelmiştir.
- * İşletmelere ruhsat alma mecburyeti tekrar teyit edilmiştir.
- * Yönetim ve denetim kurulu üyeleri için eğitim ve deneyim şartı getirilmiştir (Yarıdan fazlası)
- * Acentalık yeniden tanımlanmış ve acente olabileceklerin durumları belirtilmiştir.
- * İşletmede meydana gelecek değişikliklerin bildirilmesi zorunluluğu getirilmiştir.
- * Sigorta primleriyle orantılı olarak teminat gösterilmesi zorunluluğu getirilmiştir.
- * Teminat olarak gösterilecek varlıkların müsteşarlığın uygun göreceği bankada müsteşarlık adına bloke edilme şartı getirilmiştir.
- * Teminat akçesi olarak; Türk ve yabancı paralar, devletin ihraç ettiği menkul kıymetler, sermayesinin %51 devlete ait kuruluşlara ait hisse senetleri, SPK'nunda tanımlanan ve Hazine Müsteşarlığı'nca kabul edilen sermaye piyasası araçları olarak belirlenmiştir.
- * Türkiye'de sahip olunan gayrimenkullerin sınırları belirtilmiştir.
- * Sigorta işletmesinin sıkıntıya düşmesinde Sanayi ve Ticaret Bakanı gerekli düzenlemelerin yapılmasını ve gerekli tedbirleri almaya yetkili kılınmıştır.
- * Tasfiye, iflas halinde portföyün devri düzenlenmiştir.
- * Olağanüstü hasar karşılığı oluşturulmuştur.
- * Deprem hasar karşılığı oluşturulmuştur.
- * Ödenecek hasar karşılığı, kazanılmamış primler karşılığı, şüpheli alacaklar karşılığı tanımlanmıştır.
- * Matematik karşılıklar tanımlanmıştır.

* Primin peşin tahsili esas olarak alınmış ancak taksitle ödeme kararlaştırıldığında bunun sözleşmede belirtmek zorunluluğu getirilmiştir.

* Bazı branşlarda yurtdışı sigortalara izin verilmiştir.

* Sigorta Denetleme Kurulunun Yetkileri belirtilmiştir.

3) SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİNİN KURULUŞ VE ÇALIŞMA ESASLARINA DAİR YÖNETMELİK VE DEĞİŞİKLERİ

21 Haziran 1988 tarihinde 19849 nolu resmi gazetede yayınlanan Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmelikle, bu işletmelerin kuruluş ve çalışmaları konularında yenilikler getirilmeye çalışılmıştır. Bu Yönetmelik 10.12.1988 tarihinde Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelikle bazı maddeleri değiştirilirken, 12 Ocak 1993 tarih ve 21463 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmeliğin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Yönetmeliğe Bazı Maddelerin Eklenmesine İlişkin Yönetmelik"le yeni eklemeler ve değişiklikler yapılmıştır.

Bu yönetmeliklerle sigorta işletmelerinin kuruluş ve çalışma esasları, hesap ve kayıt düzeni, mali bünyelerinin yapısı, (yükümlülük karşılama yeterliliği, karşılıklar), birleşme, devir konuları düzenlenmiştir.

C. TÜRKİYE'DE SİGORTA İŞLETMELERİNDE MALİ TABLOLAR VE DÜZENLEME KURALLARI

Türkiye'de Sermaye Piyasası Kanunu'na (SPK) tabi sigorta işletmelerinin kullandığı ve SMK'na tabi sigorta işletmelerinin kullandığı iki tip bilanço ve gelir tablosu şekli mevcuttur. SPK'ya tabi işletmeler hem SPK hemde SMK için bilanço ve gelir tablosu hazırlamaktadırlar. SMK'na tabi işletmelerin bilançolarında, fon muhasebesi esasına göre, kalemler hayat ve hayat dışı olarak ikiye ayrılmıştır. Bununla beraber kullanılan hesap planı bu ayrımın yapılmasına uygun değildir. İşletmeler dönem sonunda bu ayrımı tahmini veya diğer yardımcı programlarla takip ederek bulabilmektedirler.

Yaptığımız araştırmada Türkiye'deki sigorta işletmelerinin %82'si uymak zorunda oldukları tip bilanço ve gelir tablosu şeklinin

mevcut olduğunu, %12'si uymak zorunda oldukları tip bilanço ve gelir tablosu olmadığını belirtirken, %6'sı bu soruya cevap vermemiştir.

Türkiye'deki işletmelerde tek tip bilanço ve gelir tablosu kullanılması konusunda, işletmelerin %72'si tek tip bilanço ve gelir tablosunun işletmelerin karşılaştırabilirliğini sağlamak için gerekli olduğunu ve %18'i AB normlarına göre hazırlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

1) SİGORTA MURAKEBE KANUNU ÇERÇEVESİNDEKİ DÜZENLEMELER

a) Sigorta Murakebe Kanunu (SMK)

21 Aralık 1958 tarihli SMK'nun 39. maddesi Sigorta işletmelerinin bilanço, kar zarar hesapları ve bunların ilanı ile ilgili yükümlülüklerle ayrılmıştır. Bu maddede "sigorta ve reasürans şirketleri, her takvim yılı sonunda bilanço, kar ve zarar hesaplarını tesbit olunan formüle uygun olarak tanzim etmeye ve teknik karşılıklarını bir aktüere tastik ettirmeye ve umumi heyetlerinin bunları tastiki tarihinden itibaren bir ay içinde ikişer nüshasını Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Vekaletine göndermeye ve bilanço, kâr zarar hesaplarını aynı müddet zarfında en az iki gazete ile neşir ve ilan etmeye mecburdurlar" denilmektedir. Ayrıca bu maddede yanlış düzenlendiği Bakanlıkca tesbit edilen bu tabloların, işletmeye tebliğ edildiği tarihten itibaren yedi gün içinde doğru şeklinin yayınlanması hükme bağlanmıştır.

SMK'nunda mali tablolar olarak sadece bilanço ve kar veya zarar tablosunun yanında "münferatlı" çetvellerden söz edilirken, bu çetvellerin neler olduğu belirtilmemiştir.

Yeni düzenlenen KHK'lerde "Sigorta ve reasürans şirketleri, hesaplarını ve yıllık bilançoları ile kâr ve zarar cetvellerini Birlik tarafından hazırlanacak Müşteşarlıkca uygun görülecek tekdüzen hesap planı, tip bilanço ve kâr ve zarar cetvelleri ile bunların uygulama ve düzenleme esaslarına ilişkin izahnameye uygun olarak tutmak, düzenlemek zorundadır" denilmektedir.⁵ Buradan tek tip bilanço ve gelir tablosu şeklinin yeniden düzenleneceği anlamı çıkmaktadır. 1 Ocak 1993 tarihinde itibaren uygulaması zorunlu olan

⁵ 15 Eylül 1993 tarihli 21699 RG, 510 KHK, Madde 28, 22 Haziran 1994 , 21968 sayılı RG.,s.32

hesap planının değiştirilmesi söz konusu olabilecektir.

Ayrıca Hazine Müsteşarlığı, sigorta ve reasürans işletmeleri ile sigorta acentelerinden Türk Ticaret Kanunu'nun veya Vergi Usul Kanunu'nun zorunlu kıldığı defterlerden başka, bazı işlemlerin özel bir deftere kaydedilmesini istemeye ve bu defterlerle ilgili usul ve esasları tesbite yetkili kılınmıştır. Sigorta işletmelerinden, Birliğin görüşü alınarak Müsteşarlıkca belirlenecek esaslara ve örneğe uygun olarak hesap özeti düzenlemeleri istenebilecektir. Bu özetler genel müdür ile sorumlu muhasebeci tarafından imza edilmiş, denetçiler ve aktüerler (hayat işlemleri için) tarafından onaylanmış olarak, müsteşarlığa gönderilir.

b) 21 Haziran 1988 Tarihli Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmelik

21 Haziran 1988 Tarihli Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmeliğin beşinci bölümünde hesap ve kayıt düzeni konusunda yeni hükümler getirilmiştir. Bu yönetmelik 12 Ocak 1993 tarih ve 21463 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmeliğin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Yönetmeliğe Bazı Maddeler Eklenmesine İlişkin Yönetmelikle değiştirilmiştir. Bu yönetmelikte sigorta işletmelerinin hesap, bilanço, kâr ve zarar hesaplarında (cetvel tabiri kullanılmıştır) yeknesaklık sağlanmaya çalışılmıştır. (madde 19) Bu yönetmelikte, sigorta işletmeleri ve şubeleri hesaplarının, bilanço ve kâr ve zarar cetvellerinde kesirleri dikkate almaksızın TL cinsinden gösterileceği belirtilmiştir.

Bilanço ve kâr ve zarar cetvelleri ile şekil ve şartları Hazine Müsteşarlığınca belirlenen teknik karşılıklar hesaplarının aktüerler tarafından tastikinden sonra iki örnek işletme genel kurullarının tastiki tarihinden itibaren bir ay içinde, yönetim kurulu ve denetçilerin raporları ile birlikte Hazine Müsteşarlığı, Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile SMK'na gönderileceği hükmü getirilmiştir⁶.

Yine bu madde ile Hazine Müsteşarlığı sigorta işletmelerini mali güçlerine göre sınıflamaya, belirleyeceği esaslar ve örneklere uygun olarak, kaynakların tahsis edilecek kıymetlerin nevi ve cinsini belirlemeye, cetvel, rapor ve mali tablolar istemeye yetkili kılınmıştır. Bu maddeden de anlaşılıyor ki, Hazine Müsteşarlığı

⁶ 12 Ocak 1993 tarih ve 21463 sayılı Resmi Gazete, madde 20.

sigorta işletmeleri üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahip kılınırken, bu işletmelerin yatırım alanlarının belirlenmesi de bu Müsteşarlığa verilmiştir. Bu şekilde, sigorta işletmelerinin yatırım alanları kısıtlanmış olmaktadır. Sigorta işletmelerinin yatırımları devlet tarafından istenildiği gibi yönlendirilebilmektedir.

Hayat sigortası branşında çalışan işletmelerin bu branşla ilgili işlemlerini ayrı ve tamamen bağımsız olarak Hazine Müsteşarlığı'na belirlenecek esaslara göre tutma zorunluluğu getirilmiştir. Daha sonra yayınlanan Kanun Hükmünde Kararname'de bu konuyla ilgili düzenlemeler yapılmıştır.⁷ Bu işlemi aynı işletme bünyesinde ancak daha önceki bölümde anlattığımız fon muhasebesi yöntemine göre yapabilmektedirler.

Yabancı sigorta işletmelerinin ve şubelerin hesaplarında yerli işletmelerle aynı hükümlere tabi olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca sigorta işletmelerine Hazine Müsteşarlığı'na genel müdür ve muhasebe müdürü veya sorumlusu tarafından imza edilmiş ve denetçilerce onaylanmış üçer aylık hesap özeti verme zorunluluğu getirilmiştir.

c) Bilanço

SMK'na tabi işletmelerde kullanılan bilanço kalemleri hayat ve hayat dışı olarak iki sütunda verilirken, toplam ayrı bir sütunda gösterilmektedir. Bilançonun aktif ve pasif bölümlerini aşağıdaki gibi incelenebilir.

i) Aktif

Bilançoda aktifte nakit değerler, menkul değerler, ikrazlar, borçlu hesaplar, iştirakler, sabit kıymetler kalemleri yer almaktadır.

Hazır değerler içinde sadece hisse senedi ve tahviller gösterilirken diğer menkul değerler gösterilmemektedir. Ayrıca ikrazların süresini bilançodaki gösteriminden anlamak mümkün değildir. İşletmenin analizi ve bazı oranların bulunması için ikrazların uzun vadeli ve kısa vadeli olarak ayrılması ve kısa vadeli ikrazların dönen varlıklarda uzun vadeli ikrazların ise duran varlıklar

⁷ 15 Eylül 1993 tarihli 21699 madde 21, 22 Haziran 1994 , 21968 sayılı RG.,s.30

içinde gösterilmesi gerekir.

Bilanço aktifinde "Borçlu Hesaplar" adı altında ticari alacaklar, verilen depozito ve kapora niteliğinde kalemler gösterilmiştir. (Bilançoda hesap ismi kullanılmaz kuralına ters olarak "Hesaplar" tabiri kullanılmıştır.) Ayrıca cari hesap şeklinde çalışan kalemler de burada yer almıştır. Bu kalemin de içerisinde vade ayırımına gidilmemiştir. Alacakların kısa vadeli ticari alacaklar ve uzun vadeli ticari alacaklar olarak gösterilmesi gerekir. Aynı şekilde diğer alacaklar ve diğer kalemlerde bu ayırma tabi tutulmalıdırlar.

AKTİF

	<u>HAYAT</u>	<u>HAYAT DIŞI</u>	<u>TOPLAM</u>
NAKİT DEĞERLER			
Kasa ve Bankalar			
MENKUL DEĞERLER			
a) Hisse Senetleri			
b) Tahviller			
TOPLAM			
İKRAZLAR			
Yaşam Poliçeleri Üzerinden İkrazlar			
BORÇLU HESAPLAR			
a) Sigortalılar			
b) İstihsal Organları			
(-) Şüpheli Alacak Karşılığı			
c) Sigorta ve Reas. Şirketleri C/H			
d) Sedan ve Retr. Nezd. Dep.			
e) Diğer Borçlu Hesaplar			
TOPLAM			
İSTİRAKLER			
SABİT KIYMETLER			
a) Gayrimenkuller			
(-) Birikmiş Amortismanlar			
b) Demirbaşlar			
(-) Birikmiş Amortismanlar			
TOPLAM			
AKTİF TOPLAMI			
Nazım Hesaplar			

ii) Pasif

Pasifte özkaynaklar, dönem kârı ve teknik karşılıklar ile alacaklı hesaplar başlığı altında kalemler yer almıştır. Bilançonun likidite esasına göre düzenlenme kuralına ters olarak önce özkaynaklar daha sonra teknik karşılıklar ve son olarak alacaklı kalemler yer almıştır. Burada en erken ödenecek kalemde en son ödenecek kaleme doğru bir sıralamanın yapılması daha doğru olur. Yine aktifte olduğu gibi pasifte de dönem ayırımına gidilmemiştir.

Teknik karşılıklarda reasürana isabet eden tutarlar gösterilmemiştir. Bilançoda brüt kalemleri görmek mümkün olmamaktadır.

PASİF

HAYAT HAYAT DIŞI TOPLAM

ÖZKAYNAKLAR

- a) Sermaye
- (-) Ödenmemiş Sermaye
- b) Kanuni Yedek Akçe
- c) Olağanüstü Yedek Akçe
- d) Yeniden Değerleme Fonu
- TOPLAM

DÖNEM KARI

TEKNİK KARŞILIKLAR

- (Reasürörler Payı Hariç)
- a) Kazanılmamış Prim Karşılıkları
- b) Ödenecek Hasar Karşılığı
- c) Hayat Matematik Karşılığı
- TOPLAM

ALACAKLI HESAPLAR

- a) Sigorta ve Reas. Şirketleri C/H
- b) Reasürörlerin Depoları
- c) Diğer Alacaklı Hesaplar

PASİF TOPLAMI

Nazım Hesaplar

Sigorta işletmelerinin bilançolarının analize uygun olmaması ve gelecek dönem tahsil edilecek primlerin bu döneme gelir kaydedilmesi ve sonuçta kârların artırılması, sektörün muhasebe açısından taşıdığı olumsuzluktur⁸. Özellikle serbest rekabet ile enflasyon ortamında

⁸ Yavuz Ilgaz, "Sigorta İşletmelerinin Muhasebe Eğitimiinden Beklentileri" Türkiye XI. Muhasebe Eğitim Sempozyumu Tebliğ, s.139 İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi

fiktif kârlar ortaya çıkabilmekte ve işletmelerin özsermayelerinde erezyona neden olmaktadır.

SMK tabi işletmelerde bilançoda dönem ayırımına gidilmemiştir. Bunu sebebi olarak, yaptığımız araştırmada sigorta işletmelerinin %12'si sigorta işletmelerini mali tablolarında dönem ayırımının yapılamayacağı, %50'si bu ayırımın yapılmasının güç olduğu ve işletmelerin %38 diğer sebeplerden dolayı dönem ayırımına gidilmediğini belirtmişlerdir. Halbuki SPK'na tabi sigorta işletmelerinde bu ayırım yapılmıştır.

d) Kâr Zarar Tablosu

SMK'na tabi işletmelerde Yabancı sigorta işletmelerinin bir kısmı hariç gelir tablosu Türkiye'de kullanılmamakta bunun yerine, hesap şeklindeki kâr zarar tablosu kullanılmaktadır ve bu tablo ek 4'te verilmiştir. Ek 4'deki tablo incelendiğinde, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinde "gelir ve giderlerin karşılaştırılması (matching)" ilkesine uygun bir tablo oluşturulmadığı görülecektir⁹. Burada kastedilen birbirleriyle ilgili gelir ve giderlerin beraber aynı bölümde gösterilmesidir.

Kullanılan bu tabloda, bir tarafta gelirler diğer tarafta ise, giderler yer almaktadır. Giderler kısmında teknik branşlara ait "giderler ve genel giderler", gelirler kısmında ise branşlara ait gelirler ve mali gelirler yer almaktadır. Branşlara ait giderlerde, personel ve genel giderler, o branşa ait giderler arasında yer almakta ve tablonun altında toplam olarak verilmektedir. Bu şekilde de yönetim ve maliyet muhasebesi uygulamak ve yöneticilere gerekli bilgileri vermek zorlaşmaktadır. Ayrıca tabloda branşların gerçek anlamda kârlı olup olmadıklarını görmek mümkün değildir. Bu nedenle tabloda birbirleriyle ilgili gelir ve giderlerin beraber gösterilmesi gerekir.

Yukarıda sözü edilen durumun giderilmesi sigorta sektöründe standartları belirlenmiş rapor tipi gelir tablosu kullanımı ile mümkün olabilir.

Yay. s.139

⁹ Recai Dolaş, "Sigorta İşletmelerinin Muhasebe Eğitimiinden Beklentileri" Türkiye XI Muhasebe Eğitim Sempozyumu Tebliğ, s.139 İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme Yönetimive Muhasebe Araştırma Merkezi Yayını s.134)

Türkiye'de kullanılan kâr zarar tablosunun bölümlü gelir tablosu şekline dönüştürülmesi konusunda; işletmelerin %23'ü dönüştürülmesi gerektiğini, %32'si halen işletmelerinde uyguladıklarını, %39'u mevcut uygulamanın yetersiz olduğunu belirtirken, %4'ü ise, diğer sebepleri belirtmişlerdir.

2) SERMAYE PİYASASI KANUNU

1984 yılında Sermaye Piyasası Kurulu tarafından Standart Genel Hesap Planı yayınlanmıştır. Daha sonra, 29 Ocak 1989 tarih ve 20064 sayılı Resmi Gazete'de XI seri ve I nolu Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kuralları Hakkında Tebliğ ile Sermaye Piyasası Kanununa tabi ortaklıklar ve aracı kurumlarca düzenlenecek mali tablolar ve raporlar ile bunların hazırlanması ve ilgililere sunulmasına ilişkin ilke ve kurallar belirlenmiştir. Tebliğ 1200'ün üzerinde ortaklıkları kapsarken, bunların içinde sigorta işletmeleri de mevcuttur.

Bu tebliğde, muhasebenin temel kavramları ve uygulama standartlarının kapsamı belirtilmiş ve mali tablolara ilişkin şekil ve esasları açıklanmıştır. Bilanço, gelir tablosu, fon akım tablosu, nakit akım tablosuyla ilgili kalemlerin açıklamaları yapılmıştır.

Tebliğde, tip bilanço, gelir tablosu (özet ve kapsamlı), fon akım tablosu, nakit akım tablosu, satışların maliyeti tablosu, kar dağıtım tablosu ortaklıklar ve aracı kurumlar için ayrı ayrı verilmiştir.

Türkiye'de 1996 yılı başı itibariyle beş sigorta işletmesi SPK'na tabiidir ve Borsa'da hisse senetleri işlem görmektedir. Bu işletmeler, Ak Sigorta, Emek Sigorta, Comercial Union Sigorta, Halk Sigorta ve Anadolu Sigorta'dır.(Bazı işletmeler de yakında hisselerini borsaya arzedeceklerdir) SPK'na tabi olan bu işletmeler aynı zamanda SMK'na da tabidirler. Dolayısıyla Sermaye Piyasası Kurulu için ve Sigorta Murakebe Kurulu için ilgili kanunlara göre, mali tablo hazırlamakta ve beraber yayınlamaktadırlar.

a) Bilanço

SPK'nun istediği bilanço aşağıda verilmiştir. Bilanço incelendiğinde aktifte ve pasifte dönem ayrımına gidildiği görülecektir. Bilanço kalemleri ise, özet şekilde verilmiştir. Kısa vadeli ticari alacakların kimlerden olduğu ve aynı şekilde kısa vadeli borçlarında kimlere olduğu gösterilmemiştir. Uzun vadeli alacaklar

finansal varlıklar içinde yer almıştır. İktisatlar¹⁰ ayrı bir kalem olarak gösterilmezken, pasifte uzun vadeli işler karşılıkları da yer almamıştır. Yine borç ve gider karşılıklarının ayrıntısı mevcut değildir.

AKTİF (VARLIKLAR)

1 DÖNEN VARLIKLAR

- A- Hazır Değerler
- B- Menkul Değerler
- C- Kısa Vadeli Ticari Alacaklar
- D- Diğer Kısa Vadeli Alacaklar
- E- Diğer Dönen Varlıklar

2. DURAN VARLIKLAR

- A- Finansal Varlıklar
- B- Maddi Duran Varlıklar (net)
 - 1- Binalar, Arsalar ve Araziler
 - 2- Diğer Duran Varlıklar
 - 3- Birikmiş Amortismanlar (-)

AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI

PASİF (KAYNAKLAR)

1. KISA VADELİ BORÇLAR

- A- Ticari Borçlar
- B- Diğer Kısa Vadeli Borçlar
- C- Teknik Karşılıklar
 - 1- Cari Riskler Karşılığı
 - 2- Muallak Hasar Karşılığı
 - 3- Borç ve Gider Karşılıkları

2. UZUN VADELİ BORÇLAR

- A- Borç ve Gider Karşılıkları

3. ÖZ SERMAYE

- A- Sermaye
- B- Yeniden Değerleme ve Değer Artışı
 - 1- Duran Varlıklarda Değer Artışı
 - 2- Dönen Varlıklarda Değer Artışı
- C- Yedekler
 - 1- Yasal Yedekler
 - 2- Olağanüstü Yedek
- D- Net Dönem Karı/zararı

PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI

¹⁰ Sigorta işletmesinin verdiği borç para, kredi .

b) Gelir Tablosu

SPK'na tabi sigorta işletmeleri rapor tipi gelir tablosu düzenlemektedirler. Aşağıda verilen gelir tablosunda, branşlar itibariyle (hayat hayatdışı sonuç) gelir ve giderler yer almamakta ve Net Hasılat'tan Hasılatın Maliyeti çıkarılarak Brüt Satış Karı'na ulaşılmaktadır. Bu şekilde ayırım ile bölümlü gelir tablosu kullanılmaktadır.

GELİR TABLOSU

A- HASILAT

- 1- Net Prim Geliri
- 2- Komisyon Geliri
- 3- Diğer Gelir

B- HASILATIN MALİYETİ (-)

- 1- Hasarlar
- 2- Komisyon Gideri
- 3- Diğer Gider

Brüt Faaliyet Kârı

C- FAALİYET GİDERLERİ(-)

Esas Faaliyet Kârı(zararı)

D- DİĞER FAALİYETLERDEN GELİR VE KARLAR

Faaliyet Kârı (Zararı)

E- OLAĞANÜSTÜ GELİR VE KARLAR

Dönem Kârı (Zararı)

F- ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER (-)

Net Dönem Kârı

Bu tabloda brüt Hasılat yer almamakta; teknik kâr gösterilmemiştir. Diğer taraftan hayat ve hayat dışı sonuçlar da ayrı ayrı verilmemiştir. Yukarıda sayılan tüm eleştirilere rağmen SPK'nın mali tablolarının düzenlenmesi SMK'na göre daha anlaşılır ve muhasebe ilkelerine daha uygundur.

3) MALİYE VE GÜMRÜK BAKANLIĞI TEBLİĞİ

26 Aralık 1992 tarihli Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında Maliye ve Gümrük Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliğini yayınlamıştır. Bu tebliğde Muhasebe Usul ve Esasları, Muhasebe Politikalarının açıklanması, Mali Tablo İlkeleri, Mali Tabloların Düzenlenmesi ve Sunulması ve Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve Hesap Planı Açıklamaları yer almıştır. 1 Ocak 1994 tarihinden itibaren birinci sınıf işletmeler, bu tebliğde belirtilen kurallara

uymakla yükümlü tutulmuştur. Ancak bazı istinalar ve muafiyetler mevcuttur.¹¹

Sigorta işletmeleri bu muafiyet kapsamında olmakla beraber, Tebliğin Muhasebe Temel Kavramları, Muhasebe Politikalarının Açıklanması ve Mali Tablo İlkeleri bölümlerine uymakla yükümlü kılınmışlardır. Aşağıda bu bölümleri kısaca ele alınmıştır.

a) Muhasebenin Temel Kavramları

Tebliğde aşağıdaki kavramlara yer verilmiştir. Bu kavramların açıklanması ikinci bölümde yapıldığı için burada sadece hangi kavramlar olduğunu sıralanmıştır.

- 1- Sosyal Sorumluluk Kavramı
- 2- Kişilik Kavramı
- 3- İşletmenin Sürekliliği Kavramı
- 4- Dönemsellik Kavramı
- 5- Parayla Ölçülme Kavramı,
- 6- Maliyet Esası Kavramı,
- 7- Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı,
- 8- Tutarlılık Kavramı,
- 9- Tam Açıklama Kavramı,
- 10-İhtiyatlılık Kavramı,
- 11-Önemlilik Kavramı,
- 12- Özün Önceliği Kavramı.

b) Muhasebe Politikalarının Açıklanması

Tebliğde açıklanması gereken muhasebe politikaları şu şekilde belirtilmiştir:

1- Mali tablolar hazırlanırken işletmenin sürekliliği, tutarlılık ve dönemsellik kavramlarından ayrılımlar olması hallerinde, bu ayrılımların mali tabloların dipnotlarında nedenleriyle açıklanmalıdır.

2- İhtiyatlılık, özün önceliği ve önemlilik kavramları muhasebe politikalarının seçimini ve uygulanmasını yönlendirmelidir.

3- Mali tabloların içeriği bütün önemli muhasebe politikaları

¹¹ Geniş bilgi için bkz. 26 Aralık 1992 tarihli Resmi Gazete.

anlaşılır olmalı ve kısaca açıklanmalıdır.

4- Kullanılan muhasebe politikalarıyla ilgili açıklamalar, mali tablolarla bütünlük oluştururken, bu politikaların açıklaması mali tabloların bütünlüğü ve tamlığı için temel ilkedir. İşletme yönetimi, politikalarla ilişkin açıklamaları muhasebe bölümüne toplu olarak vermeleri gerekir.

5- Bilanço ve gelir tablosundaki ve diğer tablolardaki yanlış ve gerçeğe uygun olmayan işlemler ancak muhasebe kayıt ve tekniğine uygun olarak düzeltilebilir.

6- Mali tablolar dönemler itibariyle karşılaştırılabilir nitelikte olmalıdır.

7- Mali polikalarda, cari dönem ve gelecek dönemlerde önemli etki yaratan veya yaratabilecek değişiklikler yapılmış ise, durum nedenleri ile birlikte açıklanmalı ve bunun mali tablolara etkisi gösterilmelidir.

c) Mali Tablolar İlkeleri

Mali tablo ilkeleri, temel mali tabloların düzenlenmesinde işletmelerce uyulacak kuralları ifade eder.

Tebliğ'de yer almayan konularda, daha sonra yayınlanacak muhasebe standartlarına, yoksa, muhasebe kavramlarına uygun olarak öncelikle, işletmenin içinde bulunduğu sektörde yaygın olarak kullanılan, bunun da uygulanmadığı hallerde, uluslararası standartlarda benimsenen esaslara uyulur denilmektedir.

Bu şekildeki kurallar özellikle sigortacılık sektöründe yenilikler getirilmesine ışık tutmaktadır. Sigortacılıkta yetersiz olarak kullanılan sigorta muhasebesi teknikleri ve muhasebe kavram ve ilkeleri uygulanmasında gelişmiş ülkelerin uluslararası standartların, belkide en önemlisi AB'nin standartlarını almak gerekmektedir.

Maliye Bakanlığı Tebliği'nde, Mali tabloların hazırlanmasında esas alınan kavram ve ilkeler ile TTK ve ilgili mevzuat (SMK ve ilgili yönetmelik ve kanun hükmünde kararnameler) hükümlerinin farklı uygulamalara yer verdiği durumlarda, işletmeler, söz konusu mevzuat hükümleri uyarınca istenilen bilgileri sağlayacak şekilde gerekli

düzenlemeleri yapar denilmektedir. Bu şekilde bir açıklama ile yetersiz olan düzenlemelerin değiştirilmesi gerekmektedir.

Tebliğde, bilanço ilkelerinde dönem ayırımına gidileceği belirtilmiştir. Böylece sigorta işletmeleri mali tablolarında dönen varlıklar, duran varlıklar ve pasifte kısa vadeli yabancı kaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve özkaynaklar olarak ayrılması gerekmektedir.

4) KULLANILAN DİĞER MALİ TABLOLAR

SMK'na tabi sigorta işletmelerin bir kısmı fon akım tablosu, nakit akım tablosu, özsermaye değişim tablosu gibi diğer mali tabloları kullanmaktadırlar. SPK'na tabi sigorta işletmeleri ise, yayınlanan standart tablolara uymakla yükümlüdürler.

Yaptığımız araştırmada sigorta işletmelerinin % 50'si bilanço ve gelir tablosunun yanında fon akım tablosu, nakit akım tablosu ve özsermaye değişim tablosunu kullandıklarını belirtmişlerdir. Bilanço ve gelir tablosu ile birlikte nakit akım tablosu düzenleyeler ise % 80 olarak tesbit edilmiştir.

Ancak yukarda belirtilen oranlarda işletmelerin faaliyet raporlarında diğer mali tablolara raslanamamıştır.

5) KULLANILAN HESAP PLANI

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığınca Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği ve Sigorta Murakebe Kurulunun görüşü alınarak bir hesap planı hazırlanmıştır. 1 Ocak 1993 Tarihinden itibaren kullanılması zorunlu olan hesap planında aşağıdaki hesap grupları yer almaktadır:

- 0 NAKİT VE BENZERİ DEĞERLERİ
- 1 ALACAKLAR
- 2 SABİT DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER
- 3 BORÇLAR VE DİĞER PASİFLER
- 4 ÖZKAYNAKLAR
- 5 TEKNİK KAR/ZARAR HESAPLARI
- 6 ANA FAALİYET DIŞI GELİRLER
- 7 GENEL GİDERLER
- 8 DÖNEM KAR ZARARI
- 9 NAZIM HESAPLAR

Hesap planında ana faaliyet dışı gelirler yeralırken, faaliyet dışı giderler ayrıca gösterilmemiştir.

Sigorta işletmeleri Maliye bakanlığının yayınlamış olduğu muhasebe sistemi tebliğinde yukarıda verilen temel kavram ve ilkelere uyulacaktır. Ancak yukardaki ilkelerin yanında Hazine Müsteşarlığı'nın yayınladığı hesap planını kullanmaya devam edeceklerdir.

Yaptığımız araştırmada sigorta işletmelerinin %56'sı fon muhasebesi yöntemine göre yapılan kayıtların şu anda kullanılan hesap planıyla yapılabileceği, %38'i yapılamayacağını belirtirken %6'sı bu soruya cevap vermemiştir.

Bu hesap planında hesap gruplarının dönen varlık, duran varlık, kısa vadeli yabancı kaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar, özkaynaklar ayırımına gidilmemesinin nedeni olarak işletmelerin %12'si ayırım yapılamaz olmasını, %50'si ayırım yapılmasının güç olması %38'i ise diğer sebeplerden dolayı bu ayırımın yapılmadığı görüşünü belirtmişlerdir.

“Yukarda belirtilen ayırımın yapılması gerekir mi?” sorusuna ise işletmelerin %75'i yukardaki gibi bir ayırımın yapılması gerektiğini, %19'u ise gerek olmadığını, %6'sı ise, bu soruya cevap vermemiştir. Bu sonuca göre işletmeler dönem ayırımının yapılması taraftarıdır.

Yeni hazırlanacak sigortacılağa has hesap planıyla birlikte sigorta muhasebesine ait muhasebe standartlarının da oluşturulması gerekir.

D MALİ TABLOLARIN YAYINLANMASI VE DENETİM

Sigorta işletmelerinde denetim, SPK ve SMK'na tabi işletmeler olmak üzere ayrılırlar.

SMK'na tabi sigorta işletmeleri, Sigorta Murakebe Kurumu bünyesinde oluşturulan Sigorta Denetleme Kurumu'nun denetimindedir.¹² Sigorta işletmelerinin faaliyetleri, varlıkları, iştirakleri, alacakları, özkaynakları, borçları ile mali bünyelerini ve idari yapılarını etkileyen diğer tüm unsurların denetimi Kurul'un uzman ve yardımcıları ile aktüer ve yardımcılarınca yapılmaktadır.

¹² SMK'nun değişik 23. maddesi gereği, 22 Haziran 1994 , 21968 sayılı RG., s.27

Ayrıca bu Kurul'a, işletmelerin yıllık net primleri üzerinden binde üçünü geçmemek üzere aidat ödenmektedir.

Yukarıda sayılan denetim elemanları Sigorta Murakebe Kanunu çerçevesinde, sigorta işletmelerinin tüm defter, kayıt ve belgelerini incelemeye yetkilidirler ve işletmeler bu kişilere istenilen belgeleri vermekle yükümlüdürler.

Hazine Müsteşarlığı sigorta işletmelerinden belirleyeceği esaslar ve örneklerle uygun olarak her türlü bilgi, cetvel, rapor ve mali tabloları istemeye yetkilidir. Ayrıca işletmelerin mali bünyeleri ve kaynakların kullanımı, Yükümlülük Karşılama Yeterliliği gibi mali bünyeyi güçlendirmeye yönelik standart reşyoları isteyebilir. Müsteşarlık gerekli gördüğü takdirde bu mali tabloların ve işletmenin mali reşyolarının yayınlamasını isteyebilir. Belirlenen bu mali reşyo ve standartlara, sigorta işletmelerinin uyma zorunluluğu vardır.¹³ İşletmelerin reşyoları bu standart resyolardan aşağıya düşerse, Müsteşarlık birtakım tedbirler alabilir. Örneğin reşyo yükümlüğü yerine getirilmeyen branşın ruhsatının iptal edilmesi gibi. Ancak şimdiye kadar Müsteşarlıkca reşyolar konusunda herhangi bir çalışma ve yayın yapılmamıştır.

Gerçeğe uygun olmadığı, aldatıcı veya yanlış düzenlendiği Müsteşarlıkca tesbit edilen bilanço ve gelir tablosunun doğru şekli, durumun tebliğinden itibaren on gün içinde daha önce ilan yapıldığı gazetede tekrar ilan edilir.

SPK'ya tabi sigorta işletmelerinin mali tablolarının denetlendikten sonra yayınlanması gerekmektedir. SPK'ya tabi sigorta işletmelerinin denetim konusunda yerleşik denetim standartları yeni yeni oluşmaktadır. Fakat, bunların yanında sigortacılığa has reşyoların da kullanılmasıyla, bu işletmeler hakkında daha sağlıklı bilgiler elde edilmesine yardımcı olunacaktır.

Araştırmamızda, sigorta işletmelerinin %54'ü mali tabloların bağımsız denetçilerce zorunlu olarak denetlenmesi ve %25'i bu tabloların denetlendikten sonra yayınlanması gerektiğini belirtmişlerdir. İşletmelerin %17'si devlet denetiminin yetersiz olduğunu belirtirken, sadece %4'lük bir işletme grubu devlet denetiminin yeterli olduğunu ve başka bir denetime gerek olmadığı bildirmişlerdir. Son yapılan değişikliklerle, sigorta ve reasürans

¹³ 15 Eylül 1993 tarihli 21699 RG, 510 KHK mad.28, 22 Haziran 1994 , 21968 sayılı RG.,s.33,

işletmelerinin bağımsız denetim kuruluşlarınca denetimini istemeye ve bunlarla ilgili usul ve esasları tesbite Hazine Müsteşarlığı yetkili kılınmıştır.¹⁴ Ancak bu konuda, henüz bir düzenleme ve istek mevcut değildir¹⁵.

Gerek AB'ne uyum gerekse bilgi kullacılarına doğru ve güvenilir bilgi sunulması için mali tabloların bağımsız denetçilerce denetlenmesi ve bu tabloların denetlendikten sonra ulusal gazeteler düzeyinde yayınlanması gerekir.

Sigorta işletmeleri üzerindeki denetimin devlet tarafından ciddiye alınması normaldir. Çünkü sigorta işletmeleri güven satan işletmelerdir. Ancak devlet denetiminin, işletmeleri denetleyebilecek düzeydeki kişilerce yapılması ve işletmelerin bağımsız denetimini destekleyici bir nitelikte olması ve işletmelere daha fazla yük getirilmemesi gerekir.

E. MALİ TABLOLARIN KONSOLİDASYONU

Türkiye'deki sigorta işletmelerini ilgilendiren konsolidasyon Sermaye Piyasası Kurulu tarafından Seri:XI ve No:7(10) nolu "Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ" ile ortaya çıkmıştır.¹⁶ Bu tebliğin geçici maddesinde, sigorta işletmeleri için Hazine Müsteşarlığı tarafından bir düzenleme yapılincaya kadar, menkul kıymetleri halka arzolunan sigorta işletmeleri, konsolide mali tablo düzenlemekle yükümlü tutulmuştur.

SPK'nın bu konudaki düzenlemesinden sonra sigorta işletmeleri için ilk defa, 1993 yılında kabul edilen KHK/510 ve 1994 yılında yayınlanan KHK/539 ile SMK'na tabi sigorta işletmeleri için konsolide mali tablolardan bahsedilmiştir. "Sigorta şirketlerinin, konsolide mali tablolar hazırlamaları için gerekli düzenlemeleri yapmaya, konsolidasyona tabi olacak doğrudan ve dolaylı iştirakleri

¹⁴ KHK/510 ve KHK/539 mad. 28.

¹⁵ Uluslararası ve AB'nde uygulanan reşyoların ve özellikle Amerika'da uygulanan Erken Uyarı Reşyoları'nda gözönünde bulundurularak, Türkiye için sigortacılığa has reşyoların uygulanması ve mali tabloların bu reşyoların kullanılmasına uygun olacak şekilde düzenlenmesi gerekir.

¹⁶ Oktay Güvemli, Kurumlar Topluluğunun Muhasebe, Finansman, Vergi ve Ticaret Hukuku Açısından Yönetimi, Marmara Üniversitesi Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayın No:451/684, İstanbul, 1993 s.264

ile yönetim ve denetimine sahip oldukları ortaklıkları, faaliyet alanları ve iştirak oranları itibariyle belirlemeye ve konsolide mali tabloların ilan edilmesi ile ilgili usul ve esasları tesbite Müsteşarlık yetkilidir."¹⁷ Bu da göstermektedirki, Müsteşarlık ileride bu konuda bir düzenleme yapabilecek ve dolayısıyla sigorta işletmeleri konsolide mali tablo hazırlamak zorunda kalacaklardır. Bu düzenlemenin sektörün gelişmesi ve mali tablolarında konsolidasyona uygun bir şekilde hazırlanması için bir an önce yapılması gerekir.

Yukarda belirttiğimiz husus, bir zorunluluk haline gelmiştir. Aşağıda tablo 14, 15 ve 16'da Türkiye'de faaliyet gösteren sigorta işletmelerinin ortakları verilmiştir. Bu tablolar incelendiğinde, işletmelerin büyük kısmının direkt bir holdingin ya da grubun bünyesinde olduğu görülmektedir. Bunlara ilaveten, bir kısım işletmenin de dolaylı olarak holding ya da grupların kontrolünde olması, konsolide mali tablo düzenlenmesi için yeterli neden olmaktadır.

¹⁷ SMK'nun 39 Maddesinin değişikliği ile, 15 Eylül 1993 tarihli 21699 sayılı resmi gazetede, 510 KHK 28. Maddesi(c) fıkrasında, 22 Haziran 1994 , 21968 sayılı RG.,s.28-29

Tablo 13 TÜRKİYE'DEKİ YERLİ SİGORTA İŞLETMELERİ VE HİSSEDARLARI (%)

AK SİGORTA	Sabancı Holding	%79.55			Diğer	%20.45
ANADOLU SİGORTA	T. İş Bankası	%70.86	Cam Pazlama AŞ	%2.56	Diğer	%26.58
ANADOLU HAYAT	Anadolu Sigorta	%95.00			Diğer	% 5.00
ANKARA SİGORTA	Etibank	%84.50	Ticaret Bankası	%15.00	Diğer	% 0.50
BATI SİGORTA	Tütünbank	%55.00	Hedef Zir.tic	%28.48	Diğer	%16.52
BAŞAK SİGORTA	Ziraat Bankası	%50.00	Tariş	%16.67	Diğer	%33.33
BİRLİK SİGORTA	Koop. Ortakları	%100.00				
CIGNA SA SİGRTA	Sabancı Holding	%51.00	Afia Fin. Corp	%48.90	Diğer	% 0.10
DEMİR SİGORTA	Demirbank	%99.97			Diğer	% 0.03
DENGİ SİGORTA	Bayındır Holding	%94.92	Aytekın Tece	%5.00	Diğer	% 0.08
DOĞAN SİGORTA	Sapekeksa	%37.50	Ak-Sabancı Hold.	%54.7	Diğer	% 7.79
EMEK SİGORTA	Avr. Amerika Hold	%44.19	Edamir AŞ	%9.61	Diğer	%53.80
EMEK HAYAT	Avr. Amerika Hold	%81.74	İktisat Bankası	%18.01	Diğer	%0.25
EMİN SİGORTA	Islamic Ins Rea Co	%99.90			Diğer	%0.10
GENEL SİGORTA	Sın. Mali Yat Hol	%44.05	Pamukbank	%22.80	Diğer	%33.15
GÜNEŞ SİGORTA	Vakıfbank	%57.20	Gan International	%30.	Diğer	%12.80
GÜNEŞ HAYAT	Güneş Sigorta	%50.00	Vakıfbank	%34.40	Diğer	%15.60
GÜVEN SİGORTA	Halk Bankası	%36.65	Emlakbank	%19.00	Diğer	%44.35
HALK SİGORTA	Yapı Kredi Bankası	%75.00			Diğer	%25.00
HALK YAŞAM	Halk Sigorta	%99.73			Diğer	%0.27
HÜR SİGORTA	Impexbank AŞ	%34.00	Hürriyet-Hür Hold	%35.12	Diğer	%30.89
İNAN SİGORTA	Tekel Memur De.	%41.80	Güven Sigorta	%15.05	Diğer	%43.15
İSVİÇRE SİGORTA	Avrupa İnş Turz.	%60.00	Switzerland Gen Ins	%40.00		
MARMARA SİGORTA	Intermotiv Otomo	%30.00	Interplast San.	%20.00	Diğer	%50.00
MERKEZ SİGORTA	Türk Petrol Hold.	%30.19	T.-M. Yamantürk	%44.96	Diğer	%24.85
OYAK SİGORTA	Ordu Yrd. Kurumu	%61.13	Emlakbank	%26.49	Diğer	%12.38
RAY SİGORTA	Milpa AŞ.	%39.87	Alternatifbank	%12.84	Diğer	%47.29
RUMELİ SİGORTA	Rumeli Holding	%25.00	Uzan-İmarbankası	%68.34	Diğer	%6.67
RUMELİ HAYAT	İmar Bankası	%70.82	Aachener Ruckver.	%10.00	Diğer	%19.12
ŞARK SİGORTA	Koç Holding	%43.41	Riunione Adriatica	%33.59	Diğer	%33.00
ŞARK HAYAT	Koç Holding	%49.00	Riunione Adriatica	%33.00	Diğer	%18.00
ŞEKER SİGORTA	Sert Holding	%38.18	Muh. Şeker Fab. AŞ	%46.02	Diğer	%15.80
TAM SİGORTA	Tercan Holding	%20.00	Trent Holding	%9.09	Diğer	%70.91
TİCARET SİGORTA	Türkbank Yrd S.	%22.00	Güvenlik Em.Vakfı	%22.00	Diğer	%64.00
UNIVERSAL SİGORTA	T.Turizm Y. Ban	%67.00	Lapis Holding	%14.00	Diğer	%19.00

Kaynak : SMK ve Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği İstatistikleri

Tablo 14**TÜRKİYE'DEKİ YABANCI SİGORTA İŞLETMELERİ VE HİSSEDARLARI (%)**

AGF SİGORTA	AGf International S.A	%50.00	Doğuş Holding	%50.00		
AMERICAN HOME	Am. Home Ass. Comp	%.99.20			Diğer	%0.80
AMERICAN LIFE	American Life Ins. Co	%99.60			Diğer	%0.40
ASSICURAZIONI GEN	Assicurazioni Gen	%88.97	Mitsui Marine	%10	Diğer	%1.03
ASSITALIA LE ASS	Assitalia Le Ass.	%100.00				
COMERCIAL UNION	Comer. Union P.L.C	%55.00	Finansbank	%45.00		
COM.UNION HAYAT	Comer. Union P.L.C	%55.00	Finansbank	%25.00	Diğer	%25.0
EGE BALTICA	Baltica	46.78	Egebank	%28.03	Diğer	%25.19
İTTİHADİ MİLLİ	UAP Intern.	%84.20	Temtaş AŞ.	%10.42	Diğer	%14.55
İMTAŞ HAYAT	L'Union Des Ass.	%99.92			Diğer	%0.08
MAGDEBURGER	Magdeburger V. A.G	%99.99			Diğer	%0.01
NORDSTERN	Nordstern Allgemeine	%100.00				
P.F.A. SİGORTA	PFA Triad	%83.58	E. Turker	%16.40	Diğer	%0.02
RIUNIONE ADR.	Riunione Adriatica	%100.00				
TÜRK NİPPON	Nip. Fire & Marine	%51.00	T.Kalkınma B.	%39.00	Diğer	%10.00

Kaynak : SMK ve Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği istatistikleri

Tablo 15**TÜRKİYEDEKİ REASURANS İŞLETMELERİ VE BÜYÜK HİSSEDARLARI (%)**

DESTEK	T. İş Bankası	%97.88			Diğer	%2.12
HALK	Yapı Kredi Bankası	%47.30	Halk Sigorta	%28.13	Diğer	%24.57
İSTANBUL	Güneş Sigorta	%14.93	Şark Sigorta	%14.93	Diğer	%29.86
MİLLİ	T. İş Bankası	%75.37	Milli Rea.Yr.S	%10.06	Diğer	%14.57

Kaynak : SMK ve Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği istatistikleri

Yaptığımız araştırmada konsolide mali tablo düzenlenmesi konusunda, sigorta işletmelerinin %31'i sigorta işletmelerini mutlaka konsolidasyona tabi tutulmaları gerektiğini belirtirken, %37'si konsolide mali tablolarla şimdilik gerek olmadığını, %19'u sigortacılıkta konsolidasyon yapılamayacağını ve %13'ü diğer görüşleri belirtmiştir.

Diğer taraftan konsolide mali tabloların denetlendikten sonra yayınlanması sorusuna, sigorta işletmelerinin %68'i mali tabloların denetlendikten sonra yayınlanması gerektiği görüşünü belirken, %19'u konsolide mali tablo hazırlanmalı ancak yayınlanmamalı cevabını vermişlerdir. İşletmelerin sadece %6'sı konsolide mali tablo hazırlanmasına gerek olmadığını belirtmişler ve %6'sı bu soruya cevap vermemiştir.

Özellikle AB'ne üyelik ve ülkemiz sigortacılığının gelişmesi açısından, holding ve kurum bünyesindeki sigorta işletmelerinin

konsolide mali tablo hazırlamaları ve bu tabloların denetlendikten sonra yayınlanması gerekir.

II. AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM GEREKSİNİMLERİ

1. YAPISAL DEĞİŞİKLER

Türkiye'de sözleşme hukununda ve poliçe ile düzenlemelerde poliçe sahiplerini koruyucu düzenlemelere gerek vardır. Poliçe sahiplerinin güvence altına alınabilmesi için, tüketicinin korunmasıyla ilgili yasalar çıkarılmalı ve SMK'nunda bu konuda düzenlemelerin yapılmalıdır.

AB'ne uyumda tüm sigorta branşları, özellikle hayat dışı branşlar çoğaltılmalı, pazara yeni hizmetlerle girilerek pazardaki pay genişletilmelidir. Sigortacılık bilincinin yerleştirilmesi, sigorta işletmelerinin özkaynaklarının kuvvetlendirilmesi ve kronik enflasyonun aşağıya çekilmesi gibi tedbirlerle AB'ne uyum kolaylaşabilir.

İşletmelerin faaliyetleri sırasında tesisle yükümlü tutuldukları prim/özkaynak oranı, AB'ndeki orandan fazladır ve bu oranın daha aşağıya çekilmesi gerekir. Ayrıca, AB'ne uyumda sürecinde büyük risklerin de belirlenmesi gerekir.

AB'nde uygulanan hizmet serbestisine uyum sağlanmalıdır. Reasüransa devredilecek miktarlarla ilgili düzenlemenin yeniden yapılması gerekir. Ülkemiz de çeşitli çevrelerce (DPT) AB'ne üye olmak için, sigortacılık konusundaki kısıtlamaları ve koruyucu tedbirleri kaldırması gerektiği savunulmaktadır. Bu savda, Türkiye'nin AB'ne üye olması durumunda, sigorta işlemlerinin, hizmet serbestisinden yararlanarak, yabancılar ülkede yerleşik olma şartı aranmaksızın hizmet sunabileceklerdir. Bunun için de Birlik kurallarına göre sigortacılık düzenlemelerinin yapılması gereği ortaya çıkmaktadır. AB ile bir entegrasyon durumunda, AB kökenli sigorta işletmeleri için Türkiye cazib hale gelecektir. Ancak Türkiye'de talep yetersizliği nedeniyle, bu işletmeler yüklü bir reklam harcamalarıyla karşılaşacaklardır. Ayrıca, Türkiye'de vadeli prim ödemesi, bu işletmeler için bir dezavantaj olacaktır.

SMK'nun 22 maddesinde, "Türkiye'de yerleşik kişiler Türkiye'deki bütün sigortalarını Türkiye'de faaliyette bulunan ruhsatlı sigorta

işletmelerine Türkiye'de yaptırabilirler" denilmektedir. Bununla birlikte, Bakanlıkca tesbit edilecek esaslara göre, ihracaat ve ithalat konusu olan malların taşıma sigortaları, yabancı kredi ile satın alma ve finansal kiralama yoluyla alınan uçak, helikopter, gemi sigortaları (sözleşme süreleri ile sınırlı), gemi sorumluluk sigortaları, seyahat edenlerin yurtdışı seyahat sigortaları yabancı ülkelerde yaptırabilirler. AB ile uyumda, bu kuralların hizmet serbestisi hükümlerine göre daha da serbestleştirilmesi gerekecektir.

Bilgi işlem sistemlerinin günümüzde çok gelişmesi, sektörde birimler ve satış kanalları arasında on-line çalışma ve bilgi akışının optimum düzeye çıkarılması oldukça önemli faydalar sağlayacaktır. Bütün bunların yanında sağlıklı istatistiki çalışmalar yapılmasında yarar vardır. Böylece sigorta fiyatların belirlenmesi ve teknik hizmetlerin geliştirilmesine yardımcı olunacaktır.

Türkiye'de, özellikle hizmetin kalitesinin yükseltilmesi gerekmektedir. Bunun için ürün çeşitlemesi, otamasyon, pazarlama ağlarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması, ciddi tanıtım ve reklam çalışmalarının yapılması gerekecektir. TS ISO 9004- 2 Temmuz 1992 nolu "Kalite Yönetimi ve Kalite Sistem Elemanları- Kısım 2- Hizmetler İçin Kılavuz"¹⁸ da belirtilen ISO 9000 kalite standartlarına uygun hizmet sunulması gerekecektir. Ayrıca;

- Sistemin bir parçası olan acentelerin yapılarının düzenlenmesi,
- Hizmet çeşitliliğine gidilmesi,
- Gelişen teknolojik araçlardan yararlanılması,
- Fon yönetim tekniklerinin geliştirilmesi,
- Çalışanların eğitime gerekli önem verilmesi ve yetenekli gençlerin sektöre ilgileri çekilerek, sektöre kazanıldırılması gerekir.

Sektörün daha rekabetçi, esnek bir yapıya kavuşturulması, benzer sigortacılık tekniklerinin kullanılıyor olması AB'ne uyumu kolaylaştıracaktır. Bunların yanı sıra gümrük birliği için sigorta işletmelerinin gerek teknik gerekse mali yapılarının güçlendirilmesi ve bu entegrasyona uyumdan karlı çıkacak şekilde hazırlanılması gerekecektir.

¹⁸ Nurettin Peşkircioğlu, "Hizmet Sektöründe Kalite, Kalite Güvencesi ve Sağlık Hizmetlerinde Uygulanması" MPM, Verimlilik Dergisi, Verimlilik İçin Üretimde, Tüketimde Kalite, Kalite Özel Sayısı Kasım 1993, s. 147-149, Geniş bilgi için bkz. TSE, TS-ISO 9002-2 Temmuz 1992, Kalite Yönetimi ve Kalite Sistemi Elemanları- Kısım 2- Hizmetler için klavuz, s. 1-23.

Kronik enflasyon sorunun çözülmesi gerekir. Enflasyona karşı poliçe sahiplerini koruyucu yöntemler geliştirilmeli ve yasalara geçirilmelidir.

Türkiye'deki yabancı sermaye mevzuatına göre ülkemize gelecek sermaye için bir kısıtlama mevcut değildir. Ancak yabancı sermaye girişi çeşitli nedenlerden dolayı yetersizdir. Önümüzdeki yıllarda siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanması ile yabancı sermaye girişinde artış olabilecektir. Bu da sigortacılığın gelişmesine yardımcı olabilecektir.

AB şirketleriyle ortaklıklar ve birleşmeler yoluyla, uyum süreci hızlandırılabilirken, yeni sigortacılık teknikleri Türkiye'ye getirilebilir ve bu şekilde sigortacılığın gelişmesine katkıda bulunulabilir.

2. MALİ TABLOLAR VE DÜZENLEME KURALLARINDA UYUM

Türkiye AB'ne 14 Nisan 1987 tarihinde tam üyelik için başvurda bulunmuş ve 1963 yılında imzalanan Ankara Antlaşması gereği ve 6 Mart 1995 gün ve 1/95 sayılı AB-Türkiye Ortaklık Konseyi kararı ile 1996 yılı başında gümrük birliği sağlanmıştır. AB Türkiye için bir model haline gelmiş ve Türkiye'deki sigorta muhasebesi standartlarının da AB standartlarına göre ayarlanması gereği ortaya çıkmıştır. Tam üyelik sürecinin uzunca bir zaman alacağı açıktır. Ancak bu standartların Türkiye'ye gelmesi, sigortacılığın gelişmesine katkıda bulunacak ve AB'ne muhtemel bir tam üyelik sürecinde sigortacılık sektörünün daha kolay uyumunu sağlamasını yardımcı olacaktır.

AB'ne uyumda TTK'nun ve ilgili diğer mevzuatın şirketlerle ilgili maddelerinin AB şirketler direktifleri ile uyum sağlaması gerekecektir. AB'nde muhasebe ile ilgili düzenlemeler şirketler direktiflerinde yapılmaktadır. Sadece sigortacılık sektöründe yapılacak değişikliklerle uyum sağlamak mümkün olmayacaktır. Bu nedenle belki sigorta sektörü ile diğer sektörlerin işbirliği yapması gerekecektir.

AB şirketler direktiflerinde yeralan mali tabloların işletmelerin durumlarını "doğru ve tam" "(gerçeğe uygun ve doğru) olarak göstermesi ilkesi çok önemlidir. Türkiye'de SPK tebliğinin 46. maddesi¹⁹ a fıkrasında bu ilkedan sözedilmektedir. Diğer taraftan

TTK'nun 75. maddesi mali tabloların dikkatlilik ilkesine göre hazırlanmasından bahsetmektedir. Fakat bu ilke üzerinde Türkiye'de pek durulmazken, Avrupa'da bu ilkenin anlamı ve yorumu üzerine belkide kilometreler uzunluğunda kitap, makale ve tez çalışmaları bulunmaktadır. Bu nedenle bu ilkenin Türkiye litaretürüne kazanıldırılması gerekmektedir.

Uyum sürecinde üzerinde durulması gereken diğer önemli bir konu da sabit varlıkların değerlemesidir. AB'nde sabit varlıklar maliyet değerlerinin yanında piyasa rayiç değeriyle de değerlendirilmekte. Sigorta işletmelerinin mali tablolarının düzenlenmesine ait direktifin 47. maddesinde piyasa rayiç değeriyle yeniden değerlemeye yer verilmiştir. Bununla beraber AB standartlarına göre aktifleştirilen değerler hiç bir zaman piyasa rayiç değerinin üzerinde olamaz. Bu mali tabloların "gerçeğe uygun ve doğru" bilgi vermesi ilkesi gereğidir. Türkiye'de ise VUK'nun 298. maddesine göre amortisman tabi sabit varlıklara yeniden değerlendirme imkanı verilmekte ve her yıl Maliye Bakanlığı'nca yayınlanan yeniden değerlendirme oranına göre yeniden değerlendirilmektedir.

Diğer bir farklılık ise teknik karşılıkların tesbiti ile ilgilidir. Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliği'nin 23. maddesi sigorta poliçesi bazında kazanılmamış primler karşılığı ayrılacağını öngörmüştür. Ancak uygulamada ilgili diğer mevzuat gereği sigorta branşlarına göre alınan primler üzerinden, nakliyat branşında %25 ve diğer branşlarda %33.5 kazanılmamış primler karşılığı ayrılmaktadır. Bu oranlar istatistiklerle elde edilmiş bir ortalamadır. Ancak bu uygulamanın gerçeği yansıttığını söyleyemeyiz. Poliçe kabulü aralık ayında olan risklere ait primlerin %33.5'inden daha fazlası kazanılmazken, ocak ayında kabul edilen poliçelere ait primlerin büyük kısmı kazanılmış ve kazanılmamış primler bu oranın çok altında kalmaktadır. Bu nedenle AB'nde uygulanan poliçe bazında²⁰ kazanılmamış primler karşılığının tesbiti Türkiye'de de uygulanmalıdır.

AB'nde olmuş (gerçekleşmiş) ancak ihbar edilmemiş hasarlar²¹ ve ödenecek hasarlara ait oluşacak masraflar için bir karşılık²²

¹⁹ Bakınız, 29 Ocak 1989 tarih ve 20064 sayılı Resmi Gazete.

²⁰ AB'nde global hesaplama yöntemi de benimsenmiştir ancak bu yöntemle hesaplanan kazanılmamış primler karşılığı tutarının poliçe bazında yapılan hesaplamalara çok yakın sonuç verdiği durumlarda global yöntemle hesaplama izin verilmektedir.

²¹ OJ L 374, 31-12 1991, 91/674/EEC sayılı direktif, 60. madde 1(b) fıkrası

ayrılmaktadır. Türkiye mevzuatı çerçevesinde bu tür karşılıkların ayrılmasına izin verilmemektedir. Ancak 539 nolu KHK ile deprem hasarları karşılığı ve olağanüstü hasarlar karşılığı oluşturulmasına izin verilmiştir.

AB'nda alacakların nominal değer üzerinden değerlendirileceği benimsenmiş ancak 78/660/EEC sayılı 4. şirketler direktifinin 39. maddesi 1(b) fıkrasında değerlendirme tarihinde rayiç ve emsal bedellerinin nominal değerden düşük olması halinde bu alacaklar için değer düşüş karşılığı ayrılması zorunlu tutulmuştur. Türkiye'de ise VUK'nun 281. maddesi alacakların mukayyet değerle değerlendirileceğini belirtmiştir. Diğer taraftan bu kanunun 323. maddesine göre dava ve icra safhasındaki alacaklara karşılık ayrılacağı belirtilirken, Sigorta Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliği'nin 27. maddesi ödeme tarihini iki ay geçen alacaklar için bir karşılık ayrılması öngörülmüştür. Ancak Türkiye'de sigorta işletmeleri vadeleri geçen alacakları için gerekli önlemleri almamaktadırlar. Bu ise işletmelerin mali durumunun olduğundan daha iyi gösterilmesini yol açmaktadır.

AB'nde mali tablolarda reasüransa isabet eden tutarları mali tablolarda gösterilmesi isteğine Türkiye'de de uyulması gerekmektedir.

Türkiye'de doğru ve tam açıklama kavramına göre mali tablolarda sunuç yapılması gerekmektedir.

AB'ne uyum için, fon muhasebesi yöntemlerinin ve sigorta muhasebesi tekniklerinin etkin bir şekilde kullanılmasına başlanmalıdır.

Konsolidasyon zorunluluğu getirilmelidir. Hazine Müsteşarlığı'nın bu konudaki yetkisini en kısa zamanda kullanması, sigorta işletmelerinin gerçek durumlarının bilinmesi için gereklidir.

1-1-1993 tarihinden itibaren uygulanması zorunlu olan hesap planı yeniden gözden geçirilmeli ve fon muhasebesi yöntemine göre düzenlenerek AB'ne uyumlu hale getirilmelidir. Ancak, Türkiye'de tekdüzen hesap planından önce, temel mali tablolarda ülke içinde bir birlik sağlanmalıdır. AB'de tek düzen hesap planı verilmemiş, sigorta

²² OJ L 374, 31-12 1991, 91/674/EEC sayılı direktif, 60. madde 1(c) fıkrası

işletmelerinden temel mali tablolara uyumları istenmiştir ve. temel mali tablolar çerçevesinde üye ülkeler hesap planı ile ilgili düzenleme yapabilirler. AB'nin temel mali tablolarına uyum sağlanması ile, hesap planları da bu tabloları verebilecek şekle dönüştürülebilir.

Türkiye'deki sigorta işletmelerinin uyacakları mali tablolar, konsolidasyon, denetim ve yayınlama kuralları tek bir kanun ve kurum altında toplanmalıdır. Türkiye'de SMK ve SPK'nın sigorta işletmelerini ilgilendiren düzenlemeleri birleştirilmelidir.

Sektörde, özkaynakların AB düzeyine yükseltilmesi ve AB'nde uygulanan reşyo ve standartlara uygun yeni düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Özellikle uyum sürecinin hızlandırılması ve Türkiye'ye sigortacılık ve sigorta muhasebesi ile ilgili standartların getirilmesi ve yeni hizmet branşlarının gelmesi, rekabetin artırılması ve sunulan hizmetin kalitesinin artırılması için gerekli çalışma ve düzenlemeler yapılmalıdır. Yüksek enflasyonun etkilerini gidermek için, enflasyon muhasebesi teknikleri uygulanmalıdır.

Türkiye'de, mali tabloların düzenlenmesine ilişkin ve tip bilanço ve gelir tablosu şekli ile AB'ne uygun olarak sigorta muhasebesi standartlarının oluşturulması gerekecektir. Aşağıda bilanço ve gelir tablolarının uyum sorunları üzerinde durulmuştur.

a) Bilanço

Bilanço kalemlerinin, AB'nde uygulanan muhasebe standartlarına göre, yeniden düzenlenmesi ve bilançoda reasüransa isabet eden tutarların gösterilmesi gerekecektir. SMK'na göre hazırlanan bilançonun büyük bir değişlikle AB'ndeki bilanço da şekline uyum sağlanırken, SPK'na tabi sigorta işletmelerinin düzenledikleri bilanço uyum daha kolay olacaktır.

Aşağıdaki tablo 17'de, SMK, SPK ve AB standartlarına göre hazırlanan bilanço şekilleri karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

AB ile uyumda, SMK tabi işletmelerin bilançosundan yeralan mali yatırım kalemlerinin detaylandırılması; grup ve bağlı işletmelere yapılan yatırımların ayrı ayrı gösterilmesi gerekir. Aynı şekilde, alacak ve borçlar kalemlerinin de yukarıdaki şekilde

detaylandırılması gerekir. Peşin ödenmiş istihsal giderlerinin hayat ve hayat dışı olarak ayrı bir kalemde gösterilmesi gerekir. Alacaklar ve borçların ayrıntılı bir şekilde gösterilmesi gerekir. Ayrıca bilanço teknek karşılıklar brüt tutarlar üzerinden gösterilmesi, reasüransa isabet eden tutarların ilgili kalemden indirim şeklinde gösterilmesi gerekir.

AB'nde bilanço kalemlerinin gösterim yeri ve şekli açısından bazı seçenekler verilmiştir. Türkiye'de sigortacılığın kapsamının darlığı nedeniyle bazı kalemler (örneğin İkrazlar) fazlaca detaylandırılmamıştır. Gider tahakkukları ve diğer risk ve gider karşılıklarının bilançoda ayrı şekilde gösterilmesi gerekir.

SPK'na tabi sigorta işletmelerinin bilançosunda kalemler ana başlıklar halinde verilmiştir. AB ile uyumda SMK'na tabi işletmelerin bilançolarında olduğu gibi alacaklar ve borçlar kalemlerinin detaylandırılması, teknik karşılıklarda reasüransa isabet eden tutarların gösterilmesi, peşin ödenen istihsal giderlerinin hayat ve hayat dışı olarak ayrılarak gösterilmesi gerekir.

SMK ait bilançoda dönem ayırımına gidilmemiştir. SPK'ta bu ayırım görünüşte mevcutken, AB'nde ilgili kalemlerin vadeleri dipnotlarda verilmekte ve böylece, bilgi kullancısına bu konuda bilgi sunulmaktadır.

Tablo 16

SMK BİLANÇO (AKTİF)

NAKİT DEĞERLER

Kasa ve Bankalar

MENKUL DEĞERLER

a) Hisse Senetleri

b) Tahviller

TOPLAM

İKRAZLAR

Yaşam Poliçeleri Üzerinden İkr.

BORÇLU HESAPLAR

a) Sigortalılar

b) İstihsal Organları

(-) Şüpheli Alacak Karşılığı

c) Sigorta ve Reas. Şirketleri CVH

d) Sedan ve Retr. Nezd. Dep.

e) Diğer Borçlu Hesaplar

TOPLAM

İSTİRAKLER

SABİT KIYMETLER

a) Gayrimenkuller

(-) Birikmiş Amortismanlar

b) Demirbaşlar

(-) Birikmiş Amortismanlar

TOPLAM

AKTİF TOPLAMI

Nazım Hesaplar

SPK BİLANÇO (AKTİF)

A- Hazır Değerler

B- Menkul Değerler

C- Kısa Vadeli Ticari Alacaklar

D- Diğer Kısa Vadeli Alacaklar

E- Diğer Dönen Varlıklar

2. DURAN VARLIKLAR

A- Finansal Varlıklar

B- Maddi Duran Varlıklar (net)

1- Binalar, Arsalar ve Araziler

2- Diğer Duran Varlıklar

3- Birikmiş Amortismanlar(-)

AB BİLANÇO (AKTİF)-

A. Cağ. Yap. Fakat Ödenmemiş Ser.

B Maddi Olmayan Varlıklar

C. Yatırımlar

I. Arsa ve Binalar

II. Grup ve Bağlı Şir. Yatırımlar

1. Grup Şirketdeki hisseler

2. Grup Şirketlere Verilen İkr.

3. Bağlı Şirketlerdeki Hisseler

4. Bağlı Şirketlere Verilen İkr.

III. Diğer Mali Varlıklar

1. His.Sen.ve Diğ. DeğGet. Menk.

2. Sabit Faizli Diğer Menkuller

3. Yatırım Fonu Katılma Belgeleri

4. İpotek Kredisi 5. Diğer Krediler

6. Vadeli Mevduat 7. Diğer Yat.

IV. Sedan İşletmelerdeki Depoz.

D. İşlerle İlişkili Yatırımlar

Da. Teknik Karşı. Reasürör Hissesi

1. Kazanılmamış Primler

2. Hayat Matematik Karşılık

3. Ödenecek Hasarlar Karşılığı

4. Kar Payı ve İnd. Karşılığı

5. Diğer Teknik Karşılıklar

6. İşlerle İlişkili Karşılıklar

E. Alacaklar

I. Direkt Sigortalılardan Alacaklar

1. Poliçe Sahiplerinden

2. Aracılardan

II. Reasürans Şir.Alacaklar

III. Diğer Alacaklar

IV. Cağ. Yap Fakat Ödenmemiş Ser.

F. Diğer Aktifler

I. Maddi Aktifler

II. Kasa ve Bankalar

III. Kendi Hisseleri IV. Diğer

G. Peşin Öd. Gid. ve Gelir Taah.

I. Taahakkuk Etmiş Kira ve Faizler

II. Ertelenmiş İstihsal Giderleri

- Hayat - Hayat Dışı

III. Diğer peşin Öd. ve Gelir Taahak.

H.Mali Yıl Zararı

SMK BİLANÇO(PASİF)

ÖZKAYNAKLAR

- a) Sermaye
- (-) Ödenmemiş Sermaye
- b) Kanuni Yedek Akçe
- c) Olağanüstü Yedek Akçe
- d) Yeniden Değerleme Fonu

TOPLAM

DÖNEM KARI

TEKNİK KARŞILIKLAR

(Reasürörler Payı Hariç)

- a)Kazanılmamış Prim Karş.
- b) Ödenecek Hasar Karşılığı
- c) Hayat Matematik Karşılığı

TOPLAM

ALACAKLI HESAPLAR

- a) Sigorta ve Reas. Şir.C\H
- b) Reasürörlerin Depoları
- c) Diğer Alacaklı Hesaplar

TOPLAM

PASİF TOPLAMI

Nazım Hesaplar

SPK BİLANÇO (PASİF)

1. KISA VADELİ BORÇLAR

- A- Ticari Borçlar
- B- Diğer Kısa Vadeli Borçlar
- C- Teknik Karşılıklar
 - 1- Cari Riskler Karşılığı
 - 2- Muallak Hasar Karşılığı
 - 3- Borç ve Gider Karşılıkları

2. UZUN VADELİ BORÇLAR

- A- Borç ve Gider Karşılıkları

3. ÖZ SERMAYE

- A- Sermaye
- B- Yeniden Değ. ve Değer Artışı
 - 1- Duran Varlık. Değer Artışı
 - 2- Dönen Varlık. Değer Artışı
- C- Yedekler
 - 1- Yasal Yedekler
 - 2- Olağanüstü Yedek
- D- Net Dönem Karı/zararı

PASİF TOPLAMI

AB BİLANÇO (PASİF)

A Sermaye ve Yedekler

- I. Çağrısı Yapılmış Serm.
- II. Hisse Senedi İhraç Prim.
- III. Yeniden Değerleme Art.
- IV. Diğer Yedekler
- V. Yedek Akçeler
- VI. Dönem Kar veya Zararı

B. Tasf. Önceliksiz Borç.

Ba. .Borç ve Gider Karşılık.

C. Teknik Karşılıklar

- 1. Kazanıl. Primler Karş.

a) Brüt Tutar

b) Eksi: Reasürans

- 2. Hayat Matematik Karş.

a) Brüt Tutar b) Eksi: Reas.

- 3. Ödenecek Hasarlar Karş.

a) Brüt Tutar

b) Eksi: Reasürans

- 4. Kar Payı ve İndirim Karş.

a) Brüt Tutar b) Eksi: Reas.

- 5. Düzenleyici Karşılıklar

- 6. Diğer Teknik Karşılıklar

a) Brüt Tutarb) Eksi: Reas.

- D. İşlerle İliş. Yat.Ait Karş.

a) Brüt Tutar

b) Eksi: Reasürans

E. Borç ve gider Karşılık.

- 1. Kıdem Taz. Karşılık.

- 2. Vergi Karşılıkları

- 3. Diğer Karşılıklar

F. Reasürör. Alınan Dep.

G. Borçlar

- I. Direkt Sigortalılara Borç.

- II. Reasürans Şirk. Borçlar

- III. Teminatsız Borçlar

a) Konvertibl b) Diğer

- IV. Banka Kred.ve Overdr.

- V. Diğer Borçlar

- H. Gider ve Gelir Taahak.

- I. Mali Yıl Karı

PASİF TOPLAMI

b) Gelir Tablosu

Aşağıdaki tablo 18'de, SMK, SPK'na tabi işletmelerin düzenledikleri ve AB'nde düzenlenen gelir tabloları karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

AB'nde rapor tipi SMK'na tabi işletmelerde hesap tipi gelir tablosu kullanılmaktadır. SMK'na tabi işletmelerin düzenledikleri gelir tablosu kâr zarar cetveli şeklindedir ve bilgi kullanıcılarına gelir tablosunun sunduğu şekilde bilgi sunmamaktadır. SMK'na göre hazırlanan gelir tablosunuda büyük değişikliklerle, rapor tipine çevrilerek, AB'ndeki gelir tablosu şekline uyum sağlanır.

SPK'na tabi işletmelerin düzenledikleri gelir tablosu şekli ise, AB'nde düzenlenen tabloya göre oldukça az ve özet bilgiyi içermektedir. SMK ve SPK'na tabi sigorta işletmeleri için AB'ne uyumda gelir tablosunun fon muhasebesi esasına göre yeniden düzenlenmesi ve bölümlü gelir tablosu şekline dönüştürülmesi gerekmektedir.

SPK'na tabi sigorta işletmelerinin düzenledikleri gelir tablosu, hasılat ile başlamakta ve hasılatlardan indirimlerden sonra brüt faaliyet kârı bulunmaktadır. Bu tablo daha çok sanayi ve ticaret işletmelerine yönelik olduğundan, sigortacılık hakkında detaylı bilgi sunmamaktadır. Ancak bu gelir tablosunun uyumu SMK'na göre hazırlanan gelir tablosuna göre daha kolay olacaktır.

Gelir tablosu dipnotlarda branşların durumları ayrıntılı şekilde gösterilmelidir. Daha öncede, ifade edildiği gibi Türkiye'deki sigorta işletmelerinde dipnotlar, farklı şekillerde uygulanmaktadırlar. Bununla beraber yaptığımız araştırmada işletmeler dipnotların uygulanması gereğini belirtmektedirler.

AB'ndeki gelir tablosuna uyum için gerekli şartları şöyle özetleyebiliriz:

Gelir tablosu teknik ve teknik olmayan bölüme ayrılması,

Teknik bölümün hayat ve hayat dışı branşları gösterecek şekilde kendi içinde ikiye ayrılması,

Bütün işlemler brüt tutarlar üzerinden gösterilmesi gerekir,

Reasüransa isabet eden tutarların bütün ayrıntılarının ilgili kalemle beraber gösterilmesi,

Teknik karşılıkların gelecek dönemlere devreden ve fon muhasebesi yöntemine göre sadece dönem başı ile dönem sonu farklarını (değişimi) göstermesi,

Branşlarla ilgili bilgilerin ve ilgili diğer bilgilerin dip notlarda gösterilmesi gerekir.



SMK GELİR TABLOSU**GİDERLER****YANGIN BRANŞI**

Reasürörlere Devr. Primler

Verilen Komisyonlar

Ödenen Hasarlar

Ödenecek Hasarlar Karşılığı

Kazanılma. Prim. Kar. (Reas. hariç)

Diğer Giderler

..... **BRANŞI****HAYAT BRANŞI**

Devreden mat. karş.reas. pay.

Reas.Devredilen Primler

Verilen Komisyonlar

Ölüm ve sakatlık tazminatları

Vade gelimi ödemeleri

İştiralar-iratlar

Ödenecek Hasarlar Karşılığı

Mat. Karş.(Reas. payı hariç)

Diğer Giderler

İştiraya ödenen kar payı

MALİ SONUÇLAR**A) HAYAT-DIŞI MALİ SONUÇLAR**

Genel giderler, Amortismanlar

Vergi ve yükümlülükler

Diğer zararlar

B) HAYAT MALİ SONUÇLAR

Genel giderler, Amortismanlar

TOPLAM**KAR**

Hayat dışı -Hayat

GENEL TOPLAM**GELİRLER****YANGIN BRANŞI**

Devr. kazan. primler karş. (net)

Devr. öden. hasarlar karş. (net)

Prim

Alınan Komisyonlar

Ödenen hasar. reasürörler payı

Ödenecek hasarlar. karş. reas. pay.

SPK GELİR TABLOSU**A- HASILAT**

1- Net Prim Geliri

2- Komisyon Geliri

3- Diğer Gelir

B- HASILATIN MALİYETİ(-)

1- Hasarlar

2- Komisyon Gideri

3- Diğer Gider

Brüt Faaliyet Karı**C- FAALİYET GİDERLERİ(-)****Esas Faaliyet Karı(zararı)****D- DİĞER FAAL. GELİR VE KARLAR****Faaliyet Karı (Zararı)****E- OLAĞANÜSTÜ GELİR VE KARLAR****Dönem Karı (Zararı)****F- ÖDEN. VERGİ VE DİĞER YÜK.(-)****Net Dönem Karı****AB GELİR TABLOSU****HAYAT DIŞI TEKNİK BÖLÜM**

1. Kazanılan Primler, Reas. Neti

a) Brüt Prim b) Eksi: Reasürans

c) Karşılığa meydana gelen değ.

Brüt Eksi : Reasürans

2. Teknik olmayan bölüm

3. Diğer Teknik Gelir. (net)

4. Olan Hasarlar (net)

a) Ödenen Hasarlar

aa) Brüt tutar bb) Eksi: Reas Payı

b) Ödenecek Hasar Karş. Değ.

aa) Brüt tutar bb) Eksi: Reas. Payı

5 Diğer Teknik Karş.Değ. (Net)

6. Kar Payı ve İsk.Karşılığı (Net)

7. Net Faaliyet Giderleri

a) İstihsal giderleri

b) Ertelenmiş istihsal gid. değ.

c) Yönetim giderleri

d) Reasürans komisyonları

8. Diğer Teknik Giderler (Net)

9. Düzenleyici Karş. değişiklikler

10 Hayat dışı teknik sonuç

HAYAT TEKNİK BÖLÜM

1. Kazanılan Primler, Reas. Neti

a) Brüt Prim b) Eksi: Reasürans

c) Karş.meydana gelen değış.

2. Yatırım Gelirleri

a) Grup ve bağılı şirk. sağ.gelirler

b) Diğer Yat. Elde Edilen Gelirler

aa) Arazi ve binalardan

bb) Diğer yatırımlardan

c) Önceki yat. mah. edilen gel..

d) Yatırımlardan kazanılan gelir

3. Yat. Kazanılmayan gelirler

4. Diğer teknik gelirler (Net)

5 Gerçekleşen Hasarlar (Taz. Net)

a) Ödenen hasarlar

aa) Brüt tutar

bb) Eksi: Reasürans Payı

6. Diğer teknik karş. değ.

a) Hayat mate karşlık.

(SMK GELİR TABLOSU DEVAMI)

MALİ SONUÇLAR

A) HAYAT-DIŞI MALİ SONUÇLAR

Hisse senetleri ve tahvil

gelirleri

Alınan diğer faizler

Gayrimenkul gelirleri

Çeşitli gelirler

B) HAYAT MALİ SONUÇLARI

Hisse senet.ve tahvil gelirleri

Alınan diğer faizler

Gayrimenkul gelirleri

Çeşitli gelirler

TOPLAM

GENEL TOPLAM

(AB GELİR TABLOSU DEVAMI)

aa) Brüt tutar bb) Eksi: reas. payı

b) Diğer teknik karşılıklar (Net)

7. Kar payı ve iskontolar (net)

8. Net Faaliyet Giderleri

a) İstihsal giderleri

b) Ertelen. istihsal gid. değ.

c) Yönetim giderleri

d) Reasürans komisyonları

9. Yatırırm Giderleri

a) Yönetim giderleri (faiz dahil)

b) Yatırımlarda mahsup

c) Gerçekleşmiş yatırım giderleri

10. Gerçekleşmemiş yatırım gider

11. Diğer Teknik giderler (Net)

12a. Gelecekteki yük. için yap.akt.

13. Hayat sonucu

TEKNİK OLMAYAN BÖLÜM

1 Hayat dışı sonuç

2. Hayat sonucu

3. Yatırım gelirleri

a) Grup ve bağlı şirk. sağ. gel.

b) Diğer Yatır.Elde Edilen Gelirler

aa) Arazi ve binalardan

bb) Diğer yatırımlardan

c) Önceki yatır.

d) Yatır. kazanılan gelir

3a. Yat. kazanılmayan gelirler

4. Hayat teknik bölüm

5. Yatırım giderleri

a) Yönetim gid. (faiz dahil)

b) Yatırımlarda mahsup

c) Gerçekleşmiş yatırım giderleri

5a. Yatır.gerçekleş.zararlar

7. Diğer gelirler 8 Diğer giderler

9. Olağan faaliyetlerden vergi

10. Vergi son. olağan kar veya zarar

11. Olağan dış gel.12. Olağan dışı g

13. Olağan dışı kar veya zarar

14. Olağan dışı kar veya zarar üz. vergi

15. Yuk. kal. gös. diğer vergiler

16. Dönem kar veya zararı

IV SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de gerek kişi başına düşen sigorta primi, gerekse GSMH içindeki sigortacılık sektörünün aldığı payın oldukça düşük olması (1992 yılında $GSMH/PRİM = 0.78$), sektörün daha yeni gelişmekte olduğunu göstermektedir. Türkiyede sigortacılık sektörü 1980 sonrası dışa açılma ve sağlanan reel büyüme ve dinamik gelişime rağmen, gerek ülke ekonomisine, gerekse mali piyasalar içinde hakkettiği konuma gelememiştir. Bununla beraber sigortacılık, son yıllarda önemli bir sektör olma yolunda ve hatta gelecek vadeden sektörlerin başında yer almaktadır. Özellikle hayat sigortacılığında önemli gelişmeler olmuş ve ilk kez hayat sigortacılığından toplanan primler, hayat dışı primleri geçmiştir. Yıllardır yaşanan enflasyon, sigorta sektörünün gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Sektördeki potansiyelin değerlendirilmesi ile, sigortacılıkta bir atılım yapılacaktır.

Bir ülkede sigortacılığının gelişmesiyle sektörün ekonomiye ve özellikle mali sektöre katkısı artar. Özellikle hayat sigortacılığı uzun süreli fon yaratır ve bu fon ülkedeki yatırımlar için çok önemli bir kaynak oluşturur. Ayrıca ülkedeki sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı niteliğinde olan bu sektör, ülkenin sosyal yapısının sağlamlaştırılması ve halkın sosyal güvenliği için gerekli bir sistemdir. Bu noktada Türkiye’de sigortacılık sektörü, sosyal güvenlik kuruluşlarının sağladıkları güvence ve hizmetlerin yetersizliği nedeniyle bir alternatif ve çözüm olarak ortaya çıkmaktadır.

AB’nde sigortacılık çok gelişmiş bir sektördür. Bu nedenle, sigorta işletmeleri Avrupa’da oldukça geniş branşlarda hizmet sunmaktadırlar ve bu hizmetlerin sunumasında AB ülkelerinde herhangi bir kısıtlama olmadan, hizmetler serbest olarak sunulmaktadır. Türkiye’deki sigorta sektörünün yapısal olarak AB’ne uyumda, Türkiye’ye yeni hizmet branşlarının gelmesi, yabancı sigorta işletmelerinin hizmet sunmalarında serbestlikler getirilmesi gerekmektedir. Çalışanlara sosyal güvenlik kuruluşları ile özel sigortalar arasında seçme hakkı verilmeli ve sosyal güvenlik kuruluşlarının bir takım sorumluluk ve yetkileri bu işletmelere devredilmedir. Böylece Türkiye’deki sosyal güvenlik kuruluşlarının sorunlarına çözüm getirilebilir. Sosyal güvenlik kuruluşlarında etkin kullanılmayan fonların, özel sigorta işletmeleri aracılığı ile mali sektöre aktarılması ile Türkiye ekonomisinin kalkınmasına ve mali sektörün gelişmesine katkı sağlar. Yapısal uyum için diğer şartlar

şunlardır:

- Sigortalıların korunması amacıyla sigortalılar tüketici koruma kanunu kapsamına alınmalı ve sigorta mevzuatında bu konuda gerekli değişiklik yapılmalıdır.

- SMK'nda yeralan Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışında sigorta yapmasını engelleyen hükümlerin kaldırılmalıdır.

- Avrupa'da genelde sigorta işletmeleri uluslararası kalite standartlarına göre hizmet sunmaktadırlar. Türkiye'de hizmetin kalitesinin artırılması için, sigorta işletmelerinin ISO 9000 kalite standartına göre hizmet sunmaları sağlanmalıdır.

- Sigorta işletmelerinin sermayelerini AB düzeyine çıkarmaları ve diğer taraftan bu işletmelerin tesisle yükümlü oldukları prim /özsermaye oranının AB seviyesine indirilmelidir.

- Gelişen yeni teknolojiden yararlanılması ve çalışanların eğitimine gerekli önem verilmelidir.

- Sigortacılığın geliştirilmesi için teşviklerin sağlanması gerekir.

Sigorta sektöründeki mali bilgiler, devlet, sigortalılar, yatırımcılar, analistler ve toplum için oldukça önemlidir. AB Konseyi 31-12-1991 tarihinde sigorta işletmelerinin uyacakları mali tablolar ve düzenleme kurallarına ait bir direktif (yönerge) kabul edilmiştir. Diğer taraftan AB'nde bir seri şirket direktifleri kabul edilmiştir. Sigorta işletmelerinin mali tablolarını düzenleyen direktifin kabul edilmesi ile AB üyesi 15 ülkede muhasebe uyumlaştırmasında önemli bir mesafe alınmıştır ve ortak temel kavram ve ilkeler oluşturulmuştur. Diğer taraftan bütün bu direktifler arasında bir uyum mevcuttur ve şirketler direktifleri sigortacılık direktifini tamamlayıcı durumundadırlar. Şöyleki, bu direktifte temel kavram ve ilkeler ile genel düzenleme kurallarında şirketler direktiflerine atıfta bulunmaktadır.

Sigorta işletmelerinin mali tablolarını düzenleyen direktifte mali tabloların hazırlanmasında gözönünde bulundurulması gereken temel ilke ve kavramlar belirtilmiştir. Direktifte hesap tipi bilanço ve rapor tipi bölümlü gelir tablosu şekli verilmiştir. Direktifte, bilanço ve gelir tablosunun hazırlanmasında gelecek dönemlere

devreden ve fon muhasebesi yöntemi gözönünde bulundurularak kalemler oluşturulmuştur. Fon muhasebesi yöntemine göre, gelir tablosu teknik bölüm ve teknik olmayan bölüm olarak ikiye ayrılırken; teknik bölümde kendi içinde hayat ve hayat dışı olarak ikiye ayrılmıştır. Bilanço ve gelir tablosunda reasürans ile ilgili işlem ve kalemler brüt olarak gösterilmekte, reasüransa ait tutarlar indirildikten sonra net tutarlara ulaşılmaktadır. Böylece sigorta işletmesinin işlem hacmi ve aldığı riskler hakkında bilgi kullanıcılarına daha çok bilgi sunulmaktadır.

Mali tabloların ilgili taraflarca daha iyi anlaşılması için, doğru, açık ve güvenilir bilgi sunması gerekir. Türkiye'de, sigorta işletmelerinin mali tablolarının hazırlanışı ve sunuluşu, bu bilgileri kullanacaklar için, yeterince açık ve anlaşılır değildir.

AB'ne uyumda Türkiye'de SMK'na tabi sigorta işletmelerinin düzenledikleri bilançonun yeniden düzenlenmesi gerekecektir. Diğer taraftan SPK'ca sigorta işletmelerinden istenen bilanço ve gelir tablosunun AB ile uyumu daha kolay olacaktır. Bilançonun uyumunda gerekli şartlar şunlardır:

- Teknik karşılıklar brüt olarak gösterilmeli ve reasüransa isabet eden tutarlar teknik karşılıklardan indirim şeklinde gösterilmeli, gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş hasar karşılıklarının da teknik karşılıklar içinde gösterilmesi gerekir.

- Bilanço kalemlerinin gösterilmesinde seçenekler verilmesi gerekir.

- Mali yatırımların grup ve bağlı işletmelere göre daha detaylı şekilde bölümlendirilerek gösterilmelidir.

- Alacak ve borçların daha ayrıntılı şekilde grup ve bağlı işletmelere ait tutarlarıda gösterecek şekilde gösterilmeli, Alacaklar sigortalılardan alacaklar ve araçlardan alacaklar şeklinde gösterilmelidir.

- Peşin ödenmiş istihsal giderleri ve gider tahakkukları bilanço ayrıca gösterilmelidir.

- Borçlar direkt sigortacılık işlerinden ve reasürans işlerinden borçlar şeklinde gösterilmelidir.

-Diğer risk ve gider tahakkuklarının ayrı bir kalemde gösterilmesi gerekir.

SMK'na tabi sigorta işletmelerinin düzenledikleri kâr ve zarar cetveli şeklindeki (hesap tipi sunuşlu) gelir tablosunun işletmeyle ilgili taraflar tarafından anlaşılması oldukça güçtür. Özellikle SMK'na göre düzenlenen kâr zarar cetveli şeklindeki gelir tablosunun bölümlü gelir tablosuna dönüştürülmesi zorunluluğu doğacaktır. Diğer taraftan SPK'na tabi sigorta işletmelerinin düzenledikleri gelir tablosunun uyumu daha kolay olacaktır. AB'ndeki gelir tablosuna uyum için gerekli şartları şöyle özetleyebiliriz:

-Gelir tablosu teknik ve teknik olmayan şeklinde iki bölüme ayrılmalıdır.

-Teknik bölümün hayat ve hayat dışı branşları gösterecek şekilde kendi içinde ikiye ayrılmalıdır.

-Bütün işlemler brüt tutarlar üzerinden gösterilmelidir.

-Reasüransa isabet eden tutarların bütün ayrıntılarının ilgili kalemle beraber gösterilmelidir.

-Teknik karşılıkların gelecek dönemlere devreden ve fon muhasebesi yöntemine göre sadece dönem başı ile dönem sonu farklarını (değişimi) göstermelidir.

-Branşlarla ilgili bilgilerin ve ilgili diğer bilgilerin dip notlarda gösterilmesi gerekir.

Sigorta işletmelerinin mali tablolarını düzenleyen direktife göre, mali tablolar işletmenin mali durumu hakkında bilgi kullanıcılarına doğru ve tam bilgiler sunmalıdır. Bu nedenle direktifte bilgi kullanıcılarının gereksinimlerine karşılık vermek için gerekli bilgilerin mali tablolarda verilmesi; mali tablolarda verilemeyen bilgilerin mali tabloların dipnotlarında verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla AB mali tablo dipnotları oldukça önemlidir ve mali tabloların tamamlayıcısı durumundadır. Türkiye'de mali tablo dipnotlarına gerekli önem verilmemektedir. Dipnotların AB'ndeki düzenlemeye göre yeniden düzenlenmesi ve branşlara ait bilgilerin bu dipnotlarda gösterilmesi gerekir.

AB'nde esas olarak maliyet bedeli ve cari değerle değerleme yöntemleri benimsenmiştir. Ancak ye lkeler AB Komisyonu'na bilgi vermek şartıyla alternatif değerleme yöntemlerini kullanabilmektedirler. Alternatif değerleme yöntemleri arasında yenileme maliyeti, enflasyon muhasebesi ve yeniden değerleme yeralmaktadır. Türkiye yeniden değerleme uygulanmakta ancak diğer yöntemler uygulanmamaktadır. Türkiye'nin içinde bulunduğu kronik enflasyon sorunun acilen çözülmesi ya da bu sorun çözümleninceye kadar, enflasyonist ortamlarda, sigorta taraflarını koruyabilecek sigorta tekniklerinin kullanılmasının sağlanmalıdır. Sigorta işletmelerinin mali yapılarının güçlenmesi ve sektörün gelişmesi için bu konunun mutlaka çözülmesi gereklidir. İşletmelerde enflasyon muhasebesi tekniklerinin kullanılmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekir.

AB'nde teknik karşılıkların poliçe bazında hesaplanması benimsenmiştir. Bununla beraber AB yesi ülkeler, poliçe bazında yapılan hesaplamalara yakın sonuçları vermesi şartıyla oransal yöntemlerle teknik karşılıkların hesaplanmasına izin verebilmektedirler. Türkiye'de sigorta işletmelerinin teknik karşılıkların hesaplanmasında sigortacılık tekniklerinin yeterince kullanılmadığı ve bu nedenle teknik kârların fazla çıktığı tesbit edilmiştir. Özellikle serbest tarife sisteminden sonra, işletmelerin teknik krlarıyla ilgili tartişmalar olmuştur. Bu nedenle, teknik karşılıkların poliçe bazında hesaplanmasıyla, işletmelerin faaliyet sonuçları hakkında bilgi kullanıcılarına daha doğru ve tam bilgi yansır. İşletmeler fiktif kr çıkmasını engellemeli ve teknik karşılıklar konusunda daha dikkatli davranmalıdırlar.

AB'nde holding yada grub şirketi şeklindeki sigorta işletmelerinin mali tablolarının konsolidasyonu zorunludur. Türkiye'de ise sadece SPK'nda bu şekilde bir zorunluluk mevcuttur. Türkiye'deki sigorta işletmelerinin büyük bir kısmı bir holding ya da bir grubun bünyesinde faaliyet göstermektedir. SMK'nunda yapılan değişiklikle, sigorta işletmelerini hayat ve hayat dışı olarak ayrılmak zorunluluğu getirilmiştir. İşletmelerin aynı grup bünyesinde, ayrı işletmeler olarak kurulmaları halinde, işletme sahipleri her iki işletmeden sağladıkları faaliyet sonuçlarını, (işletmelerle ilgili toplam mali bilgileri) ancak konsolide mali tablolar aracılığı ile elde edebilirler. Bu nedenle, AB'ne uyumda bir grub bünyesinde faaliyet gösteren sigorta işletmelerinin konsolide mali tablolar hazırlanması ile ilgili düzenlemenin Hazine Mşteşarliğı'nca bir an önce yapması gerekir.

AB'nde sigorta işletmelerini mali tabloları denetlendikten sonra yayınlanması gerekmektedir. Türkiye'de sadece SPK'na tabi sigorta işletmelerinin mali tablolarının denetlendikten sonra yayınlanması zorunluğu vardır. SMK'na tabi sigorta işletmeleri devlet tarafından denetlenmektedir ve bu tabloların yayınlanma zorunluğu yoktur. AB'ne uyumda bütün sigorta işletmelerin mali tablolarının bağımsız denetçilerce denetlendikten sonra yayınlanması gerekmektedir.

Türkiye'de sigorta muhasebesine ilişkin kavram ve ilkelerin geliştirilmesi için gerekli çaba ve çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bunun için, Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Sigorta Murakebe Kurulu ve Üniversitelerin işbirliği şarttır. Ayrıca, Türkiye Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirler Birliği ile de bu konuda çalışma ve işbirliği yapılmalıdır.. Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği bünyesinde bir komisyon oluşturularak, en kısa zamanda çalışmalara başlanması gerekir. Hazine Müsteşarlığı bünyesinde oluşturulacak sigortacılık ihtisas komisyonlarının da bir an önce kurulması, gerek AB'ne üyelik, gerekse sektörün gelişmesi için zorunlu hale gelmiştir.

Sigorta Murakebe Kanunun yanısıra, yeni bir düzenleme ile sigorta muhasebesine has standartların ve tek tip mali tablolar ve yeni bir hesap planının oluşturulması gerektiğini yaptığımız araştırmada tesbit edilmiştir. Böyle bir çalışma, yukardaki kurum ve kuruluşlar arasında gerekli işbirliği yapılarak, kurulacak komisyonlar tarafında hazırlanmalı ve ivedi şekilde yasallaştırılmalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye'de sigortacılığın gelişmesi ve sosyal sigortalara bir alternatif olarak ortaya çıkması, kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi ile sosyal güvenlik kuruluşlarının bazı işlevlerini özel sektöre devretme yolunda olacağı düşüncesi doğmaktadır. AB ile 1996 yılında gümrük birliği sağlanması ve tam üyelik yolunda ilerlenmesi mali tabloların AB standartlarına uygun olarak düzenlemesine ve sigorta muhasebesi kavram ve ilkelerinin oluşturulması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- AARASSONITAH, Sam
ve Peter Samson : The Insurance Industry In The Countries of The EC
Sturacture, Conduct and Sturacture, Luxembourg 1985.
- ACTUARIAL STANDART BOARD : Actuarial Compliance Guldiline for Statement of
Financial Accounting Standart No: 88, Washington August
1989.
- Association of British Insurers : Statement of Recommended Practice On Accounting For
Insurance Business, UK, 1986
- Arthur Anderson Co. : Insurance - Interpretation of Accounting the
International Insurance Market, Hartford 1987
- AKMUT, Ömer : Hayat Sigortası Teori ve Türkiye Uygulaması, Ankara
Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi yayın no: 447,
Sevinç Matbaası, Ankara 1980
- AKGÜÇ, Öztin : Mali Tablolar Analizi, İstanbul Üni. Yayın No: 3281,
İşletme Fakültesi Yayın No:160, Muhasebe Enstitüsü
Yayın No:45, İstanbul 1985
- AKDOĞAN, Nalan
AYDIN, Hamdi : Muhasebe Teorileri, Gazi Üni. yayın no:98, İİBF yayın
no.44, Ankara 1987
- AKDOĞAN, Nalan : Türkiye XI. Muhasebe Sempozyumu, Tebliğ, Kıbrıs
1991 Basılmamış Tebliğ.
- AKDOĞAN, Nalan : Enflasyon Muhasebesi, Ankara İTİA, Mali Bilimler
Muhasebe Y.O. Yayın No: 1, Kalite Matbaası, Ankara
1980
- AKAT, İlker : Türkiye'de Teknik ve Ekonomik Veçheleri İle
Reasürans, İzmir Ticaret Odası Yayını no: 86, İzmir
1965
- AKTUĞLU, Mehmet Ali : İhtisas Muhasebeleri, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF.
yayın no: 6, İzmir 1984

- AKTUĞLU, Mehmet Ali : Sigorta Muhasebesi, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF. yayın no: 6, İzmir 1984
- ALİFENDİOĞLU, Tacettin : "Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Toplanan Fonların Ülke Ekonomisinde Verimli Kullanım Yolları", İTO Yayın No: 1987-4, Sigortacılığın Geliştirilmesi Paneli 22 Eylül 1986
- ARSEVEN, Haydar : Sigorta Hukuku, Ana Prensipler, Genel Hükümler, Beta Basım Yayın A.Ş., İstanbul 1991.
- ARGUN, O. Fikret : "Sigorta işletmelerinde Muhasebenin Özellikleri", Sigorta Dünyası, 1960, Sayı:10
- AYDIN, Davut : "Kar Amacı Güden ve ve Kar amacı Gütmeyen İşletmelerin Karşılaştırılması", Anadolu Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt X, Sayı 1-2, 1992
- Aydın Davut : Finansal Aracılar Açısından Finans Piyasası Üzerine Bir Araştırma- 1963-1975 Dönemindeki Türkiye'deki Mevcut Durum, Eskişehir, 1980
- BAROMETRE : Sigortacılık Özek Eki, 20 Aralık 1993
- BABUROĞLU, Selehattin : "Sigorta Sektöründe Fırtına", Milliyet, 25-12,1992
- BADER, Allan H. : "Reducing Workers' Compensation Cost, Conducting a Self-audit and Investigating Alternatives to Traditional Insurance" Journal of Accountancy, May 1990
- COTRONE, Angole
- BANGEMANN, M. : " Internal Market 1992-New Challenges for Financial Reporting In the EC",The Future of Harmonization of Accounting Standards Within the European Communities, conference 17-18 Ocak 1990, Brussels 1990
- BOZER, Ali : Bankacılık Yönünden Sigorta Hukuku Kuralları,. TBB Yayın no: 89, İksas Matbaası.
- BOZER, Ali : Sigorta Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü yayın no: 137, Olgaç Matbaası, Ankara 1981
- BAYAZITLI, Ercan : "Avrupa Topluluğu'ndaki Muhasebe Düzenlemelerinin Global Bakışla Değerlendirilmesi", Muhasebe Biliminin 500. Yılı Kutlama Sempozyumu, 2-5 Mayıs 1994, Çeşme Altın Yunus T. Tesisleri, İzmir

- BAYDAR, Vedat : Türkiye'de Reasürans İnhisarı, İstanbul Matbaası, İstanbul 1965
- BAILY, H. Heaton : Specillized Accounting Systems, Wiew Publication in Accounting, Newyork 1951
- BİLGİNOĞLU, Fahir : Muhasebe Organizasyonu, İstanbul Üniversitesi Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayın No:6 İstanbul 1988,
- CEMALCILAR, Özgül : Genel Muhasebe Teorî ve Uygulama, Eskişehir İTİA Yayın No:102, Kale Matbaası, Ankara 1976.
- CEMALCILAR, Özgül : Fonların Kaynakları ve Uygulamaları Tablosu İle Para Akışı Analizleri, Eskişehir İTİA Yayın No:66/33, Başnur Matbaası
- CEMALCILAR, Özgül : Genel Muhasebe Teknik-İlkeler-Uygulama, Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ, İstanbul 1987
- CEE : Les Institutions De La Communaute Europeenne, L'Europe en Mouvement, Bruxelles 1993
- CEE : "The Treatment of Acquisition Cost", Basılmamış Konferans Tebliği, Working Paper 4 EN 1986
- CEE : Insurance Community Mesures Adepted or Proposed, Situation as at March 1990, Belgium, 1990
- CEE : Community Measures In the Field of Insurance, February 1992, DG XV Bülteni
- CEE : Working Party on Economic: Questlons (Insurance)SN 1435/90 (DRS/SURE) Brussels, 9 February 1990, Meeting Document No: 1
- CEE : Harmonization of Company Law In the European Community, Measures adopted and proposel, Situation as at October 1990, Belgium 1990
- CEE : The European Financial Comman Market, European Documentation, Germany 1989

- COKKEREL, H. A. L. : **The Teach Yourself Books, Insurance, The English Universities Press Ltd., London 1957**
- COMMERCIAL UNION AŞ. : **31 Temmuz 1992, Çalışma Menueli 4.7**
- COMMERCIAL UNION AŞ. : **Sigortacılıkta Yeni Yaklaşımlar I: Risk Yönetimi**
- ÇALDAĞ, Yurdakul : **Sigorta İşlemleri ve Muhasebesinin İncelenmesi, Ankara İTİA yayın no: 125, Ankara 1979**
- ÇALDAĞ, Yurdakul : **Hayat Sigortası Ortaklıklarında Sigorta İşlemleri ve Muhasebe Denetimi , Ankara İTİA Yayın No: 194, Ankara 1982**
- ÇAKIRCALI, Mehmet : **"Sigorta Şirketleri İstatistik Servislerini Kurmaladırlar", Sigorta Dünyası, Temmuz-Agustos 1980**
- ÇELEBİCAN, Aykut : **Türkiye'de Özel Sigorta İşletmelerinin Sermaye Pazarındaki Rolü, SPK 2307, İstanbul 1984**
- ÇELEBİLER, Ahmet : **Hürriyet , Sigortacılık eki 1990**
- ÇELEBİLER, Ahmet : **"Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde İdari Bilgi Sistemleri", Sigorta Dünyası 1977, S. 205**
- ÇÖMLEKÇİ, Ferruh : **"İşletme Mali Durumunun Değişme Nedenlerinin Fon Akım Tablosu Yardımıyla İncelenmesi", Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**
- DALAŞ, Recai : **"Sigorta İşletmelerinin Muhasebe Eğitiminden Beklentileri" Türkiye XI Muhasebe Eğitim Sempozyumu Tebliğ, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme Yönetimi ve Muhasebe Araştırma Merkezi Yayını**
- DEMİRALP, Selçuk : **23 Ağustos 1993, Dünya Sigortacılık Eki**
- DE LECEA, Antonio : **EC Insurance, The Community Insurance Industry on The Eves of The Single Market, CEC, June 1991**
- DICKSON, Jeremy : **"Life Profit Measurement-Will It Be Altered By European Account Directives? "Hotel Intercontinental, 14-15 June 1988**

- DICKSON, Jeremy : "A Faltering Step Towards Comparability, The New EC Insurance Account Directive Does Not Go Quite Far Enough", Accountancy, September 1991
- DICKSON, Jeremy : Account of Insurance Undertakings The Proposed EEC Directives, Deloitte Haskins and Sells, Mart 1987
- DICKSON, Jeremy : Insurance Account Directive , Solution Business, BARDWELL, Dawn Coopers and Lybrand London, ?
- D'ILIER, B. : "Mutual Recognitions of Accounts Between the EC and Third Countries", The Future of Harmonization of Accounting Standards Within the European Communities, conference 17-18 Ocak 1990, Brussels 1990
- DRABBE, Humbert : "EC Directive: What have we achieved? where we go?", International Insurance Conference, Köln, 23-24 September 1992
- DRAGORY, Donald J. : "Common Pitfalls In Business Interruption insurance, STROHGE, Hans Trips on What to Look for ensure complete not partial-recovery from a disaster" journal of Accountancy, May 1990
- DPT : AT İç Pazarının Uyum Çalışmaları, İç Pazar Çerçevesinde Topluluk ve Mukabil Türk Mevzuatının Karşılaştırılması, Mali Hizmetler ve Sermaye Hareketleri" Eylül 1991
- Dumanlı Erhan : "Hayat Sigortaları", Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, Sigortacılık Özel Sayısı, 1988
- EKENER, Haşim : "Enflasyon ve Sigorta" Sigorta Dünyası 1977, S.213
- ERDOĞAN, İlhan : İsteğe Bağlı Sigorta Hizmetlerine Karşı Tutum, Beta Basın Yayın, İstanbul 1993
- Erdoğan Niyazi : Uluslararası İşletmelerde Mali Risk ve Yönetimi-Çağdaş Finansman Teknikleri, Mü-Ka Matbaacılık Ltd., İstanbul, 1994
- EYÜPOĞLU, Ekrem : Sigortacılıkta İletişim, Sigorta Dünyası, Şubat 1992,
- ERERDİ, H. Cemal : Reasürans, Erkent Ofset, İstanbul 1983.

- ERERDİ, H. Cemal : Sigorta İşletme Yönetimi, Metsan Matbaası, İstanbul 1985.
- ERERDİ, H. Cemal : "Enflasyonun Prim Üzerine Etkisi", Sigorta Dünyası Nisan 1982, S 268
- ELLIOTT, Curtis M. : Property and Casualty Insurance, Mc Grow Hill Book Comp. Inc. London 1960,
- FASB : Statement of Financial Accounting Standards No:62 Accounting and Reporting by Insurance Enterprises, ABD 1982.
- FEDERATION DES
EXPERT COMPTABLES
EUROPEENES : Round Discussion on Proposed Council Directive on the Annual and Consolidated Account of Insurance Undertaking, 28 November 1990
- FEĞEN, Oktay : "Sigortada Müesseseleşme ve Sistem III", Sigorta Dünyası, Eylül 1989
- FITCHEW, G. E. : The Achievement of the Communities Insurance Market, Extrait des Annales de Droit de Louvain, Tome L1 1990
- FAULKNER, J. Edwin : Health Insurance, McGraw Hill Book Company, Newyork 1960
- GELDERS, G.
HASSELER, O : "Implementation of the accounting directives into national law in the Member States" The Future of Harmonization of Accounting Standards Within the European Communities, conference 17-18 Ocak 1990, Brussels 1990
- GÜNGÖR, Tefik : "Sigorta Şirketleri İçin Yeni Sınırlamalar" Dünya, 11 Şubat 1993
- GÜLCER, Fazıl Kamil : Sigorta Muameleleri Matematiği ve Prensipleri, Adnan Kitabevi, İstanbul 1946
- GÜLİRMAK, Lütfi : "Enflasyon ve Sigorta Endüstrisi", Sigorta Dünyası, 1977 S.213
- GÜREDİN, Ersin : Sigorta İşletmelerinde İktisadilik Analizi ve Türk Tatbikatından Örnekler, Sermet Matbaası, İstanbul 1976

- GÜVEMLİ, Oktay Kurumlar Topluğunun Muhasebe , Finansman, Vergi ve Ticaret Hukukuk Açısından Yönetimi, Marmara Üniversitesi Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayın NO: 451/684, İstanbul 1993
- HULLE, K. Van : " Statutes of the Community' Programme In the area of harmonisation of Accounting Standards", The Future of Harmonization of Accounting Standards Within the European Communities, conference 17-18 Ocak 1990, Brussels 1990
- HOPWOOP, A. : "Harmonisation of accounting standards within the EC: a perspective for the future" The Future of Harmonization of Accounting Standards Within the European Communities", conference 17-18 Ocak 1990, Brussels 1990
- İNAL, Fesih : " Sigorta Kanunu Gene Değişiyor", Dünya, 22-12-1992
- ILGAZ, Yavuz : "Sigorta İşletmelerinin Muhasebe Eğitiminden Beklentileri" Türkiye XI. Muhasebe Eğitim Sempozyumu Tebliğ, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yay.
- ISAC, Alfred : Sigorta İşletmesi, Kenan Matbaası, İstanbul 1947
- Jerry D. SUNLIVAN, Richard A. GNOSPELIUS, Philip L. DEFLIESE, Henry R. JAENICKE, : Montgomery's Auditing, Auditing Insurance Companies, Tenth Edition
- Harry J. Waligore, : Evolution of Insurance Accounting and Regulation, 1986, USA
- KARABULUT, Muhittin : Sigorta Pazarlaması, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayın No: 196, İşletme İktisadi Enstitüsü No: 95, İstanbul 1988.
- Yayın : "Asgari Kurumlar Vergisinin Hayat Sigorta Fonlarına Etkisi" Milliyet, 25-12-1992
- KARAYALÇIN, Yaşar : Risk -Sigorta - Risk Yönetimi Özel Sigorta Hukukuna Giriş, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 156, Olgaç Matbaası, Ankara 1984
- KARAYALÇIN, Yaşar : "Makina ve Montaj Sigortaları", Sigorta Hukuku Dergisi, C.II, sayı 1-2, 1984

- KEPEKÇİ, Celal : "Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlarda Muhasebe Sisteminin Özellikleri", Eskişehir İ.T.İ.A. Dergisi, Cilt:XVII, Sayı:1, Ocak 1982
- KEPEKÇİ, Celâl : "Finansal Raporlardaki Bilgilerde Bulunması Gereken Özellikler", Eskişehir, İTİA Dergisi, Cilt:XVII-Sayı:2,Haziran 1982
- KENDER, Rayegan : Türkiye'de Husulî Sigorta Hukuku, Fakülteler Matbaası İstanbul 1979
- KIMBAL, Stener L. : Insurance Government and Social Policy, Studies In Insurance Regulation The S.S. Huebner foundation for Insurance Education University of Pennsylvania, Richart D. Irwin Inc. 1969
- DENENBERG, Herbert S.
- KORTAN, Dündar : "Sigorta Bilinci Gelişiyor", Dünya, 11-11-1992
- KOHNER, Eric : A Dictionary For Accountants, Prentice Hall of India Private Limited, New Delhi, 1979
- KÖLN, Paul Braess : Sigorta İşletmelerinde Mali Planlama, T.C. Ticaret Çev :Ayhan Aybar Bakanlığı SMK. Yayın No:16, Kağıt ve Basım İşleri AŞ.
- KÖLN, Paul Braess : Sigortacılıkta Hizmet Arzı ve Yerleşme Serbestiyetinin Ekonomik Vecheleri , Eskişehir İTİA Yayın No: 133/81 Çev :Akar Öçal Avrupa Ekonomik Topluluğu Enstitüsü Yayın No: 8
- KÜLÖNK, Halim : Cumhuriyetin 50. yılında Sigortacılığımız, TC. Ticaret Bakanlığı, SPK yayın no:15,1973
- KUBİLAY, Huriye : Yeni Değer Sigortası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No: 51, Adalet Matbaacılık, Ankara 1994
- LAWRENCE, Michael : "Life Insurers agree on an accounting basis for reporting profits that is "true and fair", Accountancy, November 1990
- MC CRINDEL, Andraw L. F.C.I.F : A Guide To Insurance Accounting, Buckley Press Ltd., Brentford, Middlesex,1981
- NAIC : Using The NAIC Insurance Regulatory Information Systems, Property and Liability Edition 1990
- NAIC : Annual Statement Reporting, 1986 USA.

- NEYSİ, Ali : "Gelişmekte olan ülkelerde hayat sigortacılığı", 22-23 Mayıs 1991 Hayat Sigortası Semineri Tebliği, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul 1991
- NRU, Ran Bar : "Accounting Procedure, Market Data, Cash Flow Figures, and and Insolvency Classification: The Case of the Insurance Industry", The Accounting Review, Vo. 65, No. 3, July 1990
- NOMER, Cahit : Sigorta Genel Prensipleri ve Reasürans, Çeltük Matbaası, İstanbul 1977
- PAMUKÇU, E. Baturalp "Sigorta Kavramı ve Sigortacılık Eğitiminin Önemi", Sigorta Dünyası, Nisan 1995
- PLUMMER, Dannel C. : NAIC Annual Statement Reporting ,1986 Revision
- PEKİNER, Kamuran : Sigorta İşletmeciliği Prensipler- Hesap Bünyesi, İstanbul Üni. Yayınları No: 1904, İşletme Fakültesi Yayın No: 24, Sermet Matbaası, İstanbul 1974
- POOL, Bill : The Creation of The Internal Market In Insurance , CEC, Brussels 1990
- RUA, Ahmet Anibal : Sigorta Muhasebesi ve Reasürans, Bozkurt Matbaası, Eskişehir 1962
- SIMONET, G. : La Compabilité' Des Entreprises D'Assurance, L'ARGUS, Paris 1976
- SAĞLAM, Necdet : AT ve Kurumları, Eskişehir Barosu Dergisi 1993/1
- SAĞLAM, Necdet : "1993 Avrupa Topluluğu Tek Pazarında Muhasebe Alanında Gelişmeler", Entegre, Mayıs 1993, Sayı 1
- SAĞLAM, Sedat : Sigorta Muhasebesi, Yök Neşriyat, İstanbul 1987
- SARAÇOĞLU, Yalçın : "Reasürans (Tekrar Sigorta)", Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, 1988, Sigortacılık Özel Sayısı
- Selamet Yazıcı : Avrupa Topluluğu'nda Sigortacılık Alanında Gerçekleştirilen Uyum Çalışmaları ve Ortak Pazar Hedefleri, Hazine ve Dış Ticaret Dergisi, 1993/1

- SMITH, David Rea
Çeviren Fevzi Sürmeli :10. Uluslararası Muhasebeciler Kongresi 1972, Eskişehir İTİA Yayın No:155/97
- SPK : "Sermaye piyasasında Konsolide Mali Tablolara İlişkin İske ve Kurallar Hakkında Tebliğ" Seri XI, No: 7
- SMK. : Sigorta Şirketleri Tekdüzen Hesap Planı Açıklaması
- STEHRMAN, John H.
ROSENBLOAM, Jerry S. : "Creative Uses of Life Insurance Policies Can Be An Important Factor In Financial Plans", Journal of Accountancy, May 1990
- SÜRMELİ, Fevzi : "Ticaret ve Üretim İşletmelerinde Gelir Tablosunun Önemi ve Hazırlanış Teknikleri", Eskişehir İTİA Dergisi, Cilt IX Sayı:1, Ocak 1973
- SÜRMELİ, Fevzi : Kıdem Tazminatlarının Finansmanı ve Muhasebeleştirilmesi, Eskişehir İTİA Yayınları No:234/155, Eskişehir
- Şenocak Kemal : Hukuki Himaye Sigortası, Adalet Matbaacılık, Ankara, 1993.
- UNO, L. Ruffing
BARTHESEDE, R. G. : "The harmonisation of accounting standards within the EC in relation to thirt countries", The Future of Harmonization of Accounting Standards Within the European Communities, conference 17-18 Ocak 1990, Brussels, 1990
- ULU, Ahmet : Avrupa Topluluğunda Muhasebe Uyumlaştırması, Barış Basın Yayın, İzmir 1989
- UZUNOĞLU, Bahtiyar : "Sigorta Şirketlerinin Mali Bünyelerinin Güçlendirilmesi ve Menkul Kıymetlere Yatırım", Para ve Sermaye Piyasası Dergisi 1990
- Ünal Targan : Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 1994-04
- WALIGORE, Harry J. : Evolution of Insurance Accounting Regulation, NAIC 1986 Revision

- WHELWELL, Roper : "Accounting for Life Assurance: Truly Fair or Fairly True", Accountancy (UK), February 1990
- YOUNG, Radney: A Guide To Insurance Management, 1990, (Edited by Stephan Draca)
- YÜCESOY, Cevat : Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi, Çağlayan Kitabevi, İstanbul 1966
- ZEGA, Cheryl Ann : The New Statement of Cash Flows, Manegement Accounting, C.7, S.3, Eylül 1988
- The Insurance Companies (Account and Statements) Regulation 1983, Henden Her Majest's Stationary Office, 1989.

YARARLANILAN DİĞER KAYNAKLAR

- TÜRK TİCARET KANUNU
SİGORTA MURAKABE KANUNU
SİGORTA ŞİRKETLERİ FAALİYET RAPORLARI
SMK RAPORLARI 1980 SONRASI
VERGİ USUL KANUNU
SERMAYE PİYASASI KANUNU
TÜRKİYE SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİ BİRLİĞİ RAPORLARI VE YAYINLARI
TC. Başbakanlık Sigorta Murakbe Kurulu, Sigorta Genel Şartları, Yayın No:31, 1991
İngilizce Türkçe Açıklamalı Sigorta Sözlüğü ve Kısaltmalar (BAŞAK SİGORTA)1990
EC News Çeşitli sayıları
Barometre Sigortacılık Eki, 20 Aralık 1993.
Resasürör, Avrupa'da 2000 yılında Sigortacılık, Ocak 1992.

RESMİ GAZETELER

- 10 Aralık 1988, RG ,Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Esaslarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik.
24 Ekim 1991, 263 sayılı RG, Sigorta ve Reasürans Aracıları Hakkında Yönetmelik
11-5-1992, 21225 sayılı RG, Sigorta Ekspertleri Yönetmeliği
26 aralık 1992 RG, Muhasebe Sistemi uygulama Genel Tebliği
15 Eylül 1993, 21968 sayılı RG, KHK/510, "7397 Sayılı Sigorta Murakebe Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname"
12 Ocak 1993, 21463 RG ,Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Esaslarına Dair Yönetmeliğin Bazı maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Yönetmeliğe Bazı Maddelerin Eklenmesine İlişkin Yönetmelik

22 Haziran 1994 tarih ve 21699 sayılı RG, KHK/539, "Sigorta Murakebe Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname"

AB RESMİ GAZETELERİ

OJ L 374, 31-12-1991 91/674/EEC,
OJ L 222 14-8-1978,
OJ NO L 193, 18-7-1983,
OJ NO L 126, 12-5-1984,
OJ NO L 372, 31-12-1986
OJ L 222, 14-8-1978,
OJ L 374, 31-12-1991 91/674/EEC,
OJ NO L 193, 18-7-1983,
OJ No L 65, 68/151/EEC, 14.3.1968,



EKLER

EK-1- ARAŞTIRMAYA KATILAN SİGORTA İŞLETMELERİ

YERLİ SİGORTA İŞLETMELERİ

AK SİGORTA
ANADOLU SİGORTA
ANADOLU HAYAT
ANKARA SİGORTA
BATI SİGORTA
BAŞAK SİGORTA
BİRLİK SİGORTA
CIGNA SA SİGRTA
DEMİR SİGORTA
DENGİ SİGORTA
DOĞAN SİGORTA
EMEK SİGORTA
EMEK HAYAT
EMİN SİGORTA
GENEL SİGORTA
GÜNEŞ SİGORTA
GÜNEŞ HAYAT
GÜVEN SİGORTA
HALK SİGORTA
HALK YAŞAM
HÜR SİGORTA
İNAN SİGORTA
İSVİÇRE SİGORTA
MARMARA SİGORTA
MERKEZ SİGORTA
OYAK SİGORTA
RAY SİGORTA
RUMELİ SİGORTA
RUMELİ HAYAT
ŞARK SİGORTA
ŞARK HAYAT
ŞEKER SİGORTA
TAM SİGORTA
TİCARET SİGORTA
UNIVERSAL SİGORTA

YABANCI SİGORTA İŞLETMELERİ

AGF SİGORTA
 AMERICAN HOME
 AMERICAN LIFE
 ASSICURAZIONI GEN.
 ASSITALIA LE ASS.
 COMERCIAL UNION
 COMMERCIAL UNION HAYAT
 EGE BALTICA
 İTTİHADİ MİLLİ
 İMTAŞ HAYAT
 MAGDEBURGER
 NORDSTERN
 P.F.A. SİGORTA
 RIUNIONE ADRIATICA
 TÜRK NIPPON

REASÜRANS İŞLETMELERİ:

DESTEK REASÜRANS
 HALK REASÜRANS
 İSTANBUL REASÜRANS
 MİLLİ REASÜRANS

EK-2- ARAŞTIRMA SONUÇLARI

1. Aşağıdaki mali tablolardan hangisini kullanıyorsunuz ?.
 İşaretleyiniz. (cevap birden fazla olabilir)

a) Bilanço - gelir tablosu(kar zarar tablosu)	%100
b) Fon akım tablosu	%6
c) Nakit akım tablosu	%42
d) Özsermaye değişim tablosu	-
e) Hepsi	%52

2. Sigorta Murakabe Kanunu ve Sigorta Murakebe Kurulu'nun diğer düzenlemeleri sigorta muhasebesini yeterince yönlendirdiği görüşündesiniz ?

a) Evet	%47
b) Hayır	%18
c) Eksik	%23
d) Yetersiz	%22

3. Hayat ve hayat dışı sigorta işlemlerini ayrı mali tablolarda gösterilmesi sizce uygunmu ?

a) Evet	%98
b) Kısmen evet	%2
c) Hayır	-
d) Büyük ölçüde hayır	-

4. Fon muhasebesi yöntemine göre bilanço ve gelir tablosu kalemleri ve hesap planında hesaplar hayat ve hayat dışı olarak ayrılır görüşüne katılıyormusunuz ?

a) Evet	%82
b) Kısmen evet	%12
c) Hayır	-
d) Büyük ölçüde hayır	-
Cevap Yok	%6

5. Yukardaki şekilde bir ayırım yapıyormusunuz ?

a) Evet	%100
b) Hayır	-

6. Fon muhasebesi yöntemine göre yapılan kayıtların SMK tarafından yayınlanan hesap planı ile yapılabileceği görüşünü taşıyormusunuz ?

a) Evet	%50
b) Hayır	%38
Cevap Yok	%6

7. Fon muhasebesi yöntemine göre karşılıklar (Teknik ve diğer karşılıklar) gelecek yılda kapatılmaz ve dönem sonunda eksiklik varsa ilave karşılık ayrılır veya fazlalık varsa karşılıklar indirilir görüşüne katılıyormusunuz ?

- a) Evet %50
 b) Hayır %44
 Cevapsız %6
 8. Mevcut düzenlemelerin karşılıklarla ilgili fon muhasebesi yöntemine uyduğunu söyleyebilir misiniz ?

- a) Evet %31
 b) Kısmen evet %31
 c) Hayır %19
 d) Büyük ölçüde hayır %12
 Cevapsız %7

9. Ülkemizde yapılacak mali tabloların hazırlanması ile ilgili düzenlemelerde aşağıdaki kuruluşlardan hangisine birinci önceliği verirdiniz ?

- a) Avrupa Birliği(AB) %34
 b) Uluslararası standartlar %61
 c) OECD -
 d) ABD -
 e) Birleşmiş Milletler -
 Cevapsız %5

10. Ülkemizde sigorta muhasebesiyle ilgili kavram ve ilkelere ihtiyaç var mıdır?

- a) Evet %82
 b) Hayır -
 c) Mevcut düzenlemeler yetersiz %18

11. 10. sorudaki kavram ve ilkeleri kim koymalıdır ?

- a) SMK %12
 b) TURMOB -
 c) TSE -
 d) Sigorta ve Raasürans Şirketleri Birliği %63
 e) Diğer %25

12. Uygulamada kullandığınız kar zarar tablosu ile ilgili olarak aşağıdaki neler söyleyebilirsiniz ?

- | | |
|--|-----|
| a) Sigorta muhasebesinde kullanılan reşyolara uygun | %30 |
| b) Sigorta muhasebesinde kullanılan reşyolar için yetersiz | %20 |
| c) Dikey ve yatay analiz yapılmasına olanak sağlıyor | %20 |
| d) Dikey ve yatay analiz yapılmasına uygun değil | %15 |
| e) Diğer | %5 |
| Cevapsız | %10 |

13. Türkiye’de kullanılan kar zarar tablosu bölümlü (1 Net prim bölümü, 2.Teknik kar bölümü, 3. Faaliyet karı 4. Net kar bölümü) gelir tablosu şekline dönüştürülmesi gerektiği konusunda aşağıdakilerden hangisini söyleyebilirsiniz?

- | | |
|--|-----|
| a) Bölümlü gelir tablosu şekline dönüştürülmeli | %23 |
| b) İşletmemizde uyguluyoruz | %32 |
| c) Mevcut uygulama yeterli | %18 |
| d) Mevcut uygulamalar ihtiyaçlarımızı karşılamıyor | %23 |
| e) Diğer | %4 |

14. Gelir tablosunda hayat ve hayat dışı teknik işlemlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi sizce uygun olur?

- | | |
|---|-----|
| a) Beraber gösterilmeli | - |
| b) Teknik bölüm içinde ayrı bölümler halinde gösterilmeli | %50 |
| c) Mevcut uygulamalar ışığında yapılmalıdır | %5 |
| d) Uluslararası, AB, ABD uygulamaları çerçevesinde yapılmalıdır | %45 |

15. Uygulamak zorunda oldunuz mevcut tip bilanço ve gelir tablosu varm ?

- | | |
|----------|-----|
| a) Var | %82 |
| b) Yok | %12 |
| Cevapsız | %6 |

16. Sigorta sektörü için tek tip bilanço ve gelir tablosu şekli konusunda ne düşünüyorsunuz ?

- | | |
|--|-----|
| a) Tek tip bilanço ve gelir tablosu işletmelerin karşılaştırabilirliğini sağlamak için gerklidir | %72 |
| b) Gereksizdir | - |
| c) AB normlarına göre hazırlanmalıdır | %18 |

17. Sigorta işletmelerinin uymak zorunda oldukları hesap planında grubların (dönem ayırımında) dönen varlık, duran varlık, kısa vadeli yabancı kaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve özkaynaklar ayırına gidilmemesinin nedeni sizce nedir ?

- | | |
|---|-----|
| a) Bu ayırımın yapılamaz olması | %12 |
| b) Ayırım yapılmasının güç olması | %50 |
| c) Yatırımların borçların finansmanında kullanılıyor olması - | |
| d) Diğer | %38 |

18) Hesap planında ve mali tablolarda yukarıda belirtilen ayırımın yapılması gerekir mi ?

- | | |
|----------|-----|
| a) Evet | %75 |
| b) Hayır | %19 |
| Cevapsız | %6 |

19. Zorunlu olarak kullandığınız hesap planı ihtiyaçlarınızı ne ölçüde karşılıyor ?

- | | |
|-------------------------------|-----|
| a) İhtiyaçlarımızı karşılıyor | %31 |
| b) Karşılamıyor | - |
| c) Yetersiz | %27 |
| d) Yeniden düzenlenmelidir | %42 |

20. Türkiye'de sigorta işletmeleri genellikle bir holding ortaklığı veya kuruluşu şeklinde olması alacak ve borç kalemlerinin holding içi ilişkileri gösterecek şekilde olması gerektiği hakkında neler söyleyebilirsiniz ?

- | | |
|---|-----|
| a) Gösterilmesi işletmenin gerçek faaliyetlerini gösterir | %76 |
| b) Gösterilmese de olur | %6 |
| c) Böyle bir grublandırmaya gerek yoktur | %6 |
| d) Diğer | %6 |
| Cevapsız | %6 |

21. Türkiye'deki sigorta işletmelerinin holding bünyesinde olmaları halinde konsolidasyona (bankalarla beraber) tabi tutulması gerektiği konusunda ?

- | | |
|---|-----|
| a) Mutlaka konsolidasyona tabi tutulmalıdır | %31 |
| b) Konsolidasyon yapılamaz | %19 |
| c) Konsolidasyona şimdilik gerek yoktur | %37 |

d) Diğer %13

22. Konsolide mali tablolar denetlendikten sonra yayınlanmalı mıdır?

- a) Evet %69
 b) Hayır %6
 c) Hazırlanmalı ancak yayınlanmamalı %19
 d) Diğer -
 Cevapsız %6

23. Mali tabloların denetimi hakkında aşağıdakilerin hangisine katılıyor sunuz ?

- a) Mali tablolar denetlendikten sonra yayınlanmalıdır. %25
 b) Bağımsız denetçilerce zorunlu olarak denetlenmelidir %54
 c) Devlet denetimi yetersizdir. %17
 d) Devlet denetimi yeterlidir, başka bir denetime gerek yoktur. %4
 e) Diğer -

24. Mali tablo dipnotları hakkında neler söyleyebilirsiniz ?

- a) Mali tablo dipnotları bu tablolarla bir bütünlük oluşturur %63
 b) Mali tablolarla ilgili notlara gerek yoktur %6
 c) Sigortacılıkta bu dipnotlar çok önemlidir %25
 d) Diğer %6

25. Şu andaki muhasebe sorunlarınız varmı? Varsa belirtiniz.

.....

26. Sigorta işletmelerindeki mali tablolar ve hazırlanışıyla ilgili görüşleriniz.

.....

**EK-3 SİGORTA SİGORTA MURAKEBE TABİ SİGORTA
İŞLETMELERİN DÜZENLEDİKLERİ KAR ZARAR CETVELİ**

GİDERLER

YANGIN BRANŞI

Resasürörlere Devredilen Primler
Verilen Komisyonlar
Ödenen Hasarlar
Ödenecek Hasarlar Karşılığı
Kazanılmamış Primler Karşılığı
(Reas. payı hariç)
Diğer Giderler

TAŞIMACILIK BRANŞI

Resasürörlere Devredilen Primler
Verilen Komisyonlar
Ödenen Hasarlar
Ödenecek Hasarlar Karşılığı
Kazanılmamış Primler Karşılığı
(Reas. payı hariç)
Diğer Giderler

KAZA BRANŞI

Resasürörlere Devredilen Primler
Verilen Komisyonlar
Ödenen Hasarlar
Ödenecek Hasarlar Karşılığı
Kazanılmamış Primler Karşılığı
(Reas. payı hariç)
Diğer Giderler

MÜHENDİSLİK BRANŞI

Resasürörlere Devredilen Primler
Verilen Komisyonlar
Ödenen Hasarlar
Ödenecek Hasarlar Karşılığı
Kazanılmamış Primler Karşılığı
(Reas. payı hariç)
Diğer Giderler

DOLU BRANŞI

Resasürörlere Devredilen Primler
Verilen Komisyonlar
Ödenen Hasarlar
Ödenecek Hasarlar Karşılığı

Kazanılmamış Primler Karşılığı

(Reas. payı hariç)

Diğer Giderler

HAYVAN HAYAT BRANŞI

Resasürörlere Devredilen Primler

Verilen Komisyonlar

Ödenen Hasarlar

Ödenecek Hasarlar Karşılığı

Kazanılmamış Primler Karşılığı

(Reas. payı hariç)

Diğer Giderler

HAYAT BRANŞI

Devreden matematik karşılıklarda reasürör payları

Resasürörlere Devredilen Primler

Verilen Komisyonlar

Ölüm ve sakatlık tazminatları

Vade gelimi ödemeleri

İştiralar-iratlar

Ödenecek Hasarlar Karşılığı

Matematik Karşılıklar

(Reas. payı hariç)

Diğer Giderler

İştiraya ödenen kar payı

MALİ SONUÇLAR

A) HAYAT-DIŞI MALİ SONUÇLAR

Genel giderler

Amortismanlar

Vergi ve yükümlülükler

Diğer zararlar

B) HAYAT MALİ SONUÇLAR

Genel giderler

Amortismanlar

TOPLAM

KAR

Hayat dışı

Hayat

GENEL TOPLAM

GELİRLER

YANGIN BRANŞI

Devreden kazanılmamış primler karşılığı (net)

Devreden ödenecek hasarlar karşılığı (net)

Prim

Alınan Komisyonlar

Ödenen hasarlarda reasürörler payı

Ödenecek hasarlar karşılığı reasürörler payları

Diğer gelirler

TAŞIMACILIK BRANŞI

Devreden kazanılmamış primler karşılığı (net)

Devreden ödenecek hasarlar karşılığı (net)

Prim

Alınan Komisyonlar

Ödenen hasarlarda reasürörler payı

Ödenecek hasarlar karşılığı reasürörler payları

Diğer gelirler

KAZA BRANŞI

Devreden kazanılmamış primler karşılığı (net)

Devreden ödenecek hasarlar karşılığı (net)

Prim

Alınan Komisyonlar

Ödenen hasarlarda reasürörler payı

Ödenecek hasarlar karşılığı reasürörler payları

Diğer gelirler

MÜHENDİSLİK BRANŞI

Devreden kazanılmamış primler karşılığı (net)

Devreden ödenecek hasarlar karşılığı (net)

Prim

Alınan Komisyonlar

Ödenen hasarlarda reasürörler payı

Ödenecek hasarlar karşılığı reasürörler payları

Diğer gelirler

DOLU BRANŞI

Devreden kazanılmamış primler karşılığı (net)

Devreden ödenecek hasarlar karşılığı (net)

Prim

Alınan Komisyonlar

Ödenen hasarlarda reasürörler payı

Ödenecek hasarlar karşılığı reasürörler payları

Diğer gelirler

HAYVAN HAYAT BRANŞI

Devreden kazanılmamış primler karşılığı (net)

Devreden ödenecek hasarlar karşılığı (net)

Prim

Alınan Komisyonlar

Ödenen hasarlarda reasürörler payı

Ödenecek hasarlar karşılığı reasürörler payları

Diğer gelirler

HAYAT BRANŞI

Devreden matematik karşılıklar

Devreden ödenecek hasarlar karşılığı (net)

Prim

Alınan Komisyonlar

İkraz faizleri

Ölüm ve sakatlık tazminatlarında reas. payları

Vade gelimi ödemelerinde reasürör payları

İştira ve iradlar reasürör payları

Matematik karş. reas. pay. (kar payı dahil)

Ödenecek hasarlar karşılığı reasürörler payları

Diğer gelirler (kar payı gelirleri dahil)

MALİ SONUÇLAR

A) HAYAT-DIŞI MALİ SONUÇLAR

Hisse senetleri ve tahvil gelirleri

Alınan diğer faizler

Gayrimenkul gelirleri

Çeşitli gelirler

B) HAYAT MALİ SONUÇLARI

Hisse senetleri ve tahvil gelirleri

Alınan diğer faizler

Gayrimenkul gelirleri

Çeşitli gelirler

TOPLAM

GENEL TOPLAM